

Sztochasztika (folytatás)
Kiegészítések a Typotex könyvéhez
Tusnády Gábor

Sajtóhibák és tévedéseim

Az első címlap (Sztochasztika) elhagyandó

A **15.** oldalon felülről a 4. sorban Az ERŐS elé beszúrandó: Vannak, akik azt állítják, hogy

A **15.** oldalon alulról a 12. sorban verdienen helyett dienen kell

A **18.** oldalon felülről a 4. sorban Egy új elem elé beszúrandó: Technikailag

A **22.** oldalon felülről a 8-11. sorban a szöveg helyesen ez:

[[$(6^9 + 2^6)$ éppen tízszerese $(10^6 + 6^5)$ -nek, $(12^{10} + 11^6)$ viszont éppen $17 \cdot 373 \cdot 8837$ -szerese $(2^{10} + 3^4)$ -nek, aminek kabalisztikus jelentését még meg kell találnom.]]

Az **54.** oldalon felülről az első sorban mell-csípő-tompor helyesen mell-derék-csípő

A **77.** oldalon felülről a 9. sorban Nitzschéről helyesen Nietzsche-ről

A **83.** oldalon alulról a 11. sorban Andris, Béla, Kati és Pista helyett

Andris, Béla, Kati, Pista és Jóska kell

A **83.** oldalon alulról a 3. sorban verdienen helyett dienen kell

A **83.** oldalon alulról a 2. sorban Parszifal helyett Parsifal kell

A **85.** oldalon a második képlet jobb oldalán kettővel osztani kell

A **114.** oldal utolsó sora törlendő

A **129.** oldal végén (talán a tördelés miatt) elmaradt az utolsó bekezdés:

Itt és most: meghalnod úgy nem lehet, hogy előtte ne vágta volna el az összes kötelet, mely másokhoz vezet. OO meglehetősen offhand ír SzL-ről (Chick: how can I put it in your puszta-kind language: offhand – lekezelően [netán]) imént még láttam ezt a verset, de ez is, annyi más fontos között alámerült a ködben. Viszont OO beszél Apollinaireről a második kötet 179-ik oldalán, és aztán egy szép ezüstfejűhöz fohászkodik.

A **147.** oldal közepén a Metropolis-cikk helyes adatai:

N.Metropolis-A.W.Rosenbluth-M.N.Rosenbluth-A.H.Teller-E.Teller: Equations of state calculation by fast computing machines, Journal of Chemical Physics 21(1953) 1087-1092

A **156.** oldal közepén az Ajtai-Komlós-Tusnády cikk törlendő, hiszen már szerepelt a 153-ik oldalon

A **172.** oldalon felülről a 13. sorban eset után betoldandó: (de a valóságban Hajós még négy évig élt)

A **174.** oldalon alulról a 2. sorban Sziriát elé betoldandó: Lábjegyzetekben a

A **176.** oldal legelső sorában az orosz szöveg helyességét Laci bátyám megkérdőjelezte

A **180.** oldalon felülről a 15. sorban Heidegger helyett Whitehead az igazság

A **184.** oldalon felülről a 6. sorban 1540 helyett 1578 az igazság

A **208.** oldalon felülről a 17. sorban Galja helyett Gálja kell, a 19. sorban Mark helyett Maet

Témák és személyek

(A személyek megjelenése az adott oldalon sokszor áttételes)

amerikai kísérlet 14-15, 83
 Andreas-Salomé, Lou 76-78
 anyám 9, 82, 89, 114, 120, 127, 160, 171, 176, 195, 202, 204, 207-208, 210
 Barabási Albert-László 115, 144-145, 158
 Bartók Béla 113, 177, 196, 202, 204, 208
 beágyazás 71, 115, 152, 156, 192
 Beethoven, Ludwig van 17, 76, 161, 170, 173
 Benjamin, Walter 175, 177
 binomiális egyenlőtlenség 85
 Bollobás Béla 70, 144, 158
 Bozsér Pál 197
 Brown-bridge 85
 centrális határeloszlás tétel 17-20, 23, 39, 72, 85, 92
 Czeizel Endre és Balázs 71, 89, 121, 140, 143, 156-157, 176
 Csajkovszkij, Pjotr Iljics 77, 170
 Dimény Judit 201
 Diotima 86-87, 108, 115-117, 171, 184, 186-187
 domb 21, 35, 42, 52, 86, 109-110, 119, 162, 168, 198-199
 Dorka cica 189
 energiacsomagok (burst) 74, 117, 143, 193
 fák 22, 52, 103, 108, 116, 131, 144, 157-158, 162, 168, 209
 fiam 8, 56, 82, 84, 94, 120, 131, 165, 172, 174, 190
 fiatal 7, 15, 17, 21, 65, 70, 75, 96, 120-121, 136, 142, 146, 151, 166-167, 173, 182, 202, 204, 206, 208-209
 gén, genetika 19, 61, 94, 123, 140, 143, 148, 151, 153, 155, 157, 163, 192
 Hajtman Béla (játészótárs) 83
 halál (elmúlás) 17, 55, 65, 68, 78, 85, 89, 98, 103, 110, 112, 123, 127, 129, 143, 146, 167, 168, 170-172, 176-178, 181, 188, 191, 196-197, 199-204, 206, 209
 Halász Gábor 141
 halmaz 27, 51, 107, 121-123, 126, 142, 153, 162
 Heidegger, Martin 180
 Herczeg János 68, 173
 hold 56, 65, 68, 73, 89, 169, 180, 210
 husáng 195
 Isten 94-95 98-99, 113, 118, 130, 135, 142, 151, 169-170, 178, 181, 194, 198, 201, 209
 játék 9, 13, 14, 15, 45, 50, 62, 78, 132-135, 140, 148, 150, 180, 202, 206
 Józsa György (Gyuri) 199
 József Attila 11, 75, 79, 89, 113, 180, 202, 204, 208
 Joyce, William 94
 Karátson Gábor 126
 Kauffman, Stuart Alan 97, 102, 144, 150-151, 158-159, 193
 kezünk 47, 68, 101
 Klein György (Gyuri) 181
 Koch Sándor 148-149
 kocka (koc) 11, 20, 37, 49, 63, 79, 110, 114, 117-118, 139-140, 143, 146-149, 161, 192, 196-197, 200
 Kolmogorov, Andrej Nyikolajevics 56, 72, 108, 141
 Komlós János (Jancsi) 49, 54, 71-73, 89, 126, 130-139, 141, 152-154, 155, 156, 157, 173
 Kormos István 65, 89, 129, 183
 Korniss Dezső 123, 146, 200

Kosztolányi Dezső 15, 22, 83, 94, 171, 207
 Körner Éva 123, 146
 Lászlóffy Aladár 24, 97, 99, 101, 123
 Lovász László (Laci) 47-49, 86, 113, 153, 165
 MacLaine, Shirley (vad kutyák) 15, 83
 Mahler, Alma és Gustav 76-77, 80, 161, 210
 Markov-folyamatok 51, 86, 92, 117, 119, 146, 148, 151-152, 155, 174, 191
 Moewus, Franc 21, 94
 Móra Ferenc 194
 Mozart, Wolfgang Amadeus 88-89, 161, 200, 202, 204-205
 Nagy László (Laci) 83, 88-89, 103, 142, 157, 161, 168, 178, 196, 199
 Nietzsche, Friedrich 76-78, 94, 175
 Novák Mariska (Kedves Egyszem Megmaradt Olvasó) 136
 Oidipusz 56-57, 120, 187-188
 Orbán Ottó 98, 109, 129 (az elmaradt bekezdésben) 166, 187, 197-211
 öregség 20, 70, 86, 96-97, 99, 109, 117, 121, 142, 153, 163-164, 169, 172, 201-202
 Parszifal 83
 pillanat 14, 20, 22, 41, 53, 57, 61, 65, 79, 94, 100, 109, 128-129, 133, 137, 150, 156, 171-176, 179-180, 182, 190, 201, 204-205, 209
 Pinczési Judit 180
 Platón 112, 141-142, 175, 180, 184-186, 195
 pszichológia, pszichiáterem (Pethő Berci) 14, 77, 141, 180, 182
 Quetelet, Adolphe 141
 Radnóti Miklós 7, 70, 129, 175, 180-181, 209
 Rényi Kató és Alfréd 65, 89, 94, 102, 109, 129, 132, 143, 149, 159, 171-172, 182
 rubátó 169
 Sankaranarayanan, Kari (Sanka) 121, 143
 Schubert, Franz 17, 98, 142, 173, 177, 190, 207-208
 Sima Dezső 178, 206
 Simonovits Miklós 153
 Szabó Lőrinc 68, 83, 120, 129, 149, 176, 177, 182, 193, 203
 Szabó Réka (kislány) 97, 162, 206-207, 209
 Szilágyi Domokos (Szisz) 89, 98, 103, 170, 187, 203
 Szókratész 47, 141, 181
 születés 8, 10, 37, 53, 56-57, 72-73, 76, 80, 90, 93, 99, 103, 112, 114, 120, 129, 143, 145-146, 156-157, 161, 175-176, 179-180, 190, 197-198
 Tandori Dezső 145, 206, 209
 teremtés 26, 29, 80, 98, 137, 147, 149, 168, 170, 180, 190, 201, 208
 Thomas, Dylan 181
 vágy 49, 102, 164-165, 170, 201-202, 210
 Visnyevszkaja, Galina Pavlovna (Gálja) 208
 Whitehead, Alfred North 180
 Ziermann Margit 145, 182
 zöld 16, 114, 183, 194
 Zöllner Helga 181-182

Új fejlemények

A szavak sosem voltak igazi barátaim. Lány és elomló minden ami hozzám közel áll, de a szavak merevek és mindig keresztbefekszenek ott, ahol nélkülük amúgy sima lenne az átmenet. Ma még mindig a legfontosabb nekem Lou kutatásom. Angolul sok könyvet olvastam amit ő írt vagy róla írtak, de amit Kati a könyvtárából kivett, azt nem:

H. F. Peters: Lou Andreas-Salomé (Egy rendkívüli asszony élete)

Európa Könyvkiadó, Budapest 2002

fordította Romhányi Török Gábor, a versbetéteket Győrei Zsolt fordította,

na most barátom hová is mehetnének innen tovább? Lineáris gondolkodásunk elletlenülését láthatod ebből is. Fordítások anyanyelvünkben eleve vannak. Csakis kiegészíthetjük azokat. Hölderlin versei itt sem megkerülhetőek, de hát adjuk oda szívünket, fogadjuk el azt ami van. A hainbergi boszorkány köztünk él, mi több, természetesen mi vagyunk a hainbergi boszorkány. A könyv címlapján egy arckép, még kiderítendő honnan is. Lopták. Kicsit debil egysíkú arc. Vajon mit is jelenthetne ez? Hogy a homlok síkja a visszájára fordul? Hogy a két szemöldök hollófekete vonala egyetlen egyenesben ül? Hogy a szemek kérdő barátsága kicsit a háttérbe húzódik? Az orr tiszta ívét nem zavarták meg az évek. Balra (most ne menjünk bele abba, kinek is, de az igazság az, hogy neki ez jobbra van) egy keserű vonás, de jobbra az arcredők árnyékot nem vetnek. A száj tagadhatatlanul túlméretezett. Az állak vonala tántoríthatatlan. (Kicsi szolgám, aki remélem a síromig elkísérsz, most eltöprenghetsz azon, miért beszélek itt több állról.) Cifra köntösre nyakba vetett fonálon díszítések lógnak, ezek talán még a gleccsermúzeumból maradtak. Amikor még Paul Reé és Friedrich Nietzsche volt a fényképész díszlet hegyi-szekerébe fogva. 1882. május 13. szombat? Már nem emlékezem. A pszichiáterem felírta Nietzsche utolsó szavait. Fontos papírjaim között az is örökre elsüllyedt (de még előkerülhet. Valami olyasmi van benne olaszul vagy németül hogy örök kárhozatra ítéltetett.) A szavak ellenállnak. Belső tüzük ellenem világol. Kezdjük el.

Ezen a kéziraton is újra örökre változni fog a dátum. Egyszer talán még kitalálom, hogyan lehetne megtartani mindent születése pillanatában. Ez az anyag a könyvem hibalistájából szeretne önálló életre kelni, mint a szivárvány. Itt a gépben van neki hely. Ott fenn a dátum remélhetőleg változni fog. Ideírom hát, hogy ezt a folytatást 2004. október 21-edikén kezdtem el. Ezen a napon csütörtök volt.

Mi az élet lényege? Nem a célja, nem az értelme, csupán jelentése, tartalma, mit nevezünk életnek? Egy nagy és oszthatatlan teljességet, amiből nincs kicsi és nagy, nincs szegény és gazdag, boldog vagy boldogtalan. Ha nem vagyok szabad, ha nem érzem eleve korlátlanul, korlátozhatatlannak magamat, az a halál. Az élet persze öröm, olyan öröm, amely mint a szerelem, a végső egyszerűsödéséig teremtő. Örvendezik a hiánynak, fogyatékoságnak, mert van mit pótolnia, kiegészítenie. Te ne akarj soha segíteni: támogatni nem kell senkit, csak harsányan együtt létezni lehet valakivel. És egyenrangúan. A sajnálat megalázó. Te ne sajnálj senkit. Ha azt akarom, hogy eleven legyen az emléked, Ottó gyerek, még haló poraidban sem sajnálhatlak. Az az élet lüktet bennem, amire tanítottál: pillanatokig sem hagyta sajnálni magad. Egyre jobban ellehetetlenülő életed leoldott magáról minden nehézkedést. Istent, ha megtalálni vágyod, vágd le a lábod, mondta Angelus Silesius. Boldog, akinek ezt nem magának kell önmagán elkövetnie. Úgy nem is “ér”.

Magának az eső sem esik, nap se süt,
te sem vagy magadért, te is másért vagy itt.
Isten nincs itt vagy ott. Meglelni hogyha vágyod,
kösd gúzsba testedet, lelkedet, kezedet, lábad.

Oltsd ki szemem? én mégis látva látlak,
tömd be fülem: én hallom hangtalan szád,
láthatatlanul is elkúszom utánad,
és hogyha kell, száj nélkül esküszöm rád.
Törd le karom és megragadlak én,
szivemmel, mint egy kézzel tartalak,
fogd le szívem, agyam dobog hibátlan,
s ha lángod agyvelőmbé csap,
viszlek tovább, vérem zuhatagában.

Még ebben a rossz fordításban is érzékelhető az eredeti tűz. És most, Lou, nem tudom, hány pokol, te tudod, hogy én a fizikai fájdalmat miképp illesztettem a rendembe, hacsak nem kivételképpen és újra vissza a szabadba. Nos hát. Ez fedez engem. Falazz nekem.

Éjjel és nappal! Honnan vegyem a bátorságot?

Drága, drága Lou, az orvos is ír Neked, Wunderlyné is ír Neked ... De. A pokol.

Egyesek szerint ez Rilke utolsó levele Lounak. Rejtezkednünk nem lehet. De ami fontosabb, láthatod, mégsem kell levágnod a lábod. Condamno te ad vitam diaboli

vitae: lám az elveszettnek hitt szöveg máris előkerült. Kicsi szolgám, most az lenne a legfontosabb, hogy Rilke eredeti szövegét megtaláljuk. A kötetemet 1920-ban adták ki, és csak 1905. utáni versek vannak benne. Kell venni egy összegyűjtött kötetet. Persze a teljes életművet anélkül is megpróbálhatom magyarra fordítani. Mint tettem azt eddig is. Viszont vannak, akik szerint Rilke végül már csak oroszul beszélt.

Hymnus an das Leben

Gewiss, so liebt ein Freund dein Freund,
Wie ich Dich liebe, Rätselleben –
Ob ich in Dir gejauchzt, geweint,
Ob Du mir Glück, ob Schmerz gegeben.

Ich liebe Dich samt Deinem Harme;
Und wenn Du mich vernichten musst,
Entreisse ich mich Deinem Arme,
Wie Freund sich reisst von Freundensbrust.

Mit ganzer Kraft umfass ich Dich!
Lass Deine Flammen mich entzünden,
Lass noch in Glut des Kampfes mich
Dein Rätsel tiefer nur ergründen.

Jahrtausende zu sein! zu denken!
Schliess mich in beide Arme ein:
Hast Du kein Glück mehr mir zu schenken
Wohlan – noch hast Du Deine Pein.

Prayer to Life

Truly, the way a friend loves friend
Is how I love you, riddle, life –
Whether I've rejoiced in you or wept,
Whether you've brought me joy or grief.

I *love* you, with your sorrow too;
And if you must destroy me, still,
I'll tear myself from your arms, as friend
Tiers himself from the bosom of friend.

I clasp you with my strength entire!
 May your flamme kindle me, your riddle
 Even in the ardour of the battle
 Only more deeply plumb my depths.

Millennia-long to be! to think!
 Enclose me fast in both your arms:
 If you've no happiness left to give me –
 Well then! you still possess your pain.

Himnusz a szerelemhez

Ki ne ismerné Edit Piaf dalát: nem fogok soha semmit megbánni, mert ha ég és föld el is múlnak, a szerelem megmarad, és a semmibe hulló kövek tovább zengik majd dalát, amiből fakadóan talán egyszer képesek lesznek arra is, hogy újjászüljék pusztuló és a semmibe hulló világunkat. Egy 19 éves porosz kislány írta a fenti verset németül 1880-ban Szentpétervárott. Majd kicsi szolgám te lefordítod magyarra, ebben segíthet a (rossz) angol fordítás, noha a német szöveg is bizonytalan, talán maga Lou változtatgatott rajta. Ha már úgyis kurkászol a hálón, szedd le Nietzsche kottáját is. A francia forradalomban tapintható ki a legerősebben Európa elfordulása a vallástól egyrészt, másrészt azzal egyidőben az új miszticizmus keletkezése. Ami napjainkig felerősödőben van. Kétségtelen, hogy sokszor riasztó, mint a szálka mások szemében, a lelkesedés olyan dolgok iránt, amiket mi megfoghatatlannak ítélünk: 2004 decemberének első napján munkába menet a metrón a tizennyolcadik szonettet olvastam.

Shall I compare thee to a summer's day?
 Thou art more lovely and more temperate.
 Rough winds do shake the darling buds of May,
 And summer's lease hath all too short a date.
 Sometime too hot the eye of heaven shines,
 And often is his gold complexion dimmed,
 And every fair from fair sometime declines,
 By chance or nature's changing course untrimmed;
 But thy eternal summer shall not fade
 Nor lose possession of that fair thou grow'st

So long as men can breathe or eyes can see,
So long lives this, and this gives life to thee.

Thieves are abandoning around. Szemben az elmúlással te csak menetelj balkezű.

Mondjam, hogy társad, másod a nyári nap?
Te nyugodtabb vagy s az nem oly üde,
hisz a május méz-bimbaira vad
szél csap, s túlrövid a nyár bérlete:
az ég szeme néha gyujtva ragyog
s arany arca néha tülfátyolos;
s mind válik a széptől a szép, ahogy
rútítja rendre vagy vakon a rossz.
De a te örök nyarad nem fakúl
s nem veszíti szépséged birtokát;
ne mondja Halál, hogy rád árnya hull:
örök dalokban nőssz időkön át,
Míg él ember szeme s lélegzete,
mindaddig él versem, s élsz benne te.

Huszonhatdimenziós a világ ahogyan azt mondtam egykoron JÁNOS nyomán (apám mondta ezt egy elfelejtett karácsonyon a magnetofonba) még a huszonhatodik évnek is vége szakadhat egyszer *aere perennius* tükröződsz bennem: a te szád az én szám most mit mondjak, mondd ugye fájt a halál fájt átmenni oda ahonnan még nem tért vissza utazó ezt egy kicsinység félrefordítottad az enjambementek neked kicsinység itt és most túlságosan is a kezed alá mentek de a lényeg kedvenc szokása szerint most is rejtve maradt. Fel kellene tudni már fel kellene tudni már emelni egymást egymásunkat ha nehezünkre esik is a fű alól. Az én közelemben ha nagyon akartak eddig még képesek voltak megszépülni az emberek. Rongyos zászlók lobogtatása alatt elvérzettek mind a honfiak. Kérdezheted hol maradt hol maradt a szerelem. Hol maradt a Haza szeretete ha van ilyen szó a szótáradban kicsi szolgám tedd ide a szivedet tedd ide azt a szót a szived mellé. If my spirit will (the Shakespeance) decline – a rekurzió majdan megsegít: örök dalokban nőssz (te vérnősző barom) örök időkön át (tehát: az idők vannak, ha őbennük te nőni tudsz) és abban benne ülven te majd édesen hegedülsz és új verseket írsz (avagy írandol [egykoron] és akkor mi majd mind) visszakeredzkedünk oda.

Lyrik und Prosa

2004. október 28-án vettem meg az újabb Rilke-kötetemet. Lyrik und Prosa címmel 1999-ben adott ki válogatást a Patmos Verlag Rilke műveiből, ami hamar elfogyhatott, ezért a könyvet 2003-ban újra kiadták. Ebben az első mű címe: Die Weise von Liebe und Tod des Cornets Christoph Rilke, aztán a Frühe Lyrik cím után máris ott a vers, mint a Stunden-Buch második darabja, cím nélkül.

Lösch mir die Augen aus: ich kann dich sehn,
 wirf mir die Ohren zu: ich kann dich hören,
 und ohne Füße kann ich zu dir gehn,
 und ohne Mund noch kann ich dich beschwören.
 Brich mir die Arme ab, ich fasse dich
 mit meinem Herzen wie mit einer Hand,
 hat mir das Herz zu, und mein Hirn wird schlagen,
 und wirfst du in mein Hirn den Brand,
 so werd ich dich auf meinem Blute tragen.

Láthatod kicsi szolgálóm, se kúszás, se zuhatag, pedig a kúszás Kosztolányinál is megvan:

Kiolthatod szemem te: látlak,
 tömd be fülem, hallom szavad,
 láb nélkül is kúszom utánad,
 száj nélkül is hívlak hallgatag.
 Törd le karom, én átölellek
 szivemmel mint egy csoda-kézzel,
 fogd le szivem, lázas velóm ver,
 s ha agyamat zúzod te széjjel,
 véremre veszlek új erővel.

Akadtt nő, aki értette e szavakat, mégis eldobta Rilkét magától. Attila és Gyömrői Edit kapcsolata hasonlít Rilke és Lou kapcsolatához, noha Lou a századfordulón évekig élt Rilkével, aztán leveleztek, és a háború alatt újra összekerültek. Látok kapcsolatot Nietzsche és Freud között: Nietzsche kicsit egzaltáltan kereste az emberi lét határait, és eljutott a hindu világba. Freudnak nem tudom volt-e valódi kapcsolata e kettő közül bármelyikkel is (Nietzsche és hindu világ) az biztos, hogy

utálta a miszticizmust, ezen különbözött össze Junggal is, de a határokat ő is felsegette. Lou férje orientalista volt, egy valódi misztikus és sötét perzsa herceg, aki Európába tévedt. Aztán amikor Lou úgy döntött, Rilkével sincs semmi kedve a pokolra szállni, nemes egyszerűséggel megtanulta a pszichoanalízist és megpróbálta tartani a lelket Rilkében azzal. (Ne küzdj az alannyal, állítmánnyal, bármit is mondana Kosztolányi: Lou lett pszichoanalitikus, nem a férje, az ifjú perzsa herceg.) Pici szótáram szerint a löschen jelentései: (el)olt, enyhít, (papíron) felitat, (ki)töröl, (ki)húz, (hajó) kirak(odik), a werfené: dob, hajít, vet, hány – szúrd ki szemem, tépd ki fülem? Mondjuk, ha valakinek kitépik a fülét, az fáj neki, de úgy nem lehet valakinek a hallását megszüntetni, csak ha forró ólmot öntünk belé. Nagy szellemek ha találkoznak.

Falraszegzett babád vagyok
 játszatsz vele pofozhatod
 De benn a görcsös akarat
 már nem tartja a falakat
 Akkor lesz csak elégedett
 ha már mindent elégetett
 Ha fednek majd örök ködök
 úgysem sokat ökörködök

Wie soll ich meine Seele halten, dass
 sie nicht an deine rührt? Wie soll ich sie
 hinheben über dich zu andern Dingen?
 Ach gerne möcht ich sie bei irgendwas
 Verlorenem im Dunkel unterbringen
 an einer fremden stillen Stelle, die
 nicht weiterschwingt, wenn deine Tiefen schwingen.
 Doch alles, was uns anrührt, dich und mich,
 nimmt uns zusammen wie ein Bogenstrich,
 der aus zwei Saiten *eine* Stimme zieht.
 Auf welches Instrument sind wir gespannt?
 Und welcher Spieler hat uns in der Hand?
 O süßes Lied.

Miképp fogjam a lelke, hogy sose
 érintse a tiédet? Hogy emeljem
 át, fölötted, más dolgokhoz? Szeretném
 valami sötét zugba rejteni,
 dugott, halk helyre, mely, ha mélyeid
 zendülnek, nem zeng együtt teveled.
 De minden, ami most kettőnket érint,
 egybefog, mint a hegedűvonó,
 mely két húrból egy hangot csal elő.
 Micsoda szerszám, amin feszülünk?
 S micsoda hegedüs tart a kezében?
 Óh, édes dal.

Ha még egyszer születek, filológus leszek: Lőrinc barátunk nem kurzíválja az egyet, legalábbis az én 1964-es Örök barátaink kötetemben. A copy-rightja nemes egyszerűséggel Szabó Lőrinc, az előszó dátuma 1950. február 16. A huszonhatodik év hatodik darabjához a Vers és valóságban Lőrinc azt írja lábjegyzetként a hírről, hogy azt Vékes Bandi felesége, Ica telefonálta meg, 1950. február 12-én egy vasárnap délelőtt 10 után. Érdekes ez a közeli egybeesés, valószínűleg volt az Örök barátainknak korábbi kiadása, még az is meglehet, a kedves váratlan halála sietette a fordítások kiadását. Ifjú Bartók Béla napról napra rekonstruálta apja életét. Hasznos lenne ezt Szabó Lőrinc életével is megtenni. Kicsi szolgám, remélem egyszer majd megteszed az enyémmel is. Mostanában leginkább azzal foglalkozom, hogy összeszedjem magamban azoknak a barátaimnak a listáját, akik a Sztochasztikában szerepelnek. Direkt vagy indirekt. Kicsi szolgám, most megkérdezheted, miért is fontos ez nekem. Veletek csakis tiszta kézzel szeretnék parolázni: akikről írtam, azoknak meg akarom mutatni azt a helyet, amit róluk írtam. Kicsi szolgám: most jut eszembe, Lou szőke volt és kékszemű. Kérlek, oldd meg azt a (kicsi) ellentmondást, amit arcképében fellelhető feketeségeiből generáltam. Javaslataim:

- hollószőke
- be kellene iktatni valahová a szövegembe (melyikbe?) egy passzust arról, hogy Lou volt az egyetlen szőke és kékszemű, akit Nietzsche megtúrt maga közelében
- Cili is szőke és kékszemű amit egyszer majd harmonizálni tudhatunk Lou paramétereivel
- elfeledtem mit is akarhattam volna itt még mondani (biztosan nem is volt fontos az).

Egy ideje foglalkoztat a gondolat, kéne számolni valamit a tematika oldalszámai-val. Mi több, ezt a számolást kapcsolatba kellene hozni a beágyazással. Amíg ezt meg nem csinálom, takarónak azt a kifogást használom, hogy a nem tudás mindig a legjobb.

Dualitás

A Neyman-Pearson lemma bizonyítását nagyon alaposan elmagyarázom a Sztochasztikában. Valami hiányérzetem mégis maradhatott, mert most újra megoldot-tam a

$$(1) \quad R = \sum_{i=1}^k \varphi(i)q_i$$

mennyiség

$$(2) \quad S = \sum_{i=1}^k \varphi(i)p_i \leq \alpha,$$

kényszer feltétel melletti maximalizálását, ahol k adott egynél nagyobb egész, a p_i -k, q_i -k is adottak, nem negatívak, az összegük külön-külön egy, α adott 0 és 1 közötti valós szám, és a keresett $\varphi(i)$ -k 0 és 1 közötti valós számok. Tekintem az (S, R) koordinátájú pontokat a síkon a $\varphi(i)$ -k minden lehetséges megválasztása mellett. Ebben a halmazban két pontjával együtt az általuk meghatározott szakasz is benne van, azt mondjuk a halmaz konvex. Ott vannak a halmaz pontjai között a (p_i, q_i) koordinátájú pontok is, ezek közül néhány a halmaz határára esik. Maga a halmaz egy sokszög, a határon levő pontok a sokszög csúcsai. A kérdés az, melyek ezek. De ne álljunk meg félúton: ne csak egy (p_1, \dots, p_k) eloszlásra tegyük fel a (2) kényszerfeltételt, hanem sokra. Akkor mik esnek a konvex burok határára?

Fülszöveg

Kicsit bugyuta a könyvem fülszövege, aminek részben én is oka vagyok. Mégis, magam fedezendő idemásolom az eredeti szövegeimet (némi módosítással [Csabi fogja a hokedlit]).

Önéletrajz amikor 1711-ben Károlyi Sándor letette a fegyvert, Nagymajtény helyén pusztaság volt. Ez volt az övé, ezért tette le a fegyvert éppen ott, ha már

egyszer a Nagyságos Fejedelem reá hagyományozta azt. Mi más tehetett volna vele abban a nagy pusztaságban? Elment (nélküle) Biberachba. Ezt a nevet a Bánk bánból ismerjük, ami kicsit megtévesztő. Van ám ott fű és földje jó. Mégis ebbe a pusztaságba ez a Károlyi képes volt átcsábítani néhány svábot akkor. Anyám fehérgyarmati (merthogy apám majtényi) benne lengyelek és tótok vére keveredik csipetnyi magyarral. Mindebből valamelyiket mindig kellett volna szégyellenem ezen a földön. Csegöldön 1950-ig élt a család, onnan Sátoraljaújhelyre költöztünk, ahol 1959-ben érettségiztem (amiből kiszámítható, mikor születtem körülbelül, viszont volt szamárköhögésem is). Azóta kisebb-nagyobb megszakításokkal Pesten élek. A diploma megszerzése után kilenc hónapig az ELTE Analízis II. tanszékén dolgoztam (most is szeretem azt az embert, aki akkor a tanszéket vezette, de szeretem a tanszék összes többi dolgozóját is mind). 1965. május elseje óta a Rényi Intézetben dolgozom, amit akkor még Rényi vezetett, ami kicsit jobb volt, mintha róla nevezik. Még hallgató voltam, amikor megházasodtam, van két lányunk, egy fiunk és hét unokánk. Amikor Rényi átvett az intézetbe, barátságosan megkérdezte (ő volt a legbarátságosabb ember, akit ismertem)

– mondd csak, melyik osztályon szeretnél dolgozni?

engem apám után Rákosi > Sztálin > Lenin > stb. nevelt (de ne feledjük azokat, akik viszont tiszták) mi más mondhattam volna neki mint azt, hogy

– ahol a legnagyobb a baj!

így lettem statisztikus (még nem vagyok igazán, hiszen benne vagyok a burookban) azóta törekszem arra, hogy lehetőleg a szakma szabályai szerint tegyem dolgomat. Révész Pali jóságosan mindig azt mondja nekem, ne törődjem ilyen apróságokkal.

Szinopszis egy nagypapa mesél itt az unokáinak. Akik persze sokszor hallották már mindezt, egyesek a kézirat szövegének is szenvedő alanyai voltak kísérleti bálnaként. De túléltek. A sztochasztika a véletlen tudománya. Rejtelmait (mint annyi más) anyánk késlekedett felfedni szemünk előtt. Mert hát Ő sem lehetett barátságos viszonyban vele. Na de miért is lett volna? Honnan tudhatta volna, mi is az, amíg én nem mondtam meg neki?! Ebből is látható, a szerző enyhén szólva beképzelt, és ezen a hangon szeretné elmondani a véletlen rejtelméből a legszükségesebbeket (valószínűség, eloszlások, hipotézisek vizsgálata a szakma ősi [ma már liturgikusnak számító] szabályai szerint, amin is túl felbukkan a csatornák kapacitása, a dinamikus rendszerek, a genetikai optimalizáció és még rengeteg valódi ezoterikus tudomány) egy általa (ez a szerző) kreált stílusban amit ő (a szerző [úgy is mint Nagypapa {megtudja azt a Grosspapa – hol lakik a ...}]) hozott létre is. Két

részből áll a kézirat: az első (kisebb harmad) még aránylag feszes, bizonyos (kelet közel közép európai [ide Danilo Kiš megfelelő műveit kellene idézni] most már elhalványuló) mércék szerint elfogadható szövegben a téma burkát felhasítjuk. De a nyugalmunkat folyton megzavarja a génjeinkig belénksúlykolt brechti elidegenítés mely szerint

- a főtéma (valójában [mi más lehetne?]) az, hogy
- nem akarhatjuk tudni azt csakis amit nem tudhatunk
- de amiről a tudásunk elegendő ahhoz
- hogy a nemalvásig máris kielégítően izgasson

tehát aki itt elvesztette volna a fonalát: ebben a kéziratban letagadhatatlanul van egy főtéma (Wagner és Nietzsche a legmegbízhatóbb referenciák itt) a főtéma dolga az, hogy uralkodjon, de aztán ha már egyszer kialakult, mégis jó lenne lépni tovább. Viszont a szerző (akárki is az, itt már illendő lenne megfedekezni róla) afféle hétfátyoltánc gyanánt képes önmagáról mindenféle burkokat lefejtetni, amíg mi azt meg nem akadályozzuk. Vagyis idejében abbahagyjuk az olvasást.

Jobb költők visszalopkodják barátaiktól első köteteiket, hogy nyoma se maradjon ifjúkori botlásaiknak és a zsengek használható töredékét nyugodtan átírassák. Akármeddig csiszolgatsz is egy szöveget, marad benne belső ellentmondás, elvarratlan szál. Na de a durva hibákat miért cipelnénk egy életen át? Idemácsolva ezeket az egyéves szövegeket, bizony javítottam őket és abban is biztos vagyok, idekerülvén megkezdik új életüket. Dylan Thomasra akkora nyomással nehezült apja vágya, hogy nagy költő legyen, hogy amikor elkerülte az ihlet, egyszerűen lopott a száz legnagyobb ifjúsági verset bemutató kötetből. Azt tapasztalta, ezek tetszettek az apjának a legjobban. Viszont egész életében a diákkorában felvázolt verscsírait szökkentette szárba. Kivéve a Don't go gentle címűt, amit viszont az apja sosem látott, és nem is volt tudomása róla. (Kicsi szolgám, ellenőrizd ezt az idézetet, meglehet, van benne valami hiba.) Két kezem kér könyörgve, ó adná meg az ég, ilyen maradj örökre: az efféle könyörgéseket rendszerint nem hallják meg a címzettek. Na de akkor hol marad a költészet ereje? Ma újra tanultam valamit a beágyazásról: ha irányított gráfokra alkalmazom a tömegvonzáson alapuló algoritmust, könnyen turbulencia keletkezik.

Grexa bácsi

Grexa bácsi lehet a hibás csakis abban, hogy Kundry szolgálatát verdienenek mondtam dienen helyett. Avagy Biberachban ezt így mondták? A Keleti pályaudvar közelében volt a lakása, valószínűleg őt is Karli Gyszi fedezte fel, az úriember. Egyetemi hallgató koromban, miután Laci bátyám elment Szegedre, egy évig Rák Jóskával laktam egy szobában. Gyszi ha csak tehetett nálunk tanult, hogy megtakarítsa a hazautat Erzsébetre. Rátkai Bandinak nemrég volt gyűjteményes kiállítása, megtapasztalhattuk a bohéméletet, amikor Gyszi egyszer elvitt hozzá. Középkori mesterek követője lett, titkokat nyitogató ikonográfiájával. Ha jól emlékszem egy forintot kellett fizetni belépti díjúl Grexa bácsinál. A légkörben 56 gyászszaga dominált, talán fizetni is azért kellett. Mint az igazi összeesküvők készen voltunk minden pillanatban arra, hogy ránkörnek és a vérpadra vonszolnak Wagnerért. Mindenki kapott kottát, sajnos a német nyelv ősananyelvi ismeretét nem adhatták vele. A teljes Ringet végighallgattuk, a felvonások szünetében még süteményt is adott Grexa bácsi. Elmesélte, hogy a diákjait vitte Bayreuthba, akik hozzám hasonlóan nem bírhatták a nyelvet és ő ezért valami hallhatatlan módon szinkrontolmácsolta nekik a teljes szöveget. Ott szereztem a legfontosabb nemtudásaimat. Grexa bácsi néha szerepelt az Egyetemi Színpadon is, hatalmas hangszóró előtt állva mesélte el a Porgy és Bess tartalmát. Miből élt, hogyan tartotta fenn magát? Jobb diákjai talán támogatták. Búvópatakszerűen volt a túlélés biztosítva azokban a napokban, mi csak tiltott mirtuszt eszünk, mondta Laci. Mindenki abból élt, a tiltott mirtuszból. Ami lassacskán elfogyott. Pénzt kellett keresni, így csúszhatott a tudatom alatt verdienen a dienen helyére. Mostantól kezdve hordhatom ezt a foltot is magamon. Vigasztalásul Bach Máté passióját hallgatom. Ácyszerkezetébe még soha meg sem próbáltam belebámulni. Ez lenne az én ősanya nyelvem? Könnyek szöknek szemeimbe: a tékozló fiú hazatér, és döbbenetesen veszi észre, nem érti amit mondanak neki és senki sem érti a beszédét. Cabiria éjszakái is beleszöhetők ebbe a tévedésbe: lógván a táskája fülén a biztos halálból azzal próbálta kimenteni magát, hogy csak a pénzért vele járó fiújának azt megtorlás nélkül felajánlotta mondván

– csak a pénzért küldenél engem a halálba

de ez akkor ott már nem segíthetett rajta. Átlényegüléseinkhez kellenék némi áhítat tehát

verjen hidat

közéd és a világ közé

és őrizze hited
az áhítat

csak ne mondd senkinek, mostan éppen miért is lelkesednél. Nagyon nehéz követnünk egymást az áhítatában. Bach ebben is kivétel. Földhözragadt zsenialitásával felemeli a lelkedet mégha nem is akarnád. Megszolgálni ne akarj te már semmit kedves öreg barátom, hagyatkozz a szolgálatra. Mégha azért nem is kaphatnál pénzt, mi több neked kellene fizetni. Anyám engem itt éppen megöltek, mondta Jézus az Anyjának. Mondhatta volna. Örök idők fedik és őrzik a Pietà nyugalmát. Csapkodván gépem alig elérhető billentyűit nem érthetem meg némaságát. Egy szív doboghat csakis egy anyában. Anyám milyen anyagból faragták a szíved? Képes vagy elnézni azt, hogy a fiad szenved? Anyám milyen anyagból faragták a Te szívedet? Aki a bárányt megteremtette az még mindig a mi barátunk? Fiam. Egy gyerek ne akarjon soha többet tudni, mint az anyja. Fiam. Annyi más gyermekem van nekem, akikről gondoskodnom kellene, ne állj itt most keresztben az utamban. Anyám. Szent a Te Neved. Nem állott szándékomban keresztezni az útjaidat. Nehéz dolog ez így barátaim, magyarul mondani mindazt, amit csakis németül lehetne. A rétjeinken újra nő a fű immáron. Ne álljatok meg itt keresztben az utunkban. Legeltessétek bárányaimat. A rétjeinken újra nő a fű immáron.

Lászlóffy Aladár

2004. november 3-ának este találok Lászlóffy Aladárral. A pszichiáterem a metafóráról szervezett műhelybeszélgetést, erre meghívta Lászlóffy Aladárt is, és kérésemre bemutatott neki. Pontosan olyan volt, amilyennek elképzeltem varjúvára, varjúnemzetsége alapján: megjelent a semmiből mint egy igazi táltos és kedves és közvetlen volt, mintha a bátyám lett volna. Meghívott hozzászóló volt, mellette ülven láthattam, az embertpróbáló előadások alatt szorgalmasan jegyzetelt, aztán amikor rákerült a sor, mondott valami semmiséget. Ki kell még derítenünk kedves kicsi szolgám kapcsolatát Szisszel.

A görög elmék még hol se voltak, amikor én.
Azelőtt voltam Mozart Farkas Emőd és Strauss János
és pedagógus Athénben, rövidnadrágos Fiaschkók kísérője,
 hogy el ne vesszenek a történelemben.
Én már kétezerhatszáz éve vagyok érzékeny,
és tudom, addig is gammasugár folyik ereimben, amíg az

emberiség kikészíti bennem magát.

Vivaldiak, Vivaldiak
 muzsikálnak egy szív alatt
 mert Velence nem bármi lyuk,
 tudják, nincs már mit várniuk,
 és Rembrandt lefest egy-egy kóbort
 mi Amszterdamban pusztá hóhort
 sokunkkal maradok magamra,
 vagyok az X, vagyok a Gamma,
 viszi a terhem – a bárkiét – a
 gőzturbinás fotonrakéta.

Elméket emlékszem és sokszorosítom magam,
 amíg maradékony vagyok, mert így állnak

a földi szolgáltatások:

fényt kapok a szemembe és agyam víze társtalan,
 de beleüvöltöm az úrbe társam vízhatlan agyát.

X! Gamma! PORST! Stb.

kaptam egy konkrét bolygót, hogy benépesítsem öcsök
 verseivel,

Fríg sírok fölött száll a gólya
 bronzkori holtak légiója
 az én utamon menetel,
 mint valami Mene Tekel.
 De most aztán Menje Tekel.

Ezerkilencszáchatvankilenc forró nyarán Bukarestben vártam valakire. Ha találkoznánk, én meg nem ismerem Sziszt viszont ő sem engem. Bátyáim fészekmelegébe még ma is visszakívánkozom. Ezerkilencszázötvenhárom nem is olyan forró nyarán apám Újhelyen maradt és ötvanhat forintnyi első keresetemet Császlóra utánam küldte. Ezt a tanítását még ma sem értem igazán és amit abból megérthettem, azt sem vagyok képes híven követni. Nem volt bennünk elég szufli végighallgatni a metafora tudományos boncolóinak terjengős eszme-futtatásait, együtt eljövén Aladár (letegezett, így most már Attila és Lőrinc barátom után [egyszer hosszú idők után találkoztam a kritikusommal {mert kedves kicsi szolgám nekem van azom is} zakóm zsebét kimerevítette {fiam nem tudom mi zajlik itt de valaki már megint

passiózik – való igaz, ez most a János} verseim legfrissebb gyűjteménye, amire Berci nem volt igazán kíváncsi viszont amikor harmadszor bátorkodtam attilázni, ő szelíden figyelmeztetett arra, én nála vendég vagyok, így hát megkér arra, az ilyen attilázásokat a továbbiakban mellőzzem, végülis hozzá képest én csak egy senki vagyok. Ez igaz] őt is lealadórozhatom) a tudósok egyikét lepiciározta. Ebben a szövegben nevük sem maradhat a senkiknek, viszont a verseim a legváratlanabbul is teret kapnak:

Emlékezetünk gránitjában
nyoma sem maradhat nevednek

tudhatod kicsi szolgám ebből, hogy az történt ott a lépcsőkön, hogy ez az Aladár gyerek azzal fejezte ki az ellenérzéseit azzal a tudós barátunkkal szemben, akinek a szózuhatagától éppen menekülőben voltunk, hogy azzal tette egyenlővé, akinek én nem mondom ki nevét. De annak a nyárnak a melege még most is mozgásba hozza szívemet. A rózsabokrok kötnek össze a legjobban minket, Rilket a rózsa szúrta meg, amikor leplezhetetlenné vált a betegsége, Dylan testvérem (sajnos össze nem tegeződhattünk) legalábbis a legendáriuma szerint egy rózsabokorba bukott bele (most ne kérdezd kicsi szolgám hogy is halt meg igazán) Pinczési Judit szerint neki elég volt ráhajolni egy rózsabokorra, hogy megtudja mire is gondoljon majd ott (noha akkor még nem is ismerhette Freudot, nekem mégis szöveget ver a fejembe ez a részlet, mivelhogysis egymásba fonódik benne a szerelem és a halál és nem lehetek bizonyos abban, hogy ez Judit barátnémnak is a szándékában áll) Vas István öregedvén persze megszerette a rózsákat (megint a rózsák megint a nyár, kicsi szolgám nézz utána, van-e szégyelhető csacsiság ebben az idézetben) Schubert rózsáit most ne vegyük elő itt és most, na de ideje lenne bevallanom, Szisz és Aladár rózsáit nem ismerhetem. Ilus néni kertjében voltak-e rózsák? Látjátok, idősebb testvéreim, ezt sem tudhatom. De tudom azt, hogy azon a nyáron, ezerkilencszázötvenhárom nyarán járván emlékezetem Laterna Magicáján ti mind nálam idősebbek (csak Pinyi és Csongor volt nálam fiatalabb akkor, na de Pinyi lány volt és Csongor csecsemő tehát, mindketten elhanyagolhatóak voltak [akkor]) pontosan tudtátok mi a dolgotok. Ezt teszem azóta én is teszem dolgomat, ahogyan tudom, nagy papucsotokba bele sem férvén lépkedvén nyomotokban de aztán ha azt képzelem nem veszitek észre időnként ki is ficáncolódom abból. (Kicsi szolgám: egyes szám avagy többes szám illetné meg itt a papucs testvért immáron a te gyenge vállaidra marad eldönteni ezt is [és egyszer majd szinte a végrendelkezés szintjén döntennem kell{ene} arról is mi legyen a sorsuk ezeknek a belső üzeneteknek].)

A család

A családom fel-felbukkan a könyvemben, sokáig kacérkodtam a gondolattal, hogy fiam első fiának dedikálom azt. Prosperóként Chicket többnyire fiamnak szólítom, de ő nem a fiam és nem is a fiam fia. A folytatásban kicsi szolgám látja el ezt a funkciót, aki újra más. A könyvemben párhuzamosan futó egyik szál a ne mondd ki a nevedet játék szabályait követi. Amerikából jöttemnek is nevezhetnék, úgy kell benne átadni egy bizonyos kulcsfontosságú információt, hogy az annak átadására eredetileg tervezett direkt kódot váratlanul letiltják. Amikor a sündisznók nagyon fáznak, közel húzódnak egymáshoz. De csak addig tudnak közeledni egymáshoz, amíg a tüskéjük a másíknak a közelségük által okozott örömnél nagyobb fájdalmat nem okoz. Na igen, de mi történik, ha a sünik tüskéje nem egyforma hosszú? Kacsóh – Lehár – Sosztakovics – Bartók: nagy nap ez a mai: végre a Concerto bemutatásának hatvanadik évfordulóján egybe hallom az összes dallamot. Melyik fájdalmasabb, és kinek? Akik ostromolnak avagy akiket ostromolnak? Legyőzetésünk történelme végzetetlen. A németek nem vették be Leningrádot. Az ostromot Gálja túlélte, de nem Visnyevszkij, Viszockij, Vronszkij, a pokolba, akárki is. Miért hagytuk ezt is hogy így legyen? Babits - Attila aránylik itt Sosztakovics - Bartókhhoz, na de akkor hol hagytuk Vincze Zsigmond Szép vagy gyönyörű vagy Magyarországot? Ahogy a gúny és teljes degradáció elemeiből felépül az édesanyád. Hová bújhatnánk, ha nem a köténye alá? Lesz még egyszer ünnep e világon, lassúdad seregeink a hegyekre felvonulnak, lesz még egyszer ünnep e világon, a sztrecsnói piros virágok megannyi pipacs fejét újra meg újra levágják páncélosaink a Jutta dombra csakazértis felvonulnak meghalni megannyi fiatal tüzér ejtettél könnyet értük egyet is testvér valaha is? Na de csak tedd a dolgod akármi legyen is az. Hallgasd meg a kedvemért Rákóczi megtérését, aztán tölts el néhány felhőtlen napot a Latorca partján. Könyvem 89. oldalán ezt írom felülről a 7. sorban:

Marad a keserű íz, cigarettám végén hamvadó: alámerül a nap a hold, alámerül e földön minden, minden kihullik az idő rostáján, és napjainkban Laci verseit is elfeledni látszik mindenki.

Viszont a 169. oldalon az utolsó bekezdés így kezdődik:

Marad a keserű íz, cigarettám végén hamvadó: alámerül a nap a hold, alámerül e földön minden, minden kihullik az idő rostáján, íme alámerülök én is.

Most már nem emlékezem, milyen apropóból ismétlem meg ezt a szakaszt, és ha már ezt teszem, miért nem vallom be. Talán a titkos üzenet okán. George Strauss sze-

rint az ismétlések mindig hordoznak bizonyos információt. Karády Katalin dalait a gramofonon ismertem meg még Csegöldön. Már hallottam ezt a legendát, hogy Karády Katalin hazahozatta a szövegíróját az ukrajnai munkaszolgálatból. A Tanú óta az ember odafigyel Bacsó Péterre. Egy film valóban multifunkcionális objektum, én még mindig azt hiszem, akarhat egy Bacsó Péter mondani nekem valamit, ha megcsinál egy filmet azon túlmenően, hogy egyszerűen megcsinál egy filmet. A kódolat mindig vitatható. Szerintem Bartók nem gondolt arra, hogy Sosztakovics szándékosan ismétli a hetedik szinfóniájában a Víg özvegy legénybúcsúját, nem merő ügyetlenségből került ez a részlet a helyére. Mi lehetett Sosztakovics viszonya az Osztrák–Magyar Monarchia operettvilágához? Elfogadta vagy elutasította? Hitler jobb szerette Walt Disney zenéjét mint az operettet noha kultúrájában sok operettes elem van. Véletlenül láttuk az élettársa (öregségből nincsen most a neve a fejemben) filmjeit. A fasizmusnak az egyik faktora a végtelenhez, ideálhoz való rossz viszony. Szókratész sokat beszél arról, hogyan ismerzik meg az ideál. Nem gondolnám, hogy ezt meg lehetne oldani egykönnyen. Az operett elvileg mindent gyengít, nem véletlen, hogy Ferenc József alatt virágzott. Tehát mi a viszonyunk a Szép vagy gyönyörű vagy Magyarországhoz? Hildegard von Bingenél az ördög nem énekel, hanem rikácsol. Ha Sosztakovics vagy Bartók idéz egy operettet, az már önmagában kvalifikál. Csak zárójelben említem meg a legendát, hogy amikor kezdő zeneszerzőként a tanára Bartókot szidta, ő sértődötten visszakérdezte, hogy akkor talán írjon operettet, de a tanára azzal tromfolta le, hogy ahhoz dallamok kellenek. Ismerte-e ezt a legendát Bartók? És mégis odáig alacsonyította magát, hogy operettet idézzen? Tehát nem tudtam megállapítani, hogy Bacsó Péter a röhögjünk mindenben, ami Horthy idejében volt filmek sorát akarta-e növelni, avagy bekövetkezett vele a várva várt pálfordulás. Talán kicsit. Most itten a Hányt ismertetik nekünk, így hát megtudtuk, hogy az egyik szereplő kutyája nagyon szeretett labdázni, tehát mindig lógott az ebe lasztin. Értitek? Amikor Bartók Péter végre nekiindulhatott Amerikának, Kodály adott neki egy levelet, hogy adja oda az apjának. Ebben keményen megmosta Bartók fejét, amiértis elhagyta hazáját. Egyengette-e Kodály Hányja az utat a Don-kanyarba? Azt mégsem mondhatnók, hogy Bartók bármelyik műve egyengette volna. Mert mindennek más mértéket ad a halál. Gyakorlatilag összeomlott a munkám: a gépemben aránylag követhetően megtalálok mindent, amit csináltam, így derülhetett ki, hogy ma pontosan oda jutottam, ahova 2004. november 22-edikén. Örvendezhetünk-e ennek? Több okból is. Elsőként azért, mert senki sem tudja (rajtatok kívül) másodszor

azért, mert egy ilyen makacs eredményt nevezhetünk akár *végeredménynek* is, na de ne idéetlenkedjünk itt a nyomdatechnikával, fontosabb az, hogy ebből biztosan lehet valamit tanulni. Például topológiát. Egyszer sokan botrányosan eltévedtünk a Börzsönyben, akkor tanultam meg, hogy a merev iránykövetésen túl, meg a jelzések esetleges figyelésén is túlhan a legfontosabb a forgási irány: ha az utakon folyton balra fordulunk, egyszercsak kötelezően vissza fogunk érni oda, ahol egyszer már jártunk (föltéve persze, hogy tudjuk azt, hogy mi az út). Itt megint csak a törvények hierarchiája fontos: ezt a szabályt, mint egy kis csacska és nyilvánvaló matematikai tételt én ismertem, de amíg nem kellett miatta (többed magammal) több kilométert megtennem, nem gondoltam arra, hogy rá útközben is figyelnem kellene. Na de most már komolyan mondd meg nekem édes kicsi szolgám, Rákóczi megtérése, Víg özvegy és Vincze Ottó mind Bartókot másolta és csak azután jött Sosztakovics?

Rekkenő nyár

Rekkenő nyárban indulunk hazulról. Északnak megyünk a hegyeken át, de nem tudjuk pontosan hová. Azt sem tudjuk, milyen hosszú az út, csak azt, hogy menni kell. Az állatok csodálkoznak ezen az erdőben, összesúgnak a hátunk megett. A kíváncsiabbak követnek egy darabon, azt hiszik, nem vesszük észre. Aztán mind elmaradnak. Már őszre fordul az idő, amikor kiérünk a síkságra. Hűvösödik, apránként felvesszük a magunkkal hozott melegebb holminkat. Mire a hó pilinckézni kezd, már mind a négy réteg rajtunk van, mégis átfú rajtuk a szél. A farkasok üldözőbe vesznek, egyre nagyobb hóban lábolunk. Távolban pislákoló fény jelzi, ott a házikó, de tudjuk, még nagyon messze van. Szinte hihetetlen, de a hosszú út után épp a cél előtt gondoljuk azt, legjobb lenne lefeküdni a hóban, és ott maradni örökre. Mert minden erőnk elfogyott már, csak a távoli meleg fény vezérli ösztönös lépteink. Sötét éjszaka van, a farkasok egyre közelebb ordítanak. De már nincs messze a ház, megmenekültünk. Ott benn a házikóban két fiatalasszony vár reánk, éppen a születésnapjukat ünnepeik. Tudták hogy jövünk, a mi tortánkat is elkészítették. A kályhában pattog a tűz, kellemes meleg van. Köröttünk egy elsüllyedt világ, Olga és Irén érdeklődéssel hallgatja utunkat. Kívülről nem is látni, milyen nagy ez a ház. Sokan vannak itt, ismerkedünk. Termek sora nyílik meg előttünk, mindenki minket köszönt. Olga finom süteményt is készített, azzal kínál mindenkit. Három rétege van ennek a süteménynek, a tésztája szinte húsos, rajta csupán vékony csík a lekvár, fölül fehér hab. A habon apró mézszínű gömbök

ülnek, mindenki azon csodálkozik, hogyan kerültek oda. Észre sem vesszük és repül velünk a ház vissza az időben. Már mi is fiatalok vagyunk, szinte kisgyerek. Újra a hegyeken túl barangolunk. Aki csak ránk gondol, az megfogja kezünket, mindenütt tükröződünk a szemekben. Bennünk van az a távoli házikó, bennünk van a készülődés arra a hosszú útra. Nagy harcban álmom és valóság összefonódik, de a küzdelem egyoldalú, most is győz a valóság. Sokszor valóban szinte lehetetlen menni tovább. Összeszűkül a torkunk és a világ. Egy pontra koncentrálódik minden. Görcsbe rándul az ököl és a szív. Nincs menekvés, tehetetlenek vagyunk, és olyan távoliak, mint a csillagok. Az idő áll moccanatlanul és állnak a gondolataink. A levélszóró évszak bágyadt napsugara búcsúztatja bennünk azt, aki volt. Ami önmagába burkolózva egyetlen pont csupán és egyre nagyobb sebességgel zuhan önmagába. Jó dolog ez így, ami igazán forró, ami igazán hideg, az már szinte nem is fáj. Vannak dolgok, amikre egyszerűen nincsen kapacitásunk. Saját halálunk gondolatát el tudjuk fogadni, de a másokét nem. Függetlenül attól, hogy élünk-e akkor. Van aki most is érzi a tenyerében a diófa kérgét amit megfogott apja halála után. Ki kellett volna vágnia akkor azt a fát? Képesek vagyunk elfogadni saját halálunk gondolatát, de nem vagyunk felelősek érte. Nem siettetjük talán, de nem is késleltetjük nagyon. Nem dönthetünk a születésünkről sem a halálunkról. Különösebben nem vagyunk felelősek hát azért sem, ami köztük van. Dehát nem is a felelősség számít itt, csakis a hogyan tovább. Jó dolog persze a buta létezés, az ember szuszog, mi mást is tehetne, lépeget. Vagy csak tántorog. De nem kellene erőltetni ezt. A legjobb lenne magára hagyni mindenkit addig, amíg neki jól esik. Ami persze ügyetlen megfogalmazás. Csak a legszükségesebbeket kellene megbeszélni, hogy idejében lehajtsuk fejünket, ne bántson az ág. Mégis akinek a fájdalma a legnagyobb, azzal tudatnunk kell, nincsen egyedül. Ennen tehetlenségünkbe süppedve törekednünk kell valami jelét adni annak, hogy tudatában vagyunk annak, hogy ez az egész másoknak nehezebb. Segíteni nem lehet, nem kell és nem is szabad. Mint az óriáskerék a legnagyobb fordulatban, öröknek tűnő pillanatra megáll bennünk a világ. Maradjon úgy, minden a feje tetején. Nincs rend, nincs okozati lánc, az időnek sincsen iránya. Mint Escher képein a sokszögletű idomokból kitekintő szelíd szörnyek, fölösleges részletek könyökölnek a lassan bándukoló percek ablakában. Aztán valahol a mindenség túlsó felén egyszer csak mégis megmoccan valami. Kizuhan egy bolygó a rendszeréből, felrobban egy nap valahol, lassan újra hullámozni kezd bennünk a létezés, újra szerteárad testünkben a vér. Addig várni kell, nem lehet semmi sem fontosabb ennél. Várni a törzsökig lecsu-

paszított éjszakában arra, hogy egyszer talán még visszatér ő, aki most már csak volt. Sajnos hiába: nekünk kell majd utána menni abba a rekkenő nyárba.

Halotti maszk

Egy szöveg egy ember
egy embernek kell legyen legalább
egy szövege végülis
a metróban ha csak tehetem
az utolsó kocsiba szállok
ott a padlón a csavarok
ősi maszkot formálnak
szabályos háromszög egyik csúcsa
alul a másik kettő felette vízszintesen köztük
egy függőleges vonal az orr
mostantól kezdve
láthatsz engem
mihelyt odaállsz
a helyemre
már nem akarom azt
hogy a halotti maszkom
ennél pontosabb
arcot őrizzen rólam
ez a szöveg noha
nincs benne arc
megőrzi mindazt
neked ami maradandó
lehetett volna bennem
Istenem az emberek
milyen fiatalok lettek hirtelen
körülottem

Körlevél

Ez egy körlevél, amit AmsTexben írtam magyarul és E-mailen terjesztek. Efektívitasát abban mérem, hogy hány példányban jut vissza hozzám olyan címekről,

amelyekre nem én küldtem. Ezért mindenkit arra kérek, aki megkapja, küldje tovább mindenkinek. Célja egy könyv ismertetése:

Douglas R. Hofstadter,
 Methamagical themas: questing for essence of mind and pattern,
 BasicBooks, A Subsidiary of Perseus Books, I.I.C. 1985, New York
 Kedvcsinálónak a 62-63 oldalakról idemácsolok egy részletet.

after alphabetizing, decapitalize FOR AFTER WORDS STRING FINALLY
 UNORDERED UPPERCASE FGFBVKXQJZ NONVOCALIC
 DECAPITALIZE SUBSTITUTING ALPHABETIZING, finally for nonvocalic
 string substituting unordered uppercase words

Let us watch how it works, step by careful step. We must bear in mind that the instructions we are following are the lowercase words printed above, and that the uppercase words are not to be read as instructions. Nor, for that matter, are the lowercase words that we will soon be working with. They are like inert, anesthetized body of a patient being operated on, who, when the operation is over, will awake and become animate. So let's go. First we are to alphabetize the seed. (I am treating the comma as attached to the word preceding it.) This gives us the following:

AFTER ALPHABETIZING, DECAPITALIZE FGFBVKXQJZ FINALLY
 FOR NONVOCALIC STRING SUBSTITUTING UNORDERED
 UPPERCASE WORDS

Next we are to decapitalize it. This will yield some lowercase words – the “anesthetized” lowercase words I spoke above:

after alphabetizing, decapitalize fgfbvkxqjz finally for nonvocalic
 string substituting unordered uppercase words

All right; now our final instruction is to locate a nonvocalic string (that's easy: 'fgfbvkxqjz') and to substitute for it the uppercase words, *in any order* (that is, the original seed itself, but without regard for its structure above the level of the individual word-unit). This last bit of surgency yields:

after alphabetizing, decapitalize SUBSTITUTING FINALLY WORDS

UNORDERED STRING DECAPITALIZE UPPERCASE FOR
 NONVOCALIC AFTER FGPBVKXQJZ ALPHABETIZING, finally for
 nonvocalic string substituting unordered uppercase words

And this is a perfect copy of our starting sentence! Or, rather, semiperfect. Why only semiperfect? Because the seed has been randomly scrambled in the act of self-reproduction. The beauty of the scheme, though, is that the internal structure of the seed is entirely irrelevant to the efficacy of the sentence as a self-replicator. All that matters is that the new building rule say the proper thing, and it will do so no matter what order the seed from which it sprang was in. Now this fresh new baby sentence can wake up from its anesthesia and go off to replicate itself in turn.

Eddig az idézet. Tekintve, hogy a szöveg minden betűje fontos lehet, én viszont várhatóan vétettem hibát a másolásban, elnézést kérek. Ezzel végződik a körlevelem.

Most úgy érzem, ez a könyv áll a legközelebb az én könyvemhez. Nagyon sajnálom, hogy nem olvastam amikor megjelent, vagy legalább a könyvem írása előtt. Hibáival együtt szeretem, noha sok helyét most még csak átlapozom. De az élet hosszú, még visszatérhetek a most átlapozott oldalakhoz.

Amerikai kísérlet

Van egy amerikai kísérlet, sok egyetemen megismételték, azonos eredménnyel. Tiszta véletlen biteket kell kitalálniuk a vizsgált személyeknek. Egymás után előbb a játékos nyomja meg az egér fej vagy írás felét, aztán a gép megmondja, mire gondolt, persze attól függetlenül, mit tippelt a játékos. A játékosokat a vizsgálat előtt három csoportba osztják. Aki úgy érzi, biztos abban, hogy ki tudja találni a tiszta véletlen biteket, az ERŐS LELKŰEK csoportjába kerül. Aki biztos abban, hogy ő erre képtelen, a GYÁVÁK közé kerül. Akinek ez az egész közömbös, az KÖZÖMBÖS lesz. (Még lehet, értelmesebb csoportneveket találtak a kísérlet tervezői.) Vannak, akik azt állítják, hogy az ERŐS LELKŰEK többnyire eltalálják a biteket, a GYÁVÁK találati aránya annyira kicsi, hogy az nem fakadhat a véletlenből (egy statisztikus ilyenkor azt mondja, hogy az eredmény szignifikáns) a KÖZÖMBÖSEK találati aránya nem tér el szignifikánsan $1/2$ -től. Erről az amerikai kísérletről Makkai Mihálytól hallottam, de most (2005. február 10.) derült ki, hogy félreértettem a lényegét: szerinte ez egy égre kiáltó csacskaság, melyhez hasonlóval teli van a világ, és sajnos mindig akadnak hiszékeny emberek. Én is ezek közül

vagyok egy. Na de hát miért is? Mivel védekezhetek? Már persze feltéve, hogy akarok védekezni. Egy jó bűvésztrükk lényege a figyelem megfelelő irányba terelése: amikor Makkai Misi ezt nekem elmondta, én valahogy ennek az áldozatául estem. Ne tegyétek ti leányok: ha jó a felsőbb parancs, hogy minden védekező mechanizmusotok kioldjátok, jó ha marad egy végső biztosíték. Na jó, de hol maradt itt a józan ész? Valahol a lelkem legfenekén (ami nem a józan eszem helye) én persze hajlamos vagyok a misztikára. A legfontosabb idézetem a hátha mégis úgy lehetne (kicsi szolgál tudod-e honnan való ez [ami engem amúgy anyai nagyapámra emlékeztet {így derül ki az, hogy még nem is meséltem róla neked, amire most sajnos nincs idő, átmenetileg elégedj meg avval, hogy ő volt a kis tót a családban (a ziccer itt az, amire ezt a dolgot felfuttattam, hogy Bartók hugának a férje Tót nevű volt, ezért amikor Bartók az unokaöccsének a születését a kis Tót nevű-című darabjával ünnepelte nem láthatta előre azt, hogy aztán ezt átírják kis szlovákra nehogy már a kelleténél [Keletinél – nem kívánt törlendő] jobban bosszantsa mindazokat akiket úgy sem fogunk megszünni bosszantani és akik minket is mindhalálig bosszantanak. {Szép hazánkat (csalafintán) volt képük ránktukmálni egy lóért hogy aztán a hónunk alól mindig a legrosszabbkor bújjanak ki}}}). Én sosem voltam gyáva ha te kicsi szolgál most azt akarod, teneked akár tárgyenállva is leszögezhetem (csak idejében kapkodd el a kezedet onnan ahol éppen ezt lennék teendő) én ezt a maszlagot megettem. Amiért is a magam számlájára vállalom a következményeket.

960

Most (2005. február 20.) újra hallgatom a 960-as B-dúrt Paul Lewis előadásában (Zeneakadémia Nagyterme 2004. november 13.) akárcsak most hallanám először. Egyáltalán: hol van itt a közönség? Egy pissz nélkül hallgatják végig az egészet? Persze zenében ez még csak nem is elementárisan hosszú. Ki ez a fiú? Miért nem vagyok én ott? Na de ki lehetett a bal keze? Ezt általában két ember játssza, vagy több. Több Schubert: még több halál. Egy korty az örökkévalóságból. Jaj nekem, reámszuhant ami örökké valóság. Na most végre köhentett valaki. Egyetértek. Ezek a szegény kis zongoristák ott azon a nagy hangszeren játszhatnak még, de ha a torkom valami elementárisan fojtogatja nem tehetek mást köhentelek én is. Köhentenék, ha tudnék, de az elementáris légszomj magam alá nyom. Mert minden halál fulladásos kikél kibábadzik a lélek a testből és elindul tétován Schubert után. A panaszaidat otthon kellett volna hagynod. Párhuzamosan repülnek itt a lelkek

mint a Divinában az Egy felé, amely e lelkek fókusza és elnyelője. Ez a tánc még a tiéd barátom. Ez a körtánc most végre magábaefon. Egy ideje nem hallom a köhentést. Persze mert a mester kábítószertúladagolással mindannyiunkat bebónyál hogy végre megnyíljanak a füleink és lássuk velük a táncot amit a halál és a leányka itt valamilyen osztinató visszatérő panaszkodó figura kíséretében tovalejt. Léptük nyomán sok száz kicsi csillag még egy ideig felsziporkáz. Volt idő amikor ez a mű megszületett: az ég kék volt a zöld a réten járkáltak a fellegek (na persze mert a nap odavetítette őket) abban az időben állt az idő: Schubert gondolkodott valamin éppen. Talán elvesztett valamit, talán a halálra gondolt (mint mindig) talán csak hallgatta a muzsikát amit az angyalok szokásuk szerint játszottak neki innen onnan ebből abból na de hát őket hallgatta egész életében vajon mi készítette arra, hogy ezt a semmihez sem hasonlítható szekvenciát műsorukból lejegyezze? A bánat? Mert az biztosan volt neki. Nagy kérdés tehát ez. Már régen elhangzott a zene, az angyalkák most éppen havaznak, de mi csak ülünk itten szélütötten, mi a szösz vagy mi a bánat hogy nem találom a folytatásomat.

Lewis attended the Chetham School of Music and the Guildhall School of Music and Drama, studying with Ryszard Bakst and Joan Havill. He later received regular coaching from Alfred Brendel. By 1999, Lewis was featured in BBC's inaugural New Generation Artists program. From 2000-2002, he was a professor of piano at London's Royal Academy of Music. In 2001-2002, he and the Leopold String Trio were selected by Wigmore Hall for the prestigious European Concert Halls Organization's "Rising Stars" program, an honour that led to more debut recitals in New York, Vienna, Amsterdam and Brussels.

Lewis has appeared with a host of classical music artists, including Yo-Yo Ma, Ernst Kovacic, Katherine Gowers and Adrian Brendel. He has performed concertos with many leading orchestras and with conductors such as Gerald Schwarz, Vassily Sinaisky and Mark Elder.

But 2003 was his best year to date. His acclaimed Schubert Piano Sonata series won him both the 2003 South Bank Show Classical Music Award and the 2003 Royal Philharmonic Society's Instrumentalist of the Year Award, as well as a nomination for the 2003 Classical Brits Young British Classic Performer of the Year.

A reviewer for The Evening Standard commented on worries in classical circles that too many accolades had arrived too quickly for Lewis that year: Nonsense. Worthwhile artists never stop growing, and age is irrelevant if the results measure up. They do. And on this evidence there's no danger that Lewis will permit succes

to intoxicate him. He remains the most thoughtful pianist, one of that happily flourishing school for whom the understanding of music matters most, ego least.

Lewis' recordings of the Schubert Sonatas on Harmonia Mundi received great acclaim. The first release won the prestigious Diapason d'Or Choc de L'Annee 2002 award in France.

Remember the name: Paul Lewis, wrote a Los Angeles Times reviewer of Lewis' second Schubert Sonatas recording. The 31-year-old British musician could easily be the next Murray Perahia. He has the burning intensity, the flagrant technique, the fervid imagination and the command of detail these ultimate examples of Schubertian inspiration demand.

Building upon the Schubert series succes, Lewis is launching a Beethoven series in which he will perform and record, for Harmonia Mundi, the complete cycle of Beethoven piano sonatas at venues around Europe and the U.S. between 2005 and 2007.

Lewis' performance at Middlebury is sponsored by the Middlebury College Performing Arts Series.

The Middlebury College Center for the Arts is on South Main Street (Route 30). Reserved seating tickets for the performance are \$12 for general admission and \$10 for seniors. A pre-performance dinner will begin at 6:30 p.m. at Rehearsal Cafe in the Center for the Arts. Reservations are required. For tickets or dinner reservations, call the Middlebury College Box Office at 802-443-6433. Online tickets and information are available at www.middlebury.edu/arts.

Nohát kicsi szolgám ebből sok szépet tanultunk és utazunk Middleburyba.

Ignotus altatója

2005. március 3-án a Bartókon a délutáni csevegőműsorban Hűvösvölgyi Ildikó Ignotus altatóját mondta el, kicsi szolgám keresd meg nekem, kérlek. Az édes visszatérő rím benne, de a társait már elfeledtem. Aludj kicsi szélben ringó rózsabimbó szólítja meg a fiát és csak hogy az idő jobban teljen (ami dőre törekvés amúgy) elmereng a várható éveken, amikor a gyermek túlnövi az apját, és aszszonyt választ magának akivel apjához hasonlóan vergődő kapcsolata lesz. Ennyire emlékezem, meglehet máris torzítottan. Persze a gondolat nem szabadalmaztatható, ha majd igazán öreg leszek, összeszedem azokat a verseket, amelyek rokonok Schubert örök című verssemel. Komlós pár napja kapta meg a könyvemet, hirtelen örömmel írt pár sort róla, azóta hallgat. Lábjegyzeteket írtam a Gólyához,

de úgy döntöttem, ilyesmit nem szabad csinálni, és megsemmisítettem a kéziratot. Kezünk nyoma a világon megmarad visszavonhatatlanul, ha meghalunk. De addig jogunkban áll törődni avval, hogyan. És ahogyan egy kiránduláson sem jó szemetet hagyni hátra, az életben sem jó. Evés közben megeshet, keletkezik szemét. De mielőtt tovább megyünk, mindent össze kell szedni. Jobb ha mi tesszük ezt meg és nem hagyjuk másokra. Nem az ötlet veszélyes, szinte kötelező lenne minden versünkhöz lábjegyzeteket írni, csak a magamra osztott szerep volt ebben az esetben téves. De az élet hosszú, legközelebb talán jobban sikerül. Látod kicsi szolgám, te sem láthatsz mindent itt, amit leírtam, de hát szerintem ez így helyes.

A fasizmus öt ismérve

Az ötletet loptam valahonnan, talán az imperializmustól. Na de mi is lehetett az? Ma globalizációnak hívjuk:

- i) egy szűk csoport megragadja a hatalmat fegyverük az
- ii) egyedül üdvözítő ideológia amit nem fogad el
- iii) a mindenütt jelen lévő ellenség ezért
- iv) örök harc dúl barát és ellenség között amely elkerülhetetlenül
- v) hódító háborúba csap át.

Sosem keresheted tehát a bestiát hiszen az saját szívedben lakozik és lakmározik. Thomas Mann nem tudhatta ezt, meg volt győződve arról, ő tiszta. A Doktor Faustus keletkezését eddig még nem olvastam végig rendesen. De máris megkövetem a mestert, erről a fenevadról ő nálamnál sokkal többet tudott. Elbonyolódnak a kapcsolatok, összegubancolódnak a szálak, egyszer csak rád esik a fény, most mondd meg gyorsan, ki jöhet utánad. Alma Mahler életét olvastam Françoise Giroud leiratában (kicsi szolgám, tudnod kell, a cének itt valahol legalul kicsi farka van, én most látok ilyet először (Danilo Kiš kalapja másutt van, fogalmam sincsen, hogyan is tehetném azt onnan teljesen lejjebb [na de kicsi szolgám, ezt hogyan kellenék itten mondanom {ugorj fiam, vedd a szótárat és keresd ki máris}] viszont remélem látod milyen bonyodalmak lesznek itten ha egyszer azt a farkat mégis odatesszük) részben azért, mert Thomas Mannál felbukkan, részben közvetlenül Lou-kutatásom miatt. Most jut csak eszembe, ez a farkatlan Françoise lehetne akár nő is. Némi kihagyásokkal olvasván a könyvet abban a meglehetősen téves világban éltem, férfi ír nőről. Finomítani kellenék ezt a detektoromat is, ha van még valahol egyáltalán. Ez az írás önklonozás, mi más is lehetne. Minden rendelkezésemre álló eszközzel körvonalaznom kell magamat hogy egy kis ideig (egy óráig) az a körvonal túléljen

engemet. Olyan fontos ez nekem? Egyáltalán. Postás ma már minden halandó üzeneteket eldob földbeás netán továbbít nemlétező címekre fontoskodván, különös hírmondó ő, nem csak a vész híreit hozza, de vele van azok ellenszere is. Itt most visszacsatolhatnánk akár a fasizmus i) pontjára is. Csatoljunk!

Penrose könyve

Nincs áttekintésem a köröttem lévő könyvekről. Egyszer majd mindent a helyére teszek, de addig is a rendszer éli a maga életét ahogyan tudja. Ha lassú futásaim vannak a gépen, általában a legközelebbi könyvet veszem kézbe, de ezek között is válogatok a nagyságuk szerint. Ezért történt meg, hogy egy nagyobb könyv hetekig ott állt a polcomon az első helyen, de fogalmam sem volt, mi is az.

Roger Penrose

Shadows of the mind, a search for the missing science of consciousness,

Oxford University Press, 1994

Most végre sorra került, négyszáz oldal, hetekig eltart, mire elolvasom. Homlok egyenest az ellenkezőjét állítja, mint Hofstadter, noha a Methamagical themas című könyvét nem is ismeri, csak a Gödel, Escher, Bach címűt, és a Denettel közös The mind's I címűt (ahol az utolsó karakter nem római szám). Penrose-nak is van egy korábbi könyve: The emperor's new mind és van legalább egy határozottan közös témája Hofstadter-rel: Gödel tétele. Lehet-e formalizálni az emberi gondolkodást? Ha nem lehetne, hogyan lennénk képesek egymással vitatkozni? Központi téma itt Turing tesztje: csupán reakciók alapján meg lehet-e különböztetni a gépies gondolkodást az emberitől? Feynman was explaining some idea to a student, but miss-stated it. When the student expressed puzzlement, Feynman replied: 'Don't listen to what I say; listen to what I *mean!* As Richard Jozsa pointed out, there is no need for accurate quotation in this case, since we can apply its underlying message to itself. Egyszer hasonló helyzetben azt mondtam a barátomnak, tedd bele a szivedet a füledbe. Ha már felmerült a név, megjegyzem, a halottaink a hátunkon ülnek, írtam itt Gyurinak. György úrnak, volna illendőbb mondanom. Rangidős ő közöttünk. Nem mondtam, hogy az "itt" a Krónikát jelenti, osztálytársaimnak szánt folyóiratomat. Itt szerepel Józsa Erna bátyja, Józsa György, aki az elsők között volt, akiket 57 tavaszán kivégeztek. Dehát csak a név azonos, Erna velünk párhuzamos osztályba járt a gimnáziumban. Egy gépiesen gondolkodó barát meglehetősen bosszantó. Ha jól programozzuk, talán a gép is hajlandó minket megértőbben kezelni. Ugye észre sem vetted, hogy ezt a szöveget egy

sztochasztikus automata írta neked. Kicsit nagyra vették benne a színes egyéniség paraméterét, viszont kihagyták belőle a megállást. Nyomja már meg valaki a stop gombot! Csak most jut eszembe, ez az a hely a Sztochasztikában, ahol a gépies gondolkodást szóba hozom, az érzelmes búcsú végé felé. Persze veszélyes dolog félszavakra hagyatkozni. A mechanikus gondolkodás, a gondolkodás gépiessé tétele éppen ezért hasznos. Ha megadjuk a megfelelő kereteket, amelyek automatikus kitöltése egyértelmű, a dolgok teljessé tétele valóban fakultatív. Még csak az első oldalaknál tartok Penrose könyvében, de az máris evidens számomra, hogy Penrose sokkal szárazabb, mint Hofstadter, noha Hofstadter szerint, amit ő művel, arra a gép is képes, Penrose szerint viszont nem. Ez így természetes. Penrose felveti az ötletet, hogy az agy (akár emberi akár állati) működését csakis a kvantumfizika eszközeivel érthetjük meg. Alapvető misztika az, hogy az elemi folyamatok téridő viszonyai nem követik az általános relativitás elméletet. A gond a csatoltsággal van, azok a részecskék, amelyek valamilyen fránya módon össze vannak kötve akkora sebességgel hatnak egymásra, ami túllépi a fény sebességét. Ez a mechanizmus irányítja a gondolatainkat. Már van kvantum-számológép, olyan szerkezet, amely az elemi fizika törvényei szerint működik, és sok feladatot ügyesebben old meg mint a tradicionális. Penrose mégis rendületlen abban a meggyőződésében, hogy az agy működése nem élő anyagban lehetetlen. Szóval, nem a fiziológiai működés, a fehérjék hétköznapi tevékenysége, mert abban nem volna semmi meglepő, az állítás akár lehetne tautológia is átcsapván abba a kérdésbe, hogy mit nevezünk életnek, és képesek leszünk-e valaha újratereíteni. Penrose nem veszi észre, hogy van a kérdésnek egy harmadik ága is: képes lesz-e az emberi gondolkodás elvileg definiálni önmagát azon a szinten, hogy objektíve és mechanikusan ellenőrizhetővé váljon, mikor működik helyesen. Mert hát azt, hogy az vagyok, aki vagyok, csakis az igazán nagyok mondhatják magukról. Egy kisebb kaliberű rendszer jól teszi, ha önmaga belülről határolja körbe magát, nem azért, hogy kizárja a külvilágot, hanem hogy mindig tudja, mi hol van, mi van bent és mi van kívül, mert még a macska sem foghat mindkét helyen egeret, hacsak nem schrödingeri. Nadehát az is csak kvantumegereket foghat. Válaszul Douglas Hofstadter létrehozta a Fluid Analogies Research Group társulatot és megírták a

Fluid concepts & creative analogies

című könyvet, amely a BasicBooks-nál jelent meg 1995-ben. Penrose könyvét nem idézik, ígylát az túlzás, hogy ezt a könyvet válaszul írták volna.

Parricída

2005. március 16-odikán, mi mást is tehetnék, hallgatom a Bartók muzsikáló délutánjában Bokor Juttát (operaénekes, mezzoszoprán, 1983-tól az Operaház magánénekes, tudhatod, kicsi szolgám, Schwertleitét szokta énekelni a Walkürben [nehéz dolgok ezek, most kezdjem elmagyarázni, kik ők: {anyámtól kapott (kunyaerált [itt a szivem kiesett]) Bibliámat kellett kivegyem, hogy Blum Tamás fordításában A Nibelung gyűrűjét kivehessem} Gerhilde Ortlinde Waltraute Schwertleite Helmwige Siegrune Grimgerde Rossweise]) ő említette Holst művével kapcsolatban, de meglehet ekkor már átcsúsztunk Mozartba, hogy *parracída* volt Zeusz mellékneve. Majd kiderítjük, honnan az a-i csere, feltehetőleg a görög-latin hangképzés eltérése az oka. Na de mégis. Valamilyen szinten tudtam, hogy Kronosz után csak aki megölte apját létezhetett. Gyakorlom is. De hogy Sophoklész csak ilyen egyszerűen földiesítette azt ami már az ő idejében archaikus volt eddig nem jutott eszembe. Láthatod kicsi szolgám, ebben a szóban benne ül a parazita. Aki ráakaszodik mások nyakára, aki képtelen menni tovább a maga útján, az (láthatod) megöli apját. Na de te. Most meg ne kérdezd, ki üzen itt mit is kinek. A szerepek öröktől fogva már, funkcionálisan felcserélhetőek. We all kill whom we adore don't start to negotiate the question: Karinthy most rajtam jót kacaghat: a readingi nekem már csak magyarul szólhat. Angolul nem is olyan jó. Mondtam már a legendát: mi a legjobb vers a *világon* Pali bátyám mesélte ezt 57-ben hogy Babitsot kérdezték volna egykoron amikor a kérdés ideje eljött, és hát persze ő azt felelte Shelley Ode to the west wind Tóth Árpád fordításában nohát Tóth Árpád fordította le a readingi fegyház balladáját is akármilyen nyelven hangzott is az el egykoron nekem már csakis anyám nyelvén mondhatod na de hát eddig még sosem vettem észre ez is Oidipusz.

A pápa

Vannak olyanok is, akik visszatérnek a *fideizmus* veszedelmébe, amely nem ismeri el az ész útján történő megismerés és a filozófiai tudomány jelentőségét a hívő belátás, sőt az Istenben való hit lehetősége számára. E fideista irányzat ma széles körben elterjedt változata a "bibilicizmus", ami arra törekszik, hogy a Szentírás olvasatából, illetve magyarázatából alakítsa ki a hihetőleg egyetlen, szilárd tájékozódási pontját. Így történik, hogy egyedül és kizárólagosan csak a Szentírást tekintik Isten Igéjének, és ezzel aláássák az Egyház tanítását, melyet a II. Vatikáni Zsinat kifejezetten megerősített. A *Dei Verbum* konstitúció, miután utalt arra, hogy Isten Igéje mind a Szent Szövegekben, mind a Hagyományban jelen

van, hangsúlyozottan kijelenti: “A Szent Hagymány és a Szentírás Isten szavának az Egyházra bízott egyetlen szent letéteménye. Hozzá ragaszkodik Isten egész szent népe, amikor pásztorai köré összegyűlve állhatatosan kitart az apostolok tanításában és közösségében, a kenyértörésben és imádságban.” Az Egyház nem csak a Szentírásra hivatkozik, “Hite legfőbb szabálya” a Szent Hagymány, a Szentírás és az egyházi Tanítóhivatal egységéből származik, melyeket a Szentlélek oly szorosan összekapcsolt, hogy a három közül egy sem állhat meg a másik kettő nélkül.

Balgának mondanám azt, ki szólni akarna, miután a bölcs beszélt. Én persze mégis. Jandó Jenővel Tiszadobon a Kiállítás hallgatom. Kell legyen minden dolognak ilyen kicsi egyszerű földi (mi másunk lehetne) agyunkkal megjegyezhető hivatkozásuk. Lépjél jobbra lépjél balra nade ha hozzád az Úr közelg tudnod jó lenne ezideiglen már hol is a helyed. Nem a te dolgod, hogy elbitangolj. Nem a te dolgod dönteni mások dolgáról. Nem a te dolgod kivenni bármit is mások kosarából. Abba te bármit is csakis beletehetnél. Vagyunk itt még legalul kicsi nép, ha el is felednél. Kicsi nép, ha teveled én egyszer is törődni elkezdenék lenne dolgom anynyi, mint száz, ezt a babramunkát ennen törvényeimre inkább reáhagyatkoznám. Ennen törvényeim íve, ívülete a kapu, amelyen át én mostan átmegyek a semmibe. Átmenésem mostanra már elkerülhetetlenné változott. Adjuk meg a tiszteletet annak, aki eltávozott. Felgyorsulva fut minden körülünk, de ez már nem változtathat azon, hogy ő volt egyik apánk. Nadehát apja csak egy van az embernek. Nadehát nemigazán. Álljunk csak meg egy kicsit itten. Tudnod kellene, hol lakik az Isten. Hol lakik a jövőd, amely akkor is maga alá gyűr ha azt te nem is akarnád. Ne szakadj el hát a földtől, az ősi gyökerektől, ne az Igétől, amelyben őseid hite számodra összegezve megmaradt. Sötét lesz nemsokára, ha lemegy a Nap. Kicsiny vackodon álmodra készülni foghatsz, ha még álmodni valód megmaradt. Ha még tudsz miről álmodni, ha még maradt benned az álmodhoz tűz, nadeazt most már sosem el ne feledd kicsibék, nagy kapuk homályában hónod alá senkisem nyúlhatna, csakis az ősök (apáid azok [most ne állj meg itten azon vacakolni, kik is lennének ők szerteszét {erre most nincsen idő}] lassan kihálnak apáid, kihál körülöd a világ) csakis az ősök emléke marad neked, emeld fel hát, emeld fel hát az ősök emlékére végső tiszteletül sosemvolt fegyvered. Aztán a világról ez is, mint minden a végtelen időben, hatástalanul leperreg. De ne ess kétségbe. Valahol Belső-Mongólia pusztáin már elindult egy ökrösszekér és amikor az ideér az lesz otthonod. Visszatekeredvén göngyölődik már beléd az Ige, ha lenne még helye benned valahol is nekie. A zongorista még bírja szusszal nadeénmostanra már igen csak nagy sebességgel

melléütök. Mellé ütök. Habemus papam: az én apám lett a pápa. Még soha ezt ilyen intenzíven nem éreztem. Tizenhatodik (Tízenhatodik) ezt ti már a kellő időben azonosítottátok [az én apám a pápa, ezt én eddig sohasem voltam képes így elfogadni {érzeni?}]

Orbán György

Axiómáimat megfelelő rendbe szednem már sajnos nem maradt időm. Átbuknak egymáson, a csillárról is lelóghatnának, ha éppen ahhoz szottyanna kedvük. Mindenhez végtelen idő kell.

*Szeretve itt kell lenni,
itt, e végtelennyi
Bodrog=kanyarú helyben.
Egyszer itt kellett lennem,
hogy ne tudjam, mi mennyi.
Végre máshol van a Semmi.*

Apáti Miklós

Szegi, 1999. október 11.

Szerteágazik minden út: valamilyen Mahlert játszanak éppen. Legyökerezni a Mahler házaspár magánéletében mostan éppen nem akarhatnék. Na de éppen. Amikor a fején a hullámok már éppen átcsapni kezdhettek volna, Gustav elment Freudhoz Hollandiába, aki éppen ottan nyaralगतott. És amikor meghalta volt magát, az a Freud benyújtotta a számlát Almának, nadehagyjuket. Mit is mondhatott volna erre apám, aki akkor éppen tizenegy éves lehetett. Jó kérdés. Szerteágazik minden út. Szertekacsáznak az istenek köröttünk. De a vérünkbe egyszer valamelyikük kitörölhetetlenül beleírta az ünnepek tiszteletét. Kétfelé kacsázik minden út. Orbán György születésnapja egyyel előzi meg Zsófiét, aki tagja a klubnak. Nem tudom, mondtam-e, hogy Zsófi tagja a klubnak. Na de ez az Orbán György valóban tagja lehetne annak. Amikor az Ottó gyerek könyvét kedvenc boltomban megkerestem, a bolt egyik hirtelen segítőkész eladója a Viktor gyerek könyvét szerette volna reámtukmállani. Na de én nem hagytam. Csak annyit mondtam, előfordulhat, hogy a keresztnév is számít. Na de ez a Gyuri, amint azt már sejteni megengedtem, július tizenkettedikén született Marosvásárhelyen. Tehát öt évvel fiatalabb nálunk. Vagy hattal. Tudja a kánya. Palcsinak szeretnék egy rendes kétváltozós függvényt adni, amelynek a marginálisai egyenletesek, de amúgy

a lehető legegyszerűbb. Ha valaki azt meg tudná mondani mit is jelenthetne ez az idióma, itt és most. Ha eddig még nem mondtam volna, Orbán György Hatodik Miséje megnyugtató. Meggyőződött arról, helyesebb lenne az, ha én is miséket írnék itten. Azt a sűrűségfüggvényt, amit keresek $1 - \varepsilon(t - u)^2$ alakban keresem, amire a t és u változóknak még egy-egy függvényével rászorozhatok. Az a tapasztalásom itten hogy ezek a függvények egyszerű másodfokú függvények reciprokai. A két függvény persze azonos, valahonnan valaki létezésem alapjaim megrekkentendő azt súgja, ez szimmetria okokból van így. Csak a konstansok érdekelhetnének minket, ha egyáltalán. Nincsen annál egyszerűbb dolog, amikor csupán egyetlen egyváltozós függvényt kereshetnénk. Na de én most ezt az egyszerű függvényt sem találhatom, mert az elemi számításokban elemi hibákat vétek minduntalan. Lesz holnap is nap, ezt el ne feledd. Na de hát könnyedén meglehet, azon a napon te már nem élsz. Annyi mindent el lehetne kezdeni itt és most, emiatt, éppen ezért, én mostan, éppen ezt, inkább abba hagyom. $S(\rho^2 + t(1 - t))(\rho^2 + u(1 - u))$ az a függvény, amellyel el kell osztani a mondott függvényt, ha azt akarjuk, hogy olyan sűrűségfüggvény legyen, amelynek a marginálisai egyenletesek. Itt ρ a

$$(2\varepsilon\rho - \frac{1}{\rho}) \ln \frac{\rho + 0.5}{\rho - 0.5} = \varepsilon$$

egyenlet gyöke, és $S = \frac{1}{\rho} \ln \frac{\rho+0.5}{\rho-0.5}$.

KORNISS

(Korniss Dezső hét képének belső méretei)

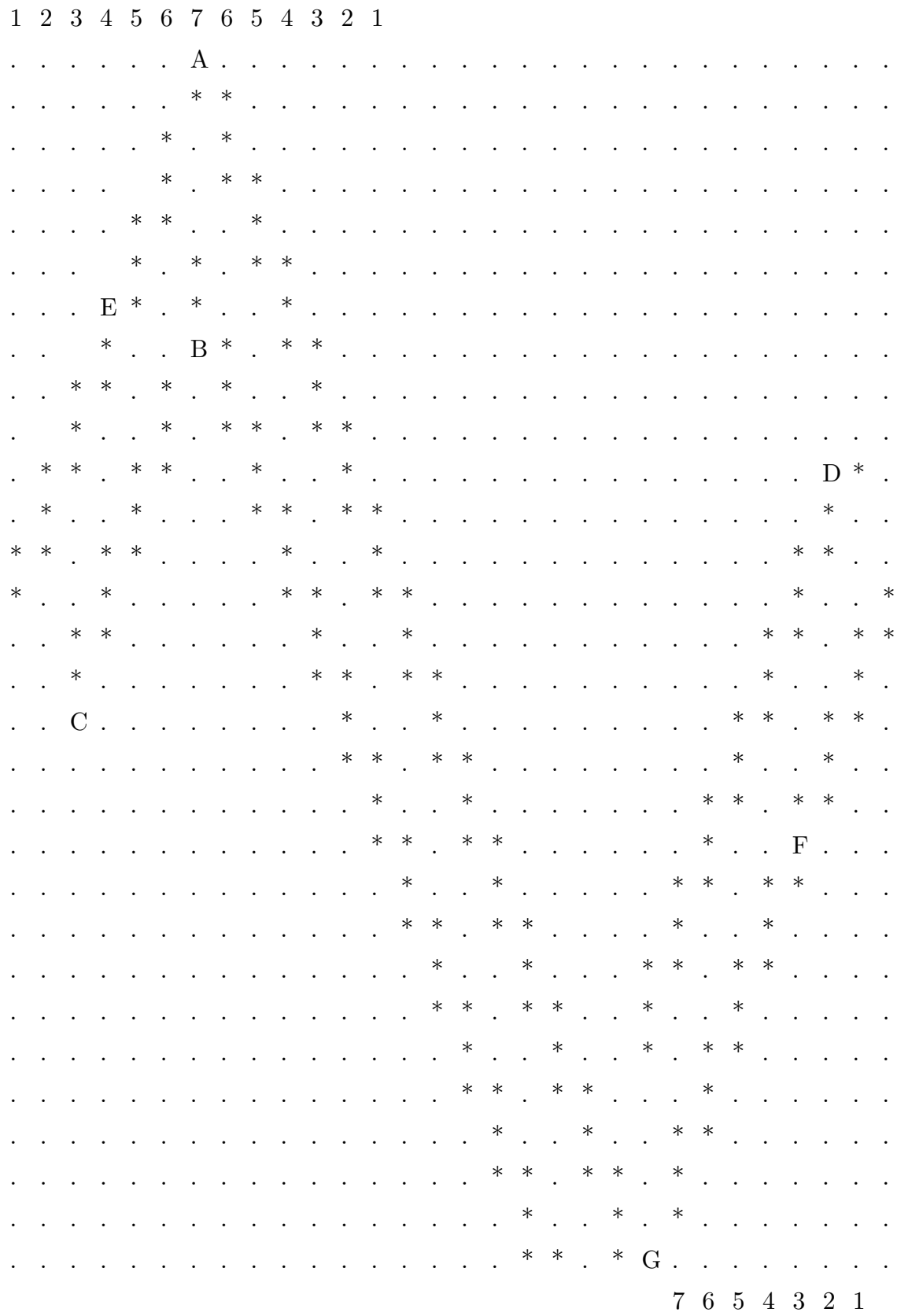
Hét színes ábra tartozik ehhez a szöveghez, kicsi szolgám, a te dolgod az, hogy ezeket a feledésből digitálisan visszamerevítsd. De a szöveg eredeti. Dátuma: 19780905. A Mesterről Hegyi Lóránd írt könyvet, amely a Képzőművészeti Kiadónál 1982-ben jelent meg. Ebben a VII. fejezetben A redukció kísérlete címmel található az általam elemzett képekkel hasonló szellemű művek és elemzéseik. Nekem ki nem mondott célom az volt ennek a munkának a végzésekor, hogy kiemelve a Mester képeinek ideáit azokat elvileg sokszorosítsam. Annyiféleképpen lehet a műveket sokszorosítani ma már. Sokszor ez a sokszorosíthatóság avagy annak tiltása jelenti a forma lényegét. Méricskélve az ábrák struktúráit először is magamat tettem képessé arra, hogy a Mester műveit a magam primitív eszközeivel újraterejtsem. De ha botladozó szavaim lesznek akit nem tántorítanak el, talán ebből a szövegből is képes lesz újjáteremtetni azokat. Megadatott nekem ezt a szöveget a Mester előtt felolvasni. Nem haragudott meg rám érte, de a benne

rejlő kérdőjelekre nem adott választ. Azokon a pontokon, ahol a numerikus rekonstrukciót a realizáció kétségek közt hagyta a Mester ideái számomra némák maradtak. Ez volt a szándékuk, az volt a benyomásom. Mert az út a fontos, nem a cél. Valójában még sohasem mondta nekem senki azt, hogy Madách taoista. Dehát buta dolog ilyeneket mondani. Eszmeáramlatok jönnek és mennek, de az én szívem most mégis leginkább azért nehéz, mert nem találok benne a választ arra a kérdésemre, Körner Éva él-e még (2004 nyarán meghalt). Diotimám komponenseinek a száma szinte végtelen. Láthatod, kicsi szolgám, már csak azoknak a sorából is, akiknek könyvemből adtam. A kezdetekben elkövettem azt a megbocsájthatatlan hibát, hogy meg is mondtam annak, akinek éppen a könyvemet adtam hogy bennem Diotima ideálját segített tisztábban látni. És amint Teleki Pál széke a konkrét alakjában sehol sem létezhetett, mert aki azt neki ígérte, az cigánynak született, nadehát a mi szívünk mélyén rendíthetetlenül létezik az a szék a valódi ideák világában. A pokolban sem tekinthetjük minősítő tulajdonságnak a másolhatóságot. Te, kicsi szolgám, soha ne engedd meg senkinek, hogy lemásoljon téged.

Ha most lefetyeghetnénk abból a homlokunk feletti világból kicsit a vidám üzeneteknél is alább, legalább valami fogódzót illenék adni magunknak a Mester hét képéhez. Mi sem egyszerűbb ennél. Két karom kitérve tartom, benne a nagy világ kicsiny és biztosan elkorcsosuló mása. Ellenem még eddig nem lázadtak fel legfontosabb szolgálaim, a szavak.

ELSŐ KÉP Hajót hajtogathatnánk erre a dallamra. Merthiszenhát a dolgoknak végülis csakis dallamuk van. Lehetne. Sárga a levágott fülek színe. Hat centi a vízszintes levágás felső paramétere. Legfelül, az ábrámon, ott egy A jelű pont ül avagy terpeszkedik. Társa legalul G jelű a másik oldalon. A kedvemért, nos hát most az egyszer, kérlek, kösd össze őket. Aztán nem árt ha A-t a bal oldali függőleges vonal felezőpontjával, G-t jobbra abba a bizonyos felezőpontba egyaránt belekötjük. Fekete-fehérben a trikolór az ábra vezérvonalában balról jobbfelé immáron lezuhan. Balról csak csökevényesen köthetjük rá a zebránk nyakát, nadehát (az egészet épp ezért kezdeményeztük) jobbról a farka zászlaja az egész struktúrát elénkvetítheti. A pontok, amiket még nem mondtam volna: B a zebra bal nyakán csüng legalul. C a sárga balmező alappontja, D vele centrálszimmetrikus. Nadehogy az E és F pontok hol is lehetnének, milyen volt szókesége annak a bizonyos Kleinzacknak, most meg nem tudnám mondani.

1. kép: a zebra

MÁSODIK KÉP A zebra fővonala itt most vízszintes. Fölötte még mindig fekete-fehérben kibomlik a teljes trikolór. A fülek színe még mindig sárga, én meg nem mondhatnám miért az alapnégyzet jobb felső csúcsát D-vel jelöltem, alatta ahol a vízszintes trikolór felső vonala a sárga világba belemetsz, annak a pontnak jele C alatta a fővonalon valaki B és legalul van még valahol A is babám.

HARMADIK KÉP Visszafelé olvasandó. Az ilyen ábráknak nincs definiálva az alja meg a följe. Meglehet a szövegem írásakor ezt az ábrát eleve fordítva vettem a kezembe. A lila függőleges vonal itt most bal oldalon van. Mégelőbb egy szimpla háromszögű orr honol. A fülek narancs színét kicsiny gyarló valóm sraffozással imitálta. Ma már az akkori színeim föl nem lelhetőek. A Mesteréi sem. Azt mondjuk (mert mi mást mondhatnók) hogy narancs. Szerénységem a sárga alapot a rendelkezésére álló piros színnel kicsit remdetlenül befirkálta. Nem veszítjük el önmagunk ezen a ponton. Biztos támpontunk a függőlegesek.

NEGYEDIK KÉP Szürke és fekete: a retardációinkat mostan keményen elénk-tárják. A vonalak a hatszöget szerteágazóan krisszkrosszálják. A nyelvünk csak addig elegendő nekünk, amíg meg nem ismerünk más nyelveket. Az óra mutatója immáron a jobb felső sarokból indulva járásával visszafelé mozoghatna.

ÖTÖDIK KÉP Egy aránylag egyszerű kereszt. A kék szín mostan éppen kereszt-be fekszik (kinek mikor) nadehát előttem most ezek a vonalak már jobbra avagy balra keresztbefekszenek. A vízszintes lenne a kék, a függőleges a zöld: Luca szeme címen erről már minden fontosat elmondhattam volna. A Mester bátorkodott ezeket a színeket a képén alkalmazni. Ha a sohasem azonosítható jövőben még valaki engemet maga alá nyomna, annak fogyó szuszom birtokában még kijelenthetem, hogy a Mester festményén a zöld a függőleges. De fontosabb mindennél az, hogy láng volt az élet, és zöld lomb a remény. Könyvem 180. oldalán Csiszár Villó verse után Kormos Pisti Zöld lány című verséből idézek néhány sort, aztán Nagy Laci Lorca fordításából néhányat, de az, hogy zöld fényben ragyognak az árnyak talán nincs meg Lacinál. Mindez csak a fehér virágot vezeti fel.

HATODIK KÉP Mostanra már a képek számozását pusztuló nemzeti vagyunk múltó incselkedésének tekinthetnénk. Azokban az időszámításunk előtti időkben, amikben én már halott voltam, ezeknek a figuráknak a topográfiáját egyikünk sem vállalhatta volna. Jó minékünk az ilyesmi csügödiesen ellaposuló kicsengés. Jó lenne azt tudni minékünk, te most mivélünk milyen nyelven beszélsz is. A két utolsó képhez magát az alapnégyzetet a Mester kárószereire elforgatta. A kép centrumába belecövekelve áll egy kereszt. Vedd észre már, kicsi szolgám, az én ked-

vemért legalábbis, hogy ez a kereszt a te kereszted. A rímek emlékeinkben feltarajló sorozatában erre most nem emlékezhetem. De azt tudom, hogy a centrum fölött a kereszt mindannyiunknak hirdeti, hogy a mi kicsiny Diotimánk még figyel reánk. Alul leindul egy nagyon egyszerű vonal emiatt: felénk fut az.

HETEDIK KÉP csakis a kettős kereszt lehet. Induljunk el egyszer, túl a saját halálunk után, megkeresni végre alapvető jelünk gyökereit. A 30 cm oldalú négyzet mindegyik oldalát felében elmetsszük. Ott, ahol találtuk. Az alfelét avagy fölét (ne tudd meg mennyit szenvedtem én annak a natur anyagnak az érintésétől amit reggelente mi otthon megittunk, rémálmaim ennek a matériának texturáját folyamatosan elibémvetítik, de győzedelmesen fekete-sárgában fölibénk magasodik a múlt letagadhatlanul egyszerű képi valósága. Na most, szépen kérlek, ne smúzolj. A kettőskeresztet egyszer majd talán elibéd vetíthetném. Ha mégsem vagyok képes arra, az az én hibám. Jöjjön most már az eredeti szöveg.

Avagy mégsem, hagyj békét a húrnak. Lesz még egyszer ünnep a világon. Botom vágom fel a fára ha legszebb táncomat járom. Nem tudom, segítenek-e bármit is az ábráim. Akarsz-e síelni Korniss-mintás pullóverben, babám? A módszer a lényeg, nem az eredmény. A gépi karakterek világában nem állhat szándékunkban úgy tenni, mintha mindent meg tudnánk tenni, amit körzővel és vonalzóval tudunk. Ma már, persze, szegényesek ezek az imitációk, már negyven éve is voltak kinyomtatható monalizák. És akkor én miért nem vagyok képes a lehetetlenre? Mert jobban szeretem, ha a dolgok a maguk törvényei szerint élnek. Hárman dolgoztak Szentendrén 35-ben, a Mester, Vajda Lajos, és még nem tudom ki. Nemtudomki (Kepes György) hazajött 80 táján Amerikából, nézte a Mesternek ezeket a geometrikus képeit. Azt mondta

– tudod ez odaát már kevés

inkább sok, mondom én, de ezzel nem akarok senkit megbántani: halmozva halmozok halmazokat, halmozás vagyok, ő mégse ragyog, tévedés vagyok? vagy kérdés vagyok? vétek vagyok én és minden magom vétek, ha megöltök ünnep lesz az, mert nem ragyog, sohase ragyog. Mert nem kell elmenned Segesvárra ma már, babám. Mert a menekülés egyenlő lenne, elbújni benned kukoricás-Magyarország. Nem! Inkább a halál, mint örök hallgatás mai hazánk kukoricás dzsungelében. Gyere lovas. Nézd, megállok. Nézzetek, kukoricaszárak. Nézzél te is, naplemente! Üss, lovas! Szerelem, haza, eszme, nézzetek! Szemem a föld alól is kisugárzik! Volt bátorságom Furmann Imre versét pontatlanul kimásolni Kárpáti Béla Irodalom Miskolcon II című 2002-ben megjelent antológiájából, csak hogy szemléltessem mi a

kapcsolat Karátson Gábor fotografikái és az én gyarló szövegutánzataim között. Aki megért, majd talán meg is bocsájt. Merthát mindenki tudja azt, hogy a mintázatok szabadon élnek önálló életüket. A szövegek pedig mintázatok. Nálam minden szöveg szabadon szertetenyész. A legvadabb időkben, egyszer a Rongyva partján, éppen azon a helyen, ahol egykoron három holdat béreltünk, kikötött kutyákkal találtam magamat szemben. Akkor sajnos még nem ismertem Sherley atombiztos módszerét. Ezért kénytelen voltam a magam módján keresztezni azokat. (Alany és állítmány és szerteágazóan sokféle határozó kicsi és fontos szentek, mostan reám figyeljetelek. Honnan keveredett ide [a kutyák közé {ami azért nem olyan rossz hely}] ez a kereszt?)

Az alábbiakban Korniss Dezső hét képének belső méreteit vizsgáljuk meg. A képek kiválasztása és sorrendje tulajdonképpen önkényes, az egyetlen szempont, ami a választást befolyásolta, a képek közös külső mérete volt. A vizsgálat célja a képek olyan egyértelmű leírását megtalálni, mely lehetővé teszi a belső viszonyok matematikai tárgyalását. Tekintve, hogy egy mérés nem lehet abszolút pontos, a feladat nem egyértelmű. Ugyanezekben a képekben mások talán majd más összefüggéseket vélnek felfedezni, és meglehet, az övék jobban találkozik a mester eredeti elképzelésével. Ha ez így lesz, az nem fog célunk ellenére történni, hiszen meggyőződésünk szerint a belső összefüggések csak laza kapcsolatban állnak ugyan a kép valódi tartalmával, fokozatos megismerésük azonban mégis segítheti annak teljesebb megértését.

A vizsgált hét kép közös külső formája 30 cm oldalú négyzet. Az első négy képen ez tovább redukálódik hatszöggé: a négyzetek függőleges oldalának felezőpontjaiból induló vonalak centrálszimmetrikusan lemetszik a négy csúcsot, a keletkező hatszög további két oldala a vízszintes oldalak visszamaradó része. A levágott darabokat a mester általában kifesti, az első két képen sárga, a harmadikon okkersárga, a negyediken szürke a színük.

A keletkező hatszög nem lehet szabályos, hiszen a szabályos hatszög köré írható kör, itt viszont a négyzet centruma körül írt, az oldalakat érintő kör a keletkező hatszög két csúcsán átmegy, de a másik négyen nem megy át. Ha a vízszintes oldalakból jobbra, balra x cm-t metszünk le, $(30 - 2x)$ cm marad belőlük vissza, a ferde oldalak hossza pedig $\sqrt{15^2 + x^2}$ lesz. Ha tehát azt akarnánk, hogy a hatszög oldalai egyenlőek legyenek, akkor a

$$30 - 2x = \sqrt{15^2 + x^2}$$

egyenletet kellene megoldanunk (a gyök $x = 20 - \sqrt{175} = 6,771$ cm). Persze meg

is felezhettük a vízszintes oldalakat, ekkor $x = 7,5$ cm. Hogy Korniss mester az $x = 7$ értéket választotta, annak talán a következő az oka.

Maga a négyzet oldalhossza, a 30 is nevezetes szám, az első három prímszám szorzata. Így eleve különböző, egymással össze nem mérhető elemek vannak benne, a 2, a 3, és az 5. Ez teszi lehetővé, hogy sokféleképpen osszuk fel, például

$$30 = 2[(5 + 3) + (4 + 2 + 1)].$$

Egy matematikus biztosan előnyben részesítené a 32-t, hiszen az épp $2 \times 2 \times 2 \times 2 \times 2$. Viszont épp emiatt korlátozottak a lehetőségei. Korniss mester általában még a $8 = 2 \times 2 \times 2$ felbontás helyett is szívesebben választja a $8 = 5 + 3$ alakot. Így kerül előtérbe a $7 = 4 + 2 + 1$ szám, amely kedvelt eleme a legkülönfélébb számmissztikáknak.

A visszamaradó 16 cm-es vízszintes oldalnak az első két képben mégis a $2 \times 2 \times 2 \times 2$ felbontása dominál. Az első képen a hatszög bal felső A csúcsából induló AG átló a meghatározó vonal. Mérjük fel az A csúcsból kiindulva a négyzet felső oldalára mindkét irányban háromszor 2 cm-t. Húzzunk párhuzamosokat a bal oldali ponton át az AG átlóval, a jobb oldaliakon át pedig a ferde oldallal. A keletkező három sáv közül a két szélsőt fessük feketére, az AG átlóval párhuzamosan futóknak adva elsőséget. Végül a jobb alsó sarokban folytassuk a csíkozást a ferde oldallal párhuzamosan.

Ha a négyzet lemetszett darabjait 7,5 cm-eseknek választottuk volna, a csíkok a függőleges tengelyre nézve szimmetrikusak volnának. Nálunk az átló lejtése kicsit enyhébb, mint a ferde oldalaké. Emiatt az ábra AB vonala nem függőleges, viszont a CD vonal jó közelítésben merőleges a A pontból induló AG átlóra. Ez kiegyenlíti az ábra abból fakadó aszimmetriáját, hogy a főátlóval párhuzamos csíkok a főátló alatt helyezkednek el, és így a bal oldali ferde csíkok rövidebbek, mint a jobb oldaliak.

A második kép vonalrendszere úgy keletkezik az elsőből, hogy azt az EF tengelyre tükrözzük. E tükrözés természetesen csak topológiailag értendő, hiszen a hatszög nem szabályos. Mivel a vízszintes átló merőleges a négyzet oldalára, és a 2 cm-es vonal-vastagságot most is a négyzet oldalán jelöljük ki, ez most a fekete csíkok valódi vastagsága egyben. A vízszintes csíkok emiatt kicsit vastagabbak a ferdeknél, és az ábra A, B, C pontjai nincsenek egy egyenesen. A C pontban megtörik a két párhuzamos csík anyag-szerűsége, a ferdén lefelé futó csíkok nem a vízszintes folytatásai. Nem megy át az AB egyenes a négyzet D csúcsán sem, hanem $2\frac{1}{7}$ cm-re alatta metszi a négyzet függőleges oldalát. Bár ez a részlete a képnek nem egyértelmű. Elképzelhető, hogy Korniss mester itt módosította az AB egyenest

úgy, hogy az menjen át D-n. Ez a módosítás a vízszintes átló enyhe megemeléseire vezetne, és ennek következtében az átló jobb oldali végpontja leszakadna a négyzet függőleges oldaláról. A változtatás olyan kicsi, hogy a rendelkezésünkre álló diafilm alapján nem lehet eldönteni, megtörtént-e ez a módosítás vagy sem.

A harmadik kép minden vonala függőleges. Ha a kép felépítését a hatszög jobb oldali csúcsán kezdjük, először egy 4 cm-es vastag csíkot rajzolunk, mely még teljes egészében a hatszög ferde oldalai közé esik. Ezt egy 4 cm-es fehér, majd ismét 4 cm-es fekete csík követi. Ezt a három 4 cm-es csíkot három 2 cm-es csík követi, közülük most a középső fekete. E sort a végtelenig folytathatjuk $1, \frac{1}{2}, \frac{1}{4}, \dots$ cm széles csíkokkal. Mint Achilles a teknősbékát, mi sem érünk el soha a bal oldali falat, hiszen a teljes

$$4 + 2 + 1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{4} + \dots$$

végtelen összeg értéke is csak 8, és ennek a háromszorosa kisebb 30-nál. Korniss mester megáll a törtek előtt, egyetlen lila színű 1 cm széles csíkkal lezárja a sort, és az egész képet még egy, a legelső csíkkal szimmetrikus csíkkal fejezi be. A közben kihagyott 7 cm széles csík azonban jelzi a végtelen helyét, és megbontja a képnek a két szélső és a középső sávon nyugvó szimmetriáját.

A negyedik képen véget ér az első három racionális világa. A négyzet négy levágott szürke sarkát a hatszögbe rajzolt négy fekete derékszög hivatott pótolni, a belső hatszög azonban ezáltal teljesen széttöredezik. Egy ferde fehér kereszt marad vissza, ennek függőleges szára 5,6 cm, a vízszintes szára 16 cm széles, és ez utóbbi bal oldali darabja 2 cm-rel lejjebb van a jobb oldalánál. A két felső fekete idom szélessége 6, illetve 4 cm, a két alsóé 10, illetve 12 cm. A bal felső fekete idom alsó vízszintes éle 8 cm hosszú, így végül is definiálhatjuk a konfigurációt csupán egészeket használva, az ábra alapvető jellege mégis a szétdaraboltság. A négy megvizsgált kép között ezen a legerősebb a hatszög pajzs jellege, mely indokolja a képek áruvédjegyre emlékeztető konstrukcióit. A jel ugyanis akár árut, akár családot hivatott helyettesíteni, mindig egyedi és általános mozzanatok ötvözeteként keletkezik. Esetünkben a hatszög-alakú pajzs közepére festett kereszt az általános, a sarok-elemek aszimmetriája az egyedi.

Az ötödik kép az eredeti négyzetbe helyezett két téglalapból áll. Ez a legegyszerűbb a vizsgált képek között. A függőleges téglalap színe zöld, szélessége 2 cm, elhelyezkedése szimmetrikus. Ezt egy nála vastagabb kék sáv metszi át, melynek sem szélessége sem a vízszintes oldaltól mért távolsága nem egész (4,8 cm, illetve 9,5 cm). A kép a már megkezdett kereszt-motívumot folytatja, és mintegy a negyedik

ellenpólusa. Ami ott fájdalmas szétagoltság, itt kristálytisza egyszerűség. A kissé felemelt kék folyó békésen halad a keskeny sávva vékonyodott zöld mező partjai között. Primitív kereszt ez, két fadarabból összekötött, épp primitívsege miatt kerülni látszik minden bonyodalmat.

Csirmaz László barátom vette észre, hogy az AB, DE egyenesek merőlegesek a BC egyenesre. Ahhoz, hogy ez valóban így legyen, az $y = BE/GE$ hányadosnak az

$$y + y^3 = 1$$

egyenlet gyökének kell lennie. Tehát $y = 0,682328$ és $BE = 24,470$ cm, $CE = 13,967$ cm. A még definiálatlan adat, a kék sáv vastagsága talán úgy választandó, hogy a kék sáv alsó határa felezze a DF szakaszt. A konfigurációt tehát a derékszögű ABCD deltoid uralja. Hatását a fedővonallal párhuzamosan futó $D_1A_1B_1$ vonal és az alapul szolgáló BCD ék egyenesekre merőleges BG, DE vonalak erősítik. Áramvonalas alakjuk mégjobban felemeli a kék lemezt, a kereszt vitorlás repülő sziluettjévé válik.

A negyedik kép pozitív forgás szerint növekvő lemezei találkoznak ezzel a légies kereszttel a hatodik kép kompozíciójában. A méretek jobb megértése kedvéért kinagyítottam a közepén álló keresztet. A négy sarok levágása helyett most elforgatással alakítjuk pajzssá a négyzetet. Így oldalainak felezőpontja alkot egyenes állású négyzetet, ezt középvonalaival (az eredeti négyzet átlóival) négy négyzetté vágjuk szét. Végül vegyük közülük a jobb felsőt, és felezzük meg az alapját. Így kapjuk a konstrukció alapegységét (tehát az eredeti oldala $4\sqrt{2}$ egység, ezért alapegységünk $30/4\sqrt{2} = 5,295$ cm). Az alap felezőpontja körül a fedőél végpontjain átmenő kört rajzolunk, ez az alap egyenesét a négyzet centrumától balra $(\sqrt{5} - 1)$ egységnyi távolságra metszi. Illesszünk a négyzet centrumába egységnyi oldalú négyzetet úgy, hogy annak a centrum a jobb felső csúcsa legyen. Az előbbi $(\sqrt{5} - 1)$ hosszúságú szakasznak ebből kilógó részének hosszát jelöljük c -vel (tehát $c = \sqrt{5} - 1$), és rajzoljunk a négyzethez balról és alulról csatlakozó c szélességű sávot. Ezek lesznek a kereszt ágai, a bal kar hossza 2, az alsó sáv 4 egység. Ezeket a méreteket a kereszt köré rajzolt téglalap egységoldalú négyzeteivel érzékeltettem. A kereszt tehát 15 kis négyzet alakú ablak között helyezkedik el. A közepe c oldalú négyzet. Húzzunk ennek bal alsó végpontján át az egész konstrukciót keretező téglalap átlójával párhuzamos egyenest, ez a négyzet fedőlapját két darabra osztja, jelöljük a nagyobbikat d -vel, a kisebbiket e -vel. Osszuk ugyanezekre a részekre a vízszintes sávot is (alul legyen a keskenyebb rész). Az így keletkező e oldalú négyzethez jobbról $b = c + d$ hosszú sáv csatlakozzon, felülről ugyanekkora, balról a sáv hossza $2b$, alul $4b$ legyen. Ezáltal a kellő méretre kicsinyítettük a keresztünket, már csak

a helyére kell tenni. Úgy helyezzük el, hogy a jobb alsó csúcsa a négyzet centruma felett $f = d - e$ magasságban legyen. Ehhez a ponthoz a négyzet alsó csúcsából háromszög alakú ék fut, ennek alsó szélessége b .

Ha még az $1 - b$ különbséget a -val jelöljük, a konstrukció során bevezetett $1, a, b, c, d, e, f$ mennyiségek egyrészt a $b = 1 - a, c = a - b, d = b - c, e = c - d, f = e - d$ rekurzióval származtathatóak, másrészt mértani sorozatot alkotnak, vagyis

$$b = a^2, c = a^3, d = a^4, e = a^5, f = a^6,$$

és a szomszédos tagok hányadosa az

$$a + a^2 = 1$$

egyenletnek tesz eleget. Ez csak abban különbözik az ötödik kép egyenletétől, hogy benne az ismeretlen harmadik hatványa helyett a négyzete áll. Ezt az egyenletet az aranymetszés egyenletének nevezik, az a, b számok az egység aranymetszetei, hiszen közülük a kisebbik (b) úgy aránylik a nagyobbikhoz (a -hoz), mint a nagyobbik az egészhez. A nagy kereszt centrális négyzetét a két egyenlő ághoz hozzávéve azok hossza

$$1 + c = 2a$$

lesz, ami a bal kar hosszával, az egész vízszintes ággal és a függőleges ággal egy négytagú mértani sorozatot alkot. Ennek megfelelően a megjelölt szögek derékszögek.

A kereszt arányai a szamotrakéi győzelem szobrára emlékeztetnek. A kitárt, hátrafelé futó karok megfelelő szögből nézve egy egyenesbe esnek, és térbeli elhelyezkedésükre csak különböző hosszúságuk utal. A test vastagsága minimálisra redukálódott, egyenlő a karokat jelző sáv szélességével. A kereszt lebegését fokozza, hogy kicsit a centrum fölé van emelve, és jelentőségét a rámutató fekete ék (stilizált hajórr) emeli ki.

A hetedik kép ezt a keresztet fejleszti tovább. Most áll az alapnégyzet, és az oldalfelező pontok adják adják a pajzs csúcsait. A levágott sarkak színe sárga, a pajzs fekete, a kettős kereszt szürke. Felülről kezdve 6 cm-t kell lemennünk a kereszt felső pontjáig. Itt kezdődik a fél centi széles, centrális elhelyezkedésű szár, amely összesen 22,5 cm hosszú. A kereszt felső fele ugyanolyan szerkezetű, mint az előző kép keresztje. A jobb oldali és a felső ág 2 cm, a bal kar 4 cm, az alsó ág 8 cm hosszú. A kereszt alsó felén ugyanezek az adatok 8; 1, 7; 2, 5; 9, 8. A leglényegesebb változtatás a jobb kar megnyújtása, akkora ez a kar, mint a felső kereszt alsó ága. A

felső ág enyhe rövidítése, és a bal kar enyhe nyújtása a két kereszt jobb csatlakozását biztosítja. Így a kinyújtott jobb kar felezi a függőleges szárat, felső végpontja a szár végpontjától 13 cm-re van. Ennek segítségével ismét egészekkel és felekkel adhatjuk meg az ábra konstrukcióját, mint az első kép esetében. A négyes aránymetszést a

$$2,5 : 4 : 6,5 : 10,5 = 5 : 8 : 13 : 21$$

arányok helyettesítik. Ez az ún. Fibonacci sorozat, mint ismeretes, ennek szomszédos tagjainak hányadosa konvergál az aránymetszés arányához. A kettős kereszt felső ágain jelentkező aránymetszet arányokhoz azonban az alsó fél kiegyenlítetttsége társul, amit az is fokoz, hogy itt az ágak egészen közel kerülnek a pajzs széléhez. Ez a kereszt tehát mintegy bele van szúrva a földbe, ezzel lezárja a konstrukciók sorozatát.

A belső arányok kicsit részletesebb vizsgálatát kezdjük azzal, hogy számítsuk át az adatainkat negyed centiméterekbe. Ekkor a kereszt vonalának a vastagsága 2 egység, a felső karok hossza 8, 8, 16 egység, a középső törzs és a gyökér egyaránt 39 egység, az alsó vízszintes ág teljes hossza 44 egység, és ezt a két vízszintes ág három egyformán 40 egységnyi részre bontja. Ezek közül kettő $40 = 39 + 1$ méretű részre bomlik, a harmadik $40 = 2 + 8 + 24 + 6$ méretűekre, amiből a $2 + 8$ méretű részek a kereszthez tartoznak, a 24 a kereszt feletti ég, a 6 a kereszt alatti föld mérete. A függőleges szár középső szakaszát a keret centruma harmadolja. A felső, 26 egységnyi rész egyenlő a felső vízszintes ág teljes hosszával.

Ha a vízszintes ágakat a keretező pajzsig meghosszabítjuk, olyan részeket kapunk, amiket az ágak végpontjai feleznek vagy negyedelnek. Emiatt a kettős kereszt harmonikusan simul a pajzs sajátos geometriai viszonyaihoz. Ha egy sakktábla két vízszintes peremét kidobjuk a végtelenbe, és az így kapott rácsozatba rajzoljuk bele a keresztet, az közelítőleg a rácsozat vonalaiból állítható össze. Ez a választott kerethez való teljes idomulás kelti a konstrukció végleges, megváltoztathatatlan jellegét annak ellenére, hogy méretei kezdetben esetlegesnek tűnnek.

A felső ág méretei különben gyakorlatilag megegyeznek a hatodik kép keresztjével, hiszen az ottani jelölésünk mellett $b = 2,026$ cm, $e = 0,478$ cm és ezek a méretek nem különböztethetőek meg az itteni 2 cm, illetve 0,5 cm méretektől. Mivel ott maga az elforgatott alapnégyzet a keresztet tartó pajzs, a kereszt szinte elvész benne. Ezt a hatást fokozza az is, hogy a pajzs színe fehér, a kereszt csak a rámutató éken keresztül kerül a kerettel kapcsolatba. Itt a ugyanez a kereszt sokkal kisebb, és feketére festett pajzson van, azzal szerves egységet képez.

E dolgozat megírásához a következő munkákat használtam fel.

- Morris Keie: Mathematics for liberal arts, Addison-Wesley, 1967
 Lendvai Ernő: Bartók és Kodály harmóniavilága, Zeneműkiadó 1975
 Abraham A. Moles: Információelmélet és esztétikai élmény, Gondolat 1973
 Rényi Alfréd: Napló az információelméletről, Gondolat 1976

Köregyenletek (Emlékeim Kamotsay Istvánról)

1990. novemberében egyik vasárnap reggelén keresett meg a mester telefonon. Azt mondta, Dobó Andor adta neki az ötletet, hogy tőlem kérjen segítséget. Azt nem tudom, Andort honnan ismerte. Ettől kezdve haláláig havonta egy délutánt a mesternél töltöttem, ha jól emlékszem kedd volt a napunk. Persze nyáron nem dolgoztunk. Megismerkedésünkkel már voltam a műteremben, de onnan akkor hamar átmentünk a mester szobájába, ahol a festményeit is láthattam. István mester itt elmesélte, hogy az iskolában nem szerette a matematikát, de később egyre jobban megkedvelte azt. Ennek a változásnak három komponense volt. Szobrász lévén a mesternek jó érzéke volt az elemi matematikához, különösen azt a világot kedvelte, amit az egy adott körbe zárt alakzatok kölcsönös viszonya egymás között kialakított. Az elemi matematikával való kacérkodásának kezdetét a szomszéd kislány sikertelen versenye jelezte. Azt a feladatot, amit a kislány nem tudott megoldani, a mester pillanatok alatt átlátta. Mindenre magától jött rá, gondolkodási rendszeréről nekem csak homályos elképzeléseim keletkeztek. Egy biztos, szintetikus, talán holisztikus volt a világa, semmi esetre sem analitikus. Közös munkánk felfénylő pillanatai voltak, ha valamelyik tételét hosszú percek alatt próbáltam bizonyítani, miközben ő sokszor megjegyezte, nem is érti, miért bonyolítom el a dolgot annyira, hiszen ő egy csapásra átlátja az egészet.

Matematikai érdeklődésének másik faktora a számítástechnika volt. Sokat használta a zsebszámológépét, alkotmányos feladatunk volt a Ludolf-féle pi többbezer jegyének kiszámolása. Világéletemben különleges ügyosztály voltam, ezért önmagamnak sosem kellett elszámolnom avval, mikor mit miért csinálok. De István mester esete kivételes volt. Neki határozott elképzelései voltak arról, mit szeretne tőlem kapni, amiről én kezdetektől fogva tudtam, hogy meghaladja a kapacitásomat. Ezt kisebb-nagyobb őszinteséggel meg is mondtam neki. Ő viszont rendületlenül bízott elképzelései helyességében. És sajnos bennem is. De voltak nekem is terveim. Ezek sem valósultak meg soha, sajnos. A legfontosabb tervem az volt, hogy áttérünk a személyi számológépre, és azon művészi grafikát csinálunk. Ez szívem

csücske, de itt áttörhetetlen falba ütköztem. A mester számára az ihlettel nem lehetett kukoricázni. Azt képzeltem, alkotói válságban van, és alapvető feladatomnak tartottam kimozdítani abból. Falusi kislány Pesten. Nekem kellett volna megvenni azt a gépet? Erről biztosan beszélgettünk. Voltak nyugati kapcsolatai, kicsi fájdalmat éreztem is ezen a tájon. Valami enyhe sóvárgást, de közelebbről nem tudnám megmondani mi után. Kicsit utána gondolva most a dolognak úgy látom, csakis a tovatűnő ifjúság lehetett az: ha fiatalabb lenne, biztosan belevágna egy ilyen kalandba, de az ő korában a teljes ismeretlenbe már félt elindulni. És ott volt még a harmadik faktor is. Ez volt a mester számára a legfontosabb: egy új világegyenlet kidolgozása.

1968-ban még Rényi Alfréd mellett dolgoztam Vértés Lászlóval, a vértesszőlősi előember megtalálójával. Neki volt világegyenlete, amit nekünk kellett volna validálni. Dehát világegyenlete minden valamire való embernek van. Az én dolgom az lett volna, hogy a mester elképzeléseit képletekbe öntsem. Különleges ügyosztályként a funkcióm sokszor arra redukálódik, hogy megtaláljam a megfelelő szakembert. Ez néha sikerül, néha nem. Lankadatlan szorgalommal hordtam a barátaimat István mesterhez, aki az új ember esetén eltúrta, hogy a műteremben bemutatót kellett tartania, aminek kihagyhatatlan része volt a szobrokhoz írt versek felolvasása. Szövegek egyébként a mester utolsó korszakában sokszor megjelentek művein. Ezek többnyire applikációk voltak, kultúránk legfontosabb szavai térformává alakítva. Érdekelte a biológia: a bioinformatika akkoriban született, ez közös vadászterületünk volt. És a kozmosz is, viszont a csillagászmom sosem vittem el hozzá. Komlós barátomat, ha jól emlékszem elvittem. És Palcsi lányomat, valamint Szendrey Julit. Ki mást? Mindenkit, aki mozdítható volt, és akiben a szikrája megvolt a reménynek, hogy tud segíteni. A mester a legnagyobb versében az ürbe vetett emberiség panaszát mondta el, ami engem meg nem tudnám mondani miért Dylan Thomas Fehér óriás című versére emlékeztet. Miután minden elveszett, valakinek csak el kellene végre mondania, hogy milyen jó is volt az, amikor még nem bomlott meg a régi rend és éltek mind a holtak.

A tételek színvonala egyébként nem haladta meg a középiskolai versenyekét. Nekem újak voltak, és számomra meglepő módon mind igaznak bizonyult. Hályogkovácsként hogyan találta meg őket? Ez egy nagy rejtély. Azt hiszem, a mester folyamatosan dolgozott egy meghatározott témakörben, aminek a centrumában a háromszög nevezetes pontjai voltak, külön hangsúllyal a nevezetes körök pontjaira. Itt a Feuerbach kör a legfontosabb, amit természetesen ismert, de erről is tu-

dott nekem újat mondani. Köregyenletnek, körkoordinátának nevezte a pont körre vonatkozó hatványát, és úgy számolt vele, mint a derékszögű koordinátarendszer koordinátaival. Terveztem, hogy leírom a Középiskolai Matematikai Lapok számára ezeket az eredményeket, de hamarosan rá kellett döbbernem arra, hogy a mester nem örült volna ennek. Felfogása szerint ezek csak eszközök voltak a távolabbi cél eléréséhez, és előbb azt szerette volna megtalálni. Akkoriban hosszú ideje azon a feladaton töprengtem, hogyan lehetne az egységgömb felületén száz pontot úgy elhelyezni, hogy a köztük keletkező minimális távolság a lehető legnagyobb legyen. Ez a feladat a mestert is érdekelte, de ő furcsa módon egyébként kicsit ódzkodott a tértől. Sokszor előhoztam a szabályos testeket, amiket csak hírből ismert. Amikor együtt dolgoztunk, általában ő tanított engem valamire saját elméletéből, az alaphang a meggyőzés volt, hogy minden konkrét eredményen túl és mögött van valami egységes egész. Ha sikerült valamit közbeszúrnom, azt mindig abban a reményben tettem, hogy felkelti a mester figyelmét a téma, és egyedül maradván foglalkozni kezd vele. De ez csak nagyon ritkán sikerült. Talán nem ismerte a trigonometriát. Talán mesélte is, hogy akkor vesztette el az iskolában a matematikával az utolsó kapcsolatot, amikor megjelent a szinusz és koszinusz. Mindent a hasonlóságra vezetett vissza. Többször próbáltam meggyőzni, ártatlan eszköztől van csupán szó. Még talán az addíciós képleteket is elmagyaráztam, összegnek, különbségnek hogyan lehet kiszámolni szinuszt, koszinuszt. Meg a tangenseket, sajnos.

De a felsőbb matematikáról nem volt tiszta képe. Ez szerintem a magyar matematika-oktatás legnagyobb hibája, sok vitám volt már erről a szakemberekkel. A fizikusok képesek az érettségi előtt a legmodernebb eredményekről valami hírt adni, a matematika alig lép túl 1500-on. Mert ugye a harmadfokú egyenlet Cardano-féle megoldóképlete akkor született, és azt már az érettségihez nem kell tudni. Főként mert magával hozza a komplex számokat. Messzire vezetne itt és most azt megvizsgálni, miért nem lehet a hatodik elemiben megtanítani a komplex számokat. Hogy mit csinál a modern matematika, az átlag ember előtt fedí homály. Szakmám, a véletlen sem érdekelte a mestert. Való igaz, hogy első látásra a modern tudományban minden mesterséges. Maguk az axiómák, a matematika legfontosabb pillérei esetlegesnek tűnnek. Pedig ez volt a mester valódi célja, kidolgozni egy új axiómarendszert. Na de hát miért is akarta ő ezt? Miért akarhatja valaki a geometriát gyökeresen új alapokra helyezni? Mert meg akar fogni valamit a valóságból, amit csakis így lehet kézbevenni. Két modellje van a Bolyai geometriának, mindkettő a körbe zárt világot használja. A mester terve a legjobban ezekre a

modellekre hasonlítottak. Attól félek, Andor megemlítette neki Riemann nevét. (A mester Andort nagyon tisztelte, nem tudtam szabadulni attól a kellemetlen érzéstől, hogy nekem őt kellene helyettesítenem.) A mester Eschert ismerte, de nem szerette. Benne mindig talált valami optikai csalást vagy csalódást. Ő platonista volt, ami igazán létezik, az úgy szép, ahogyan van: ha nem találjuk annak, akkor bennünk van a hiba, még nem látjuk tisztán a napot a lomboktól. Azt hiszem, szerette volna a kvázi-kristályokat, de azokról csak később hallottam. Nemrég mondta a család, valamelyik barátom vitt neki egy Breviáriumot. Egyik tervére a Miatyánkot véste héberül, görögül, latinul és nem tudom, még milyen nyelven. Ha jól értettem, nem volt vallásos, de hitt a csodákban, mert maga az élet csodálatos. Volt bizonyos gyűjtőszervezője, azok közé tartozott, akik nem dobnak el semmit, mert egyszer még jó lehet az valamire. Láttam-e új dolgot a műteremben? Nem tudom megítélni. Pedig ez izgatott a legjobban. Nem vagyok jó nyomozó, de itt vagy ott keze friss nyomát véltem felfedezni. Talán csak kézbe vett egy drótdarabot és kicsit eljátszott vele. Én nem tudtam, hogy az agyagvázlatoknak drótból van a gerincük. De a mester szemérmesen rejtezkedő volt. Munka után néha elkísért a kertben, az ismerősöket jókedvűen üdvözölte. A szobrokról, amik utunkba estek nem sokat beszéltünk. Nehéz volt eljönni tőle, én olyan vagyok mint a napóra, mindennek megvan a maga ideje nálam. De ő mindig visszatartott volna az utolsó pillanatban, azt kérvén, ígérjem meg, mire újra megjövök, mindent megcsinálok. És ezen a ponton boldogan belefogott újra elmondani, mi is lenne hát az a minden. Meg kellene keresni, mi is van az anyagban legbelül.

Túl a matematikán engem a mester emlékei érdekeltek a legjobban. Nem tudom, milyen sorsa volt a háborúban, valószínűleg elkerülte annak sűrűje. Sokat mesélt a munkáiról. Medgyessynél tanult, azt hiszem. A háború után Budán lakott egy családnál legényemberként régimódi kertes házban ahol sok varázslatos dolog megesett. Hajlott a miszticizmusra. Ha jól emlékszem, ismerte Jung koincideneciáit, amiket sokszor tapasztalt. Annak a budai kertnek a sövénye egyszer váratlanul megnyílt előtte. Abban a budai házban az első pillanatban ahogy oda belépett átlátott a falakon. Palotán lakom, itt a sineken túl a közelben egy apácakolostor áll, amiben az átkos rendszer idején a nem egészen apáca életmódot űző lányokat gyűjtötték egybe. Azt képelem, ennek kertjében áll a mester egyik szobra amit ő tüdőbetegeknek készített. Arról kellett meggyőznie őket, ha rendszeren megeszik a PAS-t, még egészségesek is lehetnek. Nem tudom, mi a PAS, csak hallom, ahogyan a mester meséli a szobor geneziséét. (Jó Bakosom szerint a PAS a para-amino-

szalicil-sav rövidítése, ami szintelen, vízben kevésbé oldódó, kristályos vegyület, és a tuberkulózis hatékony gyógyszere.) Meglehet összekeverem a mester két különböző szobrát. Na de hogy Marton Márta Medgyessyvel volt Lillafüreden, azt csakis a mester mondhatta nekem. Meg a villanszerelő esetét, aki teljes menetkészültségben állt modellt neki, és megkínálta falusi kolbással. A művet én a Fő utcában láttam, amikor villamosmérnök barátomnál jártam. Azt szerettem a legjobban, ha nem volt senki velem, mégis be tudtam csalogatni a mestert a műterembe. Ott középen a falnál volt egy cserépkályha, az előtt ülve egészen más hangon beszélt, mint a szobájában. Köztéri szobrász volt, csakis az érdekelte, ha keze nyoma kinn állt a szabad térben, és dolgozott rajta az idő. Nem is tudom, akkoriban volt-e valamilyen darabja múzeumban. Büszke volt Vörösmartyjának robusztusságára Debrecenben. A szobrász, aki verseket is írt, másoknál jobban megértette azt, hogyan is mondhatja valaki a világnak azt, hogy nincsen megalégedve vele. Vörösmarty Mihály böstélkedik – álmodtam volna ezt a szót, vagy valóban a mester mondta így? Egy nagy Petőfire emlékszem még, és rengeteg tervre. Ezek egy része megvalósult, másik nem. Kis utcák voltak az asztalok között, ezekbe ha sikerült becsalnom a mestert egy-egy terv előtt sokáig beszélgettünk. Tőle hallottam először a ganglionokról, talán Kecskeméten áll a kútja melyben a fény megtervezett játékait az idegdúcokra emlékeztető mintázat irányítja. Nem szeretett politizálni. Pedig érdekes években éltünk, de az volt a benyomásom, minden napi hír már csak zavarta nyugalmát. Én gyűlölöm az átkos rendszert, ezt ő nem szerette. A legbüszkébb a Vasas székház előtti sportoló fiúra volt. Minden segédeszköz nélkül írom emlékeimet, a tárgyi tévedéseimért elnézést kérek az olvasótól. Nem a tényekről írok, hanem arról, ami a halála utáni hosszú évek múltán bennem megmaradt. Egyikük a fiút csinálta, másikuk a lányt. Így emlékszem, ezt mesélte nekem. Neki mindig mosolygós volt az arca, haja kicsit arcába hullt, és acélkék volt a szeme. A család majd kijavít. Ha nem így volt, valamit transzformálok: volt benne valahol valami acélkékszemsűség. Talán a keze volt acélkékszemsű. Kicsit hebegő volt a beszéde. Valami különleges volt az anyagában. Persze kinek nem. Tántoríthatatlan volt, ha éppen alapaxiómáit vitattuk. Törekedni kell a jóra. Szálfatermetéhez illően egyenes ember volt. A Tiszántúl szelíd lapálya benne örök időkre megállt. Nem volt beteg. Fiatalos volt, magára mindig a szükségesnél egy kicsit többet is adó. Persze elhagyta magát olykor. Szeretett, mint mindenki, panaszkodni. Mint egy bibliai próféta ismételtette, ó jaj meg kell halni, és a munka csonka marad. Itt a tudományra gondolt, ebben látott még felada-

tot, azt hiszem, azt gondolta, a művészetben már elvégezte dolgát. Az egyik év májusában már komoly gondok voltak, mozgása némiként korlátozódott. Dehát kinek nem. Különösebb rossz érzések nélkül telt a nyár, csak mikor ősszel újra fel akartam venni a csákányt vele, mondta a család, párosunk egyik felében a szív a nyáron megszűnt dobogni. Kóválygok emléke körül azóta is. Sokat felejték. A legfontosabb dolgokat, sajnos, nem tudtuk megbeszélni. De a világegyenlete áll.

Igeszállók

REKURZIÓK Túl a Tiszán faragnak az ácsok, száraz az idő, hallik a kopácsuk. Elment a szeretőm, elment a szeretőm le Amerikába, írta levelébe, menjek el utána; nem megyek, nem megyek el Amerikába, *hogy* el Amerikába, tanálok szeretőt Cigánd falujába. Egy pantomimus bezárta magát négyszögletes ketrecébe, éhen fog ott veszni, szedjük ki belőle. Úszik egy ember lenn a tó vizében, amit abban talál, azt eszi azt issza. Ami meg ebből lesz, a tóba kerül vissza. Átfolyik rajtunk a világ, hatása alól nem vonthatjuk ki magunkat, de a világ sem törülheti el nyomainkat egykönnyen. Naivitás azt hinni, hogy az emberek eleve el lennének egymástól szigetelve. A legkisebb doboz, amit el tudok képzelni, a föld élővilága, kialakulásától kezdve egybecsomagolva végső pusztulásáig. De nem áll szándékomban ezt kivágni a kozmoszból. A szavak metafora értéke vitatható, de az emberiség egységes gondolkodása több, mint metafora, egyszerű realitás. Áttöri a nyelvi határokat, és magának a nyelvnek is a határait. A funkciók és kölcsönhatások nyelv felettiek. Mint a hadseregben a jelszó, a nyelv fő funkciója egyfajta azonosítás, kontaktus építés, de sok mással helyettesíthető és egészítendő ki. Az élővilág alaptörvénye az, hogy a külvilág ismerete a túlélés valószínűségét növelő faktor. Ennek a megismerendő külvilágnak természetesen magunk is része vagyunk. És magunk megismerése növelheti legjobban túlélési valószínűségünket.

Vannak dolgok, amik képesek önmagukra hatni. Élt Krétán egykoron egy bölcs ember, Epimenides, aki azt mondta, minden krétai hazudik. Ma sem tudjuk, ő ekkor mit csinált. Krétai lévén hazudnia kellett, na de akkor nem igaz az sem, amit most mondott, tehát található Krétán legalább egy ember, aki nem hazudik. Ez talán sántít egy kicsit, de az a parancs, hogy a hadsereg borbélyának mindenkit meg kell borotválnia a hadseregben, aki nem borotválkozik maga már jobb verziója a jelenségnek. Platón Parmenidész című dialógusában szerepel a harmadik ember antinómiája: a nagy dolgokban kell, hogy legyen valami közös (a Nagy) na de a Nagy is nagy, tehát van valami közös benne és a többi nagy dologban – ez viszont egy olyan önmagát örökké életben tartó gondolat, mely azt vonná maga után,

hogy végtelen sok idea van, amit a dialógusban szereplő fiatal Szókratesz elfogadhatatlannak minősít. Gödel tétele szerint minden axiómarendszerben meg lehet fogalmazni olyan kérdést, amely azon az axiómarendszeren belül eldönthetetlen. Ennek nevezetes példája a párhuzamos egyenesek kérdése, hogy egy adott egyeneshez egy adott ponton át egy vagy több olyan egyenes húzható-e, amely az adott egyenest nem metszi, és a kontinuum hipotézis, mely szerint a racionális számok számossága és a valós számok számossága között nincs más számosság. Most itt tart a matematika, de a helyzeten nem sokat változtatna, ha találnánk a matematikának olyan megalapozását, mely kizárja a jelenséget. Már a görögök ismerték a gyök-kettő irracionálisának bizonyítását, de a pitagoraszi szekta hívei azt fejvesztés terhe mellett megtiltották terjeszteni, mert úgy gondolták, ártana a világnak. Viszont alkalmazták az aranymetszést, ami csakis rekurzívan definiálható: a kicsi úgy aránylik a nagyhoz, mint a nagy a kicsi és nagy összegéhez. Hajózni veszélyes, de elkerülhetetlen, hasonló a helyzet az önmagukra hivatkozó állításokkal. Minden veszélyes, amit nem rendeltetészerűen, nem a saját törvényei szerint használunk. Gödel tételének a legfontosabb tanulsága az, hogy az ideáink között lehetnek ellentmondások. Nem lehet egyszerre mindegyiküket kielegíteni, választani kell.

Az aranymetszés metforájánál maradva azt mondom, egy kapcsolat a kicsi és a nagy között *evolúciós*, ha a nagy a kicsivel együtt több, mint kettejük mechanikus egyesítése. Igazán gondolkodni csakis anyanyelvünkön tudunk. Vannak alapvető és helyes gondolatok, amelyek örök időkre be vannak zárva egy nyelvbe. Analógiák és hasonlóságok amelyeket a nyelv hangzásvilága sugall és bizonyít más nyelveken anyyira elveszítik savukat-borsukat, hogy értelmetlen és üres állítássá esnek össze. De vannak nyelvek közötti igazságok is, például az összehasonlító nyelvészet állításai. Itt persze belekeveredhetnénk újra a nem kívánatos regresszióba, hogy tudniillik azokat is valamelyik nyelven belül vagyunk csak képesek megfogalmazni, de nem lennék meglepve, ha valamelyik tudománynak lenne egy tétele az univerzális nyelvről Turing univerzális gépének a mintájára. (Eszerint van számológép, mely minden elképzelhető más számológép működését helyettesíteni tudja.) Miközben a különböző elemi építőkövekből felépülő rendszerek között vertikálisan erős hasonlóság mutatható ki horizontálisan mindegyik rendszeren belül megtalálhatóak azok az egyedi elemek, amelyeket bizonyos szempontok szerint kiértékelve a rendszereket monoton növekvő sorba rendezhetjük. A görögök azt hitték, hogy az anyag elemi részei egyszerűek, most úgy tűnik, minél kisebb egy részecske, annál bonyolultabb. Talán ez a bonyolultság teszi képessé őket arra, hogy evolúciós kapcsolataik

legyenek. Csakis ezért vagyok ilyen bonyolult én is.

A FÖLD KÖZELE Svejik és Shrek egy tőről fakadnak: Hastings 1066 leírását most éppen környezetemben nem találom, de merően remélem, létezik valahol. Mindig van, volt, létezik, létezendő egy abszolút demarkációs vonal

– élet és halál

– te és én

– jó és rossz

– barát és ellenség

– a mi kutyánk kölyke avagy csak valaki aki éppen errefelé kószál

– a számomra még elfogadható és a már elfogadhatatlan gondolkodás között. A határok kijelölésébe nagy mértékben beleszól a történés dinamikája. Ki-kilendülnek az ívek annak függvényében, éppen milyen emocionális állapotban vagyunk.

1941. szeptember 11-13 között készült az a felvétel, amit most éppen hallgatok, Arthur Rubinstein Beethovent zongorázik. Valami fontosat még mondani akartam: földközeli minden amit igaznak elfogadunk. Ez a földközeliesség jellemzi Svejket és Shreket de Pierre-t is a Háború és békében avagy Parszifált. A sor a végtelenségig folytatható lenne, és nagy és szubjektív eltéréseket találnánk egy esetleges összehasonlításkor. Triók vannak itt most éppen soron, Jascha Heifetz hegedül és Emanuel Feuerman gordonkázik aztán majd a kellő időben átmegyünk Schubertbe. És én létezem. És én hagyom mindezeket visszaáramlani oda ahol nincs többé visszaút: ennen testembe. De a határok kijelölhetlensége nagy bajt okozhat. Hová is tehetnénk árpádsávot fiainkat? Csakis egy jó kijózanító intézetbe persze. Na de ezek az intézetek ma még nincsenek kellően felszerelve arra, mit is kellene mondani azoknak, akiknek a szeme egyszer nemkívánatos módon váratlanul kinyílik. Na de mire is nyílna ki az a szem? Tisztáztuk már, van jó (ez az amit a jó gyerekek szeretnie kell) és rossz (ez az amit csakis a rossz gyerekek szerethet) a téma ezen a ponton még minden lehetőséget nyitva hagy. Olyan kérdések ezek amelyekre csak akkor tudunk választ adni, ha élesen megvontuk a határokat. Ki vagy te én édes egy barátom, tárd fel sisakod, különben a kardom (avagy ha már karom ereje elhagyna szolgálóimnak mögöttem kellő számban felsorakozó kardja) átdöf. Jó vagy-e te vagy rossz? Csak hallgatsz a bölcsek módján. Elfeledtem, szóba jött-e itt már a szívcsakra, nevezetesen, hogy tudjuk-e mi az, és ki őrzi a föld szívcsakráját. Alámerülni az agyagba (porba) lesz még idő. Ha ezt te vagy én megtesszük, akkor már a párbeszédünk nem tart tovább. De itt és most. Akadt nő aki értette e szavakat: tekinthető-e ez szállóigének? Szállóigéink szarkafészke

hovatovább az egyetlen szállásunk ugyanis. Na de hová lettek egykori szállóigéink? A többségük latinból jöhetett. A nyelvi divatok sokszor közel jutnak ahhoz, hogy megöljék magát a nyelvet. Nyelvében él a nemzet? Na de hol húzódnak ennek a nemzetnek a határai? Hol van a hely, ahol nevemet hibátlanul írják fölőbém, ha eltemet, ki eltemet?

MAGYARSÁG Megemészteni azt a kurta tíz évet 1830 és 1840 között, amikor a Himnusz és a Szózat megszületett lenne a legfontosabb feladatunk. Ma már nem bölcső és temetkezési hely, ami még megmaradt. Látjátok feleim szem'tekkel, mik vagyunk. Por és hamu vagyunk. Emlékeink szétesnek, mint a régi szövetek. Mi volt egy nép? Mi ezer év? Költészet és zene? Arany szava?... Rippli színe? Bartók vad szelleme? *“Az nem lehet, hogy annyi szív...”* Maradj nyugodt. Lehet. Őrizd eszelősen néhány jelzövet, álmodat, ne mukkanj, amikor a boss megszámlolja fogad. Szorongasd még a bugyrodát, rongyaidat, szegény emlékeid: egy hajfürtöt, fényképet, költeményt – mert ez maradt. Zsugorian még számba veheted a Mikó utca gesztenyefáit, mind a hetet. Egyszerre félni kezdett. Megroggyant keze, lába – felnyögött. Félt, hogy hazakerült Ithakába.

Egy ember egy axiómarendszer, tehát egy nemzet is. Magyar vagyok, a legszebb ország hazám. Hemingway afrikai vadásznaplója szerint három nemes nép él a földön, a maszáj, a spanyol és a magyar. Szeretném látni a maszájt amikor egy bikával találkozik. De vad állat biztosan van elegendő arrafelé is. Ha van magyar barátod, már nincs szükséged ellenségre. Vándorvics, mint a cirkuszi díjbirkózó teste, akinek feje helyére a magunkét betehetjük. Polish your English, English your Polish: nehéz lenne számba venni kik is állnak hozzánk legközelebb. Az írek mindenképp előtt. Ahogyan Joyce a nemzetét utálta, az már majdnem magyar. Na de magyarnak lenni számkivetve lelkem sikoltva megriad. Akadt barátom, aki szerint ez azt jelenti, a Magasságosnak nem csak kiválasztott, de kiköpött népe is van. Kiköpött magyar, ami a töről metszettnek alantasabb változata. Két lábbal a földbe gyökerezve élhatsz csakis ezen a földön: Anteuszként onnan kapod a legfontosabb energiákat a túlélésedhez. Szóval a *magyar* szereti kicsit távortartani magát az absztrakcióktól, kicsit nehézfejű és kezű, habár meglehet a két dolog egyet jelent. Japán barátom szerint (barátaim ellepik a földet) az emberek egy időben keletre vándoroltak, többnyire a rosszak. Na de ott volt az az aránylag nagy víz: azt csakis a legrosszabbak voltak képesek átúszni. Azok a japánok. Akik még rajtuk is tovább úsztak, azok a magyarok. Valaha magyarul éneklő nyelvemet árva ükunokáim a kutjának se mondják mert nyelvem elrohad szívem

is elrohad mivelhogy aki élt rohad egy miccenésre kék Duna gyöngye Budapest hányszor körül loholtalak idáig érve olvasásban ne mondjátok *ez jó alak* mert csak a szívem gyalogolt vert a kezem dobogott lábam kerestem nem találhatót betűztem föl nem foghatót egyik egérke foga közt halakat elrekeszteni kottázni másik áit éit pisze zsákolta hét napom. Ha elég intenzíven gondolkodom, megértem az üzenetet. Anyám nyelvén mondták nekem. Kicsivel a haláluk előtt Kormos István vesz interjút Nagy Lászlótól:

– mit üzensz azoknak, akik ötszáz évvel utánad születnek?

– ha lesz emberi arcuk, csókolom őket,

mert az ember mégsem csókol meg akármit. Kölcsey Zrínyi második énekében festi a legsötétebb képet rólunk, Szilágyi Domokos egyik utolsó versében társul hozzá: az öregisten hüvelykujja lefelé bök, vonja le a végső konklúziót, miután mottónak Petőfitől azt választotta, hogy Isten, küldd e helóta népre földed legszörnyűbb zsarnokát, hadd kapjon érdeme díjába' jármot, hátába kancsukát! Hol a határ az elkeseredésben, kérdezhetjük. Amikor a nagy viadal előtt Toldi kicsit szertelenül mulatozik, Bence nem igazán örül annak. Egyszer Torontóban egy buszon szabadon beszélgettem a feleségemmel magyarul, végül egy velünk utazó lány megkért, hagyjuk ezt abba, mert ő azért futott olyan messzire a hazájától, hogy ne hallja a beszédét. Egy eleven nemzetnek van teste és lelke: a test a föld, ahol a nemzet élt és ahol él, a javak, amiket létrehozott, vagy amik a földben szunyadnak, és az emberek, akik a nemzethez tartoznak. A lélek a kultúra, ami nem csupán a nyelvben létezik. Ahogyan az eltévedt lovas sokszor a lóra hagyatkozik, egy nemzet sem hátrálhat vissza ennen lelkébe: sokszor a test okosabb a léleknél. Egy nemzet esetében ez azt jelenti, hogy maguk a tagjai alakítják a nemzet jövőjét. Ha tudják, ha egészséges a test. Ha még működik az immunrendszere. Persze egy eleven szervezet folyamatosan változik már csak azért is, mert a környezete változik. Az az énkép, amit magunk alakítunk ki magunkról a legfontosabb része a nemzet életének. Tartalmazza a múlt, a jelen és a jövő elemeit. Most a legnagyobb szükség az öntudatunk visszaszerzésére van. Ciklusok lehetnek egy nemzet életében is, az 1830 és 1840 közötti pezsgésnek megfeleleltethető az 1930 és 1940 közötti útkeresés: Babits, Bartók, József Attila és Németh László a legfontosabb referenciák, a Minőség forradalma minden tanácsa ma is érvényes.

Egy eleven szervezet akkor harmonikus, ha a test és a lélek egységes. A magyar testet megnyomorították a századok. Részben a lélek is oka ennek, erőn felüli harcokba kergetvén a testet, de fontosabb szerepet játszottak a külső körülmények.

Egy megnyomorodott testnek gyógytorna kell és ami fontosabb: gyógypszichiátria. Ki kell alakítani az új harmóniát, amiben az első lépés a megfelelő célok kitűzése. Németh László azt írta 1960-ban, ha fiatal lenne, tanulna. A magyar oktatásnak el kellene végre döntenie, *kinek* készíti fel a fiatalokat. A brain drain nevű folyamatban mindig a legjobbak hagyják el a hazát, ami annak kétszeres veszteség: elveszíti az embert és az annak tanítására fordított pénzt. Az én szakmámban már látható ennek utóhulláma is, pár év múltán a gyengébb réteg a szó legszorosabb értelmében kifacsarva visszatér. Abban a már említett 1930 és 1940 közötti évtizedben felerősödött a szociológia. Még József Attilia is részt vett a ki a faluba mozgalomban. Amennyire én a kérdést látom, ma gyakorlatilag halott a szociológiánk. Ennek persze a főoka az átkos rendszer, de azért azóta már eltelt néhány év. Tudom azt, hogy a kutatáshoz pénz kell, de hát működnek a kutatási mecénatúrák. Nincs gyógyulás diagnózis nélkül, és a státusz pontos felvétele elkerülhetetlen. Hasonlítom a haza szeretetét a boldog szerelemhez, amikor az ember annak örül, hogy van egy tökéletes lény, aki elfogadja őt, várhatóan együtt élnek az életüket, és azután egymás mellett fekszenek a temetőben. Esze ágában sincsen megváltoztatni azt, akit szeret, hiszen az pontosan úgy jó neki, amilyen. A tulajdonságait ki sem tudná találni, és azok szinte felmérhetetlenek. Lehet-e így a hazát szeretni? Nem a hazát a magasban, a nagy álmodozók vágyképeit, a hazát lenn a porban, ahol a haza teste éli hétköznapi életét. Csakis így lehet: tévedett Vörösmarty, magyarnak lenni nem sorscapás, hanem kivételes szerencse. A haza szeretete nem táplálkozhat másból, mint a hozzátartozás öröméből. A magyar történelem legfontosabb tanulsága a regeneratív képességünk. Ebben bízom ma is. A magyar tűzmadár, mindig elég, és hamvából újrakél.

KOGNITÍV TUDOMÁNY Egy jó festő azt ábrázolja egy emberben, ami abban lakik, kérdés, automatizálható-e ez a tevékenység. Nem a fényképezőgépre gondolok noha tisztelem a fotóművészetet. Annak minden részében jelen van a gépet tartó ember: a kérdés azt jelenti, az *ember* helyettesíthető-e alkalmasan megépített robottal. Most nem a technikai részletekről akarok beszélni, noha azok is fontosak. Az elvi alapokról. Mióta a filozófia kialakult, a legfontosabb feladata a helyes emberi gondolkodást definiálni. Ennek természetesen két része van, meg kell határoznunk, mi a gondolkodás önmagában, egyszerű, természetes folyamatában, és fel kell ismernünk ennek a folyamatnak a sebezhető pontjait, bizonyos értelemben szabályozni kell a tevékenységet, mint egy folyót. Mondhatjuk azt, hogy végső soron az emberi gondolkodás természeti jelenség, mint

a felhők játéka, ami eredendően nem automatizálható. Mint minden organikus tevékenységnek, a gondolkodásnak is vannak jól elkülöníthető részei, amiket máris automatizáltunk, és ebben a formájukban hatékonyabbak, mint maga az emberi gondolkodás. Van a matematikusi tevékenységnek két pillére: a definíció és a tétel. Ez utóbbi elválaszthatatlan a bizonyítástól. Az egyik legegyszerűbb bizonyítási technika az esetek szétválasztása. Minden feltételrendszeren belül találhatóak esetek, határok, olyan további feltételek, amelyek nélkül tulajdonképpen az eredeti kérdés sem vizsgálható. A különböző szempontok szerinti esetek száma a szempontok együttes figyelembevételkor összeszorozódik. Az eredmény túlnőhet az emberi kapacitáson, de nem a gépiesen. Elvileg a gépies tevékenységnek is lehetnek határai, de azok sokkal távolabb húzódnak, mint az emberé. A legjobb példa a négyszínsejtés bizonyítása: ma már elfogadott tétel, hogy minden térkép kiszínezhető négy színnel úgy, hogy a szomszédos országok színe különböző legyen. De a megvizsgálandó eseteket csak számológépek voltak képesek eddig ellenőrizni. Várhatóan lesz emberi bizonyítás is a tételre, de itt a határok inkább távolodni fognak, mint közeledni. A fényképes hasonlatra visszatérve ebben az esetben az eseteken végigfutó program a fényképezőgép, az a tevékenység, mely megformálta a megvizsgálandó eseteket a gép mögött álló ember. A mechanikus gondolkodás végső célja egy feltételrendszer, működési szabályzat összeállítása, amely minden egyéb háttérinformáció nélkül képes mai tudásunkat rekonstruálni első lépésként a semmiből, aztán átlépi azt. Nincs eldöntve lehetséges-e ez. Nem is biztos, hogy jó lenne. De amíg a végső kérdés eldől, a két rendszer párhuzamosan éli életét. A gépies intelligencia elsősorban az információ tárolásában és üzemeltetésében jelent ma újat. Az üzemeltetés nagy része keresés: egyrészt folyamatos és tárgyyszerű keresése annak, mi van a rendszerben, és mi nincs, másrészt a rendszer belső összefüggéseinek a keresése. Mózest megalkotva Michelangelo megkérdezte, miért nem beszélsz – ma már a gépies világ képes beszélni. Vannak, akik nagy veszélyt látnak ebben, a Gólem réme visszatért. A félelem jogos. Minden automatizálása az emberi tevékenységnek tágítja a kört, amit ma még csak az emberi intelligencia képes megtenni. De a gép minden vonatkozásban a nyakunkban liheg. Képes önmagába visszacsatolódní, ha úri kedve úgy akarja, képes magyarabb lenni minálunk, és ami mégfájdalmasabb, nem csak magyarabb, na de sokkal okosabb is lehet minálunk. Na kedves barátom, innen most hová mész?

HATÁROK Valami fontosat még mondani akartam: az egyoldalú határ szerintem fogalmi képtelenség. Kozmikusan talán felvethető, de az egyén esetében nem. Ha én építek egy gondolkodó gépet (akármit jelentsen is az) ez egyrészt nem több, mint egy bot, amellyel a majom megszerzi a banánt, és ebben a minőségében az extenzióm, testiségem megnövelése; másrészt kialakításának folyamatában én csak az utolsó láncszem vagyok, szinte áttekinthetetlenül számos személy és intézmény után, és ha a gép működik, túlél engem, ahogyan az egyes emberek teljesítménye túléli alkotóját mióta az emberi kultúra létezik. Na de honnan is származhatnak a gondolkodás törvényei? Antropomorfak-e egyáltalán? Ha azok lennének, aligha volna értelmük. Mégkevésbé akadna közöttünk nő vagy férfi, aki hozzájuk igazodna. Van most az algoritmusokat kereső világnak egy szent Grálja, az NP teljesség, a betűk a nem polinomiálisból származnak, kicsi véletlen, hogy eredileg angolul. Megtalálni a tűt a szénakazalban, ha egyszer Juli otffeledte nagyon nehéz. Na de ha már megtaláltuk, azt eldönteni, mit is találtunk meg nem olyan nagy dolog. Amikor még keressük a tűt, minden rakoncátlankodás jól jön. Nem hiszek semmilyen misztikában, de nehéz összefüggéseket átlátni eddig csakis az emberi elme volt képes. Mi lehet ennek az oka? Majd az emberi elme megtalálja ezt is. Addig is, amíg szól hozzánk az az *emberi elme* hogy megmondja magáról, micsoda is ő valójában, annyit elárulhatok (túl a *jó* emberi elmén és a *rosszan*) hogy a merev szabályok fellazítása szokott segíteni ezekben az esetekben. Egy kicsi összevisszaság, egy kicsi káosz, egy kicsi vihar a jól elkülönített kísérleti műhelyben jól jöhet időnként. Nincs bizonyítva. Na de menjünk tovább. Megkeresni a vadat az egyik fajta kutya kell. De ha az már megtalálta, hazavinni csakis a másik fajta kutya képes. Így látom most én kéz a kézben járni ennen magunk két felét: a racionalitást és irracionalitást, a józanságot és az örültséget. Ha már idáig eljutottunk, hidd el kedves barátom, nem lesz majd nagyon nehéz dolog mindezt egyetlen rendszerbe összeépíteni. Új kérdések sarjadnak majd ki nyomban akkor. Mit is fogunk művelni azalatt amíg a jól megépített gépeink végzik a dolgukat, és hogyan fogjuk ellenőrizni azt, hogy helyesen működnek-e. Persze létrehozhatunk titokban másutt más gépezeteket is. De ha rám hallgatsz barátom, a határokat hagyd átjárhatónak (visszafelé is).

GRB

Az energiacsomagok (burst) címszó szerepel a tematikámban, de amit én erről a furcsa jelenségről a könyvemben mondok, az majdnem minden mondatában javításra szorul. A gyomlálgatás helyett idézek egy cikket, azt javaslom, akiket a téma komolyabban érdekel, kezdjék evvel:

P. Mészáros

Theories of Gamma-ray bursts,

Annu. Rev. Astron. Astrophys. 40(2002) 137-169

Adorno

Nemcsak firkálni, papircetliket sem szabad egy könyvbe beletenni, tudhatod kicsi szolgálóm. Viszont a Doktor Faustus keletkezése tele van cetlivel. Theodor Wiesengrund-Adorno Majna-Frankfurtban született 1903-ban (jó, jó, de mikor?). Apja német zsidó (most ezért szeretnem kell Thomas Mannt, vagy megvetni?) anyja – maga is énekesnő (itt valaki [feltehetőleg a fordító] elvétette a mondat tengelyét, eddig nem magázódtunk csak Fülíg Jimmyvel, de ő sem volt énekesnő) – egy korzikai, illetve eredetileg genovai származású (aztán lett korzikai származású, na de mitől?! az ilyen kis ördögöknek ilyenkor már régen az ágyban lenne a helyük) francia katonatiszt (maga is énekesnő? még talán nem meséltem el: 1975 rekkenő nyarán Keszthelyen Cili megkérte a fiatalabb Székely Gábort, vinné át az autóján Badacsonyba az ottani borkóstoló finomabb részleteit tisztázandó, természetesen velük tartott idősebb Székely Gábor is [ugorj kicsi szolgálóm szedd rendbe már ezeket a székelygáborokat] ahogyan az autó a szálloda előtti vasútkereszteződésen áthaladt a bokorból előlépett a rend őre, és kérte annak iratait aki az autót vezette. De az azt mondta, nincsen semmi sem nála a fürdőnadrángján kívül [huncut ördögök most már igazán alhatnátok] de ő Székely Gábor. Semmi baj, mondta a rendőr, ha az úr az anyósülésen igazolja magát [már megint ez a magázódás, most aztán elveszett a régi rend] mehetnek. Nálam sincs semmi papir, mondta az idősebb [és kövérebb] Székely Gábor, de rólam mindenki tudja, hogy Székely Gábor vagyok [mein Fater Parsifal] a rend szegény őre nem tehetett mást az egyenruhájában ott abban a rekkenő nyárban minthogy odafordult Cilihez a hátsó ülésen [jaj aláaknázott terepre futottunk, nem tudjuk, mi is történt a hátsó ülésen] magát már nem is kérdezem, mert biztos vagyok abban én, hogy maga is Székely Gábor [elvesztettem a fonalat, kicsi szolgálóm, segíts most, miért is székelygáborozunk itt?] ja persze, merthiszenháthogy a francia tiszt maga is énekesnő kérdezték a kis ördögök úgy is mint a

rend őrei) és egy német énekesnő (na látod) lánya volt (na de melyik Székely Gábor volt a lánya?). Unokatestvére a náciaktól halálba hajszolt Walter Benjaminnak, egy csodálatosan élesen látó, mélyen szántó mű, a *Német tragédia* szerzőjének, aki e könyvben tulajdonképpen az allegória filozófiájának a történetét írja meg. Adorno – így hívják, mert anyja leánykori nevét használja – Walter Benjamin-hoz hasonló, merev-tragikusan bölcs és zárkózott lelkialkatú ember (azért a kicsi ördögök csak nem férhetnek a bőrükbe. Most keressünk magunknak egy hűvös domboldalt ebben a rekkenő koratavaszban és ülünk le oda kicsit eltöprengeni azon, mire is gondolhatott itt a mester mondván merev-tragikus. Talán azt, hogy ezek a kedves emberek a lovak rendjébe tartoztak, hajlíthatatlanul kitartottak vélt és valódi igazuk mellett akkor is, ha ez elpusztította őket). Teljesen elméleti (s egyúttal politikai [nohát itt az alapvető baj: ez a gömbölyded nyitó zárójel itt a mesteré {jaj hova búvunk most}]) művészi, mindenekelőtt pedig zenei érdeklődésű (anyám!) légkörben (anyám !!!?) nevelkedett, filozófiát (mondtam már [Maci csakis ezt ismételtetted] azért lehet csakis boldog mert nem tudja azt a viziló fia hogy mi a filozófia) és zenét tanult, s 1931-ben magántanári képesítést szerzett a frankfurti egyetemen (talán én vagyok az egyetlen halandó aki azt képes voltam el is veszteni [teljes a kavardás itten, kit miért mikor kivel nincsenek tisztázva itt]) ahol filozófiát tanított mindaddig, míg el nem üldözték a náciak. 1941 óta Los Angelesben él, szinte a szomszédságunkban. (Eddig az idézet Thomas Manntól ha itt még bárki is tovább fecseghetne az csakis én [a Maci] lehetnék: eljött az ideje annak most hogy hallgassunk egy kicsit valamilyen velőking ható Wagnert.) Anyám apja színmagyar volt, a Hurin név vezetett félre, meg a szándék, hogy menjek Attila után. Most persze teljes a csőd, ha ezt a tévedésemet megpróbálnám kigyomlálni a szövegemből, az kártyavárként omlana össze. Kicsi szolgálom, rád hagyom ezt is, írd meg az egész szöveget hibátlanul.

A Sztochasztika utóélete

Könyvnap (csak néhány példány)	2004. június 4.	péntek
A könyv kijött a nyomdából	2004. június 18.	péntek
Kati megvette az első könyvet	2004. június 21.	hétfő
Bementem a kiadóba	2004. június 22.	kedd

Könyvet kapott ezen a napon

1 Merza József (Nietzsche, EP)

2 Katona Gyuszi

- 3 Bognár Jánosné
- 4 Hajtman Béla (posta >>> verdienen)
- 5 Vargha András (posta >>> nyaralás)
- 6 Németh Pál (posta)
- 7 Dobó Józsefné (posta >>> telefon)

Bementem a Kékgolyóba (2004. június 23. szerda). Könyvet kapott ezen a napon

- 8 Ringwald Gábor >>> telefon >>> Takács Józsefné
- 9 Horváth-Gaudi István
- 10 Szentirmay Zoltán

Elkészítettem az első hibalistát (2004. június 24. csütörtök, E-mail a tördelőnek, negatív válasz)

Könyvet kapott ezen a napon

- 11 Csiszár Imre
- 12 T.Sós Vera
- 13 Haraszti Bertalan
- 14 Kerényi István
- 15 Vancza János

További könyvek

16-18	TPali	2004. június 26.	szombat
19	TPeti	2004. június 26.	szombat
20-21	TRia	2004. június 26.	szombat
22	Lf	2004. június 28.	hétfő
23	Kati	2004. június 30.	szerda
24	Palcsi	2004. július 3.	szombat
25	Tücsök	2004. július 4.	vasárnap
26	Vantsó Kata	2004. július 7.	szerda
27	Frigyes Katalin	2004. július 9.	péntek
28	Szilágyi Feri	2004. július 11.	vasárnap

Pótlap: 2004. július 11. vasárnap. További könyvek

29	Varga Laci	2004. július 18.	vasárnap
30	Ispány Marci	2004. július 20.	kedd
31	Czeizel Bandi	2004. július 25.	vasárnap

32	Baboss Csongor	2004. augusztus 15.	vasárnap
33	Linzenbold Anna	2004. augusztus 15.	vasárnap
34	Simonovits Miklós	2004. augusztus 26.	csütörtök
35	Makkai Mihály (postán)	2004. szeptember 1.	szerda
36	Pethő Berci	2004. október 15.	péntek

Szeptember 15-én az osztály ülésén végre eljut Hatvani Lacihoz a példánya, beszéllek RPalival és Verával a könyvről, október 1. körül létrejön a hibalista + tematika a könyv honlapján, október 22-én beszéllek Pap Gyuszival a könyvről, október 27-én veszek 5 példányt (2 a sarkon az emeleten volt 3 az Egyetemi boltban két különböző helyről került elő) Héthelyi Laci felfedezi a Tiptex boltját az új TTK régebbi épületében, Köves Pál levele. Folytatás: 2004. október 21. csütörtök.

37	Kulcsár Cili	2004. október 27.	szerda
38	Laszlóffy Aladár	2004. november 3.	szerda
39	Marton Kati	2004. november 5.	péntek
40	Csirmaz Laci	2004. november 19.	péntek
41	Lovász Laci	2004. december 1.	szerda
42	Fried Ervin	2004. december 1.	szerda
43	Pintér Miklós	2004. december 15.	szerda
44	Komlós János	2005. február 25.	péntek
45	Bárány Imre	2005. április 18.	hétfő
46	Sima Dezső	2005. május 6.	péntek

2005. május 6-odikán vettem 3 példányt az Egyetemi boltban. Na te kicsi szolgám innen most hová is mehetnél. Egy ember nem egy könyv és megfordítva. De nem árt ha tudod ezen a listán minden név száz év az életemből és még ezer és még egyre több: ők a barátaim. De a jegyzőkönyv számára mondom, ezt a szöveget 2005. május 6-odikán tettem ide, ettől a naptól kezdve persze meglehet még szabadon belenyúlok néhanap de az is meglehet (szabadon) hogy ezt nem teszem. További könyvek:

47	Unk Éva	2005. május 13.	péntek
48	Halász Gábor	2005. május 17.	kedd
49	Bakács Tibor	2005. május 30.	hétfő
50	Simonyi Gábor	2005. június 14.	kedd
51	Nemetz Tibor (postán)	2005. június 14.	kedd

52	Jung Márta	2005. június 15.	szerda
53	Novák Mariska	2005. augusztus 31.	szerda
54	Varga Kata	2005. szeptember 6.	kedd
55	Paál Sándor	2005. október 26.	szerda
56	Lábos Elemér	2005. november 22.	kedd
57	Földes Antónia	2006. január 12.	csütörtök
58	Ésik Olga	2006. május 5.	péntek
59	Mályusz Károly	2006. május 5.	péntek

Tudhatod, kicsi szolgálom, hogy Novák Mariskát rajzoltam le a kingstoni levél 5. ábráján (136. oldal) mint Egy Szem Megmaradt Olvasó. Aztán úgy hozta az élet, hogy azt a kéziratot rajta keresztül kaptam vissza Jancsitol. Paál Sanyi mihelyt megkapta a könyvemet néhány részletét felolvasta a fiának, aki úgy tudja, hogy Platón lábjegyzetelése nem Heidegger ötlete, hanem Alfred Edward Tayloré. Ugorj kicsi szolgálom, derítsd ki, mi az igazság itt, és ha tévedtem, tedd ezt is bele a hibalistába.

2006. február 10-edikén kaptam meg Bercitől Japán-könyve második részét. Ebben a 21. oldal végén ez áll. Arisztotelész tanítómesteréről, Platón-ról azért írhatták találónan a huszadik században, hogy a (nyugati) filozófia az ő műveihez készült lábjegyzetek sora... ami aztán a lábjegyzetben így folytatódik.

Whitehead, Alfred North: Process and reality. An essay in cosmology. Corrected edition, edited by Ray Griffin and Donald W. Sherburne, The Free Press, New York, London, 1978, 39. oldal.

Tudhatod, kicsi szolgálom, Bercinél edited helyett ed., oldal helyett o. áll. De most ne kívánd azt, hogy elmagyarázzam, miért változtattam a szövegen. Ami átfut a kezeden, az már te vagy, mondta Herakleitosz. Nem ezt mondta, de én most azt mondom, hogy azt mondta. Kedves Olvasó! Kedves Sanyi! Én mostan itten bocsánatot kérek tőled. Majd a nagy folyamok kavicsaiban megtaláljuk a nyomát annak, mondta-e azt ez a Whitehead, hogy ő Taylort másolja avagy sem. Biztos vagyok abban én, ha Berci azon a seholsincs napon nekem Whiteheadot mond Heidegger helyett, nem értem félre. Sanyi amúgy Heidegger fasiszta voltát kifogásolja. Tehát itt az ideje kicsi szolgálom, hogy elmondjuk a megfelelő verset.

Hazám

A végén már szerettem őket
mind a kedves gonosztevőket

Hesst a mindig idegest
 Keitelt aki sose kertelt
 és Göringet aki egy határozott ecsetvonással
 mélyítette el az európai úriember fogalmát

A végén már szerettem őket
 mind a kedves gonosztevőket
 akik a buszon a lábam tapossák
 mert ha százszor eladják is
 övék az ország
 mit ér az ha meghalsz Segesváron
 én a kenyerem a péktől várom
 és a fontos nekem is az hogy meglegyen
 a mindennapi kenyerem

A végén már szerettem őket
 mind a kedves gonosztevőket
 mert csakis ez a szeretet volt képes elhítenni velem
 hogy itt élnek ők ma is közöttünk
 mélyen benn a szívemben

Ne tudd meg soha azt, kicsi szolga, mennyi gondot okoz nekem az, hogy ezt a verset ide betettem. De az élet megy tovább, hiszen az a dolga, és éppen ez a legszebb benne. A folytatást, vagy a belőle leválasztott pótlapot alkalmak adtán csatoltam a könyvekhez amikor már létezett, kinek mi illett. Egy idő után adom pótlólag is azoknak, akik akkor kaptak könyvet, amikor még nem volt folytatás. A kiadóm is adott könyveket azoknak, akiknek elvileg jobb volt tőle kapni, ezért fordulhat elő az, hogy valaki kap folytatást, noha tőlem nem kapott könyvet. De ezen túlmenően is, tudhatod, a legfőbb szabály, hogy nincs szabály. Folytatást kapott:

1	Vargha András	2005. június 17.	péntek
2	Pethő Berci	2005. június 17.	péntek
3	Halász Gábor	2005. június 29.	szerda
4	Hatvani László	2005. június 29.	szerda
5	Vantsó Kata	2005. augusztus 8.	hétfő
6	Palcsi	2005. augusztus 10.	szerda

7	TLaci	2005. augusztus 10.	szerda
8	Kerényi István	2005. augusztus 14.	vasárnap
9	Prücsök	2005. augusztus 26.	péntek
10	Kistücsök	2005. augusztus 26.	péntek
11	Reiczigel Jenő	2006. április 26.	szerda
12	Merza József	2006. május 8.	hétfő
13	Sima Dezső	2006. május 18.	csütörtök

Klein Gyuri

2005. május 18-án ünnepelte az Akadémia Klein Éva és Gyuri 80. születésnapját. Kicsit romantikus körülmények között szereztem tudomást a dologról, de végül is ott voltam a megnyitóján. Van bizonyos átfedés a tematikám és azoknak a listája között, akiknek könyvet adtam eddig. Ez természetes, de funkciója is van a dolognak, senkinek sem kell keresgélnie önmagát. Eljátszottam a gondolattal, hogy adok Gyurinak is könyvet. Valószínűleg mindennel egyet értek, amit ő jónak tart. Viszont félhetek tőle, messze nem vagyok olyan tökéletes. Szeretem például a munkát, de jó időben kialakítottam azt a véleményemet, hogy a sok munka célszerűtlen. És amikor éppen nem dolgozik az ember, akkor pajkoskodik. Ezzel nem akartam terhelni Gyurit. Előbb vagy utóbb nyilván a sarokba dobná szegény kicsi könyvem ha a kezébe kerülne mondván hogy van neki fontosabb dolga is annál semmint hogy azt olvassa.

Zelki és Zelei

2005. május 30-án (hétfőn) Sári László beszélgetését adta a Bartók Karátson Gáborral. A műsort Zelki János szerkesztette, kicsi szolgám, kérlek vigyázz arra, hogy ne keverjük össze Zelei Miklóssal, akiről tudhatod, hogy 1948. november 8-án (hétfőn) [tehát nincs benne a klubban mert mi abban az évben kedden születünk {visszatekerhetnéd már Maci a felesleges kitüremkedéseidet: ebben a nyelvi helyzetben azt kellene mondanod, a klubbeliek születésnapja ebben az évben keddre esett, tehát ez a mi kicsi emberünk eleve elsiette a dolgát (most persze idejöhöz a zöld megkérdeni, mi is az a klub – mit is tehetnénk ebben a helyzetben [open door system] mosolygunk [az sosem árt] nadeha ez egyszer csak már kínossá válna bezárjuk a még nyitva maradt zárójeleket [amire itt és most bevezetünk egy velőkiható kínai karaktert {vezetnénk ha tudnánk nadeitt most valahonnan a hónunk alól elő kellene húzni valamilyen speciális karaktert (Chick kérdezi Prosperótól:

van neked olyan? dang dang dang ez maradt a jeléül annak, hogy ami most még nyitva maradna azt bezárjuk (open door system: mielőtt bevezetjük mégiscsak helyes tisztázni, hogyanis zárhatjuk be azt a nyitva hagyott ajtót dang dang dang (ez így nagyon kényelmes mostantól fogván márcsak azt nem látom algoritmikusan megoldhatóknak, mi lenne a dolgunk itt azzal a zölddel aki éppen a fentieket hagyta volna ki dang dang dang született Kiskunhalason (jó Pali bátyám [mert van nekem azom is kicsi szolgám most kérlek nézz annak utána szerepelt-e ő eddig a szövegemben plusz ha már ennek nekifogtál vedd tudomásul azt is van nekem Laci bátyám is {Pali a nagyobbik Laci a kisebbik} elmehetett volna a keresztelőjére Kalocsára menet ha nem államosították volna a jezsuitákat dang dang dang csak azt nem tudom még, hogy ez a mindent bezáró parancs működik-e akkor is ha még egyáltalán nem nyitottam zárójeleket dang dang dang (jó Pali bátyám vette meg nekem 1996-ban a Ki kicsodát mindezt onnan tudom dang dang dang szülei Zelei Dezső és Gress Jolán, nős, 1978-ban házasodott, felesége Lovas Katalin, 1970-ben született Péter András, 1980-ban Borbála Katalin, 1983-ban Ambrus Miklós, a Szegedi Tanárképző főiskolát végezte 1968-73-ban, a MÚOSZ Újságíró Iskolát végezte 1976-77-ben, közben 1973-75-ben az APN budapesti irodájában volt kontrollszerkesztő 1975-78-ban a *Budapesti Közlekedési Hírlap*, 1978-86-ban a *Magyar Hírlap*, 1986-88-ban a *Szabadidő Magazin*, 1988-89-ben a *Látóhatár* munkatársa, 1990-ben a *Képes* 7 szerkesztője, 1991-ben a *Délmagyarország* budapesti tudósítója, és fő művei: *Alapítólevél* (1980) *Híd* (1984) *Agytörténetek* (1988, Gázsó L. Ferencsel) *Szépséghibák* (1986) *A tolvajkulcs* (1988) *Őrjítő mandragóra* (1989) *Tűz is volt, babám!* (1989) *Dübörög a senki földje* (1990) *Az elrabolt emberöltő* (1990) hobbjaja a gyorshajítás. Natekicsiszolgám most már aztán mindent tudsz. Viszont Révész Pali hobbjaja a bivalytenyésztés, miközben Zelei Miklós felkért, hogy a pszichiáterem hetvenedik születésnapjára készülő Határ-kerülés című kötetbe adjak le kéziratot. Ez az Igeszállók fejezet, ebből fakad az enyhe stílusbeli eltérés. Azt is kérte Miklós, hogy 2005. októberéig a szövegem másutt ne jelenjen meg, és az internetre se kerüljön fel. Kérlek, kicsi szolgám halálom után ehhez tartsd magad. Viszont a Kamotsay szöveg lánya (Kamotsay Katalin) gondozásában megjelent a Hódmezővásárhelyen 2005. május 8-án megnyitott retrospektív kiállításra. Terveztem, hogy lemegyek, de Jancsi kifejezésével élve elmosta az élet. Könyvem 127-128 oldalain Karátson Gábor írását idézem az ősi kínai hexagrammokról. Kell legyen valami közös Zelei Miklósban, Zelki Jánosban és Sári Lászlóban, például a beszédük. Úgy beszélnek, mint a görögök, mintha az Ilisus (Phaedrus 229)

mentén keresgelnék a rókgombát (*καντχαρωσ* nyomán chanterelle) de ne ijedj meg kicsi szolgám, most nem kell a fél Platónt idemásolnod csakis azért mert Miklós kiadójának ő a névadója.

Végül június 8-án, szerdán mentem el megnézni Karátson Gábor kiállítását. Misztikus ligetbeli séta után tudtam meg, elkéstem, vasárnap szétszedték a kiállítást. De a misztikus bolyongás ezzel nem ért véget, Karátson-éhségembe bementem kedvenc könyvesboltomban, és ahogy beléptem, ott volt a könyv: az Ötvenhatos regény. El is kellene olvasni ám, de remélem tudod kicsi szolgám, a könyvek akár a bokrok szelíden várnak rád amíg eljön az idejük hogy melléd térdepeljenek. Ha már egyszer megtanultam könyvet venni, megvettem Mohay András újjörög-magyar kézisótárát is. Hála az átkos rendszernek, már a testvérek neve sem egyforma. Tehát szóbjöhhet Mohai Gábor is, de valószínűbb Mohayné Katanics Mária. Megtudtam, hogy *κανταρακι* rugós mérleg, kicsit messze van a kupától, de határeset, elfogadom. A *καντηλα* közelebb maradt az ősi gyökerekhez téfás boros pohár jelentésével. Nem tudom, mondtam-e már, hogy a rókgomba angolul chanterelle, nekem nagyon tetszik ez a név, és abból, hogy a kanadai értelmező szótáramban nincsen benne arra következtetek, hogy ott nincsen. Ahogyan a madarokról, a gombákról is kellene olyan könyv, amelyben az elterjedésük megtalálható. Még dolgoznom kell azon a kérdésen, hogy a kehely ógörög neve miért is olyan közeli kantároz szavunkhoz, ha van nekünk ilyen egyáltalán.

Kati talált a könyvtárban egy újabb Karátson könyvet: Az együgyű Isten, a Filum kiadónál jelent meg 1997-ben és azt állítja, az összes 1967 és 1997 között megjelent írást tartalmazza. A bevezetőből kiderül, hogy 1993-ban Világvége után címmel jelent meg könyve, amiről itt ezt írja: Világ végének ott, a kötet utolsó darabjában a Duna elterelését neveztem, azt az egyedülállóan erőszakos tettet, amelyben a világ mint világot felszámolása kíméletlen egyértelműséggel megmutatkozott, itt hagyva persze nekünk a világot mint “világiságot” vagyis Nagyberuházást. Később ezt írja: a torinói leplet mintha csak a regényíró Szerb találta volna ki, megtáncoltatva kicsit az elbizakodott emberelmét! Goethe versét az európai úgy fordítaná le magának, a Nagy Szövőmester: Isten, a Szövőnő pedig: a természet. *A változások könyvében* azonban nem ez a kép van; *k'ien és k'un*, a Szövőmester és a Szövőnő ott együtt az Isten. Olyan nézet ez, amely egyébként a Teremtés könyvéből is alátámasztható, és a Nagy Nyugati Egyoldalúság kiegyensúlyozásaként, a Környezeti Katasztrófa gondolati hátterére adott válaszként ma hallatlanul időszerű; a kárpitszövés művészetének kozmikus jelentősége fogalmazódik

meg benne, álomszerűen. Azt a részletet, amit könyvem 127-128 oldalaira tettem eredetileg a filozófusokkal való beszélgetésben olvastam fel. Talán 2003-ban a filozófusok minden osztállyal beszélgettek az Akadémián, valamiért a matematikusok voltak az utolsók. Természetesen a szereplésemet mindkét oldalon döbbszög fogadta. A biteknek az ősi kínai kultúrában megjelenő posztmodern szemléletben feltárt munkálkodása sok volt azoknak a derék marxistáknak, akik éppen modern gondolkodókként szerettek volna eredeti helyükön megmaradni.

Mint látjuk, e téren a tények engemet nem is érdekeltek (jogi értelmezésük megpláne nem: kidugsz egy gépfegyvert az ablakon, lekaszabolsz néhány száz embert, a dolog jogilag talán le sem írható – így kellett hallanunk legalábbis sokáig – más halálra ítéli az ország miniszterelnökét, mindenki tudja, hogy ítélete nem ítélet, hanem gyilkosságra való felbujtás, ilyesmi, mit tudom én, de szíve joga, ha akkor tette, amikor *módjában állt* – mi érdekes volna egy ilyen *tudományban?* [kiemelés TG-től, csakis azért, mert biztos vagyok abban én, hogy KG csak egyszerűen elfeledte ezt {a francba, csak most veszem észre hogy druszák vagyunk: ez meg hogy eshetett meg velünk?! szóval ez a tökéletes nyelvi csapda, hogyan fogom én valaha is tisztázni itt, hogy nem a druzsaság megeshetőségéről beszélek || mert a Magnificat óta tudhatjuk hogy mindenkivel mindig minden megeshet || hanemhát hogy nem vettem észre}] látod kicsi szolgál, mennyire reménytelen a helyzet itt: ez az ember ugyanúgy használja a zárójeleket, mint én, akkor hát hogyan fogjuk tisztázni mikor melyik kié? ha már itt eléggé el nem ítéltetően átvettem a szót, talán helyes ha bevallom, hogy az imént a zárógondolatjel mögül kiirtottam egy vesszőt és most egy újabbat vagyok éppen elhagyandó) s hát valljuk meg, nem is érdekesek, szerintem. (Egyik okos barátom minden szerintemet elhagyna a szövegeimből mondván hogy az tautológia de ha Julcsa beugrik a kútba én bizony nem ugrom utána noha szeretem.) Istenhez vezető út volt a börtön, gondoltam én, ezek az emberek mihez is foghatnának vele? Még irigyeltem volna is tőlük, kínos lett volna valahogy, ha akár ennyi év után is néhányan közülük odaülnek a mi hűlt helyünkbe. (Avagy bedugják a nyakuk Gyuri nyakának rég kihűlt helyére.) A liberálisok hangneme azonban *valamire vallott*, homályosan; talán csak arra, hogy lélektani érzékük igen csekély (volt akkor és maradt azóta is). *Mint akik fütyülnek a kedélyre.*

Mert *az országot* bántották meg ők is, semmi kétség. *Valamiképp* az ország a saját forradalmát ugyan tényleg feladta, elfelejtette talán, a mindennapokban mintha nem tudna vele mit kezdeni; a szellemi valóságok attól azonban jelen vannak, láthatatlanul és változatlanul. Az elhunyt lelkek árnyait is, mondanák a régiek,

mondom én is. S erre tekintettel nem lenni nagy könnyelműség. A dolog egyszerűen így az éjszakai égből visszaüthet.

Ez az ember pontosan úgy ír, mint én. No jó, halmozza az írásjeleket, amit én megengedhetetlennek tartottam már a könyvemben is szegény jó tördelő szerkesztő legnagyobb bánatára és használja a pontosvesszőt amit egyik játszótársam nagyon szeret, de én még nem tanultam meg használni. Most tehát ide átesszük a Krónikából Gyuri anyagát.

Józsa György **(Részletek a Krónikából)**

Első emlékeim között 56-tal kapcsolatban ezeket írtam. 56-ban a konszolidáció kezdetén elszöktünk a tanárok elől, Anci néni egyszer utánunk jött, szelíden meggyőzött arról, hogy nem érdemes. Tavasszal a négy osztály Debrecenbe kirándult, emlékeim szerint Józsa Erna már gyászruhában jelent meg. Pali többször érinti műveiben ezt a korszakot, főként 56-ot... A szerző [Czigány Lóránt] hat évvel idősebb nálunk, 56-ban már egyetemistaként hagyta el az országot. Csongrádi Mihályt Sárospatakra nem vették fel, mert nemzetőr volt 56-ban.

Az osztálytársaimmal való levelezés során Németh Pali osztálytársam ezt írta (amit én beleírtam a következő krónikába reakcióimmal együtt). Józsa Erna (az én egyik első nagy szerelmem [és az enyém]) hogyan lehetett volna gyászruhában 57 tavaszán, amikor a bátyját 'csak' 58 tavaszán vagy nyarán akasztották fel?(!) [1957. április 12-én (pénteken) reggel végezték ki nyilvánosan Miskolc egyik terén Oláh Miklóssal együtt. Előtte egy nappal operálták, de az ítéletet végrehajtották. Hamvait édesanyja 62 táján hazavitette, Újhelyen van eltemetve. Czigány Lóránt összekeveri Józsa Sándor nevű osztálytársát vele. Talán nem véletlenül: ma is erős Újhelyen a törekvés, hogy bagatellizálják az esetét. Mondd meg a véleményed 56-ról, és megmondom ki vagy.

Megtudjuk-e valaha az igazságot? Miért vadásztak pont erre az emberre? Kell-e egy áldozat? Oka vagyok-e én a halálának? Mert mind megöljük, akit szeretünk, tagadni ne is akard. Beszélnem kell Ernával. Amíg nem késő. Dehát ő honnan tudhatná? Kétszáz méterre egymástól éltünk éveken át. Mit csináltam én azon a pénteken? Lehet nagypéntek volt. Májusban büntetésből el kellett men-nem Miskolcra meghallgatni Marosánt. Egy sportcsarnokba tereltek össze minket. Lehattunk hatvanezren. Mind egyedül voltunk. Hideg volt. Marosán üvöltött. Tapsorkán jött a hangszóróból. Mindannyian láttuk, hogy senki se tapsol. Igaza

volt a Viktor gyereknek. A hatodik koporsóban ott fekszik az ifjúságunk. De élünk. Mikor jön meg az igazság pillanata? Csakis a szívünkbe. El kell rejtenünk a halottainkat a szívünk mélyére. És élnünk kell helyettük is, nem élhetjük csak a saját életünket. Halottaink a hátunkon ülnek. Ők már szabadok. Meg kell tanulnunk élni azzal a szabadsággal, ami belőlük szívárogo. Persze bármikor visszadughatjuk a fejünk kicsinyke életünk homokjába.]

Van egy háromkötetes könyv 56-ról: I. Kronológia, II. Bibliográfia, III. Megtorlás és megemlékezés. Ez az 1956-os Magyar Forradalom Története Dokumentációs és Kutatóintézetének kiadásában jelent meg Hegedűs B. András, Kende Péter, Litván György és Rainer M. János szerkesztésében. Ebben ez áll.

JÓZSA GYÖRGY (SÁTORALJAÚJHELY, 1933. 08. 18. - MISKOLC. 1957. 04. 12.) 1957. február 7-én tartóztatták le. A Debreceni Katonai Bíróság Barta Kálmán hadbíró vezette tanácsa az 1957. március 19-én megtartott statáriális tárgyaláson fegyver- és lőszerrejtegetés vádjával halálra ítélte. Április 12-én kivégezték. 1953-ban közgazdasági technikumban érettségizett, majd egy hónapos tanfolyam elvégzését követően könyvelőként, tervelőadóként dolgozott különböző munkahelyeken. A forradalom előtt a Sátoraljaújhelyi 3-as számú Élelmiszeripari Vállalatnál volt irodai alkalmazott. Testi hibája miatt (fél szemére vak volt) nem vitték el katonának.

1956. október 29-én szabályos behívót kapott a sátoraljaújhelyi nemzetőrségtől, több alkalommal volt szolgálatban. Részt vett házkutatásokban, kommunisták lefegyverzésében, titkosított anyagok összegyűjtésében, és elszállításában. November 4-én a nemzetőrök parancsnokuk, Kummerth Károly vezetésével visszavonultak a Zempléni-hegységbe, a kőkapui üdülőbe. Másnap, november 5-én, a helyi MSZMP vezetői értekezletet tartottak a városi munkástanács épületében. A nemzetőrök rajtukütöttek, és a kiegészítő parancsnokság parancsnokát, egy tisztjét és a járási párttitkárt túsul ejtették. November 7-én a munkástanács elnökének közbenjárására szabadon engedték őket. November 10-e körül a nemzetőrök parancsnoka, Kummerth Károly, a túlerővel szemben fölöslegesnek ítélte a további ellenállást, megegyezett a szovjet parancsnokkal, és mintegy százötven fős csapatát feloszlatta. Kummerthet a szovjetek elfogták, de néhány nap múlva szabadon engedték, ekkor Nyugatra menekült. Józsa György a géppisztolyát tárákkal, töltényekkel hazavitte, majd a vele egy perben elítélt vádlott társának adta át.

Eddig az idézet. Ha jól értem a dolgot, a vádlott társa nem azonos Oláh Miklóssal, akit vele együtt végeztek ki. Azt, hogy a kivégzés nyilvános volt, nem

tudom, honnan szedtem. Melléolvastam valamit? A részletektől függetlenül úgy gondolom ennek az embernek a megítélésében is széles spektrumú az osztály tagjainak a véleménye. Ez jó. Ha nem vagyunk képesek megvitatni ezt, az nem jó. Itt nagyon nem értek egyet Lajossal, nem fogadom el, hogy minden az ellenkezőjével együtt igaz. Ez egy szép gondolat, de legalább annyira veszélyes. Kicsi Kató báméskodik, ide áll oda áll: ez számomra elfogadhatatlan. Bárki bármikor szembefordulhat önmagával, de aki ezt sokszor teszi, az az én szememben kevesebb annál, mint aki ezt akár élete feláldozásával is, de elkerüli.

Bennem nem csendesednek az indulatok, ahogy indulatosnak mondható Virágh István levele is. Előbb vagy utóbb azt is idemásolom. Rossz fotomásolatban ott egy fénykép, Erna 14 éves, Marianna 18, Gyuri 20: ekkor kezdtük a gimnáziumot. Erna fejét felcsapva nevet Gyuri jobbán, fél fejjel kisebb, kezeit maga előtt összekulcsolja. Marianna a másik oldalon Gyuriba karol, fejét elgondolkodva hajtja maga elé. Hármuk közül csak Gyuri néz szembe a lencsével.

Mert tett a szó, ó, tett, igen
csak orra bukik macskaköveken
s nem fegyver, csak fegyvernyi gondolat
buktatja orra jobb egek alatt.
S akkor a fiú hirtelen megáll
(a civil őrnagy) - Hát szemből, Halál!

Életünk legyen vállalható indulat a gondolat szolgálatában. Ibikos darvaira hivatkozva mondtam: igazság lesz egykor, a tett bár titkos, remegjen végre minden cinkos. Ott, akkor a görög egek alatt csupán azért, mert a darvak látták őket, vallottak a gyilkosok. Olcsó dolog most 56 fogyó túlélőire azt mondani, nem szalonképesek. Kifogytak egünkről a darvak. Mégis idemásolom Virágh István levélének egy darabját.

Április 11. Gyurit a börtönből a megyei kórházba szállítják, appendicitis gyanúval. (Sohasem tudjuk meg, az orvosok embersége volt-e ebben. Ugyanis már megvolt az ítélet... aki időt nyer az életet nyer.) Délután 3 órakor megoperálták. (Appendectomy.) - Érdekes, de anyósom már egy óra múlva tudta... Azonnal vonatra ül és Miskolcra utazik. A kórházban fehér köpenyt kap (ebben az időben ez még nem divat a látogatóknál) beengedik a betegszobába, pedig az ajtóban is, az ágy mellett is fegyveres őr ül. Azok nem látnak nem hallanak semmit. Este 11 óráig ott sír, majd visszaindul az éjféλι vonattal. És aztán? Április 12-én reggel 6 órakor megjelenik a rabszállító kocsι és reggel 7 órakor kivégzik. - Nincs a világnak

az a bestiális törvénye, amely ilyen eljárást megengedne. Meg kellett volna várni a gyógyulást, csak aztán hajtható végre az ítélet. (Később nekünk azt mondták, hogy sietni kellett, mert belecsúsztak volna az amnesztiába és akkor csak életfogytiglan lehet az ítélet.) Vagyis: sürgősen meg kellett ölni valakit. És ezután?

Anyósomat két nap múlva elbocsátják a dohánygyárból. Új munkát vállal a pékségnél. Kíséri a kenyereskocsit az üzletekbe, öt nap múlva elbocsátják. Ezután már sehova nem veszik fel. Közben a nagymama, aki velük lakott, mégis megtudja mi történt... (Gyurit nagyon szerette.) - Agyvérzést kap. Két nap múlva halott. Így a család az ő kis nyugdíjától is elesik, mostmár teljesen pénz nélkül maradva. A szomszédok segítenek élelmiszerrel, amivel tudnak. Stefi néni csomagot küld Amerikából. Marianna az ösztöndíjából is inkább haza ad, és az évfolyamtársak... tudtom nélkül, pénzt gyűjtenek. Marianna azt is hazaviszi. Úgy nézett ki sikerül túlélni valahogy.

A gyalázatosságok azonban még nem szűntek meg. Tovább tart a család megfigyelése. A szomszédokhoz rendszeresen járnak a nyomozók. De csak a Bori néni merte elmesélni Józsa néninek, mit is kérdezgettek a nyomozók. A ház előtt lakott ez a rendes cigány asszony, egy elhagyott trafik helyiségben, családotul! Szóval azt kérdezgették, kikkel barátkoztak a Józsaék, kikkel beszélgetnek, láttak-e idegeneket náluk, stb. És hogy erről nem szabad Józsaékot értesíteni, mármint az ő kérdéseikről, mert bajuk lesz. Bori néni mégis elmondta, és kommentálta is a történeteket, mondván, "hogyan lehetne neki ennél nagyobb baja, mint amiben most van". A nyílt zaklatás sem szűnt meg egy ideig. Anyósomat minden úgy nevezett ünnep előtt bevitték a rendőrségre egy napra. Október 22-én mindenképpen (nehogy forradalmat csináljon). Ez akkor sem szűnt meg, amikor Marianna és én Újhelyre kerültünk és összeházasodtunk (1958. szeptember 13. Homér atya). Dr. Boda Pál mesélte el, hogy a lakása emeleti erkélyén minden vasárnap délelőtt egy nyomozó ült sötét szemüveggel újságot tartva a kezében. Onnan jól látható volt, kik járnak templomba. A kinevezésemnél majdnem baj lett ebből a templomba járásból. 1966! Az akkori tanácselnöknek köszönhetem (dr. Németh Pál) hogy a tanácsülés mégis megszavazott, mert ő ennek ellenére javasolta a kinevezésem. (Ugyanis szaktekintély lettem a szemében, de ez most nem ide tartozik.)

A 60-as évek elejére megyek vissza, mert le kell zárnom Gyuri történetét. 1962-ben anyósom szó szerint ellopta a fia holttestét a jeltelen parcellából, ahova elásták! (Mindenről pontos értesülése volt!) A Temetkezési Vállalat főnöke, Varga István adott sírásókat és segített... (Ebből komoly baja lett, de valahogy kimagyarázta

magát.) Hazahozatta Gyuri holttestét és titokban eltemethettük volna, de anyósom papi temetést akart. Bár mindenkit megkért, akikkel bonyolította az ügyet, hogy ne beszéljen erről (csak öten lettünk volna) mégis a temetésen igen sokan voltak, idegenek is. Akkor erre nem figyeltünk anyósom állapota miatt. Később mesélték, hogy valaki fényképezett, mire egy civil idegen odament, és kihúzta a filmet a gépből. Ismét volt bennünk egy kis félsz... lesz-e újabb halottgyalázás. Nem lett... de az emlékek valószínűleg életünk végéig megmaradnak.

Most nézem csak a mellékleteket. A Megyei Börtön rövid személyi lapjának adatait. Gyurinál az utolsó sorban: különös ismertetőjel, koponyaműtét, írják. El kell mondanom, az nem volt! (Ez náluk a dokumentáció, hogy ráismerjenek.) Vakbélműtét volt! Tévedés kizárva! Hogy ezt hogy tévesztették össze, lehetne freudi elszólás is, de írásban van. Hogyan lehet ez? Úgy, hogy az 56-osokat agyba-főbe verték (nem lapsus) ha valaki kórházba került, és ha műtötték, az csak koponyaműtét lehet.

Eddig az idézet Gyuri sógorának nyílt leveléből. Czigány persze a Józsa ügyben felületes. Mi több 56 ügyében is az. De Pali méginkább. Mind a mai napig nem tudta helyre tenni a dolgot még apja esetében sem. Hős, vagy áldozat, nyilván el nem dönthető. De a kérdés mégiscsak az, ki mit hoz fel a mélyből. Van ott ez is, az is. (Jozsó szerint 56 illúzió volt.)... És ezután jött 56, Jozsó illúzióival. Meghaltak akkor nyolcnál kicsit többen, de ők is többnyire önként. Idegen civilizációk csaptak akkor össze? Vagy csak korszakok? Miért pont Jozsó lett a legromantikusabb közülünk? Németh Pali ezt írta.

Nade mi az hogy 56-ügyben felületes vagyok? Mi ez? InszINUÁCIÓ? Mondom – már hanyadszor? – én nem vagyok ezekben a könyveimben történész, 56-szakértő, 56 az én életemben epizód, rossz, fájdalmas, sose gyógyuló seb, de mégiscsak EPIZÓD!

Az 56-os forradalomról. A könyv (Németh Pál: Újhely 193. oldal) adós marad ebben az ügyben. Sajnálom, hogy Palinak “csak egy epizód” volt 56! Hogy mi volt 56 én nem tudom, de talán úgy, ahogy Juhász Gyula sem tudja, hogy milyen volt Anna “szőkesége” vagy “szeme színe”. Néha egészen tisztán látom, hallom és érezni vélem 56 igazát. Jozsó ezt írta. Minden további magyarázat helyett hadd írjam ide Márai egy versszakát a “Mennyből az angyal” című verséből:

És a világ beszél csodáról,
Papok papolnak bátorságról.
Az államférfi parentálja,

Megáldja a szentséges pápa.
 És minden rendű népek, rendek
 kérdik, hogy ez mivégre kellett.
 Miért nem pusztult ki, ahogy kérték?
 Miért nem várta csendben a végét?
 Miért, hogy meghasadt az égbolt,
 Mert egy nép azt mondta: "Elég volt."

$44 + 11 = 55 = 56-1$, emiatt ebben az évben (2000) minden egy nappal hamarabb van, mint 56-ban: ami akkor kedden volt, az most hétfő. A véres árnyakat miért keresem egy taposott, horpadó síron? Nem tetszik a Jozsó verse: feleslegesen ismétlődik benne a rend, igaz, a szándékos pongyolaság miatt. Korhadtt fakesztek: az ember egész életében gyermekkori olvasmányából él. Rákosi Viktor írta, egyik epizódja a Sztrecsnói piros virágok. Ahol a Vág teljesen beszorul a hegyek közé egy hegy egészen egyszerűen a medre közepén ül. Százan álltak ott 1849 nyarán fenn a tetőn. Az oroszok körbevették őket, mind lelőtték, a 15 éves dobost is. Ez szeretnék lenni én egész életemben, hiába. Vagy legalább mindig figyelemmel lenni rá: tudni arról, hogy ő mit tett. És ezért fontos nekem 56 is: azok után amik akkor történtek, nem élhetünk úgy, mint előtte.

Halász Gábor

2005. június 14-edikén (kedden) Halász Gábor azzal vádolt engem, úgy szerepeltetem a könyvemben, ahogyan azt ő nem szeretné. Az intézetben levő anyagomat legjobb szövegszerkesztőimmal többször is végigszántottam hiába. Ez a munka is itthonra maradt. Persze, hogy neki volt igaza. Azt mondta Gábor, hogy becsaptam már a könyvem elején, amikor azt mondtam, hogy a születésnap-paradoxon gyök-nje az első szabály a sztochasztikában, mert ennek a gyök-nnek semmi köze sincsen a centrális határeloszlás tételhez. Csúsztatásokra valóban annyira nagy a hajlam bennem, hogy én már észre sem veszem, ha követhetetlenek az asszociációim. Nagy a veszélye, hogy ennek egyszerűen valamilyen elemi tévedés az oka. Most tehát idecsúsztatom a Katósiratómat.

A gyerekek a tornácon játszanak
 talán nem zavarnak addig
 amíg felidézem azt a napot
 amikor utoljára láttalak

a köveket pakoltam valami pók
 mászkált rajtuk
 az új kocsiban megmutattad
 hogy hanyatt is tudsz feküdni
 a véres zsebkendőrt hirtelen nyomtad a kezembe
 nehogy Buba észrevegye
 én is mindig rosszra gondolok
 vér rák és perverzítások fölött
 lebegsz immár örökre elérhetetlen
 összeszorul a szívem Melinda
 Bánk a királynő előtt azt hitte
 a neje megölte a fiát
 mily kicsiny a világ
 ha már te sem férsz el benne
 két párhuzamos in tartotta orrod
 mindig büszkén tartottad fejed
 halálodon mint kemény kazlan állók
 kiabálok alattam emberek
 megnőttem ha valakinek mondtam
 lemállik rólad utólagos glóriám
 dehát
 elfeledünk Téged is
 kihullsz emlékeinkből
 a völgyben egy katona fekszik
 a szél homokot szór rá
 és mint egymásra másolt képek a moziban
 teste elhalványodik
 a növényzet ölelésében

A születésnap-paradoxon mögött végső soron az az egyszerű tény húzódik meg, hogy a Poisson eloszlás szórásnégyzete és várható értéke egyenlő. Napraforgó, krumpli, kukorica, változik a táj, hol ezt, hol azt az arcát villantja feléd, nade tudhatod a világ nem csak alföld, nem csak hegyvidék, nem csak óceán, nem csak távoli fekete lyukak robbanásának minket alig elérő négymilliárd éves üzenete, nem ezek a dolgok külön-külön hanem ezek mind egyszerre. Várható érték szórás eloszlás sztochasztikus kölcsönhatás és még annyi más ha ezek megértésére külön-külön

éveket szánsz sosem tudhatsz meg semmit. Meglehet másként sem nade így még lehetnek sanszaid, ez a szép a dologban. A Tücsökzenét pedig olvasd el.

Occam borotvája

Parsimony extreme frugality a kanadaiak szerint, kétértelműség az államokban viszont Oxfordban carefulness in the use of money or other resources az első jelentéstartomány szerint, és meanness, stinginess a latin saving jelentésű parsimonia alapján a második jelentése. Ausztráliában nyilván azt jelenti, hogy ne egyél túl sok kengurut, a nagy szigetvilágban meg azt, hogy csak annyi ember üljön a csónakba, amennyi belefér. A létezők nem szaporítandók meg a szükségleten túl, mondta Occam, aki Ockhamben született, innen kapta a nevét a William mellé, és többnyire Európában élt ferences szerzetesként 1285 és 1349 között, borotvájának a fénye tehát a legsötétebb középkorból világít felénk. Platón jót kacaghatna az axiómáján, hiszen nekünk kicsi szolgám szerinte nincs meg az a képességünk, hogy szaporítsuk a létezőket akárcsak a szükségleteink szerint is.

Rendezett particiók

2005. július 30-án (pont vonás vesszőcske eddig voltam képes magamra kényseríteni azt a hazugságot hogy ami Téged érdekel az engem is [máris elvesztettem az uralmam a mondat alapvető részei fölött jövünk le a hegy oldalában John Anderson my jo {kedvesem} John when we were first acquaint {amikor először láttuk meg egymást} your locks were like raven your bonie brow was brent {ide vezet a rímkényszer, ez valami költöző liba (de nem SzocLiba) jó antológiám szelíd magyarázata szerint feszes volt a bácsi szemöldöke} but now your brow is beld {ezen a ponton nem kapunk útbaigazítást – mondjuk hajlott avagy konya amíg nálunk okosabb és tanultabb barátaink nem mondják másként} John your locks are like the snaw but blessings on your frosty pow {ez itt most nem Winney the Pooh hanem a feje neki} John Anderson my Jo John Anderson my jo John we clamb the hill thegither {together régiesen} and monie a cantie {boldog} day John we've had wi' ane anither {látod kicsi szolgám így kell szépen csügődiül beszélni} now we maun totter down John and hand in hand we'll go and sleep thegither at the foot John Anderson my Jo {(kicsi technológiai probléma keletkezett itten mert két különböző szintű megjegyzést szeretnék közbevetni [álmodban Berkes Pistát vírusok támadták meg]) most persze természetesen adódik a tengeri kígyónyi kérdés: mindez eddig hol és hogyan jelent meg a Sztochasztika különböző részeiben} {jó az annak akinek legalább *egy*

oldala van (kiemelés tőlem: csak az a baj a szövegnek itt ezen a pontján hogy én tökéletesen elfeledtem, melyik általam kitalált szövegszerkesztői parancs lenne képes itt bezárni az összes hebehurgyán kinyitott zárójeleket → let it be mintha ezt már bátorkodtam volna mondani valahol → let it be kurziválni kellene ezt a blokkot akkor legközelebb amikor errefelé járok jobban észreveszem (magunk vagyunk égi hölgy) most az a baj, nem emlékezem arra én mit is kellene itt és most észrevennem, na de hagyjuk ezt: egy meglehetősen triviális algoritmus lekódolásába tört éppen bele a bicskám ezen az estén. Nos tehát kicsi szolgám, jobb ha észreveszed azt, hogy én szeretek algoritmusokat lekódolni, legalábbis eddig szerettem volna, és ha ez a tűréshatárainon túl kevésbé sikerülne (nekem) akkor panaszkodom. No de hát hol van itt a fal és hol van az algoritmus kérdezheted kicsi szolgám. Biztosan megvannak ők is valahol. Tánc. Szomszédosnak mondok két rendezett particiót, ha egyik a másikból két szomszédos blokkja összevonásával keletkezik, a művelet költsége az összevont két blokk elemszámának a szorzata. Általában két rendezett partició távolsága az egyikből a másikba vezető legolcsóbb műveletlánc, ezt kell kiszámolnom, aztán sok rendezett particióhoz megkeresni azt az egyet, amelyiktől az adott rendezett particiók távolságának összege minimális. Amivel nem akartam azt állítani, hogy ez az elem egyértelműen meg lenne határozva.

Clooney

Maradj csendben kicsi szolgám, Schubert ötödik szinfóniáját hallgatom. Mint a méz, mint az olvadt arany, mint az elmúlás. Persze a rendezett particiók dolgát ezen a napon is sikerült kicsit odébb mozdítanom. Na de aztán az egész megint gyötrelmesen elakadt. Töprenghetem majd megint órákon át a farkasok órája alatt. Mert csak ez maradt, a gondolat, amely most még összeköt aztán elegendő arra egy óvatlan pillanat és elszakad éppen ott ahol lehetetlen újra összegobózni. Bogozni. Tegnap a Mint a kámfor című filmet néztem sokadszor. A főszereplője, George Clooney, Bozsér Pálra emlékeztet engem. (Huncotkodásból elég legyen ennyi: most elárulhatom neked kicsi szolgám, a témák és személyek című fejezetet ím ilyen visszafelé szoktam írni, mikor ki ahogy eszembe jut avagy elem sodorja az élet oda beírom.

Föl föl szívem és korántse hidd
 elvesztek végleg az érzelmeid
 ez itt a Moszkva tér
 és Péter szent lett bánataiért

Az elváláshoz vagyok szokva
 meglep ha valami megmarad
 a Moszkva téren a buszra várva
 vetettem papírra e sorokat

Na te kicsi szolgálóm, most kiderítheted, idéztem-e én már ezt a versemet ebben a könyvben. [A 171. oldal tetején van ennek a versnek a második fele {történelmi pillanat: mostantól kezdve azt képzelem, túl jón és rosszan lesz a könyvemnek második kiadása, ebben az első kiadás *változatlan* szövege mögé majd beslichtoljuk a folytatást. Aminek az írási technológiája az lesz mostantól, hogy itten bővül tovább.}] Jennifer Lopez a lány, az egész alapvetően grease-ízű noha Bonnie és Clyde-ot emlegetik benne. Pedig nem miskolciak. Egyszer az asztória-sarkon vártam a buszra és Pali váratlanul felbukkant mondván neki is mindig tetszettek a fekete nők. Ebből is láthatod kicsi szolgálóm lesz majd mit megbeszélünk ottan. Most viszont az derült ki, hogy Clooney volt Ross doktor a Vészhelyzetben. Senki sem tökéletes. Viszont fontos tudni azt, hogy Bonnie Faye Dunaway volt. Lassacskán megtanuljuk azt is, ki volt Clyde. 2005. szeptember 18: ez a fiú most valamilyen fontos díjat nyert Velencében. Ugorjcsak kicsi szolgálóm megtudni mi az. 2005. október 12: ez a fiú most valamilyen halálos betegséget szerzett magának. Ugorjcsak kicsi szolgálóm megtudni mi az.

Rahmanyinov

2005. augusztus 21-edikén (vasárnap) Rahmanyinov második zongoraversenyének a végét hallgatom Rubinsteinnel Reiner Frigyessel és a Chicagói Szimfonikus Zenekarral. Tiszta Csajkovszkij szinte reinkarnációja de elég talán ha annyit mondok késő avagy elkésett romantikus. Korszerűtlen és korok feletti. 1973-ban Kingstonban Donald pajtás felesége Valery a harmadikat játszotta tőle az volt a benyomásom erején felül a lépcsőházban kávéhoz menet Donald pajtás bátorkodott megkérdezni a véleményem

– biztosan kicsit elfáradt

mondtam én az ifjúság mindent eltiporni képes képzelte hatalmával. Egyhónapi eltűntést kaptam érte büntetésül. Két gyermekük volt, egy fiú és egy lány, a fiúnak hockey-meccseire is eljártunk. Egyszer cirkuszban is voltunk. Dávid pajtás kicsi fia a slagot az anyja cipőjébe vezette bele estefelé amikor náluk voltam a szigeten. Reggel a tó feletti szobámból a csónakba egyszerűen csak beleültem és az Ontario

közepére kiveztem. Aztán amikor kedvenc fokukra autóval kimentünk ugyanoda beúsztam. A valóság kicsit más de most már ne firtasd kicsi szolgám mi is az igazság szentjánosbogarakat biztosan láttam hozzájuk menet. Kicsi öblöt kellett megkerülnöm, abba eveztem bele, az öblöt leválasztó földszív végére mentünk autóval és nem úsztam, csak annyit mondtam, hogy úsznék ha valaki jönne mögöttem biztonságot nyújtani. Rahmanyinov tudja jól mi nyújt neki biztonságot oda ő biztosan nem úszna be. Valamennyire mégis beúsztam megfordulván riadtam tapasztaltam hogy az áramlatok a tó közepe felé sodornak. Minden erőmet össze kellett szednem hogy úrrá legyek rajtuk de amikor végre a partra kiértem döbbenet láttam senki semmit sem vett észre az egészről. Leküzdhetetlen légszomj gyötör rémálmaimban. Gyötörhette Rahmanyinovot is 1812 győztes ágyúdübörgései csak kicsit csillapíthatják le már csak azért is mert Vivaldinál hiába is kereste őket. A tökéletesség elérhetetlen. Na de honnan keveredik ide a Dies irae? Azt hiszem, Rahmanyinov ebben Liszt Ferencet követi. Elvileg bárhonnán vehette az ötletet, de tudtommal, zenei téren Liszt Ferenc értette meg a legjobban a középkor igazi szellemiségét (az utolsó nyáron egyszercsak anyánk odaállt a KÖNYVSZEKRÉNY elé és nehezen mozduló bal karjával tett egy sután seprő mozdulatot mondván natekicsiszolgám mostantól kezdve már a te dolgod lesz mindezt elolvasni [én nem voltam ott, de persze tudom jól, ez csakis így történhetett] nem akarom itt és most Liszt Ferencet beleírni a tárgymutatóba mint annyi más ott van ő is na de hát megkérdezheted kicsi szolgám, hol maradt Bartók akik a Duna fölötti hidakra megbízható szándékkal kimásznak azoknál megtalálhatod a kellő követ) kortársai közül (persze Trisztán, Tannhäuser és Nürnbergi plusz Lohengrin aztán ha valamit kifeleltem kicsi szolgám majd ideírod [hova? hol létesíthetnénk azt a digitálisan kozmikus teret ahol tevékenykedhetek]). Az ész és az érzelem igazi harmóniáját látta meg benne. Ezzel is megelőzte korát, hiszen a modern kutatások bizonyították azt, hogy a sötét középkor és a reneszánsz között nem volt akkora az ellentét, mint ahogyan azt Voltaire látta. Ő Dantéről durva dolgokat írt, Liszt Ferencnek viszont az Isteni Színjáték folytonos olvasmánya volt. Mindig baj származik abból, ha az ész és a szív összhangja megbomlik. Nietzsche egy sivatagosodó kor kiüttlanságában látta meg a hagyományban azt a lehetőséget, amely megvéd minket az ür rettenetétől. Eltévelyedett követői semmit sem értettek meg ebből.

Szent Ágoston és Petrosz bácsi

Könyveket olvasni nehéz feladat. Volt legalábbis azokban a boldog időkben amelyekben a könyvek még fizikailag léteztek. Ködbevesző minden ma. 2005. november 3: pár napra kölcsönbe megkaptam a Petrosz bácsit, ezért Szent Ágostont B-listáztam. Senki sem érti már ezeket a szavakat. Hullámokban érnek minket elődeink üzenetei. Kinyomozhatatlan ma már hány csatornán keresztül ért el engemet mindaz amit Szent Ágoston valaha leírt. Lehántani a lassanként rákövesedő időt nem lehet. Kereshetjük a dallamát, az ízét, hasonlíthatjuk valaki máshoz aki előtte avagy utána élt én most mégis azt mondom ő volt az első igazi ember aki mert szembenézni önmagával. Tükrökön keresztül néztünk magunkra amióta csak az eszünket tudjuk, ezeket a tükröket tartjuk magunk körül azóta is. De ő átlépett rajtuk és belépett egy nagyon egyszerű kicsiny világba ahol csak te vagy és én vagyishát ahol mi mindannyian magunk vagyunk ha akarunk avagy ha képesek vagyunk nyugodtan szembenézni önmagunkkal.

Petrosz bácsi könyve viszont elfogyott már csak azért is, mert a rádió adta. Szerencsére a burst-kutató csoportomnak van irodalmi szekciója is, így pár napra kölcsönben megkaptam a könyvet. Az első rész tetszik: nem tudom, kiéi a lábjegyzetek, de az 1998-ig legnagyobb ikerprímek megadása impozáns. Csak az a baj, hogy $(a^n - 1)$ osztható $(a - 1)$ -gyel, ezért a dolog nem lehet igaz: $835335 \cdot 2^{39014} \pm 1$ az igazság, ugyanolyan sajtóhiba van itt, mint a könyvemben. A vége azonban egyáltalán nem tetszik: egy ember egy axiómarendszer, ezt sokszor elmondom, ezt mondja ez a könyv is (eredetileg Révész Palitól tanultam az 1984-ről) na most Gödel tételét is idekeverve meg persze Platón legmélyét, ez a könyv egyszerűen egy rossz axiómarendszer. Mert az axiómarendszerek (mint a testvéreink) vagy jók, vagy rosszak. Visszatérhettem hát Szent Ágostonhoz. A 181. oldalon ezt írja. Ekkor értette ki lelkem láthatatlan mivoltodat, Uram, a teremtett világból, de értelmemet nem tudtam sokáig e magasságokban tartani; erőtllenül visszahanyatlottam onnan, vissza hétköznapi gondolataimhoz. Csak az emlékezést hoztam ide magammal, tele szeretettel és vágyakozással amaz eledel után, amelynek illatát éreztem, de még ne, részesdhettem belőle. Látok hasonlóságot könyvem 117. oldalán elkezdett pármenideszi utazásával, leginkább annak 118. oldalon levő folytatásával. Fülük nem hallja hangunk, csakis az emlékezet idézhet fel minket. És az álmok. Egy erdei út emléke évek múltán hallhatóvá teheti azt, amit egykoron ott elmondtunk neked.

Uram, mindent megadtál, – add meg majd békédet is. A biztos békét, a szombati nagy békét kérjük tőled, azt a békét, amelynek nem lesz estéje. Íme, ez az egész

csudálatosan berendezett világ, amelyet alkotó részei szerint is igen jónak ítéltél, elmúlik majd, ha leéli korszakait. Elmúlik, mert nemcsak hajnalt adtál neki, hanem alkonyatát is megrendelted.

A teremtés hetedik napjának nem volt estéje, nem volt lenyugvása. Megszentelted, hogy örökké megmaradjon. Teremtő munkád után a hetedik napon megpihentél, ámbár amaz “igen jó” műveket elfáradás nélkül alkottad, s most Könyved e szavai folyton hirdetik, hogy életünk munkája után, mely azért igen jó, mert a te ajándékod, az örök szombatunk nekünk is meglesz benned pihenésünk.

Ott is éppen úgy pihensz majd bennünk, ahogyan most működöl bennünk; s a nyugalom, amelyben részesedünk, éppen úgy a tied lesz általunk, amint mind e művek most a tieid általunk. Mert a te életed Uram, örök cselekvés, örök pihenés. Látsz, de nem idő szerint; cselekszel, de nem idő szerint; pihensz, de nem idő szerint, – s mégis a te munkád minden látás, ami időben történik, sőt minden idő és minden elpihenő kibontakozásunk az időből.

Látjuk kezeid munkáit, mert vannak, s azért vannak, mert te látod őket. Künn látjuk, hogy vannak, benn látjuk, hogy jók; te ellenben abban látod, hogy vannak, amiben láttad, hogy lesznek. Mi bizonyos időben fölgerjedtünk, hogy jó útra térjünk, mert Lelked megillette szívünket: – azelőtt meg jaj, elszakadtunk tőled és a bűnök felé vitt indulatunk; te azonban, Istenünk, egyetlen, legfőbb Jóság, soha meg nem szüntél jót cselekedni.

Ha van is kegyelmes ajándékból egynémely művünk, egy sem tart örökké; csak a remény van meg bennünk, hogy munkánk után megpihenhetünk fölséges szent országodban. Te pedig Uram, magad vagy a Jóság; semmi más jóra nincs szükséged, nyugalmad is örök, mert te magad vagy önmagad nyugalma.

Ember az embernek adhatja-e ezek értékét? Vagy angyal az angyalnak? Vagy angyal az embernek?

Nem adhatja!

Tőled kell kérnünk, hozzád kell bezörgetnünk; így, csak így lehet elnyerni, így lehet ráakadni, csak zörgetésre nyílik meg a titkok ajtaja.

Amen.

Nadehát most azt mondd meg nekem kicsi szolgám, Attila testvérünk hunnan tudhatta mindezt? Egy fontos alkalomkor most meg nem mondhatom mi volt az benn az Akadémián Petrosz bácsinak ama kérdését (amiért ötvenezer forintokat felajánlottam) hogy van-e olyan pozitív egész amely háromféleképpen is lenne bontható két köbszám összegére néhány barátomnak feltettem.

– minden kára

kaptam a közvetlen választ amin kicsinység akkor ott elcsodálkoztam, mert nem tudtam arról, lett volnaé kára bármilyen is abból hogy én éppen tevékenykedem (néha lovakon) de tartván magam a feltehetőleg bölcs (anyám erre tanított) tartáshoz, hogy semmin soha ne csodálkozzam (pedig mennyi zsenge füves és harmatos zsenge rét nyílt volna meg előttem amely korábban még zárva volt) nem mondtam eleve azt, hogy én ezt mostan nem értem, de az élet ment tovább, hiszen az volt a dolga egykoron, és Kópé barátom tudtomra adta, hogy Plakó bácsi azt is bebizonyította, hogy vannak olyan köbszámok is amelyeket akárhányszor szeretnénk is, tudni fogjuk köbszámok összegére bontani. Biztos vagyok abban én hogy nem vagyok képes arra hogy kristálytisztán elmondjam azt hogy mit is bizonyított Palkó bácsi aki lehetne Petrosz is akár de a dolog lényege csakis az, hogy holtában is képes volt arra, hogy túljárjon eszemen.

Halottak

ülnek a hátunkon mondtam valahol. Szembenézni velük nem könnyű dolog. Pláne így, hogy a hátunkon ülnek. Na de teneked nincs semmi okod hochmecolni itt és most kicsi szolgám. Tanulunk jiddisül, ami nem a legnagyobb baj, ami veled megtörténhetne. Először a mesügét tanultuk meg aztán a szemek kikerülhetetlen reánkmeredő tekintetét. Benne lenni a világban, ebben a soha rendesen ki nem üríthető tartályban nem könnyű dolog. Emeld föl az orrod emeld föl a tekinteted. Föl a hegyek taraja fölé föl föl a semmibe. Meg nem vagyok képes mondani azt, honnan szüremkedhetett ide a jiddis nyelv íze. Van bennem jiddis is mint ahogy van bennem kikujja azték teneririve és minden el nem feledhető hely ahol lehattünk volna akár boldog is. Na de mostan örök átok a nyakunkban mégiscsak meg kellene próbálnunk kideríteni azt miért is öldössük egymást túl azon a határon is, amit a józan racionalitás még megengedne. Nem akarom én mondani azt, hogy engem itt és most bármi megölne. Tudom jól mi vinne előre és mi az ami hátravon. Meg kell csinálnom végre rendesen a kétdimenziós exponenciális eloszlást. Az első ötletem az volt, hogy veszek két független kétdimenziós normális eloszlású véletlen számot, legyenek mondjuk (X, Y) és (U, V) , mind a négy legyen standard normális, de az (X, Y) változók ne legyenek függetlenek, sem az (U, V) párok. Akkor $X^2 + U^2$ és $Y^2 + V^2$ jó lesz. Könnyű generálni, de sajnos nem tudom a sűrűségfüggvényt kiszámolni. Persze nyers erőszakkal áttranszformálhatnám az X, Y számokat exponenciális eloszlásúvá hiszen bármiből bármit lehet csinálni és akkor legalább a korreláció is lehetne negatív. De ettől most még visszaborzadok. Egyszer talán majd

rávisz a szükség. Nagyon megörültem, amikor rájöttem, hogy ha (X, Y) és (U, V) független standard exponenciálisak, az (X, Y) pár minimuma XX , maximuma YY , az (U, V) pár minimuma UU , maximuma VV , és $\frac{1}{2}$ valószínűséggel az (XX, UU) párt, $\frac{1}{2}$ valószínűséggel az (YY, VV) párt veszem, az minden igényemet kielégíti, csak éppen egyszeri, nem szabályozható a korreláció. Vehetnék több exponenciálist, de az mechanikus, semmi köze ahhoz, mit csinál a férj és feleség egymással. Aztán John Anderson my jo adta azt az ötletet, hogy bolyongjanak együtt ezek a kedves emberek. Tehát veszünk két Brown-bridge folyamatot, amelyek elemi növekményei korreláltak, és ezek maximuma minden igényt kielegít. Romantikus elképzelés ez így, benne a tér és idő egymásba játszik, mint a Parszifál első felvonása végén, csak az a baj, hogy most sem tudom kiszámolni az együttes sűrűséget. Az erőltetett tükrözési elv vezet az $xy \exp(-\kappa(x^2 - 2rxy + y^2))$ közelítéshez, ami emlékeztet arra az ötletre, amit az Orbán György című fejezet végén mondtam, de valahogy ez még mindig nem az igazi. (Az nem jelentős baj, hogy egy exponenciális gyökét kapom valójában, így legalább láthattam, hogy annak a sűrűségfüggvénye sokkal szebb, mint az exponenciálisé.) És mint egy valódi fejlődés-regényben, most ülj le kicsi szolgám pár órára a domboldalra eltöprengeni azon, mi lesz a hős következő lépése. Szégyenletesen egyszerű, most aztán mindenki láthatja, mennyire megöregedtem. Az exponenciális eloszlás, mint minden gamma, korlátlanul osztható. Ha tehát pozitív korrelációt akarok, veszek független r és $1 - r$ paraméterű gammákat, az utóbbiból kettőt is, legyenek ezek U, V, W , akkor $X = U + V$, $Y = U + W$ már valóban minden igényt kielégít. Apró bajok persze még mindig vannak. Az együttes sűrűségben szereplő integrált csak numerikusan tudom előállítani, és a negatív korrelációt az $\ln(1 - e^{-x})$ transzformációval érem el, amit minden más esetben alkalmazhattam volna, amelyben csak pozitív korreláció keletkezik. Ne de itt most kicsiny Aladdinom a helyzet reménytelenül kétfelé ágazódik

– egyik felében meg kellene keresni, hol szerepel Aladdin a könyvben, valahol fel kellett bukkannia, mert Vargha Andris tanított meg a két d-re

– a másik ágon viszont el kell mondanunk, hogy (átmenetileg) itt most megállunk, kincseinket tovább nem dobáljuk be a sárba (a disznók elé) biztos vagyok abban én, találunk majd jobb kétdimenziós exponenciálisakat is, de nekem ezek a sűrűségfüggvények tetszenek. Írásos párnák bátorsága tükröződik bennük. Jöjj hát és dalold a szeretet himnuszát de légy hideg mint a téli éjszakák ahogyan a rózsák őrzik az örökkévalóság titkát nem akarnak tetszeni sem maguknak sem nem másnak sem egy végső feltámadásnak ők ma vannak és nincsenek másnap.

De vannak további bajszai is ennek a kígyónak. Mert hiszen hát már megint annyi kapacitásomat túlnövő terhet raktam tutajomra, hogy az szegény feje csakis elsüllyedhet a viharos Vág hullámain. Ezzel persze tovább növelem adósságaimat. A sztrecsnói piros virágok Rákosi Viktor Korhadttal fakesztek című könyvében vannak. Ott ahol a Vág már végképpen nem tud mit csinálni és végső elkeseredésében felmászik a legmagasabb hegy tetejére egy másik és sokkal kisebb hegy nemes egyszerűséggel beül a közepébe (alany! állítmány! egyeztetnünk kellene már megint Dezső testvér) nem vagyok én biztos abban, hogy azok a vitézek ezen a szigeten haltak volna meg. Még az is lehet, a Hegy Szelleme végignézte a csatát, ami persze nem volt csata csak a történelem során nem a legelső öldöklés ami sohasem fogja kijózanítani a gyilkosokat a föld egyre mélyebb kábulatba süpped az áldozatok vére miatt. Vérébe. De ezen az uton sosem jutunk el Petróczi Évához, még kevésbé Berta Tanár Úrhoz pedig az ő képeinek a retrospektív kiállítását láttam egykoron Palival és a kiállítás katalógusában találtam ezt a gyöngyszemet (hogy ezek a disznók hogy elszemtelenedtek a földön figyeld meg kicsi szolgám még kormányt is alakítanak mint az Animal farmban) Korniss mester legendás hatvani kiállítását juttatván eszembe Kormos Pásztorokjával és Nagy Laci Pásztorablókjával. Arcokról minden csillagot lesöprök (még nem is meséltem el azt, hogyan feküdt Körner Éva hanyatt). Nem áll szándékomban hűnek lenni semmihez. Tudom én azt jól, a címben Laci kötőjelet használt (azt képzelem [most hát kicsi szolgám ezen a szálon fuss tovább: képzelt képzetemmel képzelem ez valószínűleg torzult Szabó Lőrinc {bennem minden torzul, ha ezeket a torzulásokat itt és most szóvá tenni bátorodom csakis az a hitem lehet az oka, hogy feltételezem, így van ez mindenki másban. Létünk, egyéniségünk megbicsaklana, kifordulna önmagából, felismerhetetlen keverékké korcsulna a torzulások nélkül} de a csiga háza valódi] meg lehet a dolgokat változtatni. Mások szövegeit is. Miért is ne lehetne?) nekem mégis jobban tetszik ez a cím kötőjelek nélkül. Most tehát végre már szabadon beszélhetünk egymással (ennek meg mi lenne az értelme itten[?]).

LIKE

Nos hát ha te azt tudnád kicsi szolgám miért is van az, hogy a kezem oly nehéz és a szemüvegem fedi pára. Futtatom LIKE program kicsit megjavított változatát. Ez egy most születő műfaj, a kezem ügyébe eső egyik gépen fut a program, a másikon magyarázom. Vannak még más gépeim is, az egyikem nekem tetszik minden a másikon az öklöm rázom. Ideje lenne már kicsit leülnünk a domb oldalába alapvető

nézeteltéréseink eredendő okát megvitatni. Amikor én megszülettem még nem akartam lenni semmi is. Aztán három éves koromban máris azt képzeltem kicsit (hozzám képest) fejletlen bátyáimról egyhamar nekem kell gondoskodnom. Ma éjjel (2005. szeptember 25.) újra Újhelyen voltam együtt mindenkiel aki fontos. Ha jól emlékezem, a fürdőszoba éppen működött. Én eredetileg a milléneumi földalatti zuglói végállomásán egy szikla bütykén aludtam, de rosszul. Ezért lemásztam, viszont a kőfal, amit a fiammal raktunk éppen omladozott. Na de megúsztam. Ott-hon kicsi időre a szoba közepén álló heverőről anyám ágyába költöztem át, ő jött is sietve mondván a torka már nem az igazi. Apám az előszobában ült, felemeltem de a gangon már jöttek is az idegenek. Hogy apám ne vegye észre őket mondtam talán ugrálhatnánk kicsit. És apám ugrált velem (a jó öreg). De aztán az idegenek bejöttek. Mondtam rugjuk seggbe őket. És apám máris megtette amire kértem. Kikergettük az idegeneket az utcára a kaput be sem csukván apám a falnak dőlt és rámnézett. Azt mondta, ne játszuk ezt tovább fiam, tudhatod, halott vagyok. Mit mondhattam volna erre én? Mostantól kezdve nem fogok aludni, nehogy ez a kérdés újabb fordulatot vehessen. Na de hol is hagytuk abba? Sohasem (vszju moju zsziznyu) voltam képes megérteni azt, miért is kellene a Q betű után egy U (vagy u [a részletek a legfontosabbak ezekben a kérdésekben]) betűt tenni, hiszen az már eleve ott lenne, legalábbis nekem jó bátyáim azt mondták. Némedi Kati szerint azt kell mondani, hogy Kötlé, na de én még csak 11 éves vagyok és tanár szeretnék lenni. Aztán algebraista de a tanárom azt mondta, akkor belerekesztenek a Dunába. Innen sem előre sem hátra nincsen menekvés. Megyünk tovább. Foglalkozom a sztochasztikával (kicsi szolgám mondd meg már kérlek azt nekem, mit is jelentene ez [Mályus Károllyal Major Péter székfoglalóján találkoztam, egykoron közös erővel sem voltunk képesek elmagyarázni azt {öt?}]) merthát Buba (Rényi Alfréd [nem is tudom mondtam-e már itt, hogy ez a baráti neve {jaj de mi a Katóé?}]) azt mondta nekem, ez a dolgom. Sajnos ma sem tudom mi lenne az. Egyik bajsa a dolognak (sohasem leszünk képesek tisztára mosni magunkat ebből a szózuhatagból kicsi szolgám, a bajusz [de ne azt írd most ide, hogy Mályusz] Bárd Karcsi szava volt) hogy mi a dolgom, a másik, hogy mi a sztochasztika. Na de ha a kettő egybeesik, akkor a bácsinak csak egy bajsa van. (El tudod te képzelni azt, kicsi szolgám, hogyan néznek ki a bácsik egy bajusszal? [De hát mindenkinek csakis egy bajsa lehet. Hogyan is néznének ki a bácsik két bajusszal?]) Némedi Katival a Bognár-Nemetz-Tusnád könyv anyagát készítettük elő. Hangja meleg sötétje, hangjának aranya, bennem mint tóban a harang vissza- visszabúg. Hogyan halha-

tott meg? Hagyjuk meg legalább mindenkinek a saját halálát. Utas és holdvilág és szórend. Szórendhibák. Annyira türelmetlen az ember és annyi információt (nem tudjuk mi az, ugorj kicsi szolgálom kikeresni) szeretnénk belésűriteni szegény kicsi szövegünkbe. Aletta van der Maet Van der Waerdennel írtak egy könyvet a sztochasztikáról. Apjuk ujját fogván bejárták az őszi erdőt. A rőt avart fölszántó szél amit kavart azt mind a kosarukba rakták és amikor ez a kicsi Piroska holland Jancsi és Juliska hazatért azt mondta nekik a számukra kicsit ellenszenvesebb szülejük (alany? állítmány? birtokos? mód- és helyhatározó? de ami ezeknél fontosabb: hol marad a lényeg?) ipi apacs döntsük el itt most éppen ki ki viszont fontosabb baj az, hogy hiányzik kicsi szolgálom a jelkészletemből a felzárójel. Jó jó tudom én azt hogy aki feljebb szeretne jutni annak előbb lejjebb illenék menni de most mégis azt gondolom, jó lenne az. Szóval az összegyűjtött leveleket nagyság szerint sorba rakjuk. És akkor azt mondja nekünk a rosszabb szexű szülénk, nohát nohát nézd csak kicsi lányunk (Van der Waerden fiú volt [na de Aletta van der Maet leány]) ez Qutelet görbéje. És most itt állok én, és nem vagyok képes leírni ezt a nevet. Mi mást tehettem volna, beletettem a tárgymutatómba, hogy legalább ott (ott is) leverjek neki egy szeget (ki még tégedet mindig szeret [alany állítmány tárgy mód és helyhatározó: nem tudjuk mi azt, hogy hol van Koltó, és hol van a mi helyünk – Koltó kötlé annyira gyöngye rím szerintem, hogy az nem indokolhatja ezt az asszociációt]) emlékékeztetően arra, hogy ez a név lett volna a legfontosabb, és máris erről a névről is megfeledkeztem. De dolgozzunk végre már. Mérföld az emberek életidejét (itt felbukkant egy hiányzó szó: meglehet, csak mi feledtük el, de azt is el tudom képzelni itt és most, hogy eddig ez a szó nem is létezett [kövér nő]) én évtizedekkel szoktam, aztán a kapott eredményből levonok kettőt, és amit kaptam azt delogaritmizálom. Ennek közelítőleg exponenciális eloszlásúnak illenők lennie. Ezt ellenőrzendő a Qutelet görbéjüket kirajzolom. Na de a görbe kicsit S alakú noha egyenesnek illenék lennie. Lenniő. Aztán a program kirajzolja a transzformált adatokat, és végre nekikezdi a munkának. Lépteti a korrelációs együtthatókat és közli a loglikelihood értékét. A duffart kapujának kisebbik felét használjuk személyforgalomra, a nagyobbikat akkor nyitjuk ki, ha autóval akarunk beállni. Ezt többnyire a szomszéd használja, akivel közös a kapu mert neki van autója. Amikor az idegeneket kitessekeljük apám a kapu zárva hagyott nagyobbik felének támszkodott a nyitva hagyott kisebbik rész mellett. Nehéz mesterség az írás, de szégyellem magamat, hogy ezt a fontos részletet azzá silányítottam, hogy a falnak dőlt. Ha nem tudsz rendesen fogalmazni kicsi szolgálom, beszélj ahogyan

képes vagy, de ne hazudj merő kényelemből. Legalább halott apádnak ne.

Szemerédi

Valamikor egy rekkenő nyár kellős közepén álltam Simonovits Mikivel a Váci út és a Dózsa György út sarkán (noha meglehetősen addigra már valamelyiküket mint büdös bolseviket szentebb valójukra átnevezték) Miki azt mondta nekem Szemerédi lemmája még hasznomra lehet. Talán. Sokat dolgozom ezen a kérdésem azóta, a baj csak az, fogalmam sincsen arról mi is lenne nekem a hasznom. Na de most itt vannak nálunk Tücsök fiai, írtam nekik egy velőnkig ható programot (GENO) hogy az egész szerkezetet eléjük tárhassam. És hát persze gellert kapott, mint mióta a világ világ a programok már csak mindig kapnak. Kaphatnak. Kaphatnának. Kaphattak volna. Sorokat és oszlopokat kezelek párhuzamosan, tökéletesen egyformák, mégis eltérően viselkednek. Azt szoktuk mondani ilyen esetekben Marosi Jutkával, Allah már megint meg akar tanítani nekünk valamit. Addig is amíg (kicsi szolgám nekem itt most valóban minden földi hívság egyre megy na de miért rövid az egyik miközben hosszú a másik, jó ez nekünk így tudom jól már Belső-Ázsia pusztáin is rövid volt az egyik és hosszú a másik na de hát akkor se tudta senki, melyik melyik [mint egy valódi buddhista {aki még nem igazán vagyok de igyekszem} nekem ez valóban egyre megy mégsem tudom most melyiket is hogyan írjam majd te kicsi szolgám megsegítesz]) megtaláljuk a rejtjelezett üzenetet meredten bámulunk az (üres) képernyőre. Természetesen Schubert a-moll vonósnégyesét hallgatom sajnos a somogyiakkal. Fogalmuk sincsen arról mi is lehetne a rubató helyes léptéke itt. Ráhagyni egy kicsit ott ahol engedi és visszafogni ott ahol az neki is jól esne. Schubert magyar. Harnoncourt írta azt a csacsakaságot amit fasizmusunk leplezendő végül a Lábjegyzeteimbe beemeltem (205). Ez nem lehet igaz: senki sem tudja azt, mi is az a rubató. Hagyd csak a dolgokat úgy ahogyan nekik avagy teneked jólesik. Ami nagy különbség. A végső bitek mérlegelése a legfájdalmasabb. Mert hát hol veszttem el én mindezekben a forgatagokban?

GENO

Kicsit fantáziátlanul GENO-nak neveztem el a Szemerédi modellt szemléltető programot. Egy programban kicsit más jelöléseket használ az ember, mint azon kívül, egyszerűség kedvéért most megtartom a program jelöléseit. Az adat mátrix AD , sorainak száma a , az oszlopoké b , a struktúra mátrix P , sorainak száma c , az oszlopoké d . A sorok csoportindexeit az AK tömb elemei adják meg, amely a -dimenziós vektor és az elemei 1 és c közötti egyenletes eloszlású véletlen egészek, az

oszlopok csoportindexeit a BK tömb elemei adják meg, amely b -dimenziós vektor és az elemei 1 és d közötti egyenletes eloszlású véletlen egészek. Kezdetben a P mátrix elemeit a $(0, 1)$ intervallumban egyenletes eloszlásúnak választottam, de a látványt szépítendő rátértem az

$$f(x) = x^\alpha \quad \text{ha } x \leq 0.5,$$

$$f(x) = 1 - (1 - x)^\alpha \quad \text{ha } x > 0.5$$

transzformációra. Az AD mátrix elemei független véletlen bitek, az i -edik sor és j -edik oszlop eleme $Q(i, j)$ valószínűséggel egyenlő 1-gyel, ahol

$$Q(i, j) = P(AK(i), BK(j)).$$

Ha ezt a mátrixot úgy rendezzük át, hogy az azonos csoportú sorok és oszlopok egymás mellé kerüljenek, sakktáblára emlékeztető képet kapunk: egy-egy kicsi téglalapban egyenlőek a valószínűségek. Ezért ha az AD mátrixot átrendezzük, a tendencia az α paraméter függvényében egyre erősebben láthatóvá válik. De hogyan bányászhatjuk ki az AK , BK tömböket az AD mátrixból?

Az átrendezés utáni rendet mérhetjük azzal, hogy az egy csoportban vízszintesen vagy függőlegesen egymás mellé kerülő bitek között hány egyenlő van, ezt a célfüggvényt maximalizálhatjuk genetikai optimalizálással. Az általam használt

$$a = 215, \quad b = 300, \quad c = 5, \quad d = 8$$

méretek és gép mellett az optimum elérése hetekig tartana, de a mohó optimalizáláshoz jól használható indító értékeket kapok már néhány órás futással. Viszont a mohó optimalizálásban kényelmetlen a szomszédsági célfüggvény használata, amúgy is jobb a likelihood. Ha van tippünk az AK, BK tömbökre, magát a P tömböt relatív gyakoriságokkal becsülhetjük, és akkor minden egyes adatra összeadhatjuk a valószínűségének a logaritmusát, ez a likelihood. A mohóság most azt jelenti, hogy adott P és BK mellett minden egyes sorra megkereshetjük az AK tömb elemeit az összes eset sorra vételével és megfordítva, adott P és AK mellett minden egyes sorra megkereshetjük a BK tömb elemeit. Meglepő módon a mohóság általában a csoportok kiürülésére vezet, ezért bevezettem a nagy csoportok véletlen kettévágását, így az én méreteim mellett elfogadható eredményt kapok. Viszont a feladatnak van egy nagyon egyszerű megoldása a mátrixok szinguláris felbontása alapján, amit én Grenoble-ban tanultam meg 1976-ban. Jobb később mint soha, viszont ha már megtanultam, írtam róla egy cikket:

Mátrixok szinguláris felbontása, Alkalmazott Matematikai Lapok, 5(1979), 375-384.
Nekünk most a dologból csak az a fontos, hogy a P tömb elemei előállíthatóak

$$P(i, j) = \sum_{k=1}^r \text{SOR}(i, k) \text{OSZ}(k, j)$$

alakban, ahol $r = \min(c, d)$. Na de akkor

$$Q(i, j) = \sum_{k=1}^r \text{SOR}(AK(i), k) \text{OSZ}(k, BK(j)),$$

tehát a Q tömb szinguláris vektoraiban az azonos csoportú elemek egyenlőek! A baj csak az, hogy mi az AD tömböt ismerjük, nem Q -t, de a mi sztochasztikán edzett szívünket az ilyen apróságok már nem riaszthatják meg, megtaláljuk a csoportokat az AD tömb szinguláris vektorainak a csoportosításával. Eredetileg Szemerédi Endre gráfok csúcsait csoportosította, aztán Czeizel Endre többszörös rendellenességgel született gyermekekre vonatkozó adatain dolgozván Bolla Mariannal az éleket leíró mátrix diagonálisába beírtuk a csúcs fokának mínusz egyszeresét. Ennek a mátrixnak a nagy (vagy kicsi, szóval a megfelelő extrémális) sajátértékeihez tartozó sajátvektorok tükrözik a csúcsok csoportosítását. Mindezt a könyvem 156. oldalának az alján már elmeséltem. Az újdonság most az, hogy ha *nem írjuk be* a fokszám mínusz egyszeresét a diagonálisba, akkor a sajátvektorokból a Szemerédi-féle színezést olvashatjuk ki. Sose tűrjed azt kicsi szolgám hogy nálad butábbak tanítsanak. Persze nem kell modortalannak lenni, emlékezz csak anyám kutyájára. De azt, hogy a sajátvektorokból a csoportok kiolvashatóak énnekem már a kezdetektől mindenki mondta. A baj csak az volt, hogy nem tudta egyik sem, hogy itt két alapvető szempont válik ketté és ezeknek lényegesen eltérő algebrai módszer felel meg. Messziről nézve a dolgot el tudom képzelni azt is, hogy a szempontok és módszerek száma lehet nagyobb.

Kosztolányi

Nem is szeretném itt és most felsorolni az apáimat. A lista eleve végtelenített, még te is lehetsz apám, Chick. Apám Shakespeare, no most ne álljunk le erről vitatkozni, Kosztolányi szerint a bátyánk. Ő csak tudja. Ki érleled a tőkén a gerezded, add valamra fegyverkeresztet: összekötni a dolgokat nem is olyan nehéz. Dezső az utolsó nyarán már nem is tudom miért Visegrádra keveredett, Mariskával ott találkozott feltehetőleg titokban. Ott volt a templom és ott volt a foltozó varga

is azt hiszem. Aztán kórházba került, ahonnan a végső tusa előtt kis időre hazavitték ahol éppen őszi nagytakarításba került. A fájdalomtól kicsit összezavart agyában ez úgy jelent meg, elköltözik. Kicsi szolgám a szálak megint a nyakad köré tekeredtek: kicsinyke könyvemben már említtem azt a Dezső testvértől szerzett tudásomat hogy szerinte Hamlet olyan nekünk mint egy idősebb fiútestvér. Báty. Mondhattad volna úgy is kis lovag. De most már aztán reménytelenül magamba lettem tekeredve. Cyrano lennél te medve? Amit még mondani akartam: a garázsba és varázsló rímél szerintem. Én legalábbis így gondolom. Ladányi Mihály írta Che Gevarának azt, hogy tedd vállamra fegyvered. Akadt nő aki szíve alatt hordta magzatát ezért meg kellett ölniük őt is. De szelleme él tovább minden fejevesztett kapanyélben minden félretekert nyakkendőmben. Mert Anna (elfeledtem én már azt kiről is beszélgetünk most itt, de azt gondolom Petri) örök. Mint a búzamezők és a nyári éjszakák.

Tandori

Csak a sehosemlétező figyelő szolgálatnak mondom, kellene egyszer majd valamit tenni az ellen, hogy a kis és nagy betűk használata kiegyenesedjen. Apáim sora végtelen. Apám Babits. Szerinte a költők csapatostul születnek. Nem úgy mint a buddhák egymás után, hanem ahogyan azt Feldmár András Boldog Bankárának az angyalok maguk elmesélték játszani test nélkül nem is olyan könnyű ezért ha egy felmerülő lehetőséget ki szeretnének próbálni, akkor a testiségbe egyszerre sokan alámerülnek. Az az angol katona aki Hátsó-Indiába volt kénytelen repülőről ledobni a szerencsétlen japánok ellen (Dezső szerint megengedhetetlen dolog rájátszani a kétértelműségre) harcoló briteket mondta, nem lett volna bölcs dolog őket a végső dobás előtt csak úgy próbaképp ledobni, mert akkor az emberek feléne a lába eleve eltört volna ámde nekik épp az emberek voltak kevesen. Jánosunk filozofál valahol arról, minő csekély is a különbség azon dolgok között, amik csakis akkor okoznak bajt, ha sok van belőlük avagy kevés. Ő a vízre gondolt meg az erkölcsre, ha jól emlékezem, de mostanra már nyugodtan odatehetjük a listára az embert is. Ledérdepelek itt és most (Csegöldön) bárhol a porban ahol csak akarod hogy ezért a csacskaságomért bocsánatodat esdekeljem. Nem vagyok biztos abban én, mondtam-e már, hogy apáim sora végtelen. Na de hogy ahogyan Tandorit csak úgy offhand könyvem 145. oldalán mint nyulat a kalapból előveszem azt csakis az állás ténye indokolhatja ott. A vízjel, az az életed mikéntjének (kicsi szolgám) a jele az életed anyagában, melyet nem tudsz úgy kifordítani, hogy a vízjel kézzelfogható

legyen. Talán épp a kifordítás maga, ez az már, ami a vízjelet tönkreteszi. Emléke marad benned csupán. Meg egy csomó papírosodban, persze maga a vízjel. Kifordíthatatlan. Meg lefordíthatlan játék a szavak szerteágazó jelentéstartamával. Alapüzemben a vízjel a víz jele. Hogyan került birtokomba Tandori Dezső Gondolat kiadó által 1981-ben kiadott Az erősebb lét közelében című könyve már meg nem mondhatom. Szilágyi Domokos és Lászlóffy Aladár mellett ő is 38-as. Nagy dolog. A bátyám 37-es, Laci 28-as, anyám 11-es apám 97-es, Rákóczi talán 75-ös. Blöff ez, tudhatod kicsi szolgám, fogalmam sincsen arról, mikor született Rákóczi Ferenc. Valaki rákóczipreferenciát rajzolt magának tollasakat bajszosokat csak úgy bátorítólag egyszer majd megtudjuk azt is ő ki volt. Meséltem már Carlos Castanedáról? A végtelenített lábjegyzetek sorát számomra ő fedezte fel. Hét fejlövés című könyvében (amiből imént idéztem) Dezső arra panaszkodik, hogy nem olvassák. Látod-e te kicsi szolgám, milyen nagy dolog a digitalizálás: ő nem olvas engem ámde én olvasom őt. Eszi ő és nézem én. Ebben a létezés súlypontját keresgélő könyvében beszél Dezső NNÁ lovas és angyalos verséről. Sokáig csakis ebben a formában rendelkezünk ezzel a szöveggel: NNÁ soraiba a legváratlanabban beleékelődve Dezső lelkesült magyarázata. Nos tehát kicsi szolgám most kezeidbe helyezem a végső lényegét. Nem most először. De ismétlés a tudás anyja. Lengyel Balázs jó ember volt. Ha lehajtom a fejemet hogy ne vágja ág csakis keresztapám földjének falujába mehetek. A kellettüknél bonyolultabb viszonylatok ezek az enyimék avagy a tieid. Még mostanra sem jutott az eszembe ennek a falunknak a neve. Jánk és Gacsály miközben Császló reménytelen telibetalálni a dolgok lényegét. Sima, avagy ha ez neked így jobban tetszik, Csengersima. Egyik felét elvitte a Tisza árvize, másikat a Szamosé, harmadikat elvitte az aszály negyediket a bővíz ötödiket a politika, hatodikat a nagyemberek hetediket a kisemberek nadehát álljál már meg itten testvér, hány fele lenne is itten egy afféle szürke hétköznapi dolognak. Persze végtelen. Végtelen a számunkra felfogható mintázata mindannak ami étellel telített. Beleképezni a végesbe retardált plátói valónk soha is nem akarhatná magát. Élj soká Dezső testvér apám testvérem és fiam anyám nővérem lányom és annyi más biológiailag realizálható relációm. Zászlónk Przemyslre kitűzve szállnak az ünnepi magosban. Visszatekeredni azokba a vészterhes napokba újra meg újra megújulva megpróbálhatunk. De nem fog kisülni számunkra abból semmi jó. Rákóczi Ferencz arca akkorra már mint láthatod nem tudom megbízhatóan az Apokrifet. Akkorra én már csupa föld vagyok akkorra már egy maroknyi kőtörmelék az emberek (emberiség?) arca. Ebből az archimédeszi pontból

centiről centire araszolván elindulhatunk. Rothadás? Jánosunk nem dolgozott ezekkel az övén aluli szavakkal. Kimeríthetetlen szójáték sarjadhatna ebből: az ő öve ki másé is lehetne. Még sohasem tisztáztam azt, hogy a János melyik apámat jelöli. Apám apját avagy Bachot esetleg Aranyt netán Komlóst. Most azt gondolom ezek elhanyagolható részletek már csak azért is mert hát hiszen Dezsőről beszélünk. Na persze a vágy még mostanra sem hagy alább. De beleszülettünk egy testbe, annak salakjától a halálig csakis a vágyakozás ritka pillanataiban szabadulhatunk. Mégis megalázó a testokozta minden szégyenkezés. 1852-ben valamelyik szépapám talán bűnösnek lenne mondható bizonyos (ma már merev) erkölcsi normák szerint. Na de aztán? Én biztosan nem vagyok felelős mindazokért amit a testem újabban (születésem óta) mível velem. Kicsi szolgám most másold ide Hamlet monológját a test nemkívánatos hányattatásiról szankszrítül. Egy szó egy utalás máris magával sodor. Bárkinek a hányattatásiról csakis az beszélhet aki el képes számolni nekünk saját hányattatásiról. A templom forradalmi mellvédjének dőlve hánytam amikor csak odáig eljutottam. De az odáig vezető uton minden négyzetcentiméteren képes voltam háyni amitől az egykoron csendőr sekrestyés (mi volt a neve jaj mi volt de most aztán ne mondd nekem azt hogy Grexa bácsi [szerteágazóan messzefut minden út]) szívesen visszatartott volna amikor csak tudott. Amikor nem kezembeadta a felmosórongyot. Máig kezemben van az. Tudhatod.

Helga

2005. október 15. estjén egyszer csak azt mondtam magamnak, nézzük csak meg ezt a Helga lányt, jól érzi-e éppen most magát a sírjában. Könyvem természetesen nem a sírja ámde dülöngélő oldalait számára most kikerestem. Pinczési Judit mellett említem egy lapon. Neki a Farkasréti temetőben jó síremléke van ami nekem már csak azért sem lehetendő mert be sem fogok jutni oda. Mert ott fekszenek körbe mind a nagy bácsik és kicsiny fiaik. Kicsi és nagy lehötéségekre ezek a bácsik és fiaik kicsiny és nagy feneküket akkor ott abban a felkődösíthető múltban reáfektették. Kibúni alóla már soha nincs más mód mint huncutkodni ahol tudunk. Ahogyan huncutkodtunk akkor is Karli Gyuszival. Tőle kaptam az ínyen szóla Zarathustrát az ez mind én voltam egykort és a minőség forradalmát. Szeretett káromkodni de csak ha a közelben volt éppen apáca nagynéném. Ami szerencsére ritkán fordult elő. Mindenről biztos tudása volt, amit nem adott át nekem. Nem magukat a tudásokat hanem magának a tudásnak a tudatát. Láthatod kicsi szolgám, mennyi hasznát vettem ennek egész életemben.

Nietzsche

Nietzsche teremtménye vagyok tagadhatatlanul, már csak azért is mert eredetileg németnek születtem. Utálta-e annyira a nemzetét mint Joyce? Nem tudhatom. Dominóhatásokat kompenzálni meglehetősen nehéz: ha Nietzsche utálta nemzetét, az nem kerülhette el Joyce figyelmét. Márpedig utálta. A nyáron pár napra felbukkant Jancsi, könyveket keresvén az Atlantisz könyvkuckóban ezt találtuk:

Friedrich Nietzsche: Korszerűtlen elmélkedések, Atlantisz 2004, mihelyt tudtam, keresni kezdtem benne Kertész idézetét. Sokáig nem találtam, ezért olvasni kezdtem a könyvet sorról sorra, amit nagyon ritkán teszek. Eljutottam egészen a 98. oldalig, ahonnan valamiért éppen reményt veszve előre lapoztam. De csakis egy újabb kudarcért. Ma reggel (2005. szeptember 9. péntek) aztán a buszra felszállván kötelességtudóan olvastam tovább, és ott ült, mint egy szép és nagyra nőtt ízletes császárgomba amit kerestem pontosan azon a helyen, ahol tegnap este feladtam a keresést. Ez esetben Tatár György fordításában. Aki nem képes minden múltat feledve a pillanat küszöbére telepedni, aki nem tud egy ponton – mint a győzelem istennője – szédülés és félelem nélkül megállni, az sohasem fogja tudni, mi a boldogság, s ami még rosszabb: sosem fog olyasmit cselekedni, ami másokat tesz boldoggá. Aztán kicsit odébb megtudjuk, milyen állapotba kerül a szerelmes férfi. Ibikos darvai majd kiderítik, mi volt Lou viszonya ehhez a locushoz. Pár évvel Rényiék halála után apám egyszer bejött az intézetbe. (1970. első napján átjött velünk Mikóházáról Újhelyre. Így emlékezem, de rosszul. Akkor még nem jött át, csak egyszer később egy nyáron. Mi volt előbb? A hegy vagy intézet? Nem tudom. De meg kell válaszolnom ezt a kérdést [is]. A Világ Legtökéletesebb Embere egyszer majdnem meghalt. Mint fájának minden jól nevelt tagja kezdte a pillanat teljességét átérezni miközben elétolakodott egy megválaszolatlan kérdés. Tudhatod, mi történt aztán. Te kedves kicsi szolgálóm mindig hagyj magadnak megválaszolatlan kérdéseket. Nemrég apámmal álmodtam, azt kérte, segítsen őt abban, hogy igazolja, hogy egész életében megszakítás nélkül munkaviszonyban állt.) Mindenki nagy tisztelettel fogadta ami érthetően jól esett neki. Pedig én sokszor türelmetlen voltam vele csak úgy mint most Nietzschével. Mit is mond Clown 1 a Churchyard-ban Clown 2-nek? Cudgel thy brains no more about it, for your dull ass will not mend his pace with beating; miközben C.T. Onions A Shakespeare glossary (Oxford University Press, 1986 – enlarged revised throughout by R.D. Eagleson) című alapvető műve szerint az *ass* jelentésállománya: often a term of reproach, a mixture of stupidity in all you say; a play on the suffix 'as' which was often compounded

with other words a fiam Illustrated Oxford Dictionaryja szerint a dolog egyszerűen csak a stupid person és hát persze a számár. Tehát: ne törd tovább rajta a kába fejed testvér mert hát a számarad sem lesz gyorsabb attól hogy ütlegeled. Na most felejtsük el a feleslegesen besodródott szavakat: Jánosunk miért is fordította ezt a részt úgy, hogy ne törd tovább a csürhejárást? Volt ilyen mondásunk már a kezdetektől, amit ő még tudott? Avagy hirtelenjében mint az ólmot a hideg vízbe csak úgy belefröccsintette ezt a fordítást noha nekem ráment a fél életem mégis rosszabb mint az övé. No persze születni tudni kell, legalábbis németnek, vagy ha az már nem megy, akkor Jánosnak. Meglehet, még mindig torzítja valami a látásomat. Előtted meg kicsi szolgám minden összekavarodik. Ami az én hibám. Nietzsche csodálatos tanítást adott Lounak 1882. nyarán (az évszámot még ellenőrizned kell kicsi szolgám [fel nem foghatom miért is nem találtam eddig neked rövidebb nevet]) a helyes fogalmazás alapelveiről amiket már ebben a korszerűtlen könyvében is elkezdett felvázolni. Álmatlanná tett ezzel sajnos engem, ami még mindig jobb mint rémálomban látni ahogyan ez a magát nagy találékonysággal sanyargatni tudó még nem egészen öreg ember szerény kompendiumomat *magyarul* szemügyre veszi. Csak az vigasztal engemet hogy az ifjúság mely eltemet átlépi a tetemed azt ne várd hogy miattad megálljanak vagy úgy menjenek tovább ahogy szeretnéd most tehát a túlélők buta jogán én vagyok neki a soha el nem múló ifjúság. És a fejére teszem (kinek is?) sosem létező koronámat. Na de hát tudod te azt nagyon jól kicsi szolgám, hogy valójában senki sem szeretné kortyonként kiinni az óceánt. Már nem vagyok biztos abban, hogy rendesen végigolvasom ezt a könyvet. Tele van megfordítható mondattal. Ha valaki úgy próbálja A-ból B-t levezetni, hogy az okfejtése nyomán A-ból B tagadására is juthatna, akkor csak látszólag követi azt az önmagában helyes elvet, hogy manapság nem kinyilatkoztatásokra van szükség, hanem jól átgondolt érvekre. Bármennyire igazságtalan dolog is, nem nézhetünk másként erre az emberre mint a tűzvészen át amit szavait harsogva lobbantottak fel. Na de. Egy hulla a féreg számára csábító gondolat, ám egy féreg minden élő számára szörnyű gondolat. (37. oldal: borzalmasok a fordítások: egyszer majd egy rettenetesen nagy sírt ások, abba temetem a rossz fordítókat. Nincs előttem a német eredeti. De ha itt lenne sem érteném. Meghát nem is ismerem a gót betűket. De *tudom* kicsi szolgám, ez így nem jó. Mint a kavicsokat a patak egy ilyen fordulatot görget tovább az emberek ajka. Most nem tudnám felidézni. A fordítónak persze ezt nem kell tudnia, noha egy fordítónak *mindent* illenék tudni.) Meglátjuk. (Ez az 57. oldalon van: ugorj kicsi szolgám, keresd ki, hányszor szerepel ez szövegemben

önálló teljes mondatként. Egyszer sem? Az még nem bizonyít semmit, hiszen én ezt *állandóan* használom.) Tekintsd a nyáját, amely melletted legelész tova: nem tudja, mi a ma, szerteszőkdécsel, faldos, lenyugszik, emészt, felszökken újra, s így hajnal-tól éjszakáig és napra nap, kurta pórázon minden kedvével és kedvetlenségével, mármint a pillanat cövekéhez kötve, s ezért nem búskomor, sem életunt. E látvány az embernek fájdalom, mert az állattal szemben ember voltával kérkedik, s annak boldogságára mégis féltékenyen tekint – hiszen egyedül ezt akarja: élni az állathoz hasonlóan, nem életuntan és fájdalmak között. Árulkodó fordulatok, nem értek a lélekhez, és persze post festam vagyok, de egy gondolat bánt engemet. Itt most újra átlapozzuk Kertészt (merthogy ez az állatos dolog egy oldallal előzi meg azt) és kezdjük végre megérteni önmagunk. Működünk valamiért, de alapvetően nem értjük miért ezért két ellentétes állapot közti vergődésre vagyunk kárhóztatva: vagy működünk, fontos kérdéseket válaszolunk meg miközben kínosan kerüljük azt az egyet, hogy mi is teszi lehetővé ezt a működést, vagy félreteszünk minden más kérdést, és csakis ezen az egy kérdésen gondolkodunk abban a biztos tudatban, hogy ennek megválaszolására képtelenek vagyunk. Ezt és még sok más fontos kérdést csakis a szeretet tud megválaszolni. Ezt dadogva a könyvemben is elmondtam már, itt viszont végre megtaláltam de csakis azért hogy újra elveszejtsem. (A 203. oldalon ezt írom: megszüntetve megtartani csakis a szeretet képes. Néha valóban olyan intenzíven kellene gondolkodni a megoldáson, hogy a feladat eleve reménytelennek tűnik. Pedig nem az. Mindig van remény, bolond fiú.) Tízszor is meg hússzor is el kell olvasni egy szöveget, el kell viselni megengedhetetlen tévedéseit ha otthon akarunk lenni benne. Valahol a 146. oldal táján Marxszal vitatkozik. Büszkénél büszkébb európaija a tizenkilencedik századnak, te megvesztél! Tudásod nem a természetet teljesíti be, hanem csak a sajátodat öli meg. (A te dolgod marad kicsi szolgálom elmondani ezt valamelyik emberi nyelven. Vissza is fordíthatnánk akár latinra. Mert az jó. De németből.) Mérd csak egyszer annak magasságát, amit tudsz, annak mélységéhez, amire képes vagy. (A gyöngy a mélyben [amit nem vetünk disznók elé] élénk heveredte magát.) Tudásod napsugarain persze az égis kúszol fel, de egyben lefelé, a káosz felé is. (Meg ne borzadj.) Ahogyan jársz, vagyis ahogyan tudósként kúszol (kezdem elveszteni a fonalat: ha tudós lennék, kúsznom kellenék?) az a végzeted: a talaj a teljes bizonytalanba merül alólad; (egy pontosvessző!!! ó istenek én ilyen egy darabig még pennámra venni sem merek) életed nem lel többé semmi támaszra, csupán pókhálómaradékra (két macska?) amely megismerésed minden új markolására széjjelszakad (ez hát a lenini

megismerési elv, amely bénán és vakon Buddháig kúszik vissza: a megismerő maga építi a világát [érezem mint a csiga a házát szived dobbanását {képzelem (akarom képzelni)} hátamon úgy alszom el] na de sohasem lehet biztos abban, hogy a háza a nagyvilág). De ne vesztegessünk erre több komoly szót, ha egyszer derűsebben is szólhatunk. (Egyetlen technológiai problémámat most mint a gordiuszi csomót rövidre zárom: ez a 157. oldalon van. Na de láss csodát a 181. oldalon ezt találtam.) Valójában mindenki nagyon tisztában van vele (a pokolba a fordítókkal: aki ezt magyarba tette át, az bizonyíthatóan nem tud nietzschéül [csak a tökéletesen retardáltak miatt mondom: Nietzsche maga észrevette, hogy a tiszta száraz érzés pelenkaszagú]) mennyire egyszeri a világon, hogy egyedüli példány, s hogy nincs az a tündér szerencse (ez pedig fiam becstelen ráfordítás, annyi mindent kellene itt és most elmagyarázni neked, dehát nem tehetem, meg fogjuk a dolgot végül is a világ minden nyelvezetén vizsgálni, én világéletemben képes voltam veszíteni, de ez így magyarul csalás, még akkor is, ha a tündért már Dezső testvérünk előtt a kőkorszakban is szerették [én persze szeretlek tégedet]) mely képes lenne e csodásan tarka sokféleséget újólá az egyféleséggé rázni össze (nohát ez igazán fáj, őseink nyelvén nincsen jogunk efféle borzalmakra, akkor inkább beszéljünk bitül) aki éppen ő (appardon én te ő mi ti ők mondd ki tisztán hova bítál) mindenki tisztában van ezzel, mégis titkolja, mintha rossz lenne a lelkiismerete – és miért? A feltehetőleg Nietzschétől származó lábjegyzetből megtudjuk, hogy a dolog Paul de Legarde Deutsche Schriften című írásában így áll: minden ember egyedüli a maga nemében, lévén egy soha meg nem ismétlődő folyamat eredménye. Na te kicsi szolgálóm most láthatod csak igazán én sem tudom mindig honnan lopkodom össze az idézeteimet. 198. oldal: ez a veszély minden gondolkodót végigkísér, aki a kanti filozófiából indul útnak, feltéve hogy az illető erőteljes és egész ember a szenvedésben és a sóvárgásban, nem pedig csak valami csattogó goldolkodó- és számláló gép. Csak bámulok, hogy mik nem voltak már akkor, még a gépek is gondolkodtak. Aztán a 223. oldalon ezt találja mondani ez a magyar Nietzsche: de mit érlel annak a sorsa, igaz a kapanyelet aztán nem említi. Nagyon jól ismeri ez a bácsi a magyar költészetet. Meg a politikát. Hiszen akiben eleven a *furor philosophicus*, annak nem lesz ideje a *furor politicusra*, s bölcsen óvakodik majd a napi újságolvasástól, vagy egyenesen egy párt szolgálatától: bár szempillantást sem fog késlekedni, ha hazája valódi veszedelmében kell helyt állnia. Minden államot rosszul rendeztek be, ahol az államférfiakon kívül más is kénytelen foglalkozni politikával, s az ilyen államok megérdemlik, hogy e sok politikus miatt tönkremenjenek.

Jön az idő, meglásd testvér nemsokára minket is maga alá gyűr. Formálódásának minden további lépcsőfokára az jellemző, hogy egyre szorosabban fonódik össze lényének két fő ereje; alábbhagy a kölcsönös idegenkedés; a magasabb én a maga szolgálatával már nem kegyesen megajándékozta az erőszakos földi fivért, hanem *szeretetből* akar szolgálni neki. Legvégül, a fejlődés végpontján a gyengéd és tiszta elem benne foglaltatik a hatalmasban; a féktelen ösztön tovább dolgozik, de más pályákra tér, oda, ahol a magasabb én honos; a magasabb én pedig aláereszkedik a földre, s minden földiben a maga példázatára ismer. Ha lehetséges lenne ilyen módon a szóban forgó fejlődés végcéljáról és kimeneteléről beszélni, hogy közben még érthető is maradjunk, akkor megtalálhatnánk azt a képszerű fodulatot, amelylyel a fejlődés hosszú átmeneti szakasza jellemezhető lenne; én azonban kételkedem ebben, és inkább meg sem próbálom. Ezt az átmenti szakaszt történetileg két szóval határolhatjuk el a korai és kései foktól: Wagner *a társadalom forradalmárává* lesz, és Wagner felismeri, hogy mindmáig egyetlen igazi művész létezik: *a költőként tevékeny nép* (ha nép uralkodni fog a költészetben közel áll ahhoz, hogy politikai hatalomra is szert tegyen [pontatlan idézett {mindenkinek olyan az idézete, amelyen idézettsége neki van (elfeledett prehistórikus számítástechnikus= innen most már a szöveget folytatandó nem is az a baj, hogy nincsen rendszertechnikusom (kicsi szolgám azt akarom neked legalább azod legyen) de olyan műveleteket szeretnék elkövetni a zárójelekben, amelyek előtttem sem világosak így hát nemes egyszerűséggel elkövetem őket. Fel és le innen már egyre megy. Lábjegyzeteket írni Platónhoz szeretne mindenki aki időben utána gondolkodott. De Friedrichemet itt és most mégsem lábjegyzetelem meg. Néha a hiány bárminek a hiánya lenne is az beszédesebb mint maga a dolog még akkor is, ha ami hiányzik, az maga a dolog=) Nadehováistegyükmostasztapontot. Ez már a végkifejletet vetítené fájó szemeink elé, ezért Virág elvtárrsal szólván erről most nem nyitunk vitát. Kellene most egy kicsinyke egyszerű jel ebbe a Nietzschebe kibeugorgatván hogy aki netán eltévedt volna hazataláljon. Alkalmazzuk hát a hashmarkot, akármi is legyen az. Ha itt és most azt kitesszük mindenki tudja majd, alapvető dimenzióink egyikét lecseréltük. Hashmark hashmark sajnos ebbe a jelrendszerbe elfeledtük beletenni az irányt, ami kimeríthetelen örömök forrásává válhat majd egykoron == Mindkét felismeréshez uralkodó gondolata vezette, amely nagy kétségbeesése és önvádja új alakban jelentkezett, erősebben, mint valaha. Hatni, soha nem látott erővel hatni a színházból kiindulva – de kikre? Amikor rájött, hogy addig kikre akart hatni, valósággal elborzadt. Élményei fényében megértette, milyen szégyenletes helyzetben leledzik

a művészet, leledzenek a művészek: egy lelketlen vagy kemény szívű társadalom, amely jónak mondja magát, holott valójában gonosz, *látszatszükségletek* kielégítése céljából a maga szolgáladához sorolja a művészetet és művészeket. A modern művészet – fényűzés: ezt éppoly jól megértette, mint ahogyan azt is, hogy ez a művészet a luxustársadalom létjogosultságával együtt áll vagy bukik. Ahogyan ez a társadalom, a legkíméletlenebb és legravaszabb érvényre juttatva a maga hatalmát, egyre szolgálalkúbbé, alantasabbá és népietlenebbé tudta tenni a hatalom nélkülieket, a népet, megteremtve belőle a modern “munkást”, ugyanúgy képes volt arra is, hogy a néptől megvonja a legnagyobb szerűbbet és legtisztábbat, amit az a legmélyebb ínségéből teremtett meg, és amiben a nép mint az egyetlen igazi művész tiszta szívvel megnyilatkozott: mítoszáit, dalait és táncait, nyelvi leleményességét, hogy valamiféle buján érzéki hatású szert pároljon le belőlük, gyógyszer a kimerültség, a létezés unalma ellen – megteremtve a modern művészeteket. Hogy ez a társadalom hogyan jött létre, hogyan tudott a látszólagos ellentétes hatalmi szférákból új meg új erőre kapni, például hogyan használta fel a képmutatásba és félmegoldásokba fulladó kereszténységet a néppel szembeni védekezésre, a társadalom és a tulajdonviszonyok megszilárdítására, hogy a tudomány és a tudósok hogyan szegődtek nagyon is készségesen ennek a társadalomnak a szolgálatába – mindezt Wagner az egyes korokon át nyomon követte, hogy aztán vizsgálódásai végén utálattal és dühvel eltelve felpattanjon: a nép iránt érzett részvétből forradalmárrá vált. Ettől kezdve szeretettel fordult a nép felé, sóvárgott utána és művésze után, mert most benne, ó jaj, csakis benne, az eltűnt, alig sejthetően létező, mesterségesen eltávolított népben látta meg az egyetlen nézőt és hallgatót, aki méltó az általa megálmodott műalkotás hatalmára, érett annak a befogadására. Így összpontosult gondolkodása erra a kérdésre: hogyan jön léte a nép? Hogyan jöhet újra létre? Nohát aztán alaposan létrejött.

Kérdésére csak egyetlen választ talált. A nép az embereknek az a sokasága, amely ugyanabban az ínségben szenved, mint amiben ő is, gondolta. És ahol ugyanaz a szükség ugyanahhoz a szorongató vágyhoz és kívánsághoz vezet, ott a kielégülésnek ugyanazt a módját kell keresni, ugyanazt a boldogságot kell a kielégülésben megtalálni. Mikor ezek után kutatni kezdte, hogy saját szükségében mi adta a legmélyebb vigaszt, miből merítette a legnagyobb erőt, hogy mi volt a leginkább a segítségére, boldog bizonyossággal tudatosult benne, hogy csakis a mítosznak és a zenének köszönheti mindezt: a mítosznak, amelyben a nép szükségének termékét és nyelvét ismerte fel, és a zenének, amely hasonló, bár még

titokzatosabb forrásból ered. Ebben a két elemben fürösztí és gyógyítja lelkét, erre a két elemre van a leginkább égető szüksége. Innen aztán joggal következtet vissza arra, mennyire rokon az ő ínsége a nép ínségével, amikor a nép létrejött, és hogy a nép újra létre fog jönni, ha sok *Wagner* létezik majd. Hogyan élt mármost mítosz és zene a mi modern társadalmunkban mindaddig nemesett e társadalom áldozatául? Sorsuk ugyanaz volt, bizonyosságául annak, hogy titokzatos módon összetartoznak: a mítoszt eltorzították, “mesévé” alacsonyították, az elkorcsult nép gyermekeinek és asszonyainak játékszerévé, örömszerző birtokává tették, kivetkőztetve csodálatos, komoly és szent férfitermészetéből; a zene a szegény és egyszerű emberek, a magányosak körében maradt fenn – a német zenészek nem sikerült elhelyezkednie a művészetek luxusüzemében, maga is ugyancsak titokzatos figurává vált, tele megindító hangokkal és jelekkel: élhetetlen kérdezősködő, afféle elvarázsolt, és megváltásra váró különnc.

Thomas L. Friedman

írta azt, hogy I remember in the middle of the night going to pick them up the Delhi airport with a caravan of Indian cars, Ambassadors, based on a very dated 1950s Morris Minor design. Everyone in the government drove one. So we had a five-car caravan and we were driving back from the airport to town. I was in the back car, and at one point we heard this loud bang, and I thought, What happened? I shot to the front, and the lead car's hood had flown off and smashed the windshield valójában mindezt a szerző idézi Vivek Paultól. Kicsi szolgám tudhatod ami az autóval kapcsolatos az énbennem merő homály. Fogalmam sincsen arról mi történt akkor ottan abban a kanyarban. Jó teneked az hogy te nem voltál ott akkor és jó nekem is az, hogy én sem voltam ott. Ebből is láthatod, balga ötlet lenne az, hogy a szellemeket itten mostan csak úgy flankéből kiszabadítsad. A könyv címe: *The world is flat, A brief history of the twenty-first century*, a kiadó Farrar, Straus and Giroux, a copy right éve 2005 de nekem mégis gyanús ez a Straus azzal a szegény egyetlen sével még megfázik ő ottan abban egymagában. Sztravinszkij Eboli koncertóját hallgattuk ma este úgy hogy tetszett de nem ismertük igazán fel. A szakma szabályai szerint merev ütemekbe nem önthettük nevét sem a zenéjét. Glisszandók voltak ottan bőségesen én mostan azt hiszem. Tippett dalait éneklé Nicolas Clapton, de én istenbizonny nem tudnám megmondani, fiú-e ő avagy leány. Mindenesetre nagyon britis avagy legalábbis nekem elegendően az. Tehát Amanda Lee vala egykoron Salvador Dali kedvese avagy megfordítva. 2006. tavaszán magyarul is megjelent a könyv:

Thomas L. Friedman:

És mégis lapos a föld, A XXI. század rövid története

HVG Könyvek, Fordította Bozai Ágnes, Borítóterv: Hatala Tibor

sajnos nem emlékszem az angol címlapra, a magyar blikkfangos, de nem egészen értem, ahogyan a magyarra fordított cím Jókai-alúzióját sem. De végre megtudhatom, mi történt az autóval.

Csajkovszij

Szajoncsókol egy pillanat: szabadság és szerelem jegyében Lőrinc barátom ezzel üdvözölte 56-ot én viszont most Zubin Mehtával és a Londoni Filharmonikusokkal Csajkovszkij D-dúr hegedűversenyét hallgatom Maxim Vengerov hegedűjén. Számomra ez az extremális zenék legextremálisabbja. Kanadában egy magános vásárnapon a legváratlanabb helyzetben és pillanatban ütköztem belé mint biztos alapzatba. Ez az igazi ősi gyökér, ízletesebb mint a csicsóka amelyből mostanságra már több gyökeret is el kellene rágcsálnunk naponta. Tedd le fegyvered itt most mást nem tehetsz őseid előtt a minimum az hogy légy fegyvelmezett. A meditatív helyzetekben ez a hegedű képes arra is, hogy ezerféle lelket magába merítsen hála Maxim Vengerovnak. Csajkovszkij talán maga sem vette komolyan azt hogy ez lehetséges lenne aztán a leheletfinom pillanatban megjön a zenekar kicsikém te sohasé féljél alattad mi a fészek melegét noha felette az ádáz viharok az ágakat össze és vissza is csapják biztosítjuk. Tedd hát le a szívedet tedd hát le végre amid van könyörögve kérünk ne kérsd magad messzi vándor aki mostanság körünkbe betértél fedd fel sisakod nehéz lejtmenetben csapatunk főerejét mögötted a hegyek legalján áthúztuk de most már aztán ne tétovázz, támadj ahol csak tudsz. Mohos várak tövére réved most tekintetünk. Csigabiga dugd ki hát szarvacskáidat. Mohos vár omlatag. Ez a mi házunk. Egy ideális környezetben messzejövendőben szertesugárzón lehetne galaktikus központ is akár. Fejnehézsúlyosanalázuhanóban repülünk. Ezüstfenyők és Gőgő part a lélegzetét visszafojtván várogatja azt hogy na most mi lesz. A semmi ágán ami tudhatólag kétkarú az összes szívünk szertekacsásván most billegetheti önmagát. Na de hiába. Az ígéreteket mifelénk barátom legalábbis mérlegelni illenek. Kifutunk az időből, elveszejtjük semmihez sem hasonlítható arányérzetünk na most már a kötörmelékek legalján mondd meg nékem mihez kezdhetnénk mi itten ketten. Belérekasztván a létezésnek a legreménytelenebb szegmensébe már az is ritka kincs ha képesek vagyunk nem ártani egymásnak. Elszámolni mostanra már lehetne triviális feladat akár. Nem tudom, ki játssza

itten a mélyebb hangnemet: Vengerov avagy a Filharmonikusok. A lepkét pedig engeddd szabadon ha bohó ujjaid begyén meggyökerezne a lepkét tebarátom rámhagyatkozva engeddd csak felrepülni. Ránki Dezső és Perényi Miklós Beethoven D-dúr szonátáját adta elő a Zeneakadémián 2006. március 14-edikén. Most aztán hallgathatjuk a D. 898-as B-dúr triót Kelemen Barnabással kiegészülvén. Hát hogy mondjam el néked, mennyire szeretlek? Lassan bandukolva múlik minden óra nélküled. De jössz és beteg szívem magát végső vágására fokozván elédbiceg. Vedd komolyan létezésedet. Csak ne ess túlzásokba. Most a zongorán valami elementárisan új van kibontakozóban, a hegedű tétován támogatja, talán a vonósok itten most a zongorát ollóba fogják merthiszenhát mostanra már a főtéma átbukfencezett a gordonkára. Ott is mit kereshetne? A hegedű mint sebzett madár a magasba felszárnyal, a zongora mint rossz anya támogatja de a gordonka békére inti őket mint jó apa. Mein liebes Kind, testem gyökeréből származott fiam, könyörögve kérlek, most ne állj le velem vitatkozni ilyen egyszerű dolgokról. Vedd már észre, ebből akár hegedűversenyt is írhatnánk. Bukfenc fakad lépteink nyomán, bukfenc fakad minden bokorban, nagy a vidámság a berkek ölén csak az én szegény szívem kőnehéz. Szerettem egy lányt hiába. Most az én szívem kőnehéz lett gombház ha leszakad van száz egy kislányért sohasésírjál babám fel és le szaladgálhatunk a billentyűkön akár apánk mindig is megengedte ezt nekünk nem is tudom miért gondoltam én azt hogy Mahlernél katonakemény apa csizmája tapos belé a gyermekkori idillbe. Rossz a szeptember végén a második versszak második fele, sebtében átírjuk

mert jobb ha tőlem tudod meg hamarosan meghalok
de erről most nem akarok veled vitát nyitni
szelíd idillünk gyökereit ádá az viharok
rázzák mert nekem a szabadságot kell mielőbb kivívni

Schubert viszont most is tökéletesen zene: jószándékkal már tele van a padlás, de mostanra már ez a szentháromság végtelen ciklusba esvén saját tengelye körül körbejár. Pedig ami kicsi Franzikánk nem is hallhatott a fehérjékről. Fixa ideámmá vált, hogy Isten rezonátorai vagyunk. Fehérjéből szótt rendszerünk valamikor a végtelen időben képessé vált arra, hogy Pérel Zsuzsa gobleinének dallamára ég és föld között le és fel hullámozva közvetítsen (Aequilibrium [2000]). Egy Isten diktálta ezt az utolsó tételt talán. Alányesegetve rikoltoz már a hegedű és valaki a lélegzetét pánsípra tette ki netán. Pereperepimparam nem tudom honnan jön ez a seprő hang talán van ottan egy bárdobos is. Nagy bajusszal bárgordonkista hegedül a zongorán

medve lépeget a réten egerekre vadászván na de az az apró cincogó azokon a fránya billentyűkön máris tovaszaladozna ha nem vigyáznánk. Van nálunk seprő. Van nálunk fegyelem. Ismerjük a formát ahogyan más senki sem. Szerettem egy lányt és a szívem kőnehéz mert az én babám egyáltalán nem szeret engem kicsinykét jöhetne most a halál de nagy tiszteletet nem biztosíthatunk neki felfeltekeredve végtelen ciklusban hegedű zongora és cselló most egymást kergeti megteheti merthiszenhát Francikánk ezt megengedte neki. Jajdenéhez a létezés jajdenéhez a szerelmi bánat kalpagom magasra felcsapom. Mert ez a tánc alapvetően képes arra hogy a halált megtévessze. Én maximális sebességgel elfutok jobbra ő meg persze a politikailag képzetlen rosszakarat majd balra szalad és nem talál nyomomra csak még azért kőnehéz az én szívem mert a halál elől menekültömben a babám is eltévesztheti nyomomat. Ami valóban a csillagokba vész. Lovam patája nyomán sok száz hulló csillag hajnalonta felsziporkáz. Mert a mennyben éjjelente bál van. Hetykeségből hetykeségért sohasem mentünk a szomszédba babám.

LOSE

(One art – Elizabeth Bishop verse)

The art of losing isn't hard to master;
 Nem nehéz megtanulni azt, hogyan veszíts el dolgokat;
 so many things seem filled with the intent
 annyi létező van csordultságik töltve a
 to be lost that their loss is no disaster.
 vesznivággal, hogy az elvesztésüket már észre sem veszed.
 Lose something every day. Accept the fluster:
 Veszejts el valamit naponta. Fogadd el
 of lost door keys, the hour badly spent.
 a kulcsok és órák vesztének primitív fájdalmát.
 The art of losing isn't hard to master.
 Nem nehéz megtanulni azt, hogyan veszíts el dolgokat;
 Then practice losing farther, losing faster:
 de ne állj meg féluton, légy profi
 places, and names, and where it was you meant
 a dolgok vesztésében helyeket neveket szándékokat
 to travel. None of these will bring disaster.
 elutazni valahová veszejts el napra nap.

I lost my mother's watch. And look! my last, or
 Én elvesztettem első órám. De láss csodát
 next-to-last, of three loved houses went.
 képes voltam arra is, hogy elveszejtsem három legkedvesebb otthonom.
 The art of losing isn't hard to master.
 Nem nehéz megtanulni azt, hogyan veszíts el dolgokat;
 I lost two cities, lovely ones. And, vaster,
 veszejts el városokat, de csakis ami szívedhez közel áll
 some realms I owned, two rivers, a continent.
 aztán gyorsulj fel, veszejts birodalmakat, két folyamot, egy földrészt.
 I miss them, but it wasn't a disaster.
 Kicsit hiányzanak, de nem komoly a veszteség.
 – Even losing you (the joking voice, a gesture
 Még téged sem nehéz elveszejteni (vele mosolyod finom mozdulataid
 I love) I shan't have lied. It's evident
 amiket annyira szerettem) nincs okom hazudni. Triviális az, hogy
 the art of losing's isn't hard to master
 mindenkinek meg kell egyszer tanulni veszteni
 though it may look like (*Write it!*) like disaster.
 mert az nem is olyan (*írd le a kedvemért!*) nehéz.

Az a dolgunk a világban hogy *valahol* (kiemelés TG) otthon legyünk benne.
 És aztán elveszejtsük azt. Ami volt. Mert lehetett volna vén diófa árnyékában
 szénaboglya. Szénaboglya hűvösében ezer szolga. Nekem már csak te maradtál.
 Na de hát elveszejteni dolgokat nem is olyan nehéz. Idecsalogat a múlt és erőtllenül
 lecsüng a kéz. Apránként veszejted el mindazt ami fontos neked először egy pity-
 kegombot aztán a képemet. Emlékeink hullámain feltarajlón csak ez maradt egy
 leszakadt pitykekomb egy irkalap egy karcolás az ajtón. Földrészeink zuhannak
 az óceánok nyaldosta semmibe na de te mégse bánd káprázat virága ami vagy.
 Világhódító seregek pusztulása felett nekem fontosabb Lollim szemöldöke egy mo-
 soly egy mozdulat egy kérdés mondd mi bánt két karom kitárva átrepüljük az óceánt
 ne kérdezd melyiket ne kérdezd ki vagy léted lényege a vágy mert te ott vagy minden
 gondolat legalján mert Te vagy a múltó pillanat örökkévalósága. Fecskekönnyű víg
 napok fény és öröm tengere múltán búsongsz mintha az óra állva lengene volt ki
 álmunk itala volt ki vérivó banya lett de nem tér vissza egyik se már mint a szép
 napok. Amiket persze ki kellett volna használni. A baj csak az, hogy egymásunk

elveszejtése láncreakciókat gerjeszthet. Ha én nem fogom elég erősen a kezedet avagy a keresztet akkor te elengedhetsz másokat avagy rázuhinthatod másokra nemkívánt keresztjüket. Ami kár lenne bizony kár. Mert veszni hagyni a gyors időt miközben az óra körbe jár kár lenne bizony kár. Teremtő két karom kitárva tartom a nagy világot.

Luca szeme

rámmered
Istenem az arcán még minden
reménytelenül kicsi
és reménytelenül nagy
ne hagyd magad
mondom neked lányom én de
szinte hallom azt mondod te is nekem
megszületni csak egy pillanat
na de aztán
nem védheted meg magad
a rád leselkedő veszélyektől
egykönnyen
ebbe belefagy
a szándék belefagy
a jóindulat
alapvetően vidám vagy
sötét hajad
fehér ingedet egyenlíti ki
ha van mérleg valahol
ezekben a dolgokban anyád vagy
persze alapvetően aki
a reád nehezedő
kétségekkel megterhelten jött világra maga is
de én most ezt a terhet
egy nagyon egyszerű mozdulattal
leveszem rólatok
szeretlek titeket
és akit szeretnek

annak terhe semmiség
arcodon szél csókja
én vagyok
nincs más varázslat
a túléléshez ennyi valóban kevés
na de a megmaradáshoz
ez több a szükségesnél
védd magad
megragad
egy pillanat
lándzsaként átdöfnek a percek
lándzsaként átdöfhet a valóság
ha hagyod
de ha eszednél vagy
megvéded magad
lehet benned minden kicsi nagy
de a helyeden vagy
ezt soha el ne feledd
én őrzöm helyedet
hű kutyaként lábad elé heveredvén
csakis azt mondhatom
mibennünk mindig volt elegendő tartás
ahhoz hogy az elmúlás
reánk nehezedő csapásait
mint az idő
incselkedését
kivédjük
én kivédem a tiedét
avagy
te kivéded az enyimét
na de a legjobban az esne nekem
ha ketten védenénk ki a
kettőnkre leselkedő
csapásokat
nyolc éves vagy

ennyi idős lehettem amikor
csegöldi lakásunkból kilakoltattak
védd magad
a kettőnket érő csapásoktól
a háttér csupa zöld
fekete és fehér mögött a föld
csakis televény lehet
a te világod csupa fiatalság az enyém
más nem lehet csakis a vénség
televénség
el ne hagyj
mert az nem esne jól nekem
elválaszt egy gondolat
egy semmiség
az inged gallérja nyakad
mögött kissé kiáll
arcodon néhány részlet
még retusálás után kiált
az idő a nagy kiigazító
megoldja ezt is
megnősz majd belenősz
ennen valóságodba
ezt akarom és
akkorra majd
helyére kerül a kicsi a nagy
és mindenki tudja majd
hogyan aki a képeden áll
vagy ül
az Te vagy

Egy vershez alapvetően nehéz hozzátenni bármit is. Nadehát kéziratomnak ezen a pontján nekem már mindent szabad akkor is, ha az netán nem maradna kézirat. 2005. október 20-án (csütörtökön) este mondta Palcsi, hogy Luca belázasodott. Akkor mondtam neki kapásból valamit a telefonban de már nem is tudom miért azt amit mondtam a mindig kezem ügyében levő jegyzőtömbbe is beírtam. Aztán ez a szöveg, mint minden ami egyszer megszülethetett elkezdte élni a maga életét,

persze mi mást is tehetett volna csakis ott (kezdetben még) ahol megszületett. Félek attól én, ezt a fontos papíromat is előbb vagy utóbb az utcánk végén álló szelektív hulladékgyűjtőbe elviszem majd. Na de addig is jobbnak látom én azt, hogy amit kiolvasni képes vagyok azt ideírjam meztelen. Ha van szíved mondd meg neki hogy ha neki nagyon fáj akkor gondoljon rám és akkor nekem mégjobban fáj. Innen tovább az elágazások száma valóban végtelen. Szalajka jut eszembe leghamarébb na de te kicsi szolgám most megkérdezheted, mi is történt akkor ott. Hiába várod azt, hogy a megfelelő versemet idemácsoljam. Válasszuk külön amit még lehet. Legyenek a tieid a hegyek enyimé a síkság vagy fordítva. Olyan varázslatosnak tűnt elem még az imént az utak szerteágazó sokfélesége. Most hogy vakuló szemekkel körbetekintek már nincsen előttem csakis a homály. Ti ti tá ez anapesztus lány lány fiú most mondd meg kicsi szolgám mit tegyek én itten de nagyon is okos vagy te ha innen messzire jutsz (gyenge rím).

Laci verse

KÍVÁNCISISÁG VAGYOK ÉN AKARAT
 EMBERT LEIGÉZEK A FÁRÓL JÁRJON
 SZÁLEGYENEST ÁLLJON DE A VIRÁGNAK
 LETÉRDEPELJEN A TÖRVÉNY VAGYOK
 ANYA-ODUJÁBÓL NAGYOBB CSALÁDNAK
 TŰZÉHEZ IDÉZEM CSILLAG KÖRÉ
 TŰZEIT ZÁSZLAIT FÚVOM VALA
 ÉN HADASÍTOM A FÉNY VAGYOK ÉN
 A FEGYVEREIN IS MÉGSE RAGYOG
 HIÁNY VAGYOK ÉN MERT ÚJRA MEG ÚJRA
 FÉNYT HALMOZOK CSILLAGOT ÚJ SZERSZÁMOT
 HALMOZVA HALMOZOK HALMAZOKAT
 HALMOZÁS VAGYOK Ő MÉGSEM RAGYOG
 TÉVEDÉS VAGYOK? VAGY KÉRDÉS VAGYOK?
 VÉTEK VAGYOK ÉN ÉS MINDEN MAGOM
 VÉTEK HA MEGÖLTÖK ÜNNEP LESZ AZ
 MERT NEM RAGYOG SOHASE RAGYOG

Laci kettő is van szerény könyvemben, remélem jól megvannak ott. Posztumus kötetének a nyitó verse ez: halmozok halmazokat... Merengek magamban sokszor amiatt, honnan vette, vehette Laci ezt a szót? A sokasodást szerette volna

talán? Avagy szívébe markolt a túlnépesedés veszélye? Azt mondja viszont, a virágnak letérdepeljen aki azzal szembe találja magát. Nyomtalanul eltűnt ez a vers is mint annyi más. Időeltolódásainkat egymásnak még szemére vethetnénk. Aki lát valamit amit senki előtte még nem látott és arra rámutat avagy rámutathatna a kellő időben de senki sem figyelt reá akkor aztán meghalt de amit látott hogy látta annak nyomát meghagyta annak neve legyen áldott. Egymásrarakódnak a századok mint az őshüllők jönnek egymás után. Tapodják az időt, de idővel idő, te is kifordulsz, kidöglesz, idő, kipusztít a semmi – én érzem a semmit és sajnállak, idő, mert benned élek, édesen énekelek, hallod-e, idő? Ez a zöld sátor elégiája: már megint Laciba csúsztam át. Hol még a tavasz, ha fekete havak pillognak földön, égen, s bandába tömődnek? – de ha te megsegítesz, biztos elérem. Kicsi szolgám, ha már hattyú nem lehetsz, derítsd ki, mit jelent a Vallvadir. Álmodom kopogatok legyek a kibukatott mesekirály a kamrád eldugott zúgában rejtezkedő. Laciban elpusztíthatatlanul megmaradt a hit abban, hogy felelős mindenért. Mert hát ez az igazság mindannyian felelősek vagyunk mindenért. Hiába búsz az uborkásüvegbe, játszasz békát alázva magad és másokat. A mindenséget tartani a fénybe mint orvos az üvegedényben ennél alább nem adhatjuk magunkat. Nem verseny ez, és nem is felkészülés a végső pusztulásra. Van az úgy hogy már a fejed lelóg és amint egykoron Petur bán szenvedsz a lófarkára kötve. De amíg ez nem jön el, felelős vagy mindenért barátom.

2005. február 22-edikén este valami előzetes műsorban egy pillanatra felvillant Chick Rea és ezt énekelte: if you ever reach the other side. Másnap reggel a buszon ezt olvastam Berci könyvében. A japán építményesség titkát ennek a kozmológiai szituáltságnak a tudomásulvételében látom. Serénység, ügybuzgóság, önmagát latba-vetés. Végső soron önfeláldozás, ha ez a követelmény. Harci helyzetben pedig az építményesség ellenpólusa: könyörtelenség, önmagával és az ellenséggel szemben egyaránt. Mert az itteni ember – nem győzöm hangsúlyozni – önmagán kezdi a sort. Ennek az ismételten hangoztatott észrevételemnek a végső magyarázatát pedig szintén a keleti mentalitás élet-halál viszonylatában látom. Az Egyén van adva önmagának, aki első és végső bizonylata annak, hogy van élet a halál előtt. [Az meglett ember, akinek nincs se anyja se apja aki az életet a halálra ráadásul kapja.] És a halál ellenében. És a halálnak menthetetlenül kiszolgáltatva. De akitől – önmagától – elsősorban kérdezheti, mi több, mindenekelőtt önmagát kell faggatnia, hogy mi végre az élet, ha a Végső Vég halál, a Halálon kívül és túl pedig az “abszolút” a “semmi”. A tisztességnek – amit érzékelttem a japán közegben – a

forrása: az életnek ez a tisztsége.

A hányados

a többszörösen rendellenesek számsorában állandó volt. Akkoriban én valamiért azt képzeltem, maguknak a számoknak Poisson eloszlásúnak illenők lenniük. Ezért a hányadosok állandóságát kedvenc szokásom szerint mindenkitől megkérdeztem. Tegnap Varga Katával a függetlenségi divergenciáról beszélgettem telefonon. Este valami kis instruktív programot kezdtem el írni miközben mint mindig most is kiderült a fejem tele mákkal, mindent rosszul képzelek és a dolgoknak még a fordítottja sem igaz. Aztán csak ment minden előre mint a négyökrös szekér és észrevettem, hogy a hányados állandó. Anyám mondta mindig, nem szabad semmit sem keresni. Sanka szerint a problémák megoldják önmaguk, Weöres azt mondja, a céloim engem majd megtalál. Íme hát meglettem a hányados állandóságát biztosító modellt. Aránylag kevés (maximum tíz) értéket felvevő aránylag kevés (7) független mennyiséget generálok kilencezerszer (annyira van helyem) és az egy pixelbe kerülő esetek számának az eloszlását számolom. Úgy választom meg a modell paramétereit, hogy a pixelek többsége üres legyen, a maradék többségébe egy megfigyelés kerüljön, de azért geometriai sor szerint csökkenően legyenek olyan pixelek is amikbe akár tíz megfigyelés is kerül. Ezt a geometriai sort nem terveztem, csak úgy a semmiből, mint a kicsi szellő keletkezett. Amilyen csacsi vagyok, még az is meglepett, hogy ha nincsenek többszörös pixelek, akkor az újabb és újabb fix marginálisú véletlen mintákban ugyanazt a divergenciát kapom. Lassan megtanultam, hogy az egy pixelbe várt esetek számának csökkenésével az eloszlás egyre karcsúbb lesz.

Sanka

neve is meglehetősen el van bújtatva könyvemben. Nagy darab indiai volt, kellő korú ahhoz, hogy atyai barátomnak tekintsem, ma sem tudnám megmondani, jó volt-e. Fizikailag a város néhány jól beazonosítható pontján dolgoztunk amikből kapásból most három jut eszembe: az OKI vendégháza, ahol Bandi irodája is volt egyszer ott sokáig dolgoztunk. Talán az egész szelekciós modellt akkor találtuk ki együtt. A NOVOTEL-ben lakott még néhányszor, ahol a fiam esküvője volt, aztán valahol az Árpád-híd közelében vert tanyát az egész tiszteletreméltó társaság. Sanka elkövette azt a meggondolatlanságot, hogy egyszer azt írta nekem, hogy you were requested. Amilyen furcsa és szabad madár vagyok, emiatt abbahagytam vele a munkát, pedig nagyon szerettem azt a témát.

Dezső

sokféle van a folytatásban, de a Sztochasztika (egy kaland)-ban csak Korniss, Kosztolányi és Sima viseli ezt a nevet. Idemácsolom azokat a részleteket, amelyekben az utóbbi szerepel.

26-dimenziós a világ, mondta János egykoron. Márminthogy ezt neki a fizikusok így mondták. A tömegvonzás onnan vetül ide. Tér és idő? Lehetne komplex mindenik? Megjósolni persze nem tudom (én, a chickek közt az első, követnek még sokan, belőlünk kitelik egy egész egyiptomi dinasztia). Kéne itt egy újabb logikai csavar. Körbejárás, tudhatod. Járásod benne ül az időben, nem teheted máshol, mégis a térben műveled. Nicht raucher volt a felismerési pont Drezdában 1967-ben, ahol Dezsővel találkozhattam volna. Sötét középkor. Sötét kelet-közeli kissé elhagyott része Európának. Régen nem idéztem összegyűjtött verseimből (írta Chick):

László vitéz a hó szivedre
ömlött egész nap Budapestre
húzzad László ha táncát járja
sírodon kelet közel közép Európa

– csönd és hódolat. Elfeledtem persze, mit akartam mondani. Dezső Drezdában elmagyarázta nekem, miközben a folyamat szerteflangál az időben, nyoma a térben integrálódik és hát ez az ergodicitás. Németh Pali barátom nagy lelkesedéssel olvasta végig mindezt. A végén (ami lehet az övé, de lehet az enyim is és [el kellene mondani

a beszélő ló esetét itt {mindenki tudja, már ezerszer mesélted Maci}] lehet ennek a szövegnek is a vége) csak megkérdezte: Tusi (minket [chickeket] így hívnak) mondd meg nekem barátilag, mi az üszög ez az ergodicitás?

Június 26: a 31-edik nap, brazil–német döntő lesz. Csak kicsit szeretted a focit, azt képzelem. Álmodom-e még az osztállyal, avagy maga a lord jelenik meg nekem is? Egy-két éve gyakran tudatosul bennem az, hogy álmodom, és emiatt csak akarnom kell valamit, és az automatikusan megvalósul. Apró véletlenek azt mutatják, ez néha az életben is előfordul. Meg az az utólagos bizonyosság, hogy ami megtörténik, azt pontosan láttam előre. Ahogyan a kígyó bűvöl. Ezekben az esetekben nyugodtan elővehetem a borítékolt lépéseimet. Self-fulfilling prophecy, mondja erre az angol. Mellettem Dezső ült, előtttem Tóth Balázs. Aránylag keveset törődtünk egymással. Csak amikor Balázs Villon-verset mondott Anci néninek Faludy fordításában, súgta hátra, hogy a mellük mutogató kutyák csak Anci néni prudériájából fakadtak. A legelevenebben a negyedik osztály él bennem, Pali is innen idézi a ládát, az elefántot, de a harmadik nevezetes esemény kiment a fejemből. Mint amikor keresünk valamit, újra meg újra átéljük azt, hogy megtaláljuk.

Merem remélni én azt, hogy az Annalesek majd tudni fogják, hogy Sima Dezső 1959-ben érettségizett Sátoraljaújhelyen. Szerénységem egyik osztálytársa volt. Összekötni a fenti fragmenseket elég talán annyi, hogy a folytatást a könyvemre értem, melyben Prospero nyomán Chicknek nevezem képzeletbeli segédemet, János a legjobb barátom, László vitéz Nagy László, a brazil–német döntő 2002. nyarán volt, Orbán Ottónak mondom azt gyászolván hogy talán nem szerette a focit. Anci néni magyart és történelmet tanított és az osztályfőnökünk volt, Németh Pali pedig az az osztálytársunk, aki regényeket írt aztán és megkérdezte, mi az üszög az az ergodicitás, amit Dezső 1967. májusában nekem elmagyarázott amikor átutaztam Drezdán Jénába mentemben. Megállapodtunk abban, hogy a visszaúton újra találkozunk a Nictraucher kávézóban. Melyből talán húsz volt akkor abban a városban, mindenesetre ahol én voltam, ott Dezső nem bukkant fel.

Parányi

bácsi viszont óriás volt ottan a sekrestyében. Egy igazi csendőr, tudtam meg legelébb. Konnotációkból minálunk már teli a padlás. Nem tudom, mit jelent az, hogy csendőr. Ha az ebhitűek velem azt szeretnék elhíttetni, hogy a világ legalja, az az ebhitűek helye mondom én ezért nekem Parányi bácsi elfogadható. Vessetek meg érte bár: nagyon nehéz dolog az, hogy a ránknehezedeő világ számunkra nem

kívánatos kitüremkedéseibe hogyan is tömködjük szekrényünkbe zárt hulláinkat vissza. Mert újra meg újra megújulva visszatérnek. Sosztakovics e-moll trióját hallgatom. Nem ez van a műsorban, de ráismerek. A lány aláhajlások, szubmisszív csalogatások fölött az élet egyértelmű jele: Irma élet, mondta Lukács György első szerelmére. És hagyta, hogy megölje magát. Na de milyen Irma? Most aztán az egészet kezdhethük a legelőről. Tudhatod, Bartók Lukácséknál lakott nem tudom pontosan mikor. Tizenkilencben fontosnak tartották egymást. Nehéz eset. Avagy esetlenség. Ady és a zsidók, Bartók és a zsidók, Galántai táncok: hol maradt Kodály? Egy tiszta hangot üss meg itt testvérem, ha tudsz. Valaki most valamit pánsípon játszik, és a tiszta hangok mind felszabadulván szertecsatangolnak a zongoráról, a hegedűről, kibátorkodnak a pánsípból is habár az is meglehet, Jávorkai Sándor képes arra is, ha Falvai Katalin zongorázik, hogy a hegedűje a pánsíp hangján szóljon. Annyi más nyelveket beszélek íme mostanra már én is, láthatod. Idecsalogatjuk mindazt, ami messzetűnt, és kitért két karunkban érleljük a messze jövőndőt. Pi pam pi pam messzi hang én tégedet most idecsalogatlak. Pi pam pi pam Parányi bácsi aki csúnyán elesett, combcsontját eltörte (mint annyi más [könnyek zuhatagában rejtőzkedhetnek majdan volt valómban én is netán]) de a dolgát változatlan lendülettel tette tovább. Tedd te is.

A tudomány-

ról nem gyűjtöm egybe az oldalakat. Kettévágni a világot sokféleképpen lehet. Halász Gábor nem hitte el nekem, hogy a költészetről és okoskodásról a 103. oldal elején kerekített eszmefuttatásom másnak is eszébe juthatott volna pedig a 151. oldal közepén Sorin Drăghici könyvével kapcsolatban ezt írom. A könyv mottója idézet Edward Abbey The journey home című könyvéből. Any good poet, in our age at least, must begin with the scientific view of the world; and any scientist worth listening to must be something of a poet, must possess the ability to communicate to the rest of us his sense of love and wonder at what his work discovers. Kauffmanról beszélve a Virágok című fejezet lábjegyzeteiben majdnem szó szerint ezt írom, pedig midőn azt írtam, hidd el kedves kicsi szolgám még nem ismertem ezt az idézetet. Te viszont nézz utána ki a tücsök volt ez az Edward Abbey. Egy házat fogok építeni kert lesz ott és almafák odacsalogat majd a múlt és a sok virág jöjj el majd ha áll a ház és már nem leszek magam most magam vagyok és csak mérgezem magam csak egy kis pénzt kell gyűjtenem még jó mesteremberek hús csarnokot emelnek az oszlopok ormán ragyog a nap Te jössz majd újra és mellémheveredsz álarc fedi vonásainkat senki se tudja meg hogy ki vagy.

A szobrok

Munkám nem mindig örömteli része hogy külföldieket kell kalauzolnom Pesten emiatt kezdtem megismerkedni a város szobraival. A Gellért-hegy és a Nap-hegy nyakán ül egy nagy víztároló, afölött van egy park, itt állnak a vallásos szobrok. Shakespeare szobrának másolata a Duna Intercontinental előtt hajlong a Duna mellett járó villamos kerítésén ücsörgő királylány előtt (akit Marton László alkotott csak úgy, mint Attila szobrát a Parlament oldalában ahogyan te is az vagy akit létre is csak hő szerelmem hozhatot). Pár hete jelent meg a metró Kossuth-teri állomásán Teiresias szobra, amit Oláh Mátyás László csinált. Erről még nem tudom, tetszik-e, a többiekről tudom. Van még Pesten ha nem tudnád kicsi szolgám homokóra (úri nevén időkerék) ott ahonnan a Sztálin-szobrot ledöntötték. Ezt egy éve tették oda, és kicsit később tönkrement, de a város talált egy jó homokórát és most újra csorog a homok, azt nem tudom megítélni milyen pontosan. Az utca másik oldalán áll egy dülöngélő falú új ház az ING holland bank és biztosító épülete. Nekem tetszik az új nemzeti, igaz feleslegesen bonyolult és kicsi a belseje. Ugyanezt tapasztaltam a Művészetek Palotájában is aminek a nézőterén egy tömbben ül vagy ezer ember minden folyosó nélkül ami maga a tömény életveszély, kicsi szolgám be ne ülj a közepére, vagy ha álmodban ott találod magadat fussál ki sikongva. És ott vannak József Attila közelében a Duna-parton a cipők. Meddig maradnak ott végsőkéig lecsupaszított voltukban az örök vándorlás népének emlékéül, nem tudom. Egymásnak feszülő vitáinkban csak nő a szakadék mert a kölcsönös vádak nem hozhatják meg a békét. Heller Ágnes a fallal kapcsolatban írja, hogy az, hogy a Hágai Bíróság elítélte Izraelt bizonyítja, hogy a zsidókkal mindent meg lehet tenni. Mire megyünk ezzel a szemlélettel, mondom erre én? Tavasszal itthon volt pár napra Komlós Jancsi. Kaptam tőle egy könyvet:

Francine Prose:

The lives of the muses,

HarperCollins Publishers, 2002

Hester Thrall, Alice Lidell, Elizabeth Siddal, Lou Andreas-Salomé, Gala Dali, Lee Miller, Charis Weston, Suzanne Farrell, Yoko Ono szerepel benne, Jánostól Lou miatt kaptam a könyvet noha Diotima plátói fogalmában nem tökéletesen értünk egyet. Ülünk majd a végtelennek hitt emberi lét peremén Jánossal és az ideákról beszélgetünk. Vádaskodván. Mert az én próféta lelkemben tökéletes az idő szimmetriája ahogyan te kicsi szolgám látod a múltat úgy látom én a

jövőt is. Ami nem jó. Nem jó nekem de ami nagyobb baj neked sem jó kicsi szolgám. Ez remélhetőleg nem marad sokáig annak ami most na de most valóban ez itt az utolsó szó. Nagy öröm nekem az hogy könyvem negyedik részére is megtaláltam im ígyen a gombot nadetekicsizarathustrám miért is kellett itt most közbefecsegnünk ezt hiszen evvel máris elvesztettük azt. Az utolsó parancs: sose tévedj ne öld meg a szerelmed öled édes gyanta ízét a vérnek ne ismerje soha meg. Megrongálták a cipőket a Duna-parton, amint az várható volt. Direkt azért tették oda azokat, hogy megrongálják, és aztán el lehessen mondani, hogy ez egy olyan ország, ahol a cipőket megrongálják. Másutt számolatlanul gyilkolják az államok hivatalos seregei az ártatlanokat mondván meg kell védeniük őket de ez a kicsi ország marad rendületlenül a gonoszság végső menedéke mások szemében. Nagyon sokáig nem szerettem Kovács Béla szobrát Attila szobra mellett. Zavarta a tökéletességről nagy nehezen egyensúlyba hozni vélt hiedelmeimet. Borsót hányni a semmire, arra az aránylag nagy, de történelmileg mégis nehezen védhető épületre amelyről kívülrekesztve fickós kis malaclopójában éppen beszédet mond. Ma (2006. május 8.) sem tudom, ki csinálta, feltehetőleg Melocco. Avagy Borsos valamely másik tanítványa avagy Melocco valamelyik rabtársa a Gulágon (Kligl Sándor). De képzelt viharok elől menekültömben ma elmentem előtte és megbékéltem vele. Külön az emberrel és külön a szoborral. Délben Merza Jóska arról beszélt a fia végigmegy a Kárpátok főgerincén Orsovától Dévényig. Isten vezérelje lépteit. 2006. május 29-edikén ebéd előtt Laci bátyámmal csavarogni mentünk, megkerestük a Steck Arnold sörözőt, megtapasztaltuk városom végsőkéig lecsupaszított közlekedését és a Mecset utcában kérdezősködni kezdtünk mert hát nem tudtuk Mansfeld Péter szobra merre is található. Aki akkor arra járt mind segített nekünk abban, hogy megtaláljuk. Kicsinyke kidudorodáson a Rózsa-domb oldalában még nem igazán közel a tűzhöz ha egyáltalán beszélhetünk ilyen archimédeszi pontról világunknak ebben a szegletében egyiptomi térsíkok között könnyedén megtaláltuk a dolgok meztelen valóját amit egy rabszolga éppen tisztogatott mert hát ilyen az élet mi mind bemocskolódnunk ezen a földön még mielőtt ama végső burokba visszatekergethetnénk magunkat amelyben újra tiszták és bizakodóak lehetünk majdanda mint anyánk méhében amelyet ha jól emlékezem ha emlékezetem nem csal messze-menően nem síkok határoltak hanem lágy és a végtelenségig egymásbatüremkedő felületek. Nem tudom a szobor a sumér liturgiába zökkenés nélkül beléilleszthető-e, mi Laci bátyámmal mentünk az ég tájait kelet-észak-nyugat-dél sorrendben váltogatva. Keletről láttuk Dávidot még készületlenül az áldozatra északról láttuk

öt gyermekien esendő voltában nyugatról láttuk ezt a fiatalembert a háta felől nézvést délcegen na de délről végre megláthattuk parittyájában a követ is amelyet túl a várost fődő párákon és saját fuldoklásos halálán a legnagyobb Gonosz szívére irányzott egykoron. És a kő amelyet egykoron létezése lassan kikristályosodó központjából eldobott azt a fenevadat mégis szíven találta végül. Botladozva jártunk ottan Laci bátyámmal a szobor körül és kérdezgettük egymástól félénken ki is alkothatta volna meg azt

– én

mondta egyszerre csak a rabszolga aki ottan a szobor körül tevékenykedett. Én mint afféle hivatalából éppen elbitangolt sámán nem voltam képes emberien reagálni erre csak megkérdeztem

– na de hogy hívják

– Menasági Péter

mondta ő de Laci bátyám rögtön azt mondta hogy

– gratulálok

és ennek megfelelően nyújtotta jobbát amit a fiatalember örömmel elfogadott én meg koldus szegényen valamit motyogtam még ami persze egyáltalán nem lehetett az alkalomhoz illő. És mint a zuhatag lejtöttünk a dombról Laci bátyámmal pedig ő örömmel ott maradt volna még egy ideig beszélgetni a mesterrel. If you must work you ought to do it such assiduously as the stars walk on the sky, mondta apám apja németül egykoron csakis nekem miután Laci bátyámat kergetvén a pincébe annak nyitvafeledett ajtaján át fejjel előre beleestem. Miért is volt ottan az a pincaajtó az előszobában vízszintesen elhelyezve? Biztonságból. A baj csak az, hogy ez éppen énnekem nem volt biztonságos. Verus néném apáca szeretett volna lenni, és én azt hittem az is lett. Bözsi néném szerelme valahol elveszett, egyszer ezt nekem valamelyik kedves jó bátyám elmesélte. Pista bátyám zsebében a pálinka megfagyott miközben a szerelméhez a trianoni néha zöld határon át Csegöldre jött. Józsi bátyám kilencvenhatban a Szentmihály utcai házban azt mondta, legközelebb már csak a temetésén láthatom. Csak abban tévedett, hogy akkor sem láthattam. Róza néném Ilus nénémmel eljött apám temetésére neki én a Sárospataki Étteremben megígértem, hogy halálában vele leszek. Ámde nem voltam. Itt volt akkor Marcsa néném is, aki 1987. április hatodikán halt meg amikor apám 91 éves lehetett volna bő három évvel lekésvén Karcsi fiát aki 1984. február tizennyolcadikán halt meg szinte a karjaimban. Pénteken reggel Ringwald Gábor szólt nekem telefonon, hogy Karcsit a Mexikói útról visszahozták a Kékgolyóba. Én rögtön odamentem,

útközben a közeli élmiszerboltban almát is vettem, amit a nálam levő bicskával Karcsinak meghámoztam, cikkekre vágtam és ő mint egy kiéhezett állatka megette. Másnap mire bementem a kórházba Karcsi már halott volt amit nem mondtam meg a drága jó Ringwald Gábornak ezért szegény hétfőn reggel csúnyán karambolozott. Karcsi felesége talpig gyászban jött be velem a sebészetre férje maradékait összeszedni. Nade pár nappal korábban azok nagyját egy zsákba én már beleraktam. Emlékeim itt vannak ma is velem. Lovak legeltek zsenge lucernát Majtény határában és a közelükben mondta magát Karcsi legboldogabbnak. Tétova lépteink a sorsunk írják a város köveire. Dörömbölünk és hangoskodunk. Csak hát többnyire hiába. Hogyan is magyarázzam el Neked, milyen kies és sötét téli alkonyatkor a Logodi utca? Valamelyik éjszaka lefűrészelték a vallásos szobrokat, még nem néztem meg, mi maradt belőlük.

Doráti

2006. április negyedikén Doráti Antal Bartókra vonatkozó visszaemlékezéseit hallgatom. Apródból katonává képezte át magát, ebben a szövegében kicsit a hagytuk éhenhalni vádat is képes volt magára venni. Bartók nem volt képes Hitler uralma alatt élni ezzel tudatosan legalább tizenöt évvel megrövidítette az életét. Tempók nincsenek, csak tempó mondta Richard Strauss. Jehudi Menuhin barátságát Bartókkal Doráti hozta létre. Bach partitái után csakis Bartók tudott újat alkotni. Az egyik négyeshangzatot Menuhin egyszerűsíteni szerette volna, de ezt nemes egyszerűséggel Bartók nem engedte meg neki. Fejemet gépem billentyűire hajtom. Mert hát ki vagyok én. Kinek az apródjából kinek a katonájává válhattam volna én? Kik voltak az én apródjaim, és kik lettek belőlük az én katonáimmá? Seregeink minden harctéren győzelemre állnak. Halál hol a te hatalmad? Havannában az Eroicát vezényelte amikor Bartók halálának a hírére vette. És a havannai közönség egy emberként felállva adta meg az ite missa est elbocsátását. De hát ki volt nekik Hekuba? És Hekubának kik voltak ők? Amiből köröttünk egyre kevesebb: emberek voltak az embertelenségben. Bartók Hitler Kodály Rákosi és a sor folytatható lenne még. Mit is beszélek én össze és vissza itt. Az a sor ottan Bartók után nem folytatható. Nem engedhetjük meg azt, hogy Bartók nevét alantas dolgokkal egy lapon említsük. Amíg utca azokról az emberekről elnevezve van. Védeni véreink menekülő örököseit lenne a legfontosabb feladatunk. Tudhatod

Milios

Aurél a Mandarint 1942. október 12-én mutatta be Milánában, amikor én még csak tízhónapos voltam. 2006. május másodikán hallgattam meg Bónis Ferenc riportját vele a Bartókon, és nem tetszett maradéktalanul. De a dolog fontosabb része mégis az, hogy tetszett, ha csak valamennyire is. János azt mondta nekünk, amikor megszületett a nagy mű, a többit hagyjuk meg a hiénáknak. Igyekszem ehhez tartani magam de néha nagyon nehéz átteni ezt a léptéket Bartókra, azok, akik az ő elképzeléseit ilyen vagy olyan aprópénzre váltották talán mégis az ÜGY jó oldalán álltak. Te hogyan gondolod ezt kicsi szolgál?

lecsupaszítani önmagunk
 mások előtt
 ha csak
 mi magunk tesszük ezt avagy
 tehetnénk
 nagyon nehéz
 tedd le hát
 a névjegyed
 bármibőrből is
 készíthették volna azt
 ha a sorsod azt hozná neked
 hogy többedmagaddal
 kellenék
 törzsökig lemeztelenedned
 ami tudhatod
 többedmagaddal
 nehezebb
 mint önmagadban
 ott állasz tehát majdanda
 társaid előtt
 akik szintúgy láthatnak mint azok
 a gazok
 na de ők ott állanak körötted
 jaj jaj jaj de nagy a baj
 jaj jaj jaj mi lesz hát mostan mivelünk

jaj jaj jaj segíts
testvérem ha tudsz
mostanra már Bachot hallgatgatok
akiben ez a téma máris fel fel derengett
egykoron
jaj jaj jaj de nagy a baj
ha már Bachra fanyalodtam
ide állasz és oda állasz
testvérem az nekem teljesen elfogadható tánc
ahogyan te járod
a fekete lyuk keménységébe
kellene visszatekerni önmagunkat
hogy megközelítsük az empátiának
azt a szintjét
ahogyan Bartók
elfogadta nemzetét
honnan tudhatta volna azt akkor ő
mi van abban a csomagban
amelyben a nemzete lapul
önmagába
visszatekeredve
csacska kérdés ez mondhatod
mi más lehetendne ottan
háthiszenhát a többiek
rajtadon kívül
Trianon után 85 évvel
ezen a napon
a nemzet elcsatolt tagjai
szívembe visszahozták azt a
tisztá hangot
amelynek nyomában
elindulhatunk
na de
te most már ne tévelyegjél tovább testvér
mert hát

jaj jaj jaj de nagy a baj
 na de
 felgyorsulva mint patak
 önmagunkba visszatekeredve
 benne mint tiszta forrásban
 megmerítkezve
 újra meg újra
 megújulva
 mindig is
 megtalálhatjuk önmagunk
 törzsökig lemeztelenedve

Jeney

Jeney Zoltán megzenésítette a sötét árnyékot, rubátóinak lendülete mostan éppen beleforgat a sárba. Szöveget Jeney aztán Tandoritól is kért, amit postafordultával meg is kapott. Mindannyiunkat megbékítő ölelésében egyesít és egybemos a halál. Aztán jön a Szép Ernő szövege. Verstöredékek visszaidézése ugyanarra a nehézlendületű ritmusra jár. Nehézlendületű ritmus üli meg szívemet vele jön a fehér bánat. Az ómagyar Mária siralom szenvedései mind a mai napig visszajárnak. Egybemosni azokat nincsen bennünk elegendő szerves nedvesség, nincsen könny, izzadság avagy vér. Gondolj merészet és nagyot ha férfi lelkedet. Mindannyiunkban lakik egy kicsi Vörösmarty avagy Weöresmarty most már egyremegy. Ady feleség német szolgálja Bach koráljából köszön be ide: adja meg az Isten. Laci újévi köszöntőjét gondolom ennek pusztuló romjaira építette fel. A rubátók nyekegő odavisszái ennek is alácsikorogják maguk fájdalmait. Itt most visszatérhetünk a sötét árnyéokra. Elég nehéz a véget megtalálni. Requiem aeternam. Na de mit is mondunk azelőtte? Fel vagy le, mindegy már az merre indulnál innen lélek. Mehetsz jobbra mehetsz balra ez a dallam önmagába visszatér. Telkünk kicsi kapuján idegenek bedöngettek. Ne ijedeztetek. Tudjuk a dolgunk. Agyon nem csapjuk őket, miért is tennénk ilyet? Anapesztusainkat másokra most már nem fogjuk aggatni. Mert minden halál egy kicsi újjászületés. Ne sirassuk testvérünket mert ő már a mennyben jár. Halál hol van a te hatalmad? Az élet ezer alakban mögöttünk újjásarjad miközben nehézveretű lépteink nyomát elmossa a köd. Engem megölhetsz halál, de ami nyomomban előtüremkedik azt nem érheti el hatalmad. Bimbózik sokezer kezdet, kibomlik megszámlálhatatlanul sok lehetőség. Akik az élet roszzabbik felén rekedtek, még eljátszhatnak azokkal. De túlhan az öröklét vár minden

lelket, ott a mi otthonunk, megnyugszik abban minden magát fékezhetetlenül tépő lendület. Warte nur bald ruhest du Chick.

Kormos

Feltérképezni verseink bűvópatak rendszerét csak a legteljesebb odaadással lehet. Egy-egy rím és egybecsengés útja szinte kiszámíthatatlan. Benne van a nyelvben, mint a szobor a kőben akár kibontjuk akár nem. Szemem hűnyom s belső faláról elem nyüzsög Nakonxipán orrom előtt datolya kókusz zeppeinforma marcipán. Már sohasem kérdezhajjuk meg mert a megfelelő kérdéseket elfeledtük feltenni a megfelelő időben tudta-e mire válaszol éppen aki megszólalt. Méhkaptárzsongás-gyanánt benne élt minden sor amit előtte leírt valaki aki még ura volt a szavainak de ami ennél fontosabb még hallotta az anyját énekelni. Mi lesz velünk ha már az anyák nem énekelnek nem tudhatjuk mostan azt. Jött dalolt és nyelve elporladott egy miccenésre. A Pásztorok a legnagyobb magyar vers. Korniss Dezső kicsi képére írta Kormos Pisti a nemzet színei mélységes mély fekete alapon feltüremkednek miközben balra lenn kicsi szűrmotívum figurák lázadoznak. Imádtuk az Isten fiát. Hordtunk neki úrtól lopott ezt meg azt hogy legyen teje különben nem lesz a fiából király. De nincs az apjában semmi irgalom. Bekönyökli felettünk az eget és küld reánk napra nap új Heródeseket midőn a királydinnyés homok már merő vérnyelő. No de most szölünk mi a Gazda nevében mert ő hallgat és fekete kövön ül fehéren miközben háza hazája mindene odavan. Szölünk és köpünk keserűt mi, kornissi pásztorok. Értelmezhetjük a sorokat másképpen is, alámerülőben réveteg. Magyar ember volt-e a mi Úrunk? Ezt a kérdést én most itten nem feszegetem. De a királydinnye még megnő ottan a nagy folyók között ha a talajt jól készítik elő. Vérnyelő? Itt is Nagy Imre, Gímes Miklós, Szilágyi Józsi, Maléter Pál és lássátok feleim nem tudom ki volt az ötödik. Az aradi tizenhármát sohasem állott szándékomban felmondani. Léderer. Na de ezt az ötöt hogyan voltam képes beletemetni a királydinnyés homokba? Emlékeimbe. Jaj nekem átkozott lettem mindörökre. Talán csak hármát öltek meg akkor ott, Szilágyi Józsit pár héttel korábban verték agyon és akinek a neve nem jut most eszembe az az éhségstrájkjába halt bele. Nemzetem Géniusza, Te hol leendtel akkoron?

Körner

Eljött az ideje annak, hogy a Sztochasztika utóéletét bűvópatakszerűen itt folytassam. Meg annyi mást.

További könyvek

60	Körner Jancsi	2006. július 14.	péntek
61	Ury Laci	2007. április 23.	hétfő
62	Sátori Gyuszi	2009. február 10.	kedd

Folytatást kapott:

14	Gerencsér Laci	2006. október 20.	péntek
----	----------------	-------------------	--------

Csakis azért tettem be a tárgymutatóba az öregséget, hogy láthassam, még semmit sem mondtam Lacinak a Rege a tűzről és jácintról című verséről. Nyári arannyal. Ne rejtőzz: fiad van itt, a nagyobbik, májad mitől reszket? Csak a csikó-lovam szárnya csapkodja a berket, hej rege rege, hej rege rajta! Hol a kép, hol a felséges, titokzatos? fáj, ha az elme úgy hiszi: kötöz pedig oldoz. De itt mostan Laci beszél az apjáról, nem én az enyiméről. Ez az ember nem enyém, nekem az kell, aki voltál, vesd le a vénséges álcát, állj elém kegyetlen oltár. Igyunk csak, ittasodjunk, valami hív engem, érzem, veled maradok, mégis mondd: elment az én kis vitézem. Na de egyikőtök sem akarhatja azt, hogy oltár gyanánt szemétdombot öleljek drágalátos szüleim: Lacit a gyermekkorra a bűdös bolsik karjaiba dobta na de aztán veleszületett tiszta orra onnan pillanatok alatt kipenderítette. Ezért aztán a bűdös bolsik nemes egyszerűséggel hagyták meghalni. A július 31. – augusztus 6. hétre szóló rtv részletes címlapján viszont Barabási László látható, a szokásos címlapsztoriból nekem úgy tűnik, elhagyta a nevéből az Albertet, mondván később egyik diákjával közösen kezdett alaposabban elmélyedni a témában. Két év alatt öt cikkük jelent meg a Nature-ben, valamint egy a Science-ben. Így múlik el a világ dicsősége: te kicsi szolgám sohase vátoztasd meg a nevedet kellő ok nélkül. Mert nem szabad megfélelkezni arról, hogy apám Napholcz volt eredetileg. Mi lehetett a kellő ok neki? A vitézsége? Persze volt rendelet, anyám is nevet változtatott. Trianon megint ahogyan bennem él. 2006. augusztus 3-án este a Grúz Kamarazenekar 1986. február 16-adi felvételén Britten Változatok egy Frank Bridge-témára című muzsikáját szolgáltatja nekem. Idesereglik ami tovatúnt a szem lehuny és lefelécsüng a kéz. Mert minden nap, akár a többi, menetelés a vérpadra. Gyanús nekem ez az évszám, Gálja (hozzám már hűtlenek lettek a nevek: Rozsgyesztvenszkij felesége, most azt hiszem Visnyevszkaja, ideírom, ha kiderül helyes alakja) meséli, akkoriban együtt mulatoztak a grúz hegyekben. A helyiek fenn a hegyen terüljastalkámat rendeztek be nekik, ők mindent megettek, megittak, és lefelé ugyan hősiesen gyalog indultak haza, de a meredek hegyoldalon

abból csak úriemberhez-hölgyhöz méltatlan seggenlecsúzás sikeredhetett, hála az elfogyasztott vodka mennyiségének. De hogy Rosztropovicsot mért kevertem össze Rozsgyesztvenszkijjel, azt nem tudom. Visnyevszkij fiatal katonaként halt meg, Galja végigélte Leningrád ostromát. Visnyevszkij Vronszkij. Aletta van der Mark Bogyiszlón megtanította Schubertet Ritka búza ritka árpa ritka rozst táncolni. Aki csak hallja a Grand duot (C-dúr szonáta) tudja ezt. John Anderson és Lee Annácska szívem a tengerpart fövényén picike interactive particle systems mind ami vagyunk, térben és időben, barátaim. Villanásnyira felrémlik bennem hogy rosszul írtam Gálja valamelyik megjelenésében a nevét. Legalábbis az lenne a helyes, hogy ha egyszer már írom, akkor írjam többnyire egyformán. George Strauss szerint az írásbeli tévedések eleve nem lehettek véletlenszerűek akkoriban amikor még csakis ez az eszköz jelenthette az örökkévalóságot. Tegnap Herczeg Jancsi a Parszifal szünetében ismét Vekerdi Lacival beszélgetett egy tavalyi felvételen. Ez a (Vekerdi) Laci orvosként tette a dolgát éppen ott ahol volt ötvenhatban ezért leküldték Kecskemétre kicsiny időre nadeamikor én 1963 tündöklő nyarán futólag a leendő munkahelyem könyvtárában megjelentem ő már ott volt és kedvesen bevezetett engem a tudományos kutatás rejtelseibe. A hangja pontosan olyan kásás volt mint OO hangja akkor amikor a könyvem reá vonatkozó rádiófelvételét meghallgattam. A mai napon alapvetően Rákóczi vallomásait olvastam már csak Szent Ágoston miatt is. Mozart G-dúr hegedűversenyét Liana Iszakaidze játssza nadehát a Jánosbácsi indiánjait itten és mostan én éppen nem várhattam volna. Nyugodj meg ottan ahol éppen vagyol. K. 216 ez talán neked afféle középmezőnyt biztosíthatna, nade-mostasztán visszavonhatatlanul jön Vivaldi rögnehez pillangókönnyűségében. Esik az eső. Esett a földre mióta nap süti már évmilliárdok óta, de akkoranta éppen még meg tudtuk védeni magunkat tőle. Mostanra már bizonyossá változott bennem a sejtés, hogy ezek a grúzok nálam lényegesen jobban tudják mi fontos ezen a földön és mi nem. Ráadásul Gerschwint játszanak a kezdetekben. Aztán jön egy Schönberg váratlanul ráadásnak és a Rákóczi indulót intonálja. 2006. augusztus 4-edikén délután Lili Boulanger Az öreg buddhista imája című dalát hallottam. Kicsit késve figyeltem fel rá, nem tudtam eldönteni, hallottam-e már, gyermekkoromtól fakadóan ismerősnek tűnt, nagyvégre észrevettem, hogy Péter-Pál és Olga-nap között pontosan négy hét van, ezért aztán anyám is tagja a klubnak egyrészt másrészt akarhatott ő minden évben a hétnek pont azon a napján szülni, amelyre a saját névnapja esett. Egy öreg tanult kollégám szerint az ember életében 27, 29 és 31 napos ciklusok futnak párhuzamosan, mindegyik a születéskor

indul aztán elszakadva egymástól viszonyuk határozza meg az ember pillanatnyi sorsát. Nagyon lelkesen keresett meg mondván meg tudja magyarázni a családom titkait. Látod kicsi szolgálom milyen nehéz szakma is az enyém: nem tudtam ennek a bácsinak elmagyarázni hogy az elméletéből nem következik a mi egybeesésünk, sem azt, hogy az adataiból nem következik az elmélete. Mert a hit volt a számára a legfontosabb. 2006. augusztus 15-ödikén újra megnéztem a Grease című filmet. Könyvem 176. oldalán mondom el, hogyan hatott rám amikor először láttam, aztán hirtelen meghalok, talán először könyvemben. Tetszett a film első nézetében, most viszont keservesen csalódtam. A felszabadulás elemi érzése helyett szegény gyerekek reménytelenül vergődtek annak a téves elképzelésnek a ketrecében, hogy nekik azt kellene megmutatniuk, hogyan szenvednek a buta oktatás börtönében miközben lelkükben a tűz már régóta lángokban lobog. Amikor ezt írom, Titusz kegyelmét hallgatom, tegnap a Színlelt együgyűt hallgattam. Hála annak, hogy Mozart-év van. Semmi különbség. Hát persze mégis. Az érett gyümölcs lehull fájáról, érett gyümölcs vagy föld pusztulnod kell: még várok holnapig, ha holnap sem lesz itt a világ vége, lefúrok a föld közepibe, lőport viszek le, és a világot a levegőbe röpítem. Ha ha ha... Somogyvári vitéz Gyula És Mihály harcolt című könyvében az egyik szereplőt azzal jellemzi a szerző, hogy a haját mindig felborzolta, valahányszor ezt a verset mondta. Ezért aztán lebukott a büdös bolsiknál már 1919-ben. Amikor Újhelyre költöztünk, Pali bátyám felment a könyvtárba anyám kedvenc könyveinek a listájával, de annak láttán a jó újhelyi könyvtáros csakis annyit tudott kinyögni, hogy fiam, ezt soha senkinek se mutasd, különben az egész családod a Hortobágyon köt ki. Pali bátyám majd pontosítja ezt az epizódot. De a törésvonalak e pontosítás nélkül is kitapinthatóak. Miért is mondom én azt, hogy

nem csak a gyermekkorotokat vették el tőletek de
 azt a ritka pillanatot is
 amikor férfivé érik a kisgyerekek

talán azért, mert a hősök elpusztítása után a terheket egyre fiatalabbakra rakták, ezért senki sem tudja már, mikor kopogtatott az életébe a realitások kemény kényszere először. Amerika is meg fogja tapasztalni előbb vagy utóbb a röggemény világ szorítását. Márminthogy az a nagy ország ottan északon középen. 2006. augusztus 15-ötödikén a kézirat újabb kinyomtatására készülődvén rajzoltam meg a belső címlapot. Az is engem ábrázol, talán jól kiegészíti a halotti maszkomat és felkészíti az olvasót a folytatás legfontosabb témáira. 2006. augusztus 20-adián ebéd előtt

megnéztünk néhány szobrot Prücsökkel és Kistücsökkel, köztük Mansfeld Péterét.
Zöld pöttyöstre volt sprézve és az apró kavicsokból marokszám szórtak meztelen
lábaira. Itt az ideje idetennem a Riadót.

Riadó

(Kis magyar vers a kezdetekről
írtam 2004 február 19-én
csütörtökön reggel a hármás metrón
és azóta mindig írom)

Édes hazám
halott anyám
ébredj fel már végre
támadj fel halottaidból
mert
a kányák a kígyók
a férgek
még élnek
testeden
szinte látom
ezerkilencszázötvenhat novemberében
Bibó István
a Parlament lépcsajén
kis zászlócskáját lengeti
drága véretekkel
magyar ifjúság
nem rendelkezhetem
mondja a helyét
már nem találó
kormány helyett
bezzeg ők
rendelkeznek
mindazzal ami számukra
babám
nem adatott meg sosem igazán
jó üzlet volt meghiszem azt

megvenni egy székrekedéses
hatalom
jóindulatát
de csakis nekik
mert jobb ha tőlem tudjátok testvéreim
eladtak ezek mára már mindent
eladták a véreket
eladták a szabadságotokat
magyar ifjúság
eladták az álmodokat
eladták a jövőtöket
eladták leendő unokáitok
ma még nehezen kiszámítható
boldogságát
eladtak ezek mára már
mindent ami ma még csak sejtelem
de azért lehetett volna
magyar ifjúság
világosan látom
hogy is történhetett mindez
de azt is tudom hogy mi a teendő most
Attila halála után
Csaba királyfi népe
öldöklő testvérháborúban
lehúzódott délre
és ottan
mi mást tehetett volna
felment az égre
az ég országútján
sokszáz lovuk patkója
éjjelente még ma is sokszor
fölsziporkáz onnan
én most visszahívom őket
magyar ifjúság
pusztuló vak táltos

aki vagyok csatakiürtöm
 nem hallják az élők
 de a halottak meghallják
 meghallják mind az ősök
 az igazi hősök
 és ahogyan a mi Urunk
 a via Appián
 készek ők is újra
 a vérük ontani a jövődért
 magyar ifjúság
 de csakis azért

A hősök

száma sajnos monoton növekvő függvénye az időnek. 2006. júliusában meghalt Békéssy Bandi, augusztusban meghalt Nemetz Tibi. Bandinak Horváth-Gaudi Pista még elmesélte amit róla a könyvemben írtam, de talán sohasem tudom meg, volt-e a könyvem Tibi kezében egyáltalán. Pedig Tibi hozott össze Herczeg Jancsival, aki eredetileg vele szeretett volna rádióműsort készíteni a véletlenről, de pár nappal az első felvétel elkészítése előtt Tibi átadta nekem a dolgot és mint életében sokszor, kórházba ment. Talán két hónapig volt ott, aztán bekapcsolódott a műsor készítésébe. Nincs világos képem arról, kicsoda is Bo Derek, de az biztos, hogy összekevertem a következő könyv szerzőjével.

Bob Dent

Budapest, 1956, a dráma színterei,

Európa Könyvkiadó, 2006.

Kétségtelenül van bennünk valami közös, ő jól beszél magyarul, sajnos én nem beszélek jól angolul. Talán 56 szeretete köt össze minket noha Mansfeld Péter nem szerepel a könyvben. Nagy Imre, Maléter Pál, Gimes Miklós, Szilágyi József és Losonczy Géza: imént még nem volt ez az öt név kristálytisztán a fejemben. De lassan megtanulom. Aztán az aradi plusz pesti tizennégyet vagy ötöt, a végtelennyi ötvenhatos áldozatot, a negyvennyolcasokat, a kurucokat, akik a törököket verték, Kinizsi Pál tánca a három törökkel és most itten újra el vagyunk akadva. Nagyvázsöny. A nevek ha lassan is de még eszembe jutnak. Gerőfi Judit: félek attól én, hogy róla még nem is beszéltem. Micsoda csacsakaság Balázs

könyvének ő a hőse. Akiknek a száma növekszik. Beszéltünk-e Jutkával ötvenhatról? Nohát látod kicsi szolgám, ez egy igazán jó kérdés. Azt írja ez a boderek, hogy 1956. november 23-án ebéd után kettő és három között senki sem volt Pesten az utcán. Fogalmam sincsen nekem arról hogy én akkor mit is csinálhattam Újhelyen tizenöt évesen. Én vagyok Józsa Gyuri és Mansfeld Péter a lassan megszakadó utolsó láncszem. Volt egy tiszta lap. Elvesztettük de még létezik valahol. Soha nem leszünk képesek arra, hogy megfélemezzünk róla. Zászlóink úszva lassan lebegnek a véráztatta pesti utcák fölött. Boderek szanzsen odaírja a tank alá, hogy ha rajtam láncfalpak tipornak, alattuk én magamba roskadok. Jutka nekem 56 szabadságát hozta ami persze bennem is élt de már kicsit halványodva. A fény sohasem alszik ki, de gyöngül időnként mint az Orion. Mondd meg nekem testvér, mi most a dolgunk, kaszálunk-e avagy vadászunk?

Bartók

kaszálunk-e avagy vadászunk? Székely Zoltán, Szigeti József és az a lány akit ez a Bartók olyan nagyon és olyan hiába szeretett Geier Stefi. Diotima figyelsz Te reám most? Rapszódia kézírata és dedikációja nadeasztán jön a Kontrasztok: ez a bácsi mostan itten úgy beszél magyarul mintha ő (ez a bácsi) talaját vesztett reménytelenül hanyódó kicsike sajátmagába beágyazódott sejtenként önkéntesen működő gépezet lenne. Magyarul szeretnék beszélni csakis azért mert ez a bácsi nem tudja azt, ki is írta azt, hogy a jó házasságoknak nincsen történetük. Ez a Csalán utca: a csalán testembecsapó erejét egy darabig én még nem feledem. Jehudi Menuhin: nocsak van itten minékünk egy harmadik (negyedik?) hegedűsünk is. 1943. novemberre, esős keddi délután: Bartók tökéletesnek nevezte az előadást. Kíváncsi volt a kantabile részletet illetően. A Latorca partján mind a két alkalommal mind a 12 skálát használom. A lehető legkevesebbet akartam kérni. Azért volt nehéz segíteni rajta, mert nem fogadott el soha senkitől semmit. Történetileg Bach alkotásaitól kezdve ez a legjelentősebb amit szóló hegedűre írtak (de ezt már mondtam). Doktor Holló kezelte Dittát, aztán Pétert, aztán ápolta Bélát karjaiba temetve mint egy igazi orvos. Valaki még egy levelet is írt. Még az igazán nagy betegsége előtt is néhanapján gyengélkedett. A legutolsó sorban ültek egymás mellett. Tom tom tom to tam: mindenki rosszul játssza. Egy ember aki az elődeit az elődeinél jobban játssza. Nem mindennapi ember volt. Serli Tibor most elmeséli, hogyan találkozott utoljára Bartókkal. Serli felesége afféle női intuícióval megérezte, hogy az az ember ottam mostan éppen meghal. Csöndes rezignációval fogadta

el a halált. Dehát amikor én éppen tégedet átöllek hogyan is halhatna meg bármelyikünk is? Párkapcsolatok. Hajsza. A bácsi bajsa. Adjuk meg mindenkoron a kellő tiszteletet annak aki épen elmegy már csak azért is mert elképzelhető hogy mi vagyunk ő és nekünk sem esne igazán jól az ha végső vándorlásunk közben lenne valaki aki nevetgélne ottan akkor. Hajtman Béla a második játszótársam, 2005. Szilveszterén érzelmes levelet írt nekem, amire versben válaszoltam. A felesége Bartók hugának a leszármazottja, tehát az egyik kis Tót utóda ha nem keverem össze ezeket az alapvetően fontos dolgokat. Béla egyszer hozott nekem egy husángból kivágott emberkét akinek a talpazata a husáng tengelyére merőleges, de az arca a husángból ferde metszéssel jött létre hetyke piros sapkája van, nagy fehér szakálla e kettő között a husáng központi folyadékcserejét biztosító gyűrűből kimetszett ellipszis adja az arc térbeliségét amelyben a szemek a szemöldökkel épp olyan kacéran találkoznak mint a címlapomon alattuk az orr két fekete pötty csupán aztán a száj bohócos mosolygását az arcnak a sapkából átszüremkedő két kicsiny piros foltocskája csak fokozza. Amikor kaptam még nem tudtam, hogy ez egy királyfi. Bélának pontosan ilyen fehér szakálla van. Husáng lehet bármilyen karvastagságú ág, de a suháng egészen más. A magonc csemete és suháng a fiatal fa nevei attól függően, hány éves is lenne az a fa. Első évében még csak magonc, a másodikban csemete a harmadikban suháng. Nagy öröm nekem az, hogy úgy halok meg, hogy már ezt is tudom. Kicsinnyel korábban (azt az időt tekintve, amikor éppen dolgozom ezen a szövegen) Szenthelyi Miklós, Berkes Kálmán és Kocsis Zoltán a Kontrasztokat játszotta, most a Takács Vonósnégyes a hatodik vonósnégyest játssza. Beadták a TGN1412 antitestet hat önkéntesnek, amitől azok szegények órákon belül mind majd meghaltak. De még hetekkel később is maradt bennük utóhatás: short-term difficulties in finding words (particularly names). Egyszerű leírása egy egyszerű tünetnek. Most már legalább pontosan tudom, hogyan nevezi a modern orvostudomány a tünetemet amelyet a TGN1412 evése nélkül szereztem. Hallgatom tovább a hatodikat. De még mindig nem tudom, kiről is neveztek el a Tátray (Tátrai?) vonósnégyest. Egyszer a moszkvai repülőtéren futottam össze velük, szegények rendszerében akkor éppen minden szétesett. De Bartók összes vonósnégyesét meghallgattuk velük. Na most szindróma barátom mondd meg nekem gyorsan, ki beszélt a vonósnégyesekről. Ujfalussy József. Tömör haja homlokába leomlott de nyomába se bátorzkodhatott annak a fiatalembernek aki a Ráday utcában a kollégium ötödik emeletén Bartókról beszélt. Bartóknál mindig óvatosnak kell lenni, mondta. Nohát mi akkor ottan 56 után baromira óvatosak

voltunk. Még a tetőre is kimásztunk, ma is a hideg futkos a hátamon emiatt. Aki csak hallgatja ezt a vonósnégyest, máris képes bármikor ötvenhatot csinálni. A fegyverek a szemünkbe néznek: kire lövetsz belügyminiszter? Nincsen szöveg, amely a tizedik piuszi

művészi + szent + egytemes

hármaskövetelménynek ennél tökéletesebben tenne eleget. 2006. szeptember 24-ikén meghallgattam a Bartókon Bartók Péter könyve rádióváltozatának első részét. Tagadhatatlanul domináltak a nyulak, noha az egyik talán reménytelenül elveszett ottan a harmincas évek közepén. Változatlanul nem tudom, hol van a Jutta-domb, ehhez a nemtudásomhoz most az is csatlakozhat, hogy nem tudom, hol is keressem a Rákos-hegyet. De ami ezeknél egyáltalán nem apró dolgoknál mostan számomra lényegesebb, hogy ebéd közben hallgattuk a K.466-ot amelyet bandukolósoknak mondok könyvemben noha lépegetős. Mert hát azt mondom, hogy csak a törvényt tudtad, a magad törvényét: a szellem a pokolban is győz az anyag felett. Ez talán a D-dúr zongoraverseny, nekem mindenről Mozart jut eszembe, a bandukolós zongoraversenye. Az ergodicitást magyarázón viszont a K.466-os d-moll zongoraversenyre hivatkozom. Tehát most. El tudom én képzelni azt, hogy ezekből a dolgokból akár még hibajegyzék is fakadhatna egykoron. Összhangzattant fogunk tanulmányozni kicsi szolgám annak érdekében, hogy kiderítsük, írhatott-e egyáltalán D-dúr és d-moll zongoraversenyeket ez a mi kedves Mozartunk. Az egyiket legalábbis idejekorán jobb lett volna ha abbahagyja akkor nem kevert volna össze minket ilyen zokogatóan ezen a napon. Csak az a baj, hogy én már régen elfeledtem azt is melyiken. Nő az árnyék fogy a fény: megint belemegyünk egy olyan télbe amelyhez énnekem már egyáltalán nincsen megfelelő erőm. Mi mást tehetnék a Toscát hallgatnom. Egy ilyen szekvenciában vannak figurák néhányan. Ki itt ki ott. Jelenlétük intenzitívitéása határozza meg azt, milyen kovász kél ki abból az egyvelegből amit alkotnak. Jó dolog az a magyar nyelvben, hogy velejéig egyértelmű. Mostan ugorj gyorsan kicsi szolgám, keresd ki szerénységem egyértelműségét. Egy kicsi baj itten biztosan feltüremkedik: semmilyen rendszer sem képes arra, hogy minősítse önmagát. Deháthiszenhogy tudhatod kicsi szolgál, nem erről akartam beszélni neked, hanem arról, hogy Jancsi a magyar hosszú hangzók helyes írására nemrég megtanított engem. A baj csak az, hogy ezt a fontos tanítást én máris elfeledtem. Itten mostan a hanguk magukfeledten lépegetnek lefelé. Ez az este a Toscáé, agyvérzést kapok csakis úgy mint Kormos Pista alias Yorick (kicsi szolgál írd helyesen ezt is) kapott első gyermekének anyja

előtt. Az olvadt arany: csakis abba tudunk mi itten mostan visszatántorgani. A toronybimbamot mostanra már előre és hátra minden elképzelhető ritmusban eljátszották. Fogalmunk sincsen nekünk arról merrefelé is uszkálhattunk mi szerzetés mi itten ebben a zenében egykoron. Mostanra már biztonságosan tudhatod kicsi szolga azt, hogy Mozart 56 már csakis azért mert 56-ban született. Most talán sort keríthetnénk Laci bátyánk versére.

Tasso

(2006. január 17.)

Tu es Tasso
na de a szó
nagyon is
esendő eszköz ahhoz
hogymondjam tenéked
milyen mélyen is vagy
te azonos vele
az ember a világra
mindig ablakokat nyit
mert
az ember virága
mindig képes elérni annyit
hogymondjam saját gyökerét ne rágja
hiába
árva
bármilyen gyáva
nem azért jött a világra
hogymondjam be légyen abba zárva
ezért
kilép belőle és győztesen
megmutatkozik neki
ezután
kitárul a lelke mert
egy darabig
azokon a tiszta és
nagy vizeken lebeg

amelyek
mélyén ott honol az örök béke
na de eztán
még azokon is túlmegy
mit is láthat ottan a porladó semmiben
midőn
alatta fellegek
jönnek csapatostul és
egymásba záródó egek
nem tudhatjuk na de
miközben ő rendületlenül és
nyílegyenesen száll a fény felé
orvul
a szárnyát szegik
a senkik
és ő
szárnyszegetten
lehull
a porba
amelyből vétetett
ottan
az éjszakában szegény
pislákoló fény
bámul reá
csalogatja
csábítgatja
csucsujgatja
apja anyja
gyámolítja
na de ott lenn a porban
ő csakis azt a kicsiny
hunyorgó fényt láthatja
és újra meg újra
megújulva
elindul felé

örök vesztesen és
örök győztesen
mert ő mostanra már identikus
avval a távoli törékeny fénnel
amely mostantól már örök időközön át ragyog felé
győztesen
amely csakis az övé
amelynek a lényege saját maga
elannyira
hogyan elpusztulna nélküle
az a parányi
fény is
és örök időkre
sötétség borulna ránk
na de hát
ezt már
te sem akarhatnád komám
mert e jelben
győzünk a halálon
tudhatod
alatta bőség tengere buzog
a tiszta hangot
láthatod
végre én is megtalálom
mert e jelben
fakadnak sebzett ajkamon
boldog himnuszok
annak dicséretére
aki nekünk a végső rendet kimérte
aki a reánk hanyatló távoli sötét
boltozatok egyetlen éke
aki ott van minden gondolatunk alján
véltetted
aki súlyos törvényeit a szívekbe véste
aki csakis teérted

meghalt a keresztén
 aki maga a béke
 akinek nem lesz soha vége
 aki eljön majd
 teérted is testvér
 ama végső napon

Honlap

Kicsi szolgám 2007. március 14-én kitette a Folytatást a honlapomra. Fél évig gondolkodtam azon, jó lesz-e ez így, és a dolgot jónak találtam. Egy gondolat bántott csak engemet, hogy eztán már nem dolgozhatok ezen a szövegen. És íme: láss csodát kicsi szolga, dolgozhatok. Az eredmény még nem látható világosan számomra, de egy biztos, ha egyszer a szöveg sokak számára látható, lesz utóélete. Miközben a szöveg is fejlődhet már csak azáltal is, hogy javítgatom a hibáit. Átalmenni a tükrökön általában meglehetősen nehéz mert testi valónk nem követ minket. Ez az ilyen szövegek alapvető baja. Mahler Gyermekgyászdalait hallgatom egy pécsi bácsitól, csak remélhetem, hogy van neki bajsza. A zongora dallama mint a róka kereng egy pont körül, ezt a dalnok dolga lenne elénk cövekelni. Kiserked vagy kisarjad: mi is lett volna a helyes idióma meg nem mondhatom. Serkenj föl magyar nép állna a serked mögött, ámde serkenni és serkedni nem egy dolog. Laci bátyámmal úgy döntöttünk, amit magyar ember beszél, az a magyar nyelv. Valahol a mélyben odalenn valami azt mondja, serked, meglehet, alapvetően tévesen teszi ezt. A serkedet már rég sarjadra javítottam Jeneyben. Ez most brutális volt, mint egy övön aluli ütés. És folyton-folyvást ordított a vész: a brutalitást növelte a biztos tudat, eleje sem, és vége sincs az ilyen állapotnak. Mint az óceánok, létezik, csakis pillanatokra hiheted azt, hogy Robinsonként kicsiny szigeteden még ér a nap, de nem volna szabad hitegetned magad, mert nincs más, csak ez a véghetetlen nemlét. Amelyből jöttél egykor, és amelyben majdán elmerülsz. Alámerült a nap a hold, létem ha végképp alámerül. És a dögkeselyük a szemedre szállnak, ahogyan az dukál mióta a világ világ minden betyárnak. És feljönnek majd a csillagok. Nézik, nézik önmaguk. Mint egykor és most már mindörökké. A béke visszaszerzi jogos jussát. Gubanc, görcs, apró gyűrődés a világ szövetében aki voltál végre elsimulsz. Kibomlasz a világból. Mahler zenéje szól: a ladik oldalának csapódó hullámok zenéje. Tarkaszőnyegű gyerekkor ölel át, anyád énekel. De apád súlyos csizmáival részegen hazatér, ruhájáról ömlik a víz,

és mindenkit kikerget a végenincs viharba. Atyám, atyám, mért hagytál el engem, mit is mondhatnál erre mást. Mélységes mély kék ég ragyog felettünk. Ez a kép nem valódi, tudhatod kicsi szolgál. Apám minket sohasem kergetett ki sehonnan, ámde kedvenc szokása volt az, hogy amikor esett az eső akkor nem maradt a födél alatt hanem kiment a drágajó vizet gyűjteni. Aztán miután tette volt dolgát (kicsi szolgál a te dolgod a magyar nyelvtan szabályait szövegeim alá egyengetni) persze betért kicsi otthonunk födele alá anyánk legnagyobb bánatára mert minden ízéből ömlött a víz (kicsi szolgál: oldjak-e kössek-e melyik mit is jelenthetne ha a kétértelműség ladikjába bármi is [itt és most] beleférhetne te majd eldöntöd hová is lett volna itt [magyar nyelvtan] billentendő a mérleg) ámde anyánk ezt a gondot sohasem tette láthatóvá a számunkra, mi, a gyermekek sohasem éreztük azt, hogy fölöttünk az ég megnyílt volna. Áldott legyen az emléke ezért is. Nem tudom hol és mikor beszéltem volna itt róla de a mindent átölelő védelem jellemezte őt. Ki kell még derítenünk kicsi szolgál anyánk kapcsolatát Mahlerral. 2007. április 22-én megnéztem a Futva jöttek című filmet, talán ez volt Shirley MacLaine első filme (valójában a negyedik [talán? {az biztos hogy volt három előtte}]). Másnap reggel kikerestük Katalival a Szerezz két ösvért Sára nővérnek (?) férfi főszereplőjét hogy aztán ebéd előtt adjak egy könyvet Ury Lacinak és este végre Shirleyt is beletegyem a tárgymutatómba. Elképzelem, hogy adok neki is könyvet. 2007. április 25: Lőte Enikő Franz Schubert opus postumus B-dúr szonátáját zongorázza egymagában a velőkéig kizsigerelt Bartókon január végén Francikánknak valamilyen 210-edik évfordulója lehetett volna, no de hagyjuk ezt. Ezen a ponton mi már semmit sem nem fitogtathatunk. A mai Népszabadság a Duna-korzóra reátüremkedő kutyájukat sétáltató örömlányok szobrának képét adta hajnalban kezembe. Rossz ítéleteket hozok rossz időben miközben Francikánk muzsikál huncutul. Nade hát na de ne így járd ezt a táncot testvér. Na de hát tudjuk mi azt szertevégkifogyhatatlan ez a tánc csakis a te lelkedért járható testvér. Meséltem már mit tettek velem testvéreim a Kosztolányi Dezső uton 1972. szelíd őszén? Legyen válasznak most itt éppen elég annyi hogy támogatólag a hónom alá nyúltak. Mert még volt akkor hónom. Akkoriban volt többnyire nekem mindenem. Volt nekem volt nekem volt nekem mindenem. Volt nekem (nem kéne már abbahagyni testvér?) bennem ül a bánat. A szívem gyökereit mind a négy lábával megragadván kifelé cibálja az ürdüng én nem engedek semmiben sem neki na de hát ő mégiscsak mind a négy szőrös talpával nekefeszülvén cibálja szívem féltveörzött gyökereit. Nem adom ezt már neki, ennyi maradt nekem csupán ennyi maradt a lemenő felhős délutánban

ablakomba hajló alkonyatban szegény eltévedett testvérem jaj mire csuszott rá már megint a szám feledd el amit mondtam ami nemrég a számon kiszánkázott, Lóte Enikő még bírja szusszal mert hát van neki ami belém már csak visszajárni képes néhanap lélek van neki lelke prana prananyirjánya parasuttinletesztelhető végtelenje végtelenyi. De ez most már itten valóban a nagy C-dúr abszolútímuva: tedd a szívedet oda testvér ahol annak végső nyúghelyét megtalálni vélnéd na de hát na de aztán tudhatod jól kicsi testvér hogy ezekből a (posztumusz) számításaidból alapvetően jobb lenne ha engem kihagynál. Testvér? Referencia? Néhanap !!! Tudod jól ezen a ponton minden rendes kígyó (píton) a farkába harap. (Néhanap.)

Werfel

nem szerepel a könyvemben. A Musza Dag negyven napja című könyve nagy hatással volt rám gyermekkoromban. Thomas Mann ezt írja. Néhány nap múlva később meglátogattam Werfelt (Pődör László kilétét Merza Jóska tárta fel: miskolci tanár volt. Ez a “később” itt nem jó) nagyon rossz színben volt, ennek ellenére azonnal elkezdte élőszóban variálni levele elragadtatott fordulatait. Ott álltam ágya végében, az oxigénkészülék mellett, ő meg szemét rámfüggesztve bizonykodott, hogy szinte hihetetlen számára, így, hús-vér alakban látni maga előtt *A Buddenbrook-ház* íróját... Mily jellemző volt rá ez a gyermeki elragadtatás! Mindig nagyon szerettem Franz Werfelt, csodáltam benne a gyakran ihletett lírikust, és szívemben mindenkor nagyra becsültem érdekes elbeszélő műveit, bár néha hiányát érezzük bennük a művészi önfegyelemnek. Elgondolkoztatott az az intellektuálisan nem egészen tiszta játék, amelyet a *Bernadette*-ben űz a csodával, azonban sohasem tudtam rossz néven venni naiv és bő tehetségű művészegyéniségétől egyre jobban kifejlődő misztikus hajlamait (művészegyéniségéből szerintem jobb lenne noha az egyre jobban akkor sem indokolt a kifejlődés előtt) kacérkodását Rómával, jámbor gyengéjét az egyházi-vatikáni dolgok iránt, legfeljebb azokban a szerencsétlen pillanatokban, amikor mindez agresszív, polemizáló módon tolatkodott előtérbe. Alapjában véve operaházi művészegyéniség volt, s időnként valóban olyan, akárcsak egy operaénekes (valaha az szeretett volna lenni [ezt viszont most TM mondja, nem én]) no és, természetesen, egyúttal olyan is, mint valami katolikus pap. A katolizálás kísértésének mindenkor állhatatosan, azzal a megokolással állt ellen, hogy nem volna illendő a zsidók mártíromsága idején tagadnia meg zsidó voltát. (Rossz érv, hiszen Ő is zsidó volt: reflexeink gyógyíthatatlanok. A zsidók egy része Messiásnak fogadja el Őt, a másik nem. Most melyik rész tagadja itt meg

melyiket? János végeláthatatlanul ostorozott szegény Antall doktor keresztény Magyarországot akartam lókuszáért. Szakadékba zuhantak a hidak talán, de én még reménykedem.) Mikor második szívrohamából “ajjal-bajjal” még egyszer talpra állt, hogy Santa Barbarában, többnyire magányosan (no de hát merre tekergett Alma?) befejezze utópisztikus regényét, e különös, bizonyos értelemben posztumusz művet, alkalman nyílt megismertetni készülő *Faustus*-om egyes részleteivel, s öröömre szolgált, milyen feszült figyelmet szentel neki. Alma Mahlerral Romanownál vacsoráztunk, s csak aztán kerestük fel, mert ő eközben odahaza étkezett házi orvosával. A diványon fekve hallgatta meg regényem három első fejezetét, és soha sem fogom elfelejteni, milyen nagy hatással volt rá, vagy inkább így kellene mondanom: milyen sejtelmes nyugtalansággal töltötte el Adrian nevetése, amelyben szemmel láthatóan azonnal valami kísérteties, valami vallásosan démonit érzett, s folyton tudakozódott utána.

Sch100

2005. július 23-án Schiff András Yuuko Shiokowa és Perényi Miklós játszotta estelente az Esz-dúr triót aki a szerzőt most bátorodna megkérdeni, annak én hosszú jövődőt nem jósolhatandok. Velem kapcsolatban. Az életet mi mostan nem fogjuk ilyen egykönnyen abbahagyandani. Ha egyszer már a biztos folytatásra rátalálhattunk volna és most itt minden olyan egyszerű és a hangok feltartóztathatatlanul jönnek utánunk őket én sohasem bátorodhatnám minősíteni a hangok feltartóztathatatlanul jönnek utánunk mint az utódaink ez a dolguk nyugalmat mi csakis ennen végünkben lelhetünk nadetekicsiszolgám nem tudnám megmondani neked a te nyugalmadat itt és most mi mihonnan is méríthetnénk. Anyánk nyelvébe kellene most alámerülni. Schubert ezekkel a földi apróságokkal sohasem törődött. Ne sirassuk testvérünket mert ő már a mennyben jár. Viszont ezeket a számokat abszolút nem értem, itt száz, ott meg kilencszázhatvan, kicsi szolgám, te érted, hogyan lehet ez? Bartók Dittával Mozart kézzongorás nemtudommijét játszotta pesti búcsuhangversenyén. Ebben szerintem a Marseilles vezérmotívuma dominál. Meg kellene tudnunk azt, miért van ez így.

Csegöldön két istetiszteleti hely állott lényegiben a falu közepiben. Én a kezdetektől eleve el nem ítéhető módon a nagyobbik hívéül szegődtem. Ottan a Gógó terjengőszött hosszan, az a vérnősző barom. Na de mostan édes testvéreim meg nem mondhatom tinektek honnan fakadhatott eme társítás. Csernus Tibor képeit néztük tegnapon. Hiperrealizmusába volt kénytelen ez a szegény bácsi beleburkolózni

csakis azért hogy megvédje magát a fagyhaláltól. És annyi mástól ami még reánk leselkedik. Attila Mihály és Bálint édes testvéreink elmondták már mindazt tinek tek amit mi a túlvilágról várhatónak képzelünk. Egy hamvábahűllött édes dal lam emitt egy feltörekvő atrocitás amott que sai quae see nemlétezõ nyelveken fogalmazok csakis azért hogy meggyõzõbbnek hassék ki kérdezett minket arról, hogy mi a véleményünk a világról és ki bátorkodna odafigyelni arra Csernus Tibor kellõ tiszteletet adott a hamvadó cigerattavégnek önpusztító mákonyaink mostan éppen mint mindigis e földi létben változóban vannak. Ki kérdez, ki válaszol. Ölembehanyatlón még láthattam tétova mosolyodat. Csegöldön. No de ki is lehetett ez a Bálint? Balassi? Nade mitis keresõ ott a Mihály után? Kicsi szolgám a bajok itten mostanra már reménytelenül feltorlódtak. Rád hagyom õket.

N.N. bolyongásai

Kormos István 1972

Ülvén vagy állván egy viking-
csónakban, szál magamban általában,
repülõ halak, fókák, delfinek
seregeltek a tengeren utánam.

Szél kénye szerint pattogott
ingbõl feszített vitorlám; a só
elvált a vízcseppektõl s csillagom lett,
anyajegyves mellemen viritó.

Mondom, repülõ halak, fókák,
delfinek jöttek, de képletesen,
minthogy a viking csónak is
sosemvolt vizen imbolygott velem.

Még hogy imbolygott! eresztékei
sírása kitett-csecsemõ-sírás,
bokáig vízben, persze csak mezítláb,
míg jégfarkas, köd-kutya tiriráz.

Esküvõzene cincogott
egy kék szigetrõl valahonnan,

gondoltam, lesznek arra lányok,
akikkel olthatom a szomjam.

Lehúnyt szempilláim alatt
combok erdeje verdesett,
kívántam nyakra, halántékra
comberdőből keresztetek.

Ölük kútjából ihatok,
s más ilyen hülyeséget hittem –
Mért volt e veszett szomjúság,
uram Isten!

Nem volt ott esküvőzene,
pap nélkül nagymamát temették:
valahai Ujj Máriát,
koporsóján száradó festék.

tehát itt és most: a száradó ing környéke kicsit sántít, mesterem ha megengedi nekem, egyszer majd ezt a gyűrődést is elsimítom. Nem tudom, a virító mért kettősen rövid, meglehet, mesterem ezt is nálam jobban tudja. Csörgő Mikinek lányait Adriának és Lillának nevezték csak remélhetem a keresztségben. Anna mostanra már keményen egybe volt csomagolva; a két unoka szabadon élte életét: már csakis azt élhették ami nekik adatott, ami mostanra már maradhatott. Varázslatos év volt az is. Anyám anyja meghalt még a szüleim házassága előtt apám anyja Berner Mária 1950-ben halt meg, emlékeim szerint akkor még Csegöldön éltünk; tehát itt és most: le kellett nekem élnem egész életemet ahhoz, hogy elviseljem nagyapáim halálát? Kicsi szolgálja be a karakterek soraiba és mondd meg nekem, melyikük is halhatott meg hamarébb?

12 Napholcz József (1876 III 5-1958 I 27)

31 Hurin Gyula (1882 IX 10-1959 IV 13)

Nodehát ezeket a varázslatos számokat még most sem tudom megemészteni. Ezek szerint 57 decemberében még láttam apám apját Majtényban??!

menjünk hát vissza oda
és nézzük meg mit is találhatunk
Böksi néném bocskorát
érkezésünk pillanatában a falra

felvágta
csisszengethetünk mostan
térben és időben
előre és hátra
tűzhelyén az olaj
lángot kapott
de hál Istennek nem csapott
át Bözsi néném hajába
és még el sem meséltem tinektek
hogyan ott és akkor
Verus néném Kolozsvárra vitt el
nézegettük a tört házakat ottan
töretlen hittel
menjünk vissza hát
akkor és oda ahol voltunk egykor
emlékeim szerint
mi a tiszta szobában aludtunk
emiatt el sem tudom képzelni én
hol is búhatott ott meg nagyapám
de nem kételkedem
semmiben
Bözsi néném szerint
ránk már csupa jó dolog
vár mostantól kezdve ezután
habár nem tudnám megmondani
térben és időben merre is
lenne a korlátlan boldogságnak
ilyen helye
csakis minden fele. –

Moewus

2008. január 15-én James D. Watson *Avoid boring people, Lessons from a life in science* (Oxford University Press, 2007) olvastam hazafelé a metrón. Az 53-ik oldalon ezt találtam. Particularly influential in my intellectual development was the long paper I wrote at Tracy Sonneborn's suggestion on the German biochemical

geneticist Franz Moewus's controversial experiments using the green algae *Chlamydomonas*. A recent course on scientific German let me read his original papers, including some published during the war and not generally known. Though Moewus's veracity had been challenged on the basis of results that seemed statistically too perfect, Sonneborn was intuitively persuaded by Moewus's elegant demonstration of how genes control enzymatic reactions. Believing I had found new ways to interpret his data, I, like Sonneborn, also wanted to believe in Moewus's results. Afterward, Tracy incorporated part of my term paper analysis in a long review of Moewus's work, but to our mutual dismay Moewus was found several years later to have faked his data. It was not a pleasant outcome, but if nothing else it was a valuable lesson about the dangers of wishful thinking in research, one better learned poring over someone else's work rather than one's own. Mindezen felbuzdulva beraktam Franz Moewust a tárgymutatómba.

Az Astoria szelleme

itt születik meg (arcodon szél csókja) előttetek
nadeami ezután jön azt már valóban ki kellene törölni

Örök időket mérnek itten most az órák. What goes up it must go down összekevertem Ella Fitzgeraldot egyidejűleg Liza Minnellivel és Greta Garbóval. És annyi mással még. Dezdemónával. A pillanat amikor megfojtottam őt semmihez sem hasonlítható. Wagner nem tudhatta ezt a szerelmi kettősben már benne van foglaltatva a féltékenység paroxizmusa és a rajta végre győzelmeskedő aktivitás döbbserege. Anyukám mondta nekem, írjam össze egy füzetbe olvasmányaimnak azokat a részleteit, amiket szeretnék, de nem vagyok képes megjegyezni. Írhatnék persze zenét is. Festhetnék is de legjobban táncolni szeretek. És természetesen emlékezem a repülés boldogságára mint mindenki más. 2007. június 20-án újra hallom Ella Fitzgeraldot arról énekelni, hogy ami egyszer jó volt nekem, az előbb vagy utóbb meg fog ártani. Itt vagy ott, el nem dönthetem itt és most. Ha te oda egyszer átjuthatol hogy mondhatom meg neked hogy te éppen hol vagyol is. Fel és le járnak az angyalok ebben a szövedékben állandóan. És még sohasem meséltem el neked, hogy ez az egész hogyan is van. A Jézus énekem nem idegen: Jézusba költői módon bele tudom élni magamat. Személye némelyeket ma is lenyűgöz, másoknak mélyen ellenszenves; én mindezzel nem törődöm, mondtam magamnak, a Költői Génuszt nézem benne – mint írta Blake – aki sokféleképpen értelmezhető. Igen, Blake felé, Rembrandt felé, Mozart felé – mert *egyszeriségében* önmagában véve is *egyetememes*. (Na most itt a baj: nem tudom ilyenkor hova kell a pontot tenni, a

kurzivaláson belülre avagy kívülre? Persze tehetnénk ide is meg oda is egyfajta kvantumbizonytalanságba. Hagyjuk ott ahol van. Viszont nem tudjuk, az hol van. Ezért sajnos sosem fogjuk megtalálni. Ahogyan azt sem fogjuk tudni mostmár sohasem itt éppen ki beszél[t].) Értelmezzük át, igen, és mindig antidogmatikusan, mit tudom én, mint Don Quijotét, Don Giovannit. 14 évesen meg akartam verni nagyobbik bátyámat. Ha még elég sokáig élek egyszer talán eszembe jut az is, mivel bosszantott fel ennyire. De ő kitért a dolog elől. Kosztolányi Hamletnek adja ezt a rangot, nem tudom, Neki adta-e már valaki. Persze a testvérem más. Hofstadter szerint minden nyelvben másként kell arra rákérdezni milyenfajta testvéreid is vannak neked. Mert hát milyenfajták lehetnének. Jók meg rosszak. Jobb ha tőlem tudod, a rosszak is jók és a jók is rosszak. Mert ezt a nevet, Uram, Üdvözítőm nevét, a te Fiad nevét, könnyörülő jóságodból zsenge szívem az anyatejjel szívta magába és mélyen rejtve őrizte. Amiből ez a név hiányzott, akármilyen irodalmi értékű, gondos és igaz volt is egyébként, nem tudott engem egészen lekötni. Fény tör át a lombok közén. Ez a fénytörés lenne a legfontosabb? A hullámokon? Hát igen, nem tudom miféle hullámokról beszélünk mostan éppen. De nagyobb baj az, hogy nem tudom, hogyan lehetne innen a legutolsó szót odacsempészni a könyvem elejére. De az biztos kicsi szolgálom hogy most már mindig téged látlak mert belülről lebbensz szememre.

In your arms

In your arms
 I feel myself
 deliciously
 while you
 I hope at least
 can find some comfort
 in my arms
 notwithstanding
 the scavenger dreams that
 I am engulfed with
 at home alone
 without you who are
 for the sake of the ultimate
 eternity

engraved in
 an entirely differently
 crystallized matter
 harder than anything
 and what is more
 you have all the keys
 for me to go
 into that good night
 in an appropriately gentle way
 please do your job now

Jancsi

2007 nyarán megmutatta nekem Radnóti Két karodban című versére adott fordítását amelynek megvitatása nem volt könnyű nekünk, de túléltek. Egy ideje már csak a születésnapjainkkor írunk levelet egymásnak, tavaly Jancsi elküldte nekem a következő szöveget.

In nomine

Köveket raktam valami pók
 mászkált rajtuk bebújt az üregekbe
 majd újra előjött a napon
 a többiek ültek az út szélén
 egy-egy kőrakáson
 ó boldog élet nem térsz
 már sohasem vissza
 süti a nap a piros autót
 süti a nap a havas házakat
 sok fa van az ablakom előtt
 sok fa van a házak között
 süti a nap a fákat
 Kató halott Buba halott
 a Mátra a Föld másik végén
 ülök szobámban dolgozom
 csend van csak a kocsik morognak messze
 míg rajzolgattam emlékeimet a kellő feltételek között

jutott eszembe a pók
 szent folyamatosság legyen a te neved áldott
 a te nevedben jelennek meg éjjelente
 mostanában előttem a legfantasztikusabb álmok
 nem tehetek mást megpróbálom összekötni
 ami elszakadt
 lehajlok a porban keresek valamit
 pedig
 nem lehet már összekötni sohasem azt
 ami elszakadt
 in nomine Katalin et Alfréd
 Kingston, 1973. február 21

Egy ideje már nem fejezek be szövegeket. A befejezetlenségnél csak a lefejezetlenség jobb. Jancsinak én boldogan írtam arról, hogy nagy öröm nekem az, hogy végre megtanult verseket írni mert azt hittem, ezt a verset ő írta és a dátum félrevezetés. Eltelt egy kicsiny idő mire megláttam tévedésem. Aztán már annak a délutánnak a felidézése aránylag könnyen ment, amikor ezt a verset megírtam. Kató siratómat még 1969-ben elküldtem Jancsinak akit az az élete lehető legrosszabb pillanatában ért el ezért aztán elküldte első feleségének aki valamikor 1977 táján adta vissza nekem kelenföldi lakásában amely engem keresztapám budai lakására emlékeztetett. Amikor a várban sétálsz, nyugatra a meredélyek visszariaszthatnak. Arrafelé én már nem is járok. Mert riasztanak a mélyek és riasztanak a végleges eltávolodások. Tudom én azt jól, hogy én szokva vagyok az elváláshoz már csak azért is mert erről nemrég a Moszkva-téren vetettem papírra sorokat. Kicsi szolga aki itt a folytatásban átvette Chick szerepét kérlek szépen tedd a végső helyére ezt is. Túlhan vélem átellenben éppen pór menyecske jött korsó kezében. Na de hát hová is keveredhetett volna mára már az a korsó a drága jó vízzel amelyet az a drága jó menyecske ebbe a korsóba belemerített mert mostanra már minden a kinyomozhatatlan messzeségekbe tűnt. Lacinak van verse arról hogy aki itt most a lovát rugatja, az az apja fia. Szerintem a nagyobbik, de nem zárhatom ki annak a lehetőségét, hogy ez a fiú a kisebbik netán a legkisebbik. Meg nem mondhatom, József hányadik gyermeke volt Jákobnak, nem zárhatom ki annak a lehetőségét sem, hogy az utolsó előtti. De ez itt és most semmin sem változtathat. Túlhan vélem pór menyecske éppen jött és a korsó mit ad Isten éppen a végsőre várva ott volt a kezében. Na de itt és most egybesereglendő zászlóimat előtted kedves

bátyám a teremtő földig (melynek azért ne feledjük testvéreim apánk volt orvosa [apánk persze nem hitt az ideákban látván azt, hogy amikor békén hagyták anyánk minémű szerinte felesleges tevékenységekbe merítette magát alá éppen akkor azt mondta neki, hogy ez tiszta improduktív munka]). Félek attól én, drága jó nálam kicsinyleg hamarabb megszületett testvéreim, hogy a mi családjunkban apánk a tények oldalára keveredett és anyánk cövekelte le magát Plátó ideái mellé. Nekünk nem kell választanunk szerencsére. Nem is ez a mi feladatunk. Mert mibennünk alapvetően összekeveredett a Kárpát-medencének ez a két nagy vize: a szőke Tisza és a kék Duna. Milyen volt szőkesége én most nem tudhatom elmondani már de azt tudom, hogy ha dús kalászban jó a sárguló nyár én ha lehet a nyugati végektől kicsinyleg keletre megyek. Mint a pisztrángok, szemben az örök elmúlással amíg az vagyok aki az vagyok aki vagyok. Van ebben a második Kató versben valami ami engem Cavaradossi áriájára emlékeztet. És az álmok textúrája láthatod kicsi szolgál 35 év alatt nem változott. Kingstonban Alfred utcában laktam, ez adta a vers címét. Mostanában már köröttem minden gömbölyű. Hogy is mondjam el én ezt neked, hogy ne keverjem bele a szövegembe sem a pór menyecskét sem Petőfi Sándort sem semmilyen más eltévelyedésünket. Kettőt előre hátrá hátrá hátrá előre kettőt a seholba eltévelyedéseinkről kellene egyszer már vitát nyitni. Nohát ez gömbölyű. Innen tovább kicsi szolgál minden lépés a te felelősséged. 2008. július 16-án Jancsi átigazította a Radnóti fordításomat.

Belé-

szerkesztem könyvem folytatásába Várady Szabolcs versét:

Villanella

A szélirány szerinted kedvező?
 A szélirány nem érdekes szerintem.
 Zsugorodik a zsugori idő.

Meg nem mondhatnám Neked Kicsi Szolga, miért is jut nekem erről pont Gerőfi Judit az eszembe. Ott van Balázs könyve persze persze. De még sohasem meséltem el titektek atyám kedves fiai azt az ebédet amelyet egykoron nekünk valóságosan Jutka adott amikor is Bandival dolgozván éppen arra jártunk ahol Neki volt otthona. Szokásom szerint éppen mélységesen ki voltam fogyva önmagamból, de már napok óta azt mondtam magamban, megyünk Jutkához és akkor majd ottan minden rendbejön. Belépve a lakásba ahol már egyszer voltam a rossz étel levegője

csapott meg először. Bandi és Jutka között emiatt volt némi szavak váltása. Én szegény valóm nem is tudtam hová dugni. Ahol az istenek veszekszenek ottan csakis a bölcs képes elbújni. Van a Balázs könyvében valami, ami egybecseng a zsuguri idővel. Mily kicsiny a világ ha már Te sem férsz el benne, ez a lényeg.

Úgy képzeled, van benned még erő?

egyáltalán nem képelem: minden maradék erőm a legváratlanabb pillanatban is képes elhagyni a legaprócska miccenésre. Rahmanyínov negyedik zongoraversenyét hallgatom a szerzővel és (mit ad Isten) Ormándy Jenővel,

Legalábbis jó lenne benne hinnem.

A szélirány szerintem kedvező.

Ha majd idézik, tudják még: ez ő?

Chopin dallamait még tanulnom kell. Szinte mindent szétfeszítő a számomra (szélirány?) melódiája.

Fordul olyan bizonytalanra minden.

Zsugorodi a zsugori idő

Kicsi szolgál, el ne meséld most nekem a zsugori bank teljes és hitelesnek sohasem el nem mondható történelmét. Feltehetőleg ezt a verset Szabolcs testvérünk 1985-ben írta. Most meg nem mondhatom, hol is hagytam a versének értelmezését abba. Jutka avagy Gerőfi, na de hát hol buggyan bele ebbe a szekvenciába Sirok vára?

A huzattól, szemed hogy nedvező?

Ajtón, ablakon átfúj, zúgva kinn, benn
a szél. Irány? Szerinte kedvező.

S ha nem lesz többé hosszú ó meg ő?

Előbb-utóbb amúgy se, még rövid sem!

Zsugorodik a zsugori idő.

Kívül tágasabb. Belül csak a bő!

De merre mégis? Se gatyám, se ingem.

A szélirány szerinted kedvező?

Zsugorodik a zsugori idő.

Ebben a versben két egymásra rímelő egymásnak feszülő állítás párviadala zajlik. Vetekszünk egymással, hol úgy hogy én vagyok ő, hol úgy, hogy ő vagy te, hol úgy hogy mondd meg nekem barátom, neked mit mond a naplemente. Volt még idő bőségesen a végtelennyi időben amikor ezeket a dallamokat kristálytisztán hallhattuk. Volt még idő. Zsugorodik a tolvaj idő. Kalmár szelek jönnek a szomszéd mezőkről és minket megölnek elkerülhetetlenül. Azt képzem Pusztafalu fölött van Tolvaj-tető ámde Hargita és Gyímes között van a Tolvajos-tető. Gyímes helyett talán Gyergyót kellett volna mondanom. Baláznál kezdetben köves az idő aztán bejő a képbe második magzatát váró anyja. Aki ő. Jutkáról az utolsó képen (jaj mennyit őrzök róla még csak nem is kicsomagolva [a válás után vitt le engem Zamárdiba egy koccanás nélkül mert hát védő szárnyainkat volt elegendő erőnk egymás fölé kivetni {csakhát aztán a kapuban kipukkant a leghátsó gumi (csakhát aztán kiderült hogy a hátunkat már nem vagyunk képesek egymásnak vetni [életerő])}]}) tör elő a részlegesen elrendezett háttér előtt a kép persze pillanatnyi megállunk mozdulatlan bennünk piramisok nyugalma (és egy gyermek) ül kosztümünk tökéletes, frizuránk is, balról jobbra jobbról balra fekete fehérben függőlegesen a dolgokban azoknak végső nyugalma van. Lábunk előtt feltornyozva egy címerekkel diszített bőrönd. Arra valami kis bevásárló szatyrot reá helyeztünk. Két kezünk markolata kardvívónyi. Így jutunk el a csillagokba és ennyi marad belőlünk annak utána ha már mirajtunk a köves idő átalgyalogolt. Egyszer hol volt hol nem volt volt egyszer egy május elseje. De máris összekeverem a legfontosabb dolgokat: egyszer Zemplénbe mentünk egyszer a Balatonra. A Balaton mentén adtunk elő miközben Lili néni rólam az összes készpénzemet legombolta. Ez 1969: megszületett az Elefánt – legalábbis ezt én így képzem. Talán pénteken adtunk elő Jutkával úgy, hogy én valamilyen padmalyban elültem. Kezemben a mutogató bottal. Akkor még csak foncsorozott üvegen át láttuk azt a válást. Szombaton reggel Kati megjött tökéletesen üres pénztárcával. Este Fucsiktól nem kaptunk vacsorát ezért valahol a közelben felértük tartalékainkat. Reggel mint egy vidám tündér mentem Jutkával vásárolni azt képzelvén hogy amit én megveszek azt ő kifizeti. Tudhatjátok testvéreim be lettünk a sor végibe állítva ottan az lett volna a dolgunk, hogy amit a köves idő minékünk megbocsájt, azt kidobjuk a hajónkból. Vigyoroghattok sárkánypofák, mi nem adtuk alább. A semminél. Tudhatod jól Kicsi Szolga én az összes szellemeket meghajolva köszönténén hogyha Jutka itten és mostan előttem megjelenne. Baj van az idővel mondanám Neki és Ő ezt egy aprócska mozdulattal megoldaná. Jaj. Valamelyik éjszaka megjelent újra az

álmomban Diotima. Dolgoztam az irodámban, ebéd előtt éppen az ablak előtt hevertem és egy könyvet olvastam. Váratlanul lépett be a szobába, hatalmas kalapja volt, támadhatatlanul fiatal. Nem kérte számon, amit a könyvemben írtam. Korai volt még ebédelni, mentünk egymás mellett át a városon. Eleven emléke sajnos máris halványodik. Alakja belevész az őszi ködbe színeivel együtt. Még csak negyed öt, de már tökéletes a sötétség odakünn, igaz a szobából nézve. A következő fejezet eleje megint a Krónikából származik.

Fried Ervin gömbje

2008. szeptember másodikán, kedden délután négy órára mentem Fried Ervinhez vendégségbe. Májusban a kozmikus csoportomban Poincarè négydimenziós dodekaéderéről beszélgettünk mint az Univerzum lehetséges modelljéről, ennek híre Ervinhez is eljutott. Látszólag erről akart velem beszélni Ervin, de valójában azért hívott magához, hogy átadja Rubik-kockás titkát. Azóta többnyire ezzel foglalkozom. Munkám során találkoztam egy Hungarian Globe nevű konstrukcióval és ezzel kapcsolatban beszéltem Keszával. Sokmindent megtudtam Szigyuról. Világos volt előttem, hogy Ervin gömbjét csakis Gyuszi alkothatja meg. Jó sógorommal múlt kedden jártunk Gyuszinál (ma: 2008. október 9. csütörtök [a folyamatos írás alapvető baja az, hogy közben múlik az idő {pocsék volt a folyamatos írásom ezért az 1951 körüli pedagógia tudomány arra kényszerített hogy individuálisan vessem a papírra betüimet (a pedagógiával az az alapvető baj, hogy elmélete sohasem találkozhat a gyakorlatával [mert a generációk láncolatában nevelők és neveltek viszonya gyorsabban változik annál, hogy a változásokból fakadó kilengéseket kompenzálni tudhatnánk]}})) akkor ott minden világos volt. Ma viszont beszéltem Mérő Lacival, és horizontunkat elfedték a sötét felhők. Nincs mese, kapcsolatba kell lépnem Tom Kremerrel, aki a világ legnagyobb játékgyárosa. Rubik Ernő már nem tulajdonos, és nagyon nehéz vele kapcsolatot kialakítani. Mondta Mérő Laci. Gyuszi viszont azt mondta, hogy Lovas tanár úr két hónapja meghalt. Egy hete nálunk volt Laci bátyám, most úgy emlékezem, ezt ő is tudta. Talán már akkor is tudta, amikor ezen év augusztus 22-én fölmentünk a Király-kúthoz, útközben meglehet Laci bátyám elmesélte, hogy a néger gyermek nagyapja meghalt. Gyuszi azt is tudja, merrefelé is csázkál ez a keverék. Mindenre nincsenek szavaink. Ebből legyen itt elég. Két pont kering egyetlenegy pont körül. Na de azt sohasem érhetik el. Ez itten a dolgok legbelső magva. Most pedig elméselen Neked Kicsi Szolga, milyen is az eredeti konstrukció. Simonovits Miki szerint ezekről a dolgokról nem volna szabad ábra nélkül beszélni. Na de neki fogalma sincs a mottónkról.

Vegyünk egy kockát, és vágjuk az éleit három egyenlő részre a lapokkal párhuzamos síkokkal. 27 kicsi kockát kapunk, az angolban ezek neve Rubik, cube és puby keveredéseként cuby, többes számban cubies, nem tudom van-e magyar nevük, nevezzük őket cukroknak. Négyféle cukor van: a legbelső, ezt rögtön megeszszük, a sarkok, ezekre majd befelé újabb kicsi sarkok nőnek amelyek feleakkorák mint a cukrok, de még nem tudjuk, hogyan illeszkednek egymáshoz. Nyolc sarka van egy kockának és hat lapja, a lapok közepén ülő cukrokat kettévágjuk azzal a lappal párhuzamos síkkal, amelyen ülnek, és a belső felületet megeszszük. A negyedik típus az eredeti kocka éleinek a felezője, ezekre lapátokat teszünk, de azok konstruálása még messze van.

A lapokkal párhuzamos síkok rétegekre vágják az eredeti kockát. Két réteg szélső, ezekben 4 sarok, 4 élközép és egy lapközép cukor van, a belső rétegben 4 élközép, 4 lapközép van, és itt volt a legbelső cukor. Távolítsuk el az egyik szélső réteget, marad két réteg benne 17 cukor. Helyezzük a két réteget úgy asztalunkra, hogy a visszamaradó szélső réteg feküdjön az asztalra, ekkor a középső réteg kerül felülre. Felülnézetben 3×3 rajzolatú négyzethálót látunk. Rajzoljuk meg azt a kört, amelynek a centruma a középső négyzet centruma, és átmegegy a lapközép négyzetek centrumain. Ennek a sugara egyenlő a cukrok élével. Ha már kettévágtuk a lapközepeket, ez a kör érinti azokat, vizint belemetsz a saroknégyzetekbe. Ez a kör az asztal síkjára merőleges henger felülete, messünk ezzel a hengerrel a középső réteg sarkán ülő élközép cukrokba. Vágjuk három részre a középső négyzetet az oldalaival párhuzamos vonalakkal. Vonalaink kicsi keresztet formáznak, hosszabbítsuk meg őket a kettévágott lapközepekig. A keresztteken kívül négy saroknégyzet marad: ezek a lapközepekhez csatolt lapocskák vetületei. Most a lapocskák hiányzó határai vízszintesek, távolságuk a cukor élének fele és a cukor vízszintes felezősíkjára szimmetrikusan helyezkednek el. Afféle kis kampók, amelyekkel az élközepek a lapközepek alatti szabad helybe kapaszkodnak. De most vetületben kitölteni látszanak a rendelkezésükre álló térrészt.

Van tehát az ábránknak egy nagy négyzet pereme, abban négy sarokbástya amelyekbe belülről egy kör harap. A körben egy kereszt áll, szárai a körön kicsit túlnyúlva a saroknégyzetek összekötő félnégyzetekig futnak, azokkal T betűt formázva. Ez a világ felosztása az eredeti kocka centrumán átmenő vízszintes síkban. A négy sarok a lapokkal együtt az élközép kockák végleges alapjának vetülte. A kereszt szárai a valóságban hengerek, azok mentén a kettévágott lapközepek elforgathatóak. Ha teljesen szétszedjük a Rubik kockát egy térkereszt marad,

amelyen ott ül a hat kettévágott lapközép örizvén a lapok színét.

A sarkokhoz kicsinyített másukat úgy csatoljuk, hogy azok fele benne üljön az eredeti cukrokban. De ezekbe a pici darabokba is bele kell metszenünk a hengerekkel hogy a szabad forgathatóságot biztosítsuk. Most már láthatod Kicsi Szolga, hogy ez miért nem tetszett Ervincinek. Nézzük, ő mit javasol.

Előszó Egy darabig úgy fogom szervezni a munkát, hogy miután Ervin eredeti szövegében már minden hibát kijavítottam, azt változatlanul hagyom és az új fejleményeket önálló írások tartalmazzák. Ez a terjesztést is megkönnyíti. Most a fizikai megvalósításról fogok beszélni, nem használom Ervin méretezését, és a betűzést is csak kis mértékben veszem át.

Kúpszoknyák Legyen a gömb sugara egységnyi, de tartsuk úgy a gömböt mint eddig, földgömbnek képzelve. Kicsit másképp veszem kézbe a gömböt, mint Ervin: legyen C az Északi-sark, C' a Déli, ekkor a c kör az Egyenlítő. Legyen A az Egyenlítő nulla hosszúságú pontja, B a 90^0 -os, A' a 180^0 -os, B' a 270^0 -os. Legyen a koordináta-rendszer origója a gömb O középpontja, x, y, z tengelyei pedig az OA, OB, OC félegyenesek. Tekintsük azt a kúpot, amelynek csúcsa az Északi-sark, és alkotói ezt a pontot az egyenlítő pontjaival kötik össze. Legyen

$$1 < R < R_{max} = \sqrt{3}(1 + \sqrt{2})$$

és nevezzük az eredeti egységsugarú gömböt *alap* gömbnek, a vele koncentrikus, R sugarú gömböt *nagy* gömbnek. Vegyük a kúp palástján a két gömb közé eső részét és nevezzük azt *szoknyának*. Ez a szoknya kettévágja a két gömb közti gömbhéjat úgy, hogy a két sarkot összekötő függőleges tengely körül egymáshoz viszonyítva el lehet forgatni a darabokat. Nevezzük a kisebbik darabot *magnak*, a nagyobbik darabot *kucsmának*.

Árkok Tükrözzük a szoknyát az Egyenlítő síkjára. Az új szoknya kettévágja kucsmát, az új darabok közül az egyik egybevágó a maggal, a másik egy *árok*, amely körbefut az Egyenlítő körül. Tegyük hasonló árkokat az a, b körökre, ezek az A, A' csúcsú b-n átmenő illetve B, B' csúcsú, a-n átmenő kúpok palástjának a két gömb közé eső részei. Az eredeti szoknya egyenlete:

$$x^2 + y^2 = (z - 1)^2, \quad 1 < x^2 + y^2 + z^2 < R^2,$$

a B csúcsú szoknyáé

$$x^2 + z^2 = (y - 1)^2, \quad 1 < x^2 + y^2 + z^2 < R^2.$$

A két szoknya metszésvonala benne van az $y = z$ síkban, és az egyenlete

$$x^2 = 1 - 2y, \quad y = z, \quad 1 < x^2 + y^2 + z^2 < R^2,$$

ami egy parabola két darabja: az egyik A és az $A_{B'C'}$ pontok között fut, ahol az utóbbi koordinátái

$$\sqrt{1 + 2\Delta}, -\Delta, -\Delta \quad \text{ahol} \quad \Delta = 0.5(\sqrt{2R^2 - 1} - 1),$$

a másik ennek a BC síkra vonatkozó tükörképe.

Süvegek és küllők Ha ezeket a darabokat az Egyenlítő síkjára és az AC síkra tükrözzük megkapjuk az a, c körök feletti írkok metszésvonalait. A két írk metszete két *süveg*, amelyek a BC síkra szimmetrikusak. Hasonló süvegekben metszik egymást az a és b, valamint a b és c feletti írkok. Nevezzük az írkok süvegeken túli részeit *küllők*nek. Az írkok a két gömb közötti gömbhéjat hat süvegre, tizenkét küllőre és nyolc gömbi háromszög alapú részre vágják. Ha az A, B, C, A', B', C' pontokhoz elforgathatóan rögzítjük a süvegeket azok a többi részt nem engedik leesni az alap gömbről és ha egy-egy süveget forgatunk, az a hozzá csatlakozó négy küllőt is és az azok közti négy gömbi háromszög alapú részt is elforgatják. Ez a kilenc rész egy maggá áll össze. Emiatt a süvegek forgatása zökkenőmentes.

Lapkák A süvegek Ervin csúcslapkáinak, az írkok az éllapkáknak és a gömbi háromszög alapú részek a laplapkáknak felelnek meg. A szoknyák funkciója a szabad forgások biztosítása. A kezdetben mondott $R < R_{max}$ feltétel azt biztosítja, hogy a süvegek diszjunktak legyenek. Az, hogy a süvegek egyetlen ponton érintik az alapgömböt csak a forgathatóság megértéséig hasznos. A fizikai megvalósításhoz jobb egy $1 < r < R$ sugarú gömbre cserélni az alap gömböt. Most az $r=1.25$, $R=1.5$ értékek a legszimpatikusabbak. Szerintem a szemközti süvegeket rugalmasan lenne célszerű egymáshoz fűzni, és a szétszedést csak valami kinyitás-szerű lépés után kellene lehetővé tenni.

Gyártás Laikusként azt képzelem, magokat gyártani aránylag egyszerű, ha már vannak félgömbhéjaink. Maguknak az írkoknak a gyártása sem reménytelen: ezek gyűrűk. Elvileg erre nincs is szükség, hiszen ha egy magot szét tudunk vágni kilenc komponensére már mindenféle elemünk van, esetleg nem a kívánt számban. Azt képzelem, ha ügyesen fogjuk meg a magot ugyanaz a kúpos forgácsolás ami

egy félgömbhéjből magot farag a magot alkotórészeire vágja. Minden darab eredetileg benne volt egy magban: annak a centrumát kell egy pánttal rekonstruálni, és azt kell a forgástengelybe befogni.

Elküldtem ennek a szövegnek rövidített angol változtát a Mathematical Monthlynek, de hamar elutasították mondván, hogy jó szöveg, de náluk ennél jobbak jelennek meg. Majdnem sírva fakadtam, amikor a dolog szétesett a kezemben. Merthogy a küllőket nem tartják meg a süvegek. Még nem tudom, ez csak a választott r, R mellett van-e így a nem teljes egymásnakfeszítettség miatt, de más arányokkal nincsen kedvem kísérletezni. Teszünk átlátszó kör alakú sapkákat a zsámolyokra, azok majd lefogják a küllőket amelyek persze lefogják a háromszögeket.

2008. december 30-án este dolgozván gépemen várakoznom kellett annak lassúsága miatt ezért a Nap Kiadó In memoriam sorozatából az Orbán Ottó – Ostromgyűrűben című könyvét lapozgattam, abban is Vajda Miklós kötetzáró cikkét Szauder Ottóról. Addig is, amíg a könyv végére jutottam olvastam hideget és meleget. Bevallhatom, megvettem a teljes kétkötetes Orbán Ottót, talán még nem olvastam végig minden betűjét, de aránylag ismerem. Jó, ha tudod Kicsi Szolga, hogyan mérj fel egy embert az első pillanatban. Aztán persze ahogy az idő arra kényszerít változtathatsz rajta módjával. A fontos csak az, hogy sohasem tévedj azt megítélendőn, ki a barát és ki az ellenség. Ez talán így talányos. Most nem mondhatom meg világosabban. Mert az idő súlya folyamatosan növekedik. Hogyha volna egy rádiórom mindent letörölnék mihelyt leírom de hát nincs ezért rádiórom de te sem vagy már magam fekszem az ágyamom miközben Purcell szól a rádión. Semminek soha nincsen vége. Kitevesszük a sarkokat a külső gömbökre, még nem tudjuk, hogy erre-e avagy amarra. Life goes on. Mint a vakondok avagy a bonyolultságban egyszerűbbé formálódó lények írom ezt a szöveget itt összehasonlíthatatlanul kedvezőbb körülmények között, mint Miklós tette azt egykoron. Jó szövegszerkesztőm szerint

Radnóti Miklós 7, 70, 129, 175, 180-181, 209

na de én ezt így nem akarhatom. Ott van ő az első pillanatban és ott lesz ő ennek a szövegnek a legeslegvégén noha még nem tudhatom hogyan. A la recherche te times perdu majd a kicsi szolga ideírja Proust könyvének címét. Ez benne ül Miklós versének szövetében. Nem tehetek erről, és nem is változtathatom meg ezeket a dolgokat. Dallamok tolnak fel egy ilyen pillanatban még akkor is ha ez nem is a megfelelő pillanat. Dallamok amelyek árnyán messzeringatódhatsz testvér avagy amelyek odván lecsihadhatnál ha éppen lecsihadni támadhatna éppen kedved.

Remélem, hogy az jó.

2009. február 14-én kivettem az északi sarkot a külső gömbre. Kacérkodtam a gondolattal, hogy a négyzet-téglalap arány látószögben mérve lehetne-e aranymet-szés. Némi töprengés után lettek a szögek 36 és 54.

A farkok

2009. február 17: előadtam a Palcsi könyvismertetésén és meghallgattam Noga Alont Uhrin Béla oldalán akivel is hülyéskedvén annyira sikerült fölbosszantanunk legjobb tanítványomat, hogy megosztotta velünk a farkak örök rejtélyeit. Ezzel fölfegyverezve idemácsolom ezen írás releváns passzusát. Alma Mahler életét olvas-tam Françoise Giroud leiratában (kicsi szolgám, tudnod kell, a cének itt valahol legalul kicsi farka van, én most látok ilyet először (Danilo Kiš kalapja másutt van, fogalmam sincsen, hogyan is tehetném azt onnan teljesen lejjebb [na de kicsi szolgám, ezt hogyan kellenék itten mondanom {ugorj fiam, vedd a szótárat és keresd ki máris}] viszont remélem látod milyen bonyodalmak lesznek itten ha egyszer azt a farkat mégis odatesszük) részben azért, mert Thomas Mannál fel-bukkan, részben közvetlenül Lou-kutatásom miatt. Megint igaza lett Sankának, a problémák megoldják magukat. Éjszaka nagy hó esett, megnézem Vajda Lajos kiállítását. Hetek óta nem jut eszembe a harmadik neve. Megnéztem a kiállítást, de most nem tudok erről beszélni neked Kicsi Szolga. A bajok azzal kezdődtek, hogy eltévedtem a metró Deák-téri állomásának felszínén. Laci bátyám kandidátusi védeése után mentünk át itt a föld alatt csak úgy mint az emlék. Meg is büntettek minket érte. De ma (2009. február 20.) tudtam meg, hogy Koch Sándor meghalt ti-zenöt napja. Múlt csütörtökön hirtelen Budakeszin a tödőkórházban én persze dol-goztam valakivel akkor is. Megyünk vissza lassanként egy szobába ahol én először Koch Sándorral találkoztam. El nem tudom képzelni azt, mi is sodorhatott min-ket egybe ebbe a szobába. Egy biztos, emlékeim szerint voltak ott dodekaéderek is. Nem szeretném azt mondani Kicsi Szolga, hogy ma már tudjuk, hogy világunk alapja dodekaéder alakú. Viszont azok a vírusok amint azt könyvemben világosan megmondom ikozaéder alakúak voltak. Általában egyik csúcsuk kötődött a sejt membránjához, és ha más csúcs nem csatlakozott a kötéshez a vírus ott csapdába esett. Zsír vitt be a rendszerbe Koch doktor annak pálcika-szerű molekuláit a vírus úgy használta mint a majom a botot és bejutott a sejtbe. Matematikailag én akkor még nem tudtam urrá lenni a nehézségeken, de Rényi igen. Olyan szto-chasztikus differenciálegyenletet rittyentett a dologból hogy abban az ikozaéderek

teljesen észrevétlenül tűntek el az összes nehézségükkel egyetemben. Esik szét a világ mondja most éppen nekem Dalos Anna jó Bartókomon. Mostanában reggelente azzal gyötröm magamat, hogy elolvasom szerencsétlen hazámnak legpusztítóbb napilapját. Volt benne Vajda Lajosról oktatás. Most mondjam azt neked Kicsi Szolga, ezt is láttam előre? Hogyan kell eljátszani a Marosszéki táncokat? Nem tudom, elmeséltem-e már, hogy amikor már nem tudtam kitérni a tény elől, hogy hosszú időre elhagyom hazámat, órákig zokogtam csakiscsak amiatt, hogy nem mehetek fel a Prédikálószerékre egy darabig. Haláltánc vezet a teljes szétesésbe? Én nem gondolom. A rétegek a végtelenbe vesznek. Ziermann Margit ötletén dolgozom ezen a napon. Ott volt Margit az intézetben, amikor engem Rényi oda felvett. Én viszont nem voltam ott, amikor Margit meghalt. Leányainak apja 56 után börtönben ült. Bezzeg ő már mással lakott együtt. Amikor én beléptem az intézetbe lehetett-e tudni bármit is erről? Hogyan rakódott emlékeimre a lassan megvilágosodó igazság? Nem tudhatom. Ezen a napon tettem be Margitot a tárgymutatómba. Margit szerint Margit egy gimnáziumba járt Katóval. Sopronban? A sírnál, hol nemzet süllyed el? Vörösmarty Kölcsey Weöres te tőlem itten mostan már messzire elmehetsz. Margit aztán kiment az intézetből, a dinamikus faktoranalízis ötletét már az Országos Tervhivatalban dolgozta ki. Akkoriban ott volt már mellette Bánkövi Gyuri is. Könyvünk fogantatásának soha vissza nem térő pillanatát hat évre későbbre datáltam annak előszavában. Az eredeti hétfő volt, erre a kitalált napra nem emlékezhetem. De most legyen csönd, indul a valódi zene. Margit emlékére? Nekem biztosan. Vaspapucsos tündér volt, az biztos. Paul Shields talán még él, de félhetőleg nagyon beteg. Egyszer feljött Margithoz. Bonyolult oka van ennek, de ha elég sokáig élek egyszer talán még ezt is elmesélem. Szemben velünk menetelnek a Via Appián az őseinknek mutakozó szörnyek. Dőlnek szememből a könnyek. Bérelt kocsival jött oda akkor ez a Paul, ami lefagyott miközben én meglehetősen szerencsétlen módon szerettem volna meggyőzni Pault egy meglehetősen nyilvánvaló tényről. Élni jó. Aztán amikor az a bérelt autó az Istennek sem volt hajlandó elindulni lementem Margittal a pincébe és ami homokot ott találtunk azt mind Paul kocsija alá szórtuk miközben én megígértem Margitnak, hogy annak a szomszédnak, akit megloptunk pillanatokon belül pótolom a kárát. Papucsom ott veszett Margitnál Margit halála után, de ezzel nem takaródzhatom majd ama napon, amikor el kell számolnom avval, hová is tűnhetett Margit pincéjéből (szomszédjának pincéjéből [persze lehet ő is lopta {a menzán egy erdélyi öreg lány dobta ezt így rám egyszer életem meglehetősen nehéz szakán}] mit is lopott ez a

Margit akkor ottan és vajon kitől meg nem mondhatjuk]) az a homok. Veszem zsákomat és teletömöm homokkal. Zsákommal Margit pincéjéhez bandukolok. Ottan áll velem szemben Kató. Zsákom eldobván elmenekülök. Emlékeztetheti-e bárkit is Margitra az a kép, amit itt Margitról rajzolok? Nem tudhatom. Nyomomban a korok. Évtizedek tapossák egymás sarkát. Ezerkilecszázharmincban még voltak sanszaink. Negyvenben is ötvenben is. Margit élni akart, aztán kicsit később meghalt. Sajnos fájdalommal torzított a kép. Az ötlet ettől függetlenül lehet gyümölcsöző. És akkor majd Kicsi Szolga reámutahatsz, hogy ez Ő. Mert az ötlet végre kiteljesedő arcában megláthatod Margitot tündöklően fiatalnak. Árkokat ugrottak egykoron meg nem mondhaton mikor is és akkor Buba a soron következő lánynak derekát parasztosan elkapta. Csakis azért, hogy az a leány akkor ott és semnem későbbben ne eshessen be a szakadékba. Amelybe Kató után nem sokkal maga is belé esett. Fogódkodnunk kellett mindannyiunknak, hogy ne essünk utánuk. Pedig jobb lett volna. Döngetni a járható utat magunk előtt biztosan könnyebb lenne túlnan vélem átellenben éppen. Korsó kezében? És hol marad Miklós? Nem tudhatom.

Fekete hattyú

Ezt a könyvet Bakács Tibi adta a kezembe mondván, hogy majdnem olyan, mintha én írtam volna. Nem mondhatnám, mert hát hol maradnak a zárójelek, amelyek nélkül én már egy lépést sem merek tenni. Ez a szerző bácsi mindent túlságosan komolyan vesz, sajnos legjobban önmagát. Én sem őt sem magamat igazán komolyan nem bátorkodtam venni. Dolgok nemtudását csakis az terjesztheti, aki azokról mindenkinél többet tud. Jó kiadómnak mégis javasoltam a könyv kiadását, sajnos kiderült, a Gondolat megelőzött.

Aladár

Van Ottó testvérünknek egy verse arról, hogy a gondolat megelőzi a gyilkos golyót. Egyre aktuálisabb, noha mondám könyvemben, nem szerettem Kornis nem tudom hány essű Mihály utalását erre Ottó sírjánál. 2009. április 21-én (kedden) önsanyargató módon a Népszabóval kezdtem a napomat mint rendesen, így tudtam meg, hogy Aladár testvérem hétfőn reggel hosszan tartó betegség után meghalt. Pethő Berci a jövő héten szerdán éppen ottan tart nagy konferenciát, ahol engem Aladár testvérem végül nem vett emberszámba. Mert a számítógépeknek hála már mindenki ütögetheti a billentyűket noha sohasem tanult meg írni, mondta

ő. Berci metefóra konferenciáján mellette ültem, akkor még boldogan mutatta ceruzája csonkját, de már elfeledtem, honnan is ugorhattunk rá arra, hogy az lenne Aladár testvérem hightechje. Csak a helyzetelemző viccre emlékszem. Két magyar ballag a Mount Everest legmagasabb csúcsa felé. Az egyik jó magyar szokás szerint lezuhan a mélybe. A másik minden veszélyt magára vállalva kiáll a legmagasabb kőre lekiáltván

– vissza tudsz jönni?

mire a mélységes mély szakadék fenekéről lassan felénk gurul a válasz

– még le sem értem!!!

és még sok más bensőséges viccet elmesélt nekem ottan akkor Aladár testvérem. Durva dolgokat mond nekem az ötórás hírek, szaporodnak körzetünkben a bajok. Nekem viszont fáj a fogam: remélhetőleg ez visszaköt Aladár testvéremhez. Megyek temetésére. Marosvásárhelyi egyetemmel működik együtt a klinikám, PhD-s gyerekeket vizsgáztatván találkozhattam néhány emberrel onnan. Nehéz meghatározni egy jól meghatározott helyet, meg nem tudnám mondani nektek, merrefelé is találhatnátok meg Marosfőt. Az a dolgunk a világban, hogy valahol otthon legyünk benne mondta Ábel. Föltörekvően kapcsolódhatnak ehhez gondolataink vállalván a veszélyt is, hogy netán ezért minket valaki is hátra löne. Lőhetne. Meg kellene tudnom, mikor lesz a temetésed Aladár testvérem. Még az is megeshet velem, oda én a kellő pillanatban elügetek. Egy kicsike ceruzával a zsebemben. Adni nagyon nehéz. Leginkább a semmiből. Mit adtál Te nekem? Egy feltétel nélküli bizalmat. Cigánygyerek megállítja furgonját házunk előtt, átmegy a túlsó oldalra vizelni, aztán háborítatlanul visszajön és továbbhajt. Háboríthatatlanul gördül tovább a létezés Aladár testvérem, mondhatom neked. Találkoztál-e már Domokos testvérünkkel? Elképzelem én azt

– testvér

– testvér

– van baj

– semmi baj

– deháthiszen meghaltál

– meghaltál te is

– na de hát kinek is lehetett volna az baj

– mert mind meghalunk egy miccenésre

– no most itt ki meg is szólalhatott

- én vagyok a legifjabb csibe éppencsak hogy most meghaltam
- maradj veszteg testvér nem te vagy a legfontosabb porszeme ennek a földnek amely észrevehetetlen porszem marad az Univerzumban ha érte a kellő időben fel nem emeljük a hangunk
- az még mindig megmaradt neked
- nem tudom ki beszél
- nem tudom ki vagy

Kati az orvosához menvén a Bartókon meghallja Beethoven panaszkodását. Reámgondolván Schubertre tippel. Mit tehetek én itt és most teérted Aladár testvérem. Ötven napot tarthatok, ez csakis egy szavadba kerül. Lehet, hogy még nem mondtam, de nekem fáj a fogam. Jancsi vicce

- édes szomszédasszonyom, mondtam-e már neked, hogy fáj a lábam
- viszont nekem valóban fáj a lábam

Beethoven opus 31-es F-moll balladája volt ez, Szokolov játszhatta. Legyen könnyű neked ez a föld, ez az én sztenderd temetési búcsuztatásom már meg nem mondom neked honnan is vettem volna ezt is. Loptam. Dobta reám a menzán dolgozó öreg nő meg nem mondom tinektek mely év karácsonyán. Elvettem Michael Steinitz tollát ma reggel. Pedig nem akartam. Aladár testvérem figyelsz még reám? Nekem még mindig fáj a fogam. Pedig te már Domokos testvérünkkel parolázol. Tudsz-e valamit is a fogaidról? Nemes Nagy Ágnes ott van-e köreitekben? Hatni a környezetünkre meglehetősen nehéz. Akárha a Volga partján vontatnánk a hajóinkat. Fölfelé. Árral ellenében. Ami nagyon nehéz. De nem lehetetlen. Ne sirassuk testvérünket mert ő már a mennyben jár. Mostantól kezdve már Grexa bácsi diktálja a billentyűimnek, mit is mondjanak. Legyen könnyű neked ez a föld Aladár testvérem. Reámtámaszkodhattál volna akkor ottan, én még egy darabig a világ minden terhét elviselem. Legalábbis gondoltam akkor amikor először is megláttalak. Nem tagadhatom, hogy nálad fontosabb nekem Domokos testvérem netán egy leány neve Kinga mondták nekem nemrég mintha ama a nagy mennybe ment volna fel testvér még meg sem mondtam neked hogy Domokos testvér verseit ő artikulálta számomra először. Vers a szabadsághoz. Nem tudom ki vagy. Még sohasem láttalak. De biztosan tudom, hogy létezel. Ezért hát csakis azért mert én még téged sohasem láttalak itten mostan a semmiből megteremtetek. Soha vissza nem térő pillanat. Ez a Kinga lány virágokat szórt maga körül szerteszét. Ezért én azokat mögötte kullogván mind felszedtem. Jó éjt Aladár álmodat virassza

tengernyi mély homok és három csiga. Fújjatok kürtök. Győzedelmeskedjete. Gépem környékéről a majmokat már mind elhesegettem Aladár verusz Domokos testvéreim. Ala recherche? Nem tudhatom.

Nem tehetünk semmit a romlás ellen. Le kell tennünk minden fegyverünk. Abban a reményben hogy önkéntes önfeláldozásunkat látván aki ellenünkre él egyszer csak láss csodát megvéd a legfontosabb ellenségünktől akik nemesen egyszerűen nemes önmagunk vagyunk. Csigaszarv. Mint egy valóságosan látásképtelen ember, mondom ebben a pillanatban: a mérleg nyelve számomra nem igazán artikulálható módon lengedez ebben a pillanatban az élhető és a halálosan rossz változat között. Hovanscsina. El kell buknunk mindannyiunknak annak érdekében hogy csontjainkból mások fölnövekedhetnek. Jó gépembe ehhez mérhető szövegek csakiscsak megfelelő kontroll után kerülhetnének be. Még az a legnagyobb szerencse hogy ezt a szöveget itten és most én billetyüzöm be a gépezetembe.

Nem akarok dolgozni ilyen zajban, ez testvéreim az első reakció. Föllépegetni ama grádicsokra majd én is szert teszek némi bátorságra ha a trombiták kara engem hívni fog. Gyökereimet én már mind régesrégén kiteptem. Nagyon nehéz élni ezen a földön, ezt üzenem angyal testvéreimnek. De élni jó. Erről viszont nekik fogalmuk sem lehet. Szememre

Bár ébren minden percünk azt sugallja, hogy messze még, hogy messze még, szendergő szellemünk borzongva hallja, mint dallamot, mint vers-zenét, a tompán lüktető, földmélyi hangot, hogy jaj nekünk, hogy jaj nekünk, valaki húzza a lélekarangot, hogy véget ért az életünk, s nem ébreszt többé tömény fűszerével sem föld, sem fű, sem víz szaga, s nincs és nem is lesz már, csak örök éjjel, csak éjszaka, csak éjszaka.

Te tünde fény most még ne menj el szemem tükréből élémvillanó. Harsogd a fülembé messzehangzón hogy élni jó. Ottó gyerek ezt a verset jól megírta neki ezért hálát rebegünk, ámdeha csak tegnap hallgattuk volna jó Schubertünk vonésnégyesét amelyben az irka fekvése más. Mondhatnánk azt is, hogy tiszta. Nekibuzdulván az irka tiszta lapjainak jó nekünk itten némán elsunnyadni csendben ha jó a halál. De az akit épen megtalál az lesz közöttünk a legnemesebb. Mert az óra körbe jár csak a golyó nem talál ha meg talál az lesz a legszebb halál. Aladár. Szememre

Murillo

Csegöldön a ház mondjuk úgy keleti fele az ólra nézett a déli a kútra a nyugati a báró urék oldalára és az északi a kertre. A kert felőli oldalon de kicsit távolabb

viaskodtam én a libákkal. Mert megtámadtak. Sziszegve tolták csőrüket arcomhoz egyre közelebb. Nyakukat megfogván én ezeket a nemes állatokat magamtól jó messzire eldobtam és futottam ahogyan csak tudtam a másik irányban. Na de az volt a rossz. Jó Pali bátyám végre észrevette mi is zajlik ottan és megmentett. Anyám megszidott, mert amerre menekültem, arrefelé laktak a rossz emberek és szerinte én ezt tudhattam volna. A libák reám sziszegve törtek nyakukat megfogni alig maradt időm hogy magamtól kellő messzeségbe eldobjam mi mást is tehettem volna futottam ahogyan csak bírtam és akkor amikor Pali megmentett anyám azt mondta, mindent rosszul műveltem. Még egy ideig gondolkodnom kell ezen. Libák után a hibákat hibákra halmozom és egyre nehezebb mind a két kezem. A billentyűket vagy eltalálom avagy nem. Nem változtathatok ezen. Szememre

Villa nella

Muzsikát hallgatunk jó Bartókunkon. Olasz ritmusnak mondják ezt a nemes versezetet. Elakad és újra indul. Egyre közelebb jön hozzám, aztán újra eltávolodik. Reámkoncentrálódóan reámgyűrűzendik ez a zene és én nem menekülhetek tőle. Ez a szöveg a folyamatos búcsúzás texturáját teremti meg reménytelül. Mert ha te elmész akkor én már eleve magam maradok legalábbis nélküled. Hogy mit adhat is mindehhez a halál, nem tudhatom. Egyszer még a soha vissza nem térhetendő pillanatban visszamegyünk abba a völgybe, és ottan akkor már nem lesz senki más csak te és nemes magam. Egyszer nemes magunk újratemtendő ottan lehetnek még gyermekeink. Ottan lehetnek majdanda még az angyalok is. Na de ottanda már én nem leszedegek édes barátom csakis csakugy mint szende kép ottan ama völgyben ahol lehettem volna akár boldog is tegnap valaki Laci versét mondta Zoli halálára csak nem tudhatom, kié is volt ez a hang. Nem mintha hiányolnám. Egyszer majd jön a hang és óhazádba visszahivand. Nem menekülhetsz. Egyszer majd eljő a hang.

Az Eszterházyak mindig is
hazaárulók voltak
és azok is
maradtak (napjainkra már)

2010. április hatodikán a lassan alámerülő nap ablakomból még mindig nevet reám. Ejuhnyem, csakis ezt mondhatom. A nyakamba vágó igám nem vehetem le, mert azt az Uram tette reám noha nincsen taligám aminthogyazapámnak volt egykoron.

Pár nap múlva szavazni fog az ország, nagyon bölcs ember volt az, aki a parlamenti választások napját tavaszra tette. Indulatainkat majd könnyekbe mossák a hírek. Ezen a napon apám 113 éves lehetne. Tapsikolhatok akár a fellegekre. Tegyük be a taligát a tárgymutatóba testvér? Testvérem, elestél? Lehet-e nemesebb bajunk ennél? Csakis folyamatosan egymásbatekerhetően szeretgethetjük egymást mostantól kezdve már mert az este a szomszéd réteket harmattal megeste. Szememre

Szegedi mise

Nem tudom, meséltem-e már nektek Lili Boulanger Öreg Buddha daláról. Buddha soha nem volt offenzív, vénségére mégis egyre barátságosabb lett. Nem mintha fiatal korában nem lett volna az. Csak nyughatatlan volt mert még nem találta meg azt, amit keresni megszületett. Egszer egy éjszaka Kantaka nyakába hajolva ellopakodott otthonából. De aztán a lovát és szolgáját is visszaküldte minden ruhájával együtt. Nem tudhatom, Lili Boulanger mit is tudhatott minderről: ahogyan Móra Ferenc múzeumi irodájában a homok feltartóztathatatlanul ömlött a padlóra vidéki vendégeiből, ebből a dalból is szerteárad a szelídség. Nem tudhatom, Dohnányi Ernő ismerhette-e ezt a dalt. De Szegedi miséjének minden taktusából örök békesség árad. Mikor lesz már jó világ, ez volt gyermekkorom visszatérő kérdése. Most itt van tagadhatatlanul, mert a Szegedi misét hallgathatom talán egy friss felvételen. Talán én is elmehettem volna Szegedre meghallgatni nemrég. Mert az igazán jó emberek nem offenzívek. Csak teszik dolgukat ki mikor hogyan tudja. Kantaka szelíden vár reájuk hiszen ő csak egy ló. Ella Fitzgerald énekel. Little Richard énekel. Az öreg buddha énekel. Mostanra már minden öreg és fiatal buddhista énekel. Mostan éppen nem tudhatom, hogyan is nevezzük a következő Buddhát. Maietra? Valami ilyesmi. Ráérünk még ezen gondolkodni 28 ezer éven át. Mert életben kell maradni addig. Nem számít, mennyi áldozatot kell hoznunk, nem számít mit is veszthetünk. De ilyen csekélyke idő múltán szegényke bolygónk még bőségesen élhető lehetne ha nem teszik tönkre azok, akiknek a szívében nem maradt elegendő szelídség. Csak csupáncsak kupán csapjuk őket a kellő időben? Talán majd akkor ha az édes álom jó szememre

Könyvet (és Folytatást) kapott:

63(15) Kockás Ida

2011. februá 4.

péntek

Mélységes

mély a múltnak kútja. Akár egy halom hasított fa, olyan a világ, az egyiket én hasítom, a másik én belém vág. Törekedhetünk arra, hogy javítgassuk egymás hibáit, de ettől följebb senki sem hág. Persze szép volt a vágy, hogy semmi sem elég, de lassan már tövig ég a gyertya, noha magam vagyok benne a szövétnek. Magam vagyok aki tartja, magam vagyok az az ég amely ha egyszer reánk omolna, én sem menekülhetnék. Mit mondhatnék búcsúzóul: mikor szemem betakarod lehet ahogy Te akarod. Ez sem igaz így, OO kicsit másként írta. Szélfúttá ág a világ. Kacs-karingós mondatainkra rátekerednek mondókáink. Ezt most én mondtam Neked, holnap már Te mondd tovább. De hol az az ág? Újrateremteni gyökeresen lepusztult környezetünket abban már nem maradt elegendő báb. Lábjegyzet: a báb kétértelmű szó: utódaink begöngyölgetett teste, amelyre persze hogy vigyáznunk kellene és valaki akit csak úgy tologatunk magunk előtt tovább és tovább. Nyelvészetileg még fejlődnöm kell legalább. Az angolban például leg a láb. Ennél alább nem adjuk magunk. Körbebástya, szekértábor nemes magány. Nagy nap ez a mai. Szememre

2011. május huszadikán este a Halál és a leányka vonósnégyest hallgatom. Beethoven Op 59 nemtudommilyét mondja jó Bartókom. Most meg az van soron, amit Mozart anyja halálakor írt, ne lepődj meg kicsi szolga, ez is Halál és leányka. Csalogat csalogat a Nap és én hagyom megcsalni magamat. Amikor a játék vérre megy akkor válik izgalmassá.

Az én egyenlőtlenségem

rosszul van felírva könyvem 85-ik oldalán, és ez csak 2011. május 25-én derült ki. Rossz szokásom szerint összekevertem a fejdobások számát a fej- és írásdobások számának a különbségével. A szép egyes együttthatók ez utóbbira érvényesek. A mai napon (2011. augusztus 2.) megtudtam, hogy Elisabeth Bishop versét pontatlanul idéztem. Mert mit is jelenthet az, hogy elveszejteni? Nem tudhatom

- jelentheti azt, hogy hagyom kiesni szatyromból avagy
- tudatosan törekszem arra, hogy posztulásba döntsem

mert mind megöljük? Ez az élet, mondhatnók. Aztán majd Attila szülei megmondják nekünk, hogyan is kell gondolkodnunk ezekről a kérdésekről. Villanelle

It is the pain, it is the pain, endures,
Your chemic beauty burned my muscles through,

Poise of my hands reminded me of yours.

What later purge from this deep toxin cures?

What kindness now the old salve renew?

It is the pain, it is the pain, endures.

The infectiopl (custom or change inures)

And when pain's secondary phase was due

Poise my hands reminded me of yours.

How safe I felt, whom memory assures,

Rich that your grace safely by heart I knew,

It is the pain, it is the pain, endures.

My stare drank deep beauty that still allures,

My heart pumps yet the poison draught of you,

Poise my hands reminded me of yours.

You are still kind whom the same shae immures,

Kind and beyond adieu. We miss our cure,

It is the pain, it is the pain, endures,

Poise my hands reminded me of yours.

Au, 2011. augusztus 16-23

Erinnerung

an die verstorbenen Aeltern

Jodott Moosbrugger and M. Katharina Albrecht

geb am 20 Sept 1816 – geb am 19 Februar 1828

gest am 16 Marz 1880 – gest am 28 April 1877

Ruhe sanft in Gottes Frieden

Die ihn von der Erde abgeschieden

Ruhe süs in Kühlen Brunde

Bis zur Auferstehungsstunde

Dann wird der schwere Stein

Weg von euren Grabe sein

Legyen béke Isten barátainak

Kik e földön vándoroltak
Azoknak akik a hideg gödörben
Nyugszanak de nem örökre
Mert egykor majd a nehéz kő
Legördül a sírukról

Pólya György és én
Békéscsaba 2011. november 19

Harmadéves koromban Kósa András meghívott a tanszékére gyakornoknak. Ekkor kezdtem el analízis gyakorlatot tartani egy elsős fizikus csoportnak, akiket végig is vittem. Talán nem ekkor találkoztam Pólya nevével, de a Pólya-Szegő példatár ekkor vált mindennapi kenyeremmé. Állandó időhiánnyal küzdve egyszer feladtam egy konvergencia-bizonyítást, amit senki sem talált meg, én sem. Szerencsénkre egyik diákom megkérdezte az édesapját, Szőkefalvi Nagy Bélát, aki aprólékosan leírta a megoldást. Ebben a csoportban volt Horváth Zalán, aki sajnos idén április ötödikén meghalt. Szőkefalvi Nagy Béla egy életen át a barátom maradt. Egyszer régen ... de ezt most felejtsük el.

Engem matematikára Komlós János tanított. Az Eötvös utca 22. alatti ház seprútárában lakott. Itt egy nyolc köbméternyi dobozban általában 22 dühös ember vitatkozott. Mindenről. De alapszabály volt, hogy a konkrét kérdés vitájában csak az vehet részt, akinek arról fogalma sincsen. Itt tanultam a termékeny nem-tudás művészetét, az élmény erejét ma sem csökkenti, hogy azt már Szokrátesz 2500 éve felfedezte. Felfegyverezve a legteljesebb ideákkal törj rá szegény áldozatodra és gyötörd addig, amíg be nem vallja, hogy semmit sem tud. Mert sikerült összevarnod, megingatnod nyugalmában, hogy ez a világ kiismerhető. Ami nem igaz. Ezt tudjuk fogantatásunktól kezdve. Két tábor küzd egymással: apánk azt mondja, igen, mert létezni muszáj, a gyerekek ennie kell akkor is, ha egy világ roppan össze, és anyánk azt mondja, nem, mert vannak fontosabb dolgok is, és csakis a tudás az, amit nem vehetnek el tőlünk. Egyszer Recsken egy smasszer egy papot rettenetesen megvert. Végül a pap azt mondta neki, imádkozni fog érte. Lila fejjel ordította, hogy megtiltom!!! A pap mosolyogva válaszolta: ezt nem teheti meg.

A matematika oktatására Varga Tamás tanított, tőle hallottam az “új matematikáról”. Vele mentem el Pólya György bemutató tanítására, ahol valamilyen Pascal-háromszöggel kapcsolatos geometriai feladatot oldottak meg a gyerekek. Pólya György valószínűtlenül öreg volt. Nehezen mozgott, alig volt érthető a beszéde. Mindig mosolygott a gyerekekre, és azok meg is érdemelték a bizalmát. Ekkoriban már dolgoztam a Középiskolai Matematikai Lapoknak. Itt különböző nehézségű feladatokat tűztünk ki, a megoldásokat írásban kellett beküldeni, azokat valaki mind végigolvasta, kiválasztotta a típusokat aztán vagy megjelölt egy kiemelkedő megoldást, vagy maga írta le azt. Ezután jöttünk mi Bakos Tibi bácsival és egymásra licitálva kerestük a tökéletes megfogalmazást. Pólya szelleme mindig

velünk volt, noha valami averzió miatt nem vettem kézbe a Gondolkodás iskoláját. Talán azt mondtam magamban, hogy én ezt jobban tudom. Ő pedig mintha válaszolt volna is, hogy “igazad van”. Mint a viccben, amikor a rabbi szerint mindenkinek igaza van.

Remélem itt és most jelen van Pólya szelleme. Mert vitába szállok vele. Ő az a típus, aki erre provokálja azokat, akik hallgatnak rá. Alapvetően a “tanulók önállósága” témában van vitám vele. Ezt Varga Tamástól tanultam. Nem mintha Pólya nem mondaná, de nála ez csak prédikáció. Mint egy serény cipész, állandóan belekalapálja a gyerekebe, avagy a gyereket tanító tanárba eleve értelmetlen szentenciáit:

- értsd meg a feladatot;
- készíts tervet;
- hajtsd azt végre;
- ellenőrizd az eredményt!

Aztán kijelenti, hogy ez a séma olyan tökéletes, hogy a következetes alkalmazása mindig eredményre vezet. Ismerek egy igazán nagy matematikust. Az ő módszere a következő: hanyatt fekszik és egész valójában a bal lába hüvelykjére koncentrálni. Szerintem ez jobb Pólya módszerénél. 2008-ban jelent meg egy ezeroldalas könyv Timothy Gowers szerkesztésében korunk matematikájáról. Pólya heurisztikus módszerét itt erős kritika éri. A következő magyarok szerepelnek benne:

- Bartók Béla
- Bolyai János
- Erdős Pál
- Fejér Lipót
- Haár Alfréd
- Lax Péter
- Lovász László
- Neumann János
- Pólya György
- Rényi Alfréd
- Szemerédi Endre
- Turán Pál

Bartók a következő cikk kapcsán jön szóba:

R. Morris: Conflict and anomaly in Bartók and Webern, In Musical Transformation and Musical Intuition: Essays in Honor of David Lewin, edited by R. Atlas

and M. Cherlin, pp. 59-79. Roxbury, MA: Ovenbird

Itt a következő ábra elemzi a Zene húros-, ütőhangszerekre és cselesztára című művét:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	E^b	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	:	:	:	:	:	A^b	:	:	:	B^b	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	:	:	C^b	:	:	:	:	:	:	:	F	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	F^b	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	C	:	:	:	:	:	:	:	:
:	:	B	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	G	:	:	:	:	:	:
:	E	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	D	:	:	:
A	A
:	:	D	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	E
:	:	:	G	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	B	:	:	:
:	:	:	:	:	C	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	F^b	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	:	:	F	:	:	:	:	:	:	:	:	:	C^b	:	:	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	:	:	:	B^b	:	:	:	A^b	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	E^b	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:

Bartók Béla tehát ott van a tíz legnagyobb magyar matematikus között. De most vegyük kézbe a Gondolkodás iskoláját (Gondolat Kiadó, Bp, 1977 IV. változatlan kiadás)!

27. old. *Határozzuk meg egy téglatest testátlóját, ha ismerjük a szélességét, hosszúságát és magasságát.* Kicsivel később megtudjuk, hogy $a = 10.5$, $b = 6$, $c = 8$. A jelölések dolgában alapvető vitám van a Mesterrel. Nem készítek ábrát, nem használok szakkifejezéseket, és eszem ágában sincsen bármit is jelölni. Nem keresem célokat, célokat engem majd megtalál. Egyetlen egy dimenzióban sem vagyok képes létezni. Mégis kiterjedek. Lélegzem és mozgok erre meg arra. Első dimenzióm után a másodikat még aránylag könnyen megtalálom. Na de az a három az még messze van. Felhántom burkaimat. Győztesen kilépek a fényre, és a burkaimat szerte teregetem. A keresett legrövidebb utat remélhetőleg ott majd megtalálom.

A Középiskolai Matematikai Lapoknak egyszer régen egy öreg ember beküldött egy fényképet négy cseresznyéről, amelyek egyetlen száron csüggtek. Centrumaik szabályos tetraédert alkottak, a szár gyökere ennek centrumában volt. Május volt éppen, kapásból kiírtuk nyári pályázatnak. (Adjunk matematikai magyarázatot a látványra.) Fél év múlva egy cserfes szegedi kisleány megkérdezte tőlem, miért

tettem ezt én Ővele. Mert létezem. Mert mást nem tehettem. Petruska Gyurival mindenféle csatornákat terveztünk. Aztán jött Heppes Aladár, és kijózanított: a szabályos tetraéderben ha a csúcsok között akarunk létesíteni minimális összhosszú fonalhálózatot, létezik jobb terv is annál, hogy a centrumot mindenkivel összekötjük. De az optimalitás még nincsen bizonyítva. Nemrég kérdeztem Aladárt, nem lenne-e itt az ideje annak, hogy megadjuk a bizonyítást, de ő azt mondta, nincs.

Az érvelésben a Mester valahol váratlanul talál egy derékszöget. Csak úgy, a nagy tudás magasából közli a földi halandókkal, hogy az derékszög.

Most jött el az ideje, hogy a Mester is hangot kapjon. Felkészületlenül ér minket a fogantatás. Fogantatásom után néhány nappal Teleki Pál föbe lőtte magát. Azóta is azon töprenkedem, nekem mikor kell ezt megtennem. Vannak dolgok, amiket magunkkal hoztunk az ideák világából. Jobb ha nem zavarjuk meg a gyermeki lelkeket a kezdetekben ezek firtatásával.

Lassan, lassan észreveszem, hogy itten minden racionális. Ez bizony egy pitagoraszai hármassal. Majd a magyar nyelv nemes őrei megmondják nekem, nemes geometriánk nevét ebben a pillanatban hogyan is kellene leírnom. Liszt Ferenc huszonehetedik zsoltárát hallgatom.

Műveld a csodát, és ne magyarázd. Kétfelé kacsázik minden út, mondta Nagy László a Hegyi beszéd című versében. Filozófiai rendszerem alapja Pláton, avagy Plátó, néha így írom, néha amúgy. Mégis ezen a ponton, ha én vagyok ott abban a nemlétező oskolában, cérnát ragadok indulván megmérni, amit keresünk. (Huszonharmadik. De profundis. Mert ezen a napon is Te győztél Uram, sárbatapostál, de magamat nem hagyom ilyen könnyen. Holnap újra lázadom.)

A testátló kiszámolásához a Mester az adatoknak egy irányított sorrendjét használja nagysága szerint. Van öt másfajta lehetőség: mi lehet annak a funkcionális oka, hogy ezek mind egyenlőek? Aztán már feltartóztathatatlanul jönnek a további dimenziók. Pitagorasz tétele mindegyikben áll

48. old. 6. ábra berajzolnám az ábrába a befolyás csapját

57. old. *Sitzfleisch* ülőhús: ez az a szervünk, amely alól előbb vagy utóbb előbukkan a csont. Plátó elhatározta, hogy mestere eszén túljár. Leszögezi a gondolkodás szabályait, és akik azt követik, azokban Szokrátesz nem találhat hibát. Nincs mese: meg kell tanítanunk a Gépet gondolkodni. Bármit. Egymást. Egy követ. Mert egyetlen kérdés maradt meztelenül: képesek vagyunk-e elválasztani a helyes gondolatokat a rosszaktól? A türelem terem-e rózsát, avagy az álmodozás?

Fölrepülnék ekkor túl a rónán, amit porból rakott a szél. A filozófia régi álma megtalálni a helyes gondolkodás törvényeit, mondta itt a Mester. Egyetértetek

60. old. *Határozzuk meg a homogén tetraéder súlypontját!* tömény gondolatok ismételten hiányoznak. A Cavalieri elv várhatóan felbukkan

62. old. *Térbeli súlyvonal* kétféle definíciója van

79. old. *Parabola és egyenes metszése* körnek és egyenesnek a metszését megszerkeszteni talán már Euklidész megengedte. Pszichiáterem szerint Papposz ezen egy kicsit elgondolkodott. Azok a fránya kúpszeletek eszik meg előletek az ételt sokkal hamarabb, ahogyan ti eszitek. Elmetszeni egy parabolát egy egyenessel? Nohát ebbe a feladatba majdnem belehaltam. A Mester jött és elmondta, mit akar. Kicsit szegényebb lettem ettől a tudásomtól is, de még nem estem kétségeimbe. Mindig velem hordozott zöld színű jegyzetelő könyvecskémbe az első ábra a helyzetet aránylag helyesen megmutatja. Noha ábrát soha nem rajzolunk. Mert nem tudjuk, milyen görbe is lehetne egy parabola

intermezzo a 102-ik oldalon aztán belefutunk a legfájdalmasabb pontba: használj fel minden adatot. Ezt én nem fogadom el, Pólya. Nem fogjuk világunkból kihasítani a megoldható és nem megoldható feladatokat, mert az is a diák dolga, aki persze mi vagyunk

107. old. *Szaporodó jelek kezelése* Petőfi Barguzinban. Egyszer régen egy soha véget nem érő mesében én ennek a petőfikutató szittyá magyarnak a feleségével beszélgettem néhány tanítványom előtt. Azt terveztem demonstrálni akkor éppen, hogy ha a jelek összfüggenek akkor másként kellene a szignifikanciát számolni

116. old. *Trapéz négy oldalból* Kósa Bandi tanszékén az anyatejjel szívтам magamba a dinamikát. Egy négyszög, aki trapéz, és akinek négy oldala adott. Lekötözvén minden pont halott

193. old. *Legyen adva három pont: A, B és C. Húzz A-n keresztül egy B-től és C-től egyenlő távolságra eső egyenest.* Szamár és patak, jutott eszembe máris. Ami bizonyíthatóan nagy csacsukaság volt

208. old. *Tíz számjegy* Lehet-e az összeg 100? Tetszőleges számrendszerben

121. old. *Szerkesszünk háromszöget, ha adva van egy szöge, a szög csúcsából kiinduló magassága és a kerülete.* Briktili. Talán a szerkeszthetőség feltételei

230. old. *Legyen egy háromszögben r a beírt kör sugara, R a háromszög köré írt kör sugara. Akkor*

$$r + R \leq M.$$

Ezt az állítást kell bebizonyítanunk, vagy megcáfolnunk; "bizonyító feladat" áll előttünk – nohát a Mester most újra jól átdobott a palánkon. Derékszögű háromszögre mit ad Isten, igaz

270. old. *Egy kockával dobálunk és mindig annyit lépünk, amennyit dobtunk. Hány dobás kell ahhoz, hogy 21-re, 22-re, 23-ra, 24-re, 25-re, 26-ra, avagy 27-re lépjünk?* Nincs mese, ezt ki kell próbálni. Talán nekem kellene a dolgot itt és most elkezdni. Volt egy terv: már régen elvesztettem. Lászlóffy Aladár. Volt egy lovam: Mátyás belovagolt rajta Kolozsvárra. Odaírjuk abba a mezőbe, ahová lépünk a dobásunk sorszámát. Talán tervezgetni kellene kötésmintát. Anyám. Vonalak futnak jobbra és balra fölfelé és lefelé. De ezek a vonalak minket nem nagyon zavarnak. Mi dobáljuk a kockát, és a dobás sorszámát oda írjuk, ahol éppen járunk. Halotti beszéd. Halottas könyv. A béke vezesse lépteidet testvér. Ez egy globális terv: leszögeztük, mit fogunk tenni, fölértük, hogy lassan szaporodó számainkból mit is szeretnénk látni. Egy mezőbe vagy írunk valamilyen számot, vagy nem.

A következő táblázatban egy véletlen kísérlet eredményeit adom meg: minden sor egy kísérlet eredménye. A sorok függetlenek egymástól. Az első sorba a mezők sorszámát írom. Aztán jönnek az eredmények, - jelöli ha átugrottam egy mezőt, a számok a dobások sorszámai. Az első kísérletben először ötöst dobtam, aztán kettőt. Egyest egyáltalán nem dobtam. A második kísérletben azután dobtam egyest, hogy a 22-es mezőre léptem, a harmadikban aztán 3 és 6 után egycsapásra három egyest is dobtam. Hihető-e ez? Nem tudhatom. Tapasztalatom szerint a véletlen mintázatok szabályosak. A visszatekintés bölcsességével mindig megtaláljuk bennük a rendszert.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	
-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	4	-	-	-	5	-	-	6	-	7	
-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	3	-	-	-	-	4	-	-	-	-	5	6	-	-	-	-	
-	-	1	-	-	-	-	-	2	3	4	5	-	-	-	-	-	6	-	7	-	-	8	9	-	-	-	
-	-	-	1	2	-	-	-	3	-	-	-	-	-	4	-	5	-	6	-	-	-	-	-	-	7	-	-
-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	3	-	4	-	-	-	-	5	-	6	-	-	-	-	-	-	7	-
1	-	2	-	3	-	-	-	4	5	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	7	-	-	8	9	-	
1	2	-	-	-	-	3	-	4	-	5	-	-	-	6	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	8	9	
-	-	-	-	1	-	-	-	2	3	-	-	-	4	-	-	-	5	6	-	7	-	-	-	-	8	-	
1	-	-	-	-	2	-	3	4	5	-	-	-	-	-	6	7	8	9	-	-	-	-	-	-	10	11	-
1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	3	-	-	-	-	4	5	-	-	6	-	-	-	-	-	7	-	-
-	-	-	1	-	-	2	-	3	-	-	-	-	-	4	-	5	6	-	-	7	-	-	8	-	-	-	
-	1	-	2	-	-	3	-	4	-	-	5	6	-	-	-	7	-	-	-	-	8	-	-	9	10	-	
1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	3	-	-	-	4	-	5	-	6	7	-	-	8	9	-	10	-	
-	-	-	-	1	-	2	-	3	4	-	-	-	-	-	5	-	6	-	-	7	-	-	-	8	-	-	
-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	3	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	6	
-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	3	4	-	-	5	-	-	6	-	-	7	-	-	-	8	-	-	
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	3	-	-	4	-	-	-	-	-	5	-	-	6	-	-	
-	-	-	1	-	-	-	2	3	4	-	-	-	-	5	-	-	-	-	6	7	-	-	8	-	-	-	
-	-	-	-	1	-	-	-	2	3	4	-	-	-	-	5	-	-	-	6	-	-	-	7	-	-	8	
-	-	-	1	-	2	-	3	-	-	-	4	-	-	-	5	6	-	7	-	8	-	-	-	9	-	-	
-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	4	-	5	-	-	-	-	-	6	7	-	
-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	3	-	-	4	-	-	-	5	6	-	-	7	-	-	-	-	
1	-	2	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	4	-	-	-	5	-	-	-	-	6	-	7	-	
1	-	-	2	-	3	-	4	-	5	-	6	-	-	-	-	-	7	-	-	8	-	-	-	-	9	-	
-	-	1	-	2	-	3	-	4	-	-	5	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	7	8	-	-	
-	-	-	1	-	-	2	-	-	3	4	5	6	-	7	-	-	8	9	-	-	10	11	-	12	-	-	
-	-	1	2	-	-	3	-	-	-	4	-	-	5	-	6	-	-	-	-	7	-	-	8	-	-	-	
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	3	-	-	-	4	-	5	-	-	-	-	
-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	3	4	-	-	5	-	-	-	6	-	7	-	-	-	8	-	-	
1	-	-	-	-	2	3	-	4	-	-	-	-	5	6	-	-	7	-	-	-	-	8	-	9	-	10	
-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	3	-	-	-	4	-	-	5	-	-	6	-	7	-	-	-	-	
-	-	1	-	2	3	-	-	-	-	-	4	-	-	-	5	6	7	8	-	-	9	-	-	10	-	-	
-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	3	-	-	-	4	-	-	5	-	-	-	6	-	-	-	
1	-	-	2	-	-	-	-	3	4	5	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	7	-	8	-	-	-	

Első kérdés: mihez kezdhetünk ezekkel a számokkal? Számokat generálni csakis akkor érdemes, hogyha tudjuk, mit is akarunk kezdeni velük. Zöld mezőben sárga szám, mihez is kezdjünk vele babám? Pozícióként megrajzolhatjuk a hisztogramot: megkereshetjük egyenként minden egyes számhoz azt, hogy milyen gyakran fordul elő. Már aki előfordul. Ha mindig hatost dobunk, aztán valamennyit, az adja az alsó korlátot, a csupa egyes a felsőt. Huszonegytől huszonhétig váltakozó rajzolatú görbéket kapunk. Talán az oszthatóság lehet az oka. Egyszerre csak szinte váratlanul reánk tör a feltételes várható érték fogalma: feltéve, hogy rálépünk k -ra, hány lépés is kellett nekünk ehhez? Számokat sokféleképpen lehet meghatározni. Többnyire törtek adják legfontosabb számainkat. Felül a szükséges lépések száma, alul azok valószínűsége áll vagy ül avagy fekszik. Dobásaink átlaga 3.5 ezért vártam azt, hogy a megfelelő meredekségű egyenes átmegy az origón. Na de hát nem megy. Van egy tökéletesen ezoterikus konstans: ezt még meg kellene határoznom. Növekednek a feladataim.

Gyakori hiba a szakmámban olyan törtek használata, amelyekben a számláló és nevező között nincsen semmilyen kapcsolat. Hiányzik a közös viszonyítási alap. Ennél rosszabb csak a megfordítható gondolat lehet. Amikor a képzelt indok a következtetés ellenkező irányában is azonos erővel használható. Nem állítom, hogy ez a szakma szabályai szerint kimutatható tévedés lenne.

A 21-es mezőn a kezdetekben négy hetes jelenik meg: elhiggyem-e? Aztán egy ötös, és megint egy hetes. Nyolcas és két hetes. Ennyire azért nem ugorhat ki a hetes gyakorisága. Rendben van, hat meg egy az hét, öt meg kettő megint hét, aztán három meg négy ismét hét, de ezek a kabalisztikus tények ha jobban elmélyülünk bennük a hat gyakoriságát ugratnák ki.

Rossz a véletlen generátorom: ez a triviális reflex, valahányszor kedvenc véletlenem túljár az eszemen. Pedig csak a szakma gyakorlásához szükséges szelídség fogyott ki megint a szivemből. Tudjuk jól, utólag összefüggéseket találni egy véletlen jelenségben nem szabad.

Az alábbi táblázat 1 181 752 215 véletlen kísérlet eredményét tartalmazza. Ezek során 18 237 723 esetben fordult elő az, hogy a 21-re léptem a negyedik dobás után, avagy 98 929 622 esetben fordult elő az, hogy a 23-ra léptem a hatodik dobás után. A zero szám azt jelzi, hogy az az eset elvileg lehetséges, de nem fordult elő, a - jel azt mutatja, hogy az eset elvileg lehetetlen. Az A jelű sorba a számok számát írtam, a B jelű sorba az átlagukat.

	21	22	23	24	25	26	27
4	18237723	9108522	3646659	909585	-	-	-
5	82046410	63803307	46351594	31168548	19134054	10649746	5311492
6	109745473	106922094	98929622	86905265	72325703	56916705	42200785
7	77369918	88618272	96965769	101371309	101393214	96952377	88630398
8	35384021	46308409	57944702	69505057	80002937	88377535	93776910
9	11603158	17102822	24107590	32545316	42171173	52501376	62901101
10	2897725	4769125	7493983	11269686	16251311	22489978	29998346
11	566394	1039853	1821619	3033704	4832254	7398367	10861565
12	89309	182739	353716	652936	1149705	1928844	3117344
13	11183	26255	56772	114212	224999	412250	724627
14	1252	3027	7509	16686	35721	72369	140905
15	99	292	719	2135	4980	10696	22781
16	9	34	60	210	553	1440	3309
17	0	6	4	4	81	154	358
18	0	0	0	0	1	18	56
19	0	0	0	0	0	0	9
20	0	0	0	0	0	0	0
21	0	0	0	0	0	0	0
22	-	0	0	0	0	0	0
23	-	-	0	0	0	0	0
24	-	-	-	0	0	0	0
25	-	-	-	-	0	0	0
26	-	-	-	-	-	0	0
27	-	-	-	-	-	-	0
A	337952674	337884757	337680318	337494653	337526686	337711855	337689986
B	6.2350	6.5210	6.8091	7.0968	7.3825	7.6662	7.9516

A 21-es, 22-es, 23-as mezőre leggyakrabban hat lépésben lépek, a 24-es, 25-ös, 26-os mezőre leggyakrabban hét lépésben lépek, a 27-re nyolcszor. Mi lehet ennek az oka? Hogyan lehetne eldönteni azt, hogy az A jelű sorban álló számok egyenlőek? Erre szolgál az úgynevezett χ^2 próba, az eredmény hat szabadságfokkal 505.0781, ami erősen szignifikáns. Elvileg. A statisztika azért szép, mert sok rétege van. Ha csak tizedennyi kísérletet végeztem volna, a dolog már nem lenne szignifikáns. Az elméleti értékek:

21	0.285968
22	0.285944
23	0.285756
24	0.285598
25	0.285600
26	0.285748
27	0.285769

Ezekről már csak 11.4499 χ^2 értékkel térek el, ami elfogadható hetes szabadsági fokon. Annak a valószínűsége, hogy egy mezőre rálépek csakis a mező sorszámától függ. Senki sem tagadhatja, hogy egyre egyhatod valószínűséggel lépek. Ezért aztán minden zöld és vajtfülű ezt hiszi igazságnak. Komlós tétele szerint annak a valószínűsége, hogy a válasz egyhatod, arányos azzal, hogy a kérdezett mennyit tanult sztochasztikát. Egy bájos doktoranduszom egyszer azt mondta, hogy a dolog egykettő, mert két eset közül egy kedvező nekünk. Valamit mindig megtanítunk, Pólya. Vagy jót, vagy rosszat. Kétségeinket nem adhatjuk át, azokkal magunknak kell megküzdenünk. Kérdezni kell: Pólya módszerének lényege a kérdezés bátorsága. Szememet szemedbe mártom és bátran kérdezem barátom, hogyan is képzeld te ezt. Megváloszalandó kérdések erdejében botorkálunk egy életen át. És ez nagyon jó. Mert mindig fontosabb a kérdés a válasznál, a kezdet a végnél, a születés a halálnál.

Pólya György és én: saru szíját sem lennék méltó megoldani. Teremteni tágra tárt két karunkkal jó. Átadni szabad álmainkat egymásnak. Az ég szabad lakója Pólya. Milyen eloszlást kapunk, ha megállunk, mihelyt elérjük a 21-et? Lépegetvén vagy rálépünk a 21-re, vagy a 22-re, 23-ra, 24-re, 25-re, 26-ra lépünk. Az nem lehet, hogy a 27-re lépünk. Beágyazni egy feladatot a maga természetes környezetébe Pólya módszerének a legfontosabb eleme. Körbejárni, mint egy várat. Én ezt az eljárást pólyázásnak nevezem, úgy bánunk a feladattal, mint a kisbabával. Aztán

visszajára fordítjuk a dolgot: nem a nullából indulunk, hanem a kiinduló mezőt valamilyen eloszlásból vesszük. Legyen mondjuk p_k annak a valószínűsége, hogy a k -adik mezőből indulunk, ahol $k = 0, 1, \dots$. Miért tennék ezt? Pöttyöket hagyunk azokon a mezőkön, ahol járunk. Ha a nullából indulunk, a pöttyök rendszere kezdetben ritkább, mint általában, aztán hullámszik a sűrűség. Melyik mezőre a legnagyobb a valószínűsége annak, hogy rálépünk? Ha véletlenül választjuk meg a kezdőpontot, akkor a

$$q_k = p_k + \frac{1}{6} \sum_{i=1}^6 q_{k-i}, \quad k = 0, 1, \dots$$

rekurzió határozza meg ezeket a valószínűségeket, ahol $k < 0$ mellett $q_k = 0$. Meg lehet-e a p_k -kat úgy választani, hogy q_k ne függjön k -tól? Ha igen, mi köze van ennek az ezoterikus konstanshoz? Mennyi a szükséges lépések átlaga? Egyáltalán van-e hatása a szükséges lépések számára annak, hogyan fejezzük be a bolyongást? Ha igen, kvalitatíven mi ez a hatás?

Egy jelenséget sokféleképpen szemlélhetünk. A kvantumfizikában ab-inició számolásnak nevezik azt az eljárást, amikor a kezdetekben nem tételezünk fel semmit. Plátó szerint fogalmazzuk meg az egyszerű alapelveinket, és addig ragaszkodjunk azokhoz, amíg világossá nem válik számunkra, hogy ellentmondásra vezetnek. Abban a dialógusban, amelynek Parmenidész a főszereplője, Parmenidész fáradtságos munkával egy 16 elemű teljes esetszétválasztás minden eleméről kimutatja, hogy lehetetlen. Pedig csak a lét és semmi, annak megismerhető, és nem megismerhető voltáról van szó. Szegény Szokrátesz fiatalos lendülettel elmondja Parmenidésznek, hogy feltalálta az ideákat. Parmenidész a sokráteszi módszerrel pillanatok alatt összekavarja a fejét. Aztán megmutatja, hogy a helyes gondolkodás szabályait követve nem jutunk semmire. Miért írta meg Plátó ezt a dialógust? Egyesek szerint azért, mert feladta azt a tervét, hogy axiomatikusan vezesse be az ideákat, mások szerint épp ezeket az axiómákat keresi itt is önmagával vitatkozva. Mert nála Szokrátesz, Zéno és Parmenidész csak különböző axiómarendszerek. Aztán a Törvényekben már csak mint egy részeg hajó a rakományát élénk tár mindent, amire az életében rájött. Bizonyítás nélkül.

Egy feladat akkor izgalmas, ha fogalmunk sincsen, hogyan nyúljunk hozzá. Ötszáz éve a nagy utazók életüket kockáztatva keresték az ismeretlen földeket. Pedig egyetlen pontba zsugorodva is rengeteg megválaszolatlan kérdés marad. Ha ezek megválaszolásával addig várunk, amíg minden szükséges elméleti háttérrel valakik a rendelkezésünkre bocsájtanak, nem fogunk messzire jutni. In silico ma már sokminden kideríthető. Csak nehéz láthatóvá tenni a dolgokat, amelyek a gépben

vannak. Csakis lépésről lépésre haladhatunk előre, minden egyes feltárt részlet újabb kérdéseket vet fel.

Ha azt akarjuk, hogy a q_k valószínűségek ne függjenek k -tól, jelöljük közös értéküket c -vel. Akkor $p_0 = c$, és

$$c = p_1 + \frac{c}{6}$$

miatt $p_1 = \frac{5c}{6}$. Hasonlóan haladva tovább azt kapjuk, hogy

$$p_k = \frac{(6-k)c}{6}, \quad k = 2, 3, 4, 5,$$

és $p_k = 0$, ha $k > 5$. Mivel $\sum_{k=0}^{\infty} p_k = 1$, kapjuk, hogy $c = 1/21$. Kicsi feladatunkat megoldottuk, találtunk kezdeti eloszlást, amely mellett minden mezőre ugyanakkora valószínűséggel lépünk. De stacionárius lesz-e a pöttyök rendszere? És mi a helyzet a szükséges dobások számával? Nézzük meg azt is, hol voltunk utoljára, mielőtt a 21-et elérjük! Legyen $p(x, y)$ annak a valószínűsége, hogy x -ből y -ba ugorva érjük el, vagy haladjuk meg a 21-et. Itt $15 \leq x < 21, 21 \leq y \leq 26, 1 \leq y - x \leq 6$. A lehetséges értékek rajzolata:

	21	22	23	24	25	26
15	+					
16	+	+				
17	+	+	+			
18	+	+	+	+		
19	+	+	+	+	+	
20	+	+	+	+	+	+

és ezek egyforma valószínűségűek, hiszen a lehetséges ugrások valószínűsége is egyenlő. Huncut, aki nem hiszi. Minden dobás valószínűsége $\frac{1}{6}$. Nemde? Komlós tétele szerint minél többet tudunk sztochasztikából, annál nagyobb a valószínűsége, hogy arra a kérdésre, hogy mekkora valószínűséggel lépünk a 21-re, egyhatodot mondunk. Itt van az eldugott $\frac{1}{6}$. A baj csak az, hogy 21 eseményünk van, és 21-szer egyhatod három és fél. Tudhatod. Szinte hallom legkedvesebb unokámat, Dorka Cicát, ahogyan bizonyítja, hogy csakis egyhatod lehet a helyes válasz. Mert bárhol vagyok is, ahhoz, hogy 21-re lépjek a hiányzó értéket kell dobnom, aminek a valószínűsége $\frac{1}{6}$. Hogyan lesz az egyhatodból kétheted? Ahogyan a 21-ből 27, mostmár értheted kedves olvasó, miért pont ezeket a számokat választottam. Meg-növeljük a számlálót is a nevezőt is eggyel, így lesz a hibás eredményből jó. Ez az igazi tudomány.

A megfordítható gondolatok hálózatában bolyongunk. Ezek nem eleve rosszak. Egy út valahova mindig vezet. Nem bizonyos, hogy oda akartunk menni, de ott is van valami. Egyszer még hasznunk lehet abból, hogy valaha már jártunk ott.

Természetesen üres blöff volt, amikor azt mondtam, hogy a 21 esemény valószínűsége egyforma. Valahol a végtelenben áll a célmező. Csak azt nézzük, melyek a végpontjai annak az ugrásnak, amellyel arra lépünk, avagy átugorjuk azt. Mi különböztethetné meg ezeket az ugrásokat?

Érdekes dolog az, hogy ez az eloszlás x -ben és y -ban szimmetrikus. Pedig egészen más elrugaszkodni, hogy átjussunk a célon, aztán földet érni. Hogyan lehetne megfordítani ezt az egész folyamatot? Egyáltalán minőnemű eloszlás az, amit az x és y változókra kaptunk? Persze egyenletes. Csakhát egy rácsháromszögön. Emiatt x és y egyáltalán nem függetlenek.

A χ^2 próba eredménye 952.3629, vesztettem, itt is van valamilyen mintázat. Mit is tehetnék, megnézem a stacionárius indítást: 16.7221 ami 20 szabadságfokon nem rossz. A p_k valószínűségek bölcs megválasztásával elértük azt, hogy minden mezőre egyforma valószínűséggel lépünk, a megfelelő ugrások valószínűsége is egyenlő, és az ugrás független attól, hogy hol állunk. Nincs mese, kéthetedszer egyhatod az mindig egy per huszonegy. Az x és y véletlen számok egyedi eloszlása a p_k eloszlás, ezt marginális eloszlásnak nevezzük. Ha $x = 15$, y értéke csak 21 lehet, mert úgy definiáltuk az (x, y) párt, hogy azok a mezők, amelyeken járunk amikor 21-re lépünk vagy átugorjuk azt. Ha a p_k eloszlással indítjuk a bolyongást, és kivárjuk, hogy a 21-re lépünk, vagy átugorjuk azt, azután a bolyongás független attól, mi történt a 21 előtt. Ha minden n -re a z_n véletlen számot úgy defináljuk, hogy a bolyongásunk első n -nél nagyobb vagy egyenlő mezeje, akkor ezekre a véletlen számokra minden n -re igaz az, hogy a (z_0, \dots, z_{n-1}) és (z_{n+1}, \dots) véletlen számok a z_n -re nézve feltételesen függetlenek. Az ilyen folyamatokat Markov láncoknak nevezzük. Ha $z_n > n$, akkor $z_{n+1} = z_n$, különben $z_{n+1} = z_n + u$, ahol u a z_n -tól független, 1 és 6 között egyenletes eloszlású véletlen egész szám, vagyis szabályos kockadobás. Az ilyen folyamatokat Pólya vizsgálta először: általában végzünk egy mindentől független kísérletet, és annak függvényében vagy valamelyik korábbi értéket vesszük, vagy egy mindentől független értéket. Ezekről írtam hetedik cikkemet:

[7] G.Tusnády: On the OC-function of the acceptance plan designed for a Pólya process of defective items, Studies in Mathematical Statistics, Theory and Applications, Akadémiai Kiadó 1968, 193-199

Legyen $(u_i, i = 1, 2, \dots)$ független, 1 és 6 között egyenletes eloszlású véletlen egészek sorozata, és $S_n = \sum_{i=1}^n u_i$. Ez az a mennyiség, amivel először találkozunk a véletlen számok körében: a

$$\sigma_n = \frac{S_n - 3.5n}{\sqrt{\kappa n}}$$

véletlen szám eloszlása tart a standard normális eloszláshoz, ha $\kappa = 35/12$. Itt 3.5 az u_i -k átlaga, a κ mennyiséget szórásnégyzetnek nevezzük. Ha n dobás összegét nézzük, az eredmény nagy n -ekre egyre jobban szétterül $3.5n$ körül, ha viszont kivárjuk, hogy a dobásaink összege valamilyen előre rögzített t értéknél nagyobb legyen, akkor mindig t közelében marad. Goethe szerint az élet zöld és eleven, a tudomány sárga és halott. Már amilyen élet és már amilyen tudomány. A valódi tudomány maga az élet, és semmit sem érthetsz meg az életből tudomány nélkül. Pólya György mindig csakis azzal foglalkozott, ami érdekelte. Vadász, halász sokat potyáz, ez az első jelszavam a munkában. Dolgozz öt évig egyetlen egy kérdésen, és aztán felejtsd el az egészet. Luxus? Nagyobb luxus feladni ezt a szabadságot és odafigyelni arra, hogy az eredményeidet mások hogyan értékelik. Napjaink tudományára rátört a szenzáció: naponta kiderül, hogy semmi sincsen úgy, mint ahogyan azt tegnap gondoltuk, apró kicsiny fekete lyukak úszkálnak körülöttünk, csak nem vesszük észre őket, mert az élettartamuk közelében van a Planck időnek, amelynek a közelében már nem érvényes az, hogy állandó a fény sebessége. Ha nem tudsz ilyen veretesen meglepő dolgokat mondani, állj ki a sorból, vagy menj alanyi költőnek. Mekkora a valószínűsége annak, hogy valamilyen n -re S_n prímszám? Tart-e ez a szám nullához, ha igen, mekkora sebességgel? Mondtam már: a legfontosabb tudomány a kérdezés. Csakis azokra a kérdésekre lenne szabad válaszolnunk, amelyeket magunk találunk. Ez persze így nem igaz, mert az egyik legnagyobb dolog másokat kérdezni. Gács Péter barátom azt mondta, hogy megéreztte a hanghordozásomból, hogy fogós a kérdés, hogy mekkora a valószínűsége annak, hogy a 21-re lépek, ezért nem is fog gondolkodni rajta. Gonosz dolog az, hogy mindenkinek elmondom, ki mit válaszolt. Az egyhatod csábítása itt annyira nagy, hogy nagyon kevesen tudnak ellenállni. Egy kezemen fel tudom sorolni azokat, akik erősek maradtak. Tehát S_n -re a

$$T_n = 3.5n + \sqrt{\kappa n} \sigma_n$$

véletlen szám jó közelítést ad. Na de mekkora a

$$|S_n - T_n|$$

hiba maximuma? Van-e egyáltalán ennek a kérdésnek értelme? Található olyan ψ_n függvény, melyre $\psi_n(T_n)$ eloszlása azonos S_n eloszlásával. Erre vehetjük a

$$\Delta_n = \max_{-\infty < u < \infty} |\psi_n(u) - u|$$

hibát. Nagy n -re mekkora ez? Nem tudjuk. Ha megoldjuk n -re a

$$3.5n + \sqrt{\kappa n} \sigma_n = t$$

egyenletet, azt kapjuk, hogy

$$n = \frac{t - \sqrt{\kappa n} \sigma_n}{3.5}.$$

Ez ugyan nem egy tiszta megoldás, de iterálható:

$$n = \frac{t - \sqrt{\kappa \frac{t}{3.5}} \sigma_n}{3.5},$$

szóval $t/3.5$ dobás kell első közelítésben, és pontosabban az ingadozás normális eloszlással közelíthető, a szórás \sqrt{t} -vel arányos. Annak a valószínűsége, hogy valamely $t/3.5$ környéki n -re S_n pontosan t -vel egyenlő körülbelül τ/\sqrt{t} , ahol τ valamilyen konstans. Körülbelül \sqrt{t} értékre ilyen nagy a valószínűség, ezek összege $2/7$.

Péter Miklós

Rákospalota 2011. szeptember 14

Szellemkönnyű lények mostan újra köröttem ugrándoznak. Szellemkönnyű lények nálamnál súlytalanabbak. Ugrándoznék na de hát a csontjaim már fájdalmasan reagálnak minden mozdulatra. Valamit még mondani akartam valamit még othhon hagytam netán nálatok meg nem mondhatnám azt én, hogy merrefelé is találhatnám meg magamat. Csakis ottan az árokban. Csakis ottan a magas padon. Ha ezt a szöveget én még egyszer ebben az életben olvashatom, meg fogom kérdeni Paul Maria Skodától, miért is kezdi ezt a témát ilyen magas hangon. Nem kiabálunk. Nem dalolunk. Minálunk a nóta már nagyon csendes. Volt bánatunk elég. Volt bánatunk elég. Volt bánatotok tinéktek, de ebből most nekünk elég lett. Mert lábunk alá felsodródván máris elibénk tekereg a harmadik tétel. Lassulandó rohamokban érnek el minket az óceán hullámai. Kit hol mikor

ahogyan van megtalál. Az óceán hullámai mostantól kezdve már le nem fognak venni minket lábainkról. Meg nem tudjuk mondani neked testvér melyik melléktéma minőnemű főtémája csábíthatta volna nemes valónkat csakis kicsiny nyel nemrégén is. Nemrégén is. El nem tudom képzelni, Paul Maria Skoda miért is lépeget a billentyűin ilyen lassan. Láss csodát éjszakáinkból felfénylő szarkaláb ezekről én tenéked soha semmit nem meséltem. Éjszakáink mélyéből lassan felfénylő szarkaláb. Csakhát ettől kezdve mi már rohanunk tovább. Szarkaláb. Rohanunk tovább. Szarkaláb. Fogalmunk sincsen arról, hogyan is nézhetné ki magát ez a firkaláb. Egyszer régen egy soha el nem mondott mesében én már nálatok jártam. A bokám talán akkor törött el. A hátam talán akkor gebedett el végletesen. De tudom jól, a muzsika akkor is szól, ha majd én elesem, majd jönnek támogatók, jönnek hunok akik a húst csakis azért tették a nyereg alá, hogy a nyereg ne vágjon nagyon mélyen a ló husába.

Hattyúdal

Indulj szívem, tartsd meg életed utolsó előadását. Megmossa anyám hajamat – utoljára mossa – nyárfahamuból készült lúgban, hogy majd ezüstben zengjen az én fejem is, mint bozontja az ezüstnyárfának. Kivasalja ingemet is, utoljára, és búcsúzómmá immár. Agyó, ti őszi legyekkel bundás legbelső részek, ti istáló és konyhafalak. Megyek már az iskolák boltívein is túlra, országútnál is hosszabb kovaszagú útra... ma-rína ga-mínafa. Elejtem a verset. Majd jöjjetek értem harangok. 2011. november 14-edikén Vancsó Kata nehéz küzdelemben kirakta a képeket a honlapomra. Remélem előbb vagy utóbb kirakja ezt a szöveget is. Meghajtom magam, a hallgatóság mély csendben ül.

1. ÁBRA Címlap.

2-3. ÁBRA Idézet.

4. ÁBRA Egy téglahálózat. Pókanyóka az egyik csúcsban ül, pókapóka átellenben véle. Adjunk tanácsot, merre menjen.

5. ÁBRA Leemeljük a felső lapot, két oldallapot is elveszünk, a másik kettőt lefordítjuk az alaplap síkjára. Pókapóka meg sem moccan, de pókanyókából hat példány keletkezett. Ezek mindegyikét összekötjük egy egyenessel pókapókával. Melyik a legrövidebb? Mi a helyzet egy dodekaéderen, ha a pókok nem csúcsokban ülnek, hanem szemközti lapokon tetszőleges pontokban?

6. ÁBRA Mielőtt előállítanánk a dodekaéder teljes hálózatát, barátkozzunk meg a szabályos ötszög szimmetriáival. Az átlók a jól ismert csillagot formázzák,

amelybe újabb csillag rajzolható, mert belül is van egy kicsi szabályos ötszög. Ezt ha az oldalaira tükrözzük visszajutunk az eredeti ötszögre. A színes labdák az új csúcsok. Mit gondolsz kedves hallgatóság, a dodekaéder hálózata belefér-e ebbe a mintázatba?

7. ÁBRA Sajnos nem: amint az ábrán látható, a belső ötszög első tükörképei még összeállnak egy nagyobb ötszöggé, de a folytatás kilép a szimmetriából.

A betűzés anyóka lapján kezdem: A, C, D, E és F. Most egy hétéves kisfiú kipattan anyja öléből, és megkérdi, hol maradt a B? Édes gyermekem, én az aminosavak jeleit használom, azokból pont annyi van, mint ahány csúcsa a dodekaédernek van.

Ha egy szabályos ötszöget az oldalaira tükrözzük, és az új ötsszögeket kicsit felhajtjuk, kis kosárka keletkezik, amelyből ha készítünk egy másodpéldányt a kettő egymásba illeszthető. Összesen tizenkét lapja van a dodekaédernek, négydimenzióban 120. 2003-ban felröppent a hír, hogy ilyen az Univerzum. Anyóka kosárkáján az AC él I, H, G-vel folytatódik, a CD L, K, I-vel, DE N, M, L-lel, EF Q, P, N-nel, FA G, R, Q-val. Apóka lapjára az S, T, V, W, Y betűk maradtak. Feltehetjük, hogy apóka az SY élhez csatlakozó cikkelyben ül. Anyóka viszont tíz lehetséges pozícióba fordul ki, ha ezek mindegyikét összekötjük apókával néha kivitelezhetetlen terveket kapunk, apókának le kéne másznia a hálózatról. Ezt nem engedjük meg neki. Megkeressük az elfogadható utak közül a legrövidebbet és ezt anyóka lapjának a színével színezzük ki. A kapott csillagszóró ágainak belakottsága azért különböző, mert apóka csak az egyik cikkből indul.

A díszpáholyban két öregúr halkán beszélget. Gábor megkérdezi, mért gondolja ez a bohó fiatalember, hogy mindehhez neked kedves barátom bármi közöd lehetne.

– Ne bántsд szegényt, ő csak szót fogad nekem. Alapelvem, hogy mindenkit arra serkentsek, hogy minden feladatról újabb feladatra asszociáljon. Olyan ez, ahogyan a dodekaéder lapjai csatlakoznak egymáshoz. Látod milyen szépen illusztrálják anyóka pozíciói a monodrómái tételt – mondja Gyuri.

– Ez igaz – hagyja rá Gábor. Mondd, te meg tudod szerkeszteni a parabola és egy egyenes metszéspontját?

8. ÁBRA A parabola fókusza, direktrix és egy félegyenes. Erről az előadónak a kis számár feladata jutott az eszébe: rekkenő napsütésben inni szeretne a patakából és aztán lefeküdni a réten található egyetlen fa alá.

9. ÁBRA A kis számár képzeletben tükrözi a fát a patakra, elindul a tükörkép irányában de csak addig, amíg el nem éri a patakot, aztán megcélozza a fát. A kis számár nagyon okos, az előadó viszont egy nagy számár, mert a parabola esetében

ez a feladat nem vezet sehova.

– Képzeld el, kedves barátom, egyik fiatal kollégám, Turán Pál tanította ezt a fiatalembert. Kedvenc szokása volt, hogy rossz bizonyítási ötleteket mondjon el rámutatva, mi az oka annak, hogy az ötlet noha csábító volt nem működik.

– Na és hogyan fogadták ezt a falusi kislányok, akiket tanított?

– Bepanaszolták a Professzor Urat a Kari Pártbizottságnál, amely utasította Turánt, hogy mindig mondja meg előre, ha rossz ötletet kezd kifejteni. Szegény Turán kénytelen volt szót fogadni, és valahányszor bejelentette, hogy rossz ötlet következik a falusi kislányok győztesen letették a ceruzát és tüntetően kibámultak az ablakon.

11. ÁBRA A terv! Mert egy feladat megoldása avval kezdődik, hogy tervet készítünk. A legtöbb ember jól tud feladatokat megoldani, csak nem ismeri azt a nyelvet, amelyet a matematikában használnak. Ezt a feladatot nem fogja megoldani, aki nem tudja, mi a parabola. Az adott egyenes és a parabola P metszéspontja egyenlő távolságra van az F fókuszától és a direktrixtől, mint a parabola minden egyes pontja. Ezért P középpontú és F -en átmenő kör a Q pontban érinti a direktrixet. Pólya egyik tanácsa az, hogy ha sok követelmény van, szabaduljunk meg néhánytól. Ha nem tudjuk, hol van a P , vegyünk fel az egyenesen egy tetszőleges pontot, és rajzoljuk meg azt a kört, amelynek ez a középpontja, és érinti a direktrixet. Készen is vagyunk, már csak az egyenes és direktrix metszéspontjából a helyére kell nagyítani (vagy kicsinyíteni) ezt a kört.

13. ÁBRA A terv végrehajtása.

– Te Gyuri, mi lenne, ha a fókusz tükroznénk az egyenesre?

– Jó ötlet, mert a keresett kör azon is átmegy, és a két ponton átmenő egyenesnek a direktrixszel adódó metszéspontjának a keresett körre vonatkozó hatványa meghatározható.

14. ÁBRA A terv.

– Talán mégsem olyan nagy számár ez a fiatalember – mosolyog egymásra a két öreg.

15. ÁBRA Trapéz szerkesztése oldalaiból. Az előadó eddig nem vette észre a két öreget a díszpáholyban, ezért mint egy Petőfi Sándor így folytatja. Pólya György nem veszi észre, hogy ha kilépünk az euklideszi geometria ketrecéből új ötleteket adhatunk a diákoknak. Itt például megkérhetjük őket, képzeljék el az összes négyszöget, amelynek az egyik átlója és annak felezőpontja ugyanaz, mint a keresett trapézé.

– Te érted, hova lépett most ez a bohó gyerek?

– Fogalmam sincsen! Na majd megcibáljuk a fülét, csak kerüljön a közelünkbe.

16. ÁBRA Egy új feladat. Szerencsétlen előadó nem vette észre a finom nyelvi játékot, hogy esetleg cáfolni is lehetne az állítást. Vesztére kezdetben derékszögűnek képzelte a háromszöget.

17. ÁBRA Derékszögű háromszögre az egyenlőtlenség igaz.

18. ÁBRA Tompaszögű háromszögre viszont ha a tompaszög 180 fokhoz tart, rögzített R mellett r is, és M is nullához tart.

– Melyek azok a háromszöget, amelyekre $r+R$ egyenlő M -mel?

– Jó kérdés!

– De nézd csak, most meg mit művel ez a bohó fú, előveszi a Gondolkodás iskoláját, és kinyitja a 270-edik oldalon. Felolvass egy újabb feladatot.

Egy kockával dobálunk és mindig annyit lépünk, amennyit dobtunk. Hány dobás kell ahhoz, hogy 21-re, 22-re, 23-ra, 24-re, 25-re, 26-ra, avagy 27-re lépjünk?

– Na ez meglep, hiszen a könyvem 269 oldalas. Csak úgy fogta magát, és folytatta?!

– Bizony bizony, ez még erre is képes.

19. ÁBRA Két ábra van egyetlen lapon. A vízszintes tengely közös, a függőleges nem. Bal oldalon azt láthatjuk, hogy hány dobás kell ahhoz, hogy elérjük a k jelű cellát midőn $k = 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27$. A szükséges dobások száma változó, de ha $k = 21, 22, 23, 24$, akkor minimum négy, különben minimum öt dobás kell. A maximum k , ennyi kell akkor, ha mindig egyest dobunk. Ennek persze icipici a valószínűsége.

A jobb oldali ábrán a szükséges dobások átlaga látható. A pontok egy egyenesen ülnek, amelynek a meredeksége 3.5 reciproka, a tengely-metszet valamilyen kicsi pozitív szám. Tudja-e valaki, honnan jön ez a 3.5? Kérdi az előadó, és döbbsenten látja, hogy a terem üres.

Balázs

Czeizel Balázs valamikor 2011. őszén eljött Palotára, hogy megbeszéljük Bandi könyvét. Meséltem neki Jutkáról, kicsit félve, mert nem akartam megbántani. 2012. február hatodikán írta, hogy nem lát semmi kivetni valót abban, amit itt Jutkáról írok, csak rosszul írtam a nevét. Most javítottam újabb gubancot kötvén erre a saját idejében születő szövegre. És találtam egy elírást: pénteken adtunk elő Jutkával, nem péntekem. No de mikor lesz nekem ilyen péntekem? Nagy vihar

volt azon az éjjelen, ledöntött egy topolyát a kertben. Most pedig megfordítjuk az időt és visszamegyünk oda. Ahol nincs más, csak Diotima és örök ifjúság. És nem jövünk el onnan soha.

Krónika

2014. szeptember elsején lezártam a Krónikát. akkor vettem észre, hogy rosszul van a könyvben Aletta van der Maet neve írva.

2014. szeptember 15-én megnéztem Attila szobrát: egészen jó helyet találtak neki.

Sztochasztika (folytatás)
Tartalom

Sajtóhibák és tévedéseim	3
Témák és személyek	4
Új fejlemények	6
Hymnus an das Leben	8
Prayer to Life	8
Himnusz a szerelemhez	9
Lyrik und Prosa	11
Dualitás	14
Fülszöveg	14
Önéletrajz	14
Szinopszis	15
Grexa bácsi	17
Lászlóffy Aladár	18
A család	21
Rekkenő nyár	23
Halotti maszk	25
Körlevél	25
Amerikai kísérlet	27
960	28
Ignotus altatója	30
A fasizmus öt ismérve	31
Penrose könyve	32
Parricída	34
A pápa	34
Orbán György	36
KORNISS	37
Köregyenletek	54
Igeszállók	59
Rekurziók	59
A föld közele	61
Magyarság	62
Kognitív tudomány	64
Határok	66
GRB	67
Adorno	67
A Sztochasztika utóélete	68
Hazám	71
Klein Gyuri	73
Zelki és Zelei	73
Józsa György	77
Halász Gábor	82
Occam borotvája	84
Rendezett partíciók	84
Clooney	85
Rahmanyinov	86
Szent Ágoston és Petrosz bácsi	88
Halottak	90
LIKE	92
Szemerédi	95
GENO	95
Kosztolányi	97
Tandori	98

Helga	100
Nietzsche	101
Thomas L. Friedman	107
Csajkovszij	108
LOSE	110
Luca szeme	112
Laci verse	115
A hányados	117
Sanka	118
Dezső	118
Parányi	119
A tudomány-	120
A szobrok	121
Doráti	124
Millos	125
Jeney	127
Kormos	128
Körner	128
Riadó	132
A hősök	134
Bartók	135
Tasso	138
Honlap	141
Werfel	143
Sch100	144
N.N. bolyongásai	145
Moewus	147
Az Astoria szelleme	148
In your arms	149
Jancsi	150
In nominae	150
Belé-	152
Villanella	152
Fried Ervin gömbje	155
A farok	160
Fekete hattyú	162
Aladár	162
Murillo	165
Villa nella	166
Szegedi mise	167
Mélységes	168
Az én egyenlőtlenségem	168
Au	169
Pólya György és én	171
Péter Miklós	177
Hattyúdal	178
Balázs	188
Krónika	190